

ՀՐԱԶԻԿ ԲԱՅՐԱՄՅԱՆ

ՎՐԱՅՑ ԼԵԶՈՒ

ՀԱՅՈՒՆԱՔԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
Բառագիտություն
Զեպանություն

Դասագիրք
բուհերի հումանիտար ֆակուլտետների
ուսանողների համար

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
2010

პრაჩიპ ბაირამიანი

ქართული ენა

ფონეტიკა
ლექსიკოლოგია
მორფოლოგია

სახელმძღვანელო
უმაღლესი სკოლების
პუმანიტარული ფაკულტეტების
სტუდენტებისთვის

ერევანი
სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამოცემლობა
2010

ՀՏԴ 809.463.1 (075.8)
ԳՄԴ 81.2 Վր ց73
Բ 269

Դրատարակության են երաշխավորել
Երևանի պետական համալսարանի
Դայագիտական հետազոտությունների
ինստիտուտի գիտական խորհուրդը
և վրացագիտության հայկական կենտրոնը

Խմբագիրներ՝

Բանաս. գիտ. թեկն., դոց. Ավետիսյան Ն. Կ.
Բանաս. գիտ. թեկն., դոց. Սարգսյան Ա. Լ.

Թղթակիցներ:

Պոլոտլոց. Ցիլին. Ցանձ., Զուշ. Ճգլածաշնորհ Ե. Յ.
Պոլոտլոց. Ցիլին. Ցանձ., Զուշ. Տաճառական Ա. Ը.

Բայրամյան Յր. Ս.

Բ 269 Վրաց լեզու (հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ծևաբանություն). - Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2010, 252 էջ:

Գրքում բուհական ծրագրի սահմաններում ներկայացված են վրաց լեզվի հնչյունաբանությունը, բառագիտությունը և ծևաբանությունը: Դաշվի են առնվել հայ և վրաց լեզվաբանների վերջին տարիների ուսումնասիրությունները, բուհական և դպրոցական ծերնարկներում եղած հիմնական դրույթները:

Դասագիրքը նախատեսված է հայկական բուհների հումանիտար ֆակուլտետների ուսանողների, վրացագիտությամբ հետաքրքրվողների, թարգմանչների համար, կարող է օգտակար լինել նաև վրաց լեզուն ուսումնասիրել ցանկացողներին, Դայաստանի և Վրաստանի հայկական դպրոցներում վրացերեն սովորող աշակերտներին:

Զրուցարանը, իր հերթին, կարող է օգտակար լինել ինչպես վերոհիշյալ անձանց, այնպես էլ գրուաշրջիկներին, վրաստան գործուղման նեկանողներին, վրացերենի իրենց իմացությունը խորացնել, վրաց լեզուն իմքնուրույն սովորել ցանկացողներին, առանձնապես՝ վիրահայ հանրությանը՝ խոսակցական վրացերենում հմտանալու մեջ:

ՀՏԴ 809.463.1 (075.8)
ԳՄԴ 81.2 Վր ց73

ISBN 978-5-8084-1246-1

© Բայրամյան Յր. Ս., 2010 թ.
© ԵՊՀ հրատարակչություն, 2010 թ.

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ԾՈՆԱՆՈՒՄՑԱՌԾԱ

«ճամաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ,
իմանալ զքանս հանճարոյ...»
“Ժյօցնո նօծրմեջ զա զառօցյօձա,
հանվագուշ զոնցօն նու զամոնատյօժմե...”

Վրաց ժողովուրդը կազմավորվել է պատմական երկարատև ժամանակի ընթացքում՝ ներկայիս Վրաստանի տարածքում, ազգակից երեք խոշոր ցեղախմբերից՝ քարթվելներ, մեգրելներ և սվամներ: Թեև հիմնական միջուկը քարթվելական նշված ցեղերն են, բայց նրա կազմում քիչ չեն երնիկական այլ միավորներ ևս:

Գիտականորեն հիմնավորված է նաև իրերակովկասյան լեզվաընտանիքի մասին տեսակետը, այսինքն՝ արխազա-ադիգեական, դաղստանյան, նախյան և քարթվելական լեզուների հարազատությունը:

Վրաց լեզուն համակարգված է՝ ներառելով հին ու միջին վրացերենի, բարբառների, խոսակցական լեզվի իրողությունները: Այս բոլորի կապն օրգանական է. տարբերությունները հիմնականում բառապաշարյին են. ժամանակակից լեզուն իմացողը առանց հատուկ պատրաստականության կարող է կարդալ և հասկանալ նաև V-XVIII դարերի գրվածքները:

Վրաց այբուբենը աշխարհի 14 ամենահներնատիպ գրային համակարգերից է. նրա ծագման վերաբերյալ կան տարբեր կարծիքներ: Պատմիչ Լեոնտի Մրովելին, հիմնվելով ժամանակի ավանդությունների վրա, «Արքաների կյանքը» երկում (XII դդ.) նշում է, թե մ.թ.ա. III դարում, երբ Փարնակազ արքան ստեղծեց միացյալ պետություն, վրացիներն արդեն իսկ ունեին գիր և դպրություն:

Ակադ. Իվանե Զավախիշվիլին ազգային այբուբենի ստեղծման ժամանակը համարում է մ.թ.ա. VII դարը, այլ հետազոտողներ՝ մ.թ.ա. V-IV դդ., նաև մ.թ.ա. IV դարի վերջ - III դարի սկիզբ: Ակադ. Կոռնելի Կեկելին գրում է, որ այբուբենը կարող էր ծագել մ.թ. Վ դարում:

Ըստ V դարի հայ պատմիչների և Մաշտոցի Կենսագիր Կորյունի՝ վրացական գրերի հեղինակը Մեսրոպ Մաշտոցն է (V դ.):

Վրաց հետազոտողները հայկական աղբյուրների վկայությունները համարում են հետազա ընդմիջարկում, ոչ ծիշտ և այլն:

Այսպես թե այնպես, քրիստոնեական հավատի տարածումը, այն

պետական կրոն հռչակելը և հատկապես գրերի ստեղծումը հսկայական դեր խաղացին վրաց կյանքում, մեծապես նպաստեցին թե՛ Երկրի ազգաբնակչության մերձեցմանը, թե՛ պետության կազմում անջատողական տրամադրություն ունեցող փոքր ու մեծ իշխանների սանձահարմանն ու կենտրոնացմանը, իսկ քրիստոնեական աշխարհայացքի յուրացումը կանխորոշեց վրաց մշակույթի հետագա բնույթն ու բովանդակությունը, վրաց ժողովրդի ազգային ինքնագիտակցության ձևավորումը։ Սեփական գրերի ու դպրության արարումից հետո վրաց լեզուն բարձրացավ գեղարվեստական մակարդակի, ստանձնեց մայրենիի սուրբ առաքելությունը, դարձավ Եկեղեցու, պետության և մշակույթի լեզու, պաշտպանական հղոր պատմեց, սուր ու վահան՝ ժողովրդի գոյապահանության համար։

Վրաց լեզուն բաժանվում է զարգացման երկու շրջանի՝ հին վրացերեն (ընդգրկում է V-XI դարերը) և նոր վրացերեն (XII դարից մինչև մեր օրերը)։ Դնագույն այբուբենը՝ խուցուրին, ունեցել է 38 տառ և գրության երկու տեսակ՝ ասոնթավրուլի (Երկաթագիր, Եղել է միայն մեծատար, գործածվել է V-VII դարերում) և նուսխա-խուցուրի (բոլորագիր)։ Վերջինս էլ ունեցել է միայն փոքրատառեր, գրությունը Եղել է ծախից աջ, բայց տառերը թեքվել են աջից ծախ։ Իր նախորդի համեմատ նուսխա-խուցուրին արագագիր էր, տառերը կարող էին կցվել, բայց և այնպես դժվարանում էր գրողի աշխատանքը, ուստի XII դարից շրջանառության մեջ է դրվում նույն այբուբենի մի նոր տարբերակ՝ միսերուլին (աշխարհական գիր)։

Մինեդրուլին, որը գործածվում է նաև հիմա, ունի 33 տառ. սկզբնական շրջանում բաղկացած է եղել 40 տառից: Պարբերաբար ենթարկվելով փոփոխությունների՝ վերջնական տեսք է ստացել XIX դ. 60-ական թվականներին, երբ նրա կազմից հանվել է յոթ տառ: Սրանով են տպագրվել վրաց գրականության հիմ, նոր և նորագույն շրջանի բոլոր երկերը: Տպագիր գորության մեջ մեծատառ չկա: Խուցուրի և ասոմթավրուլի գրատեսակները գործածել են հոգևորականները, իսկ մինեդրուլին՝ աշխարհականները: Մեզ հասած վրացերեն առաջին գրավոր հուշարձանը վերաբերում է V դարին: Դա 1937 թ. Բուլիսում հայտնաբերված արձանագրությունն է՝ փորագրված քարի վրա 492-493 թթ.: Վրաց ժողովուրդն ունի մատենագրական հարուստ հուշարձաններ: Դետագա դարերից պահպանված վրացերեն ծեռագրեր կան Թբիլիսի, Օքսֆորդի, Քեմբրիջի, Գրացի (Ավստրիա), Սանկտ Պետերբուրգի գրապահոցներում և Երևանի Սատենադարանում: Պահպանվել են նաև Եկեղեցական գրքեր՝ թարգմանված ասորերենից, հունարենից, հայերենից: Վրացերենով գրվել են վարքեր և վկայարանություններ: Վրաց գրականության հուշարձաններն ստեղծվել են գիտակրթական բազմաթիվ կենտրոններում՝ թե՛ Վրաստանում և թե՛ նրա սահմաններից դուրս՝ Սիրիայում, Պահեստինում, Հունաստանում, Բուլղարիայում:

X-XI դարերում գործել են Գելաթի (Արևմտյան Վրաստան) և ԻԱվելոյի (Արևելյան Վրաստան) ակադեմիաները: Ուսումնագիտական այդ կենտրոններում թարգմանված և գրված փիլիսոփայական, պատմական և գրական Երկերը վկայում են, որ նրանց հեղինակները ստացել են անհրաժեշտ կրթություն, իմացել են բազմաթիվ լեզուներ, սերտ կապեր են ունեցել տարբեր երկրների խոշորագույն մտածողների հետ:

Վրացերենը իրերակովկասյան լեզվագնտանիքի հարավային (քարթվելական, իրերական) ճյուղի հիմնական լեզուն է: Մյուս լեզվախմբերի կառույցում քարթվելականն զբաղեցնում է միջին դիրք: Այդ խմբի մեջ մտնում են նաև մեգրելերենը, ճաներենը և սվաներենը: Գիտնականները ենթադրում են, որ մ.թ.ա. II հազարամյակի սկզբներին գոյություն է ունեցել մեկ ընդհանուր լեզու, որը պայմանականորեն անվանվում է նախաքարթվելական: Աշխարհագրական և պատմական պայմանների ազդեցությամբ այդ լեզվի տարածնան ոլորտում կազմավորվել է Երկու հատված՝ արևելյան և արևմտյան՝ ամեն մեկն իր բարբառով: Արևմտյան տարածաշրջանի բարբառի հիման վրա ծևավորվել են սվանականն ու կոլխականը, վերջինս իր հերթին բաժանվել է մեգրելականի և լազականի, իսկ արևելյան տարածաշրջանի բարբառի հիման վրա ծևավորվել է վրացերենը: Ներկայումս վրացերենը մայրենի լեզու է համարում ավելի քան երեք ու կես միլիոն մարդ՝ հիմնականում Վրաստանի պատմական մարզերի (Քարթլի, Կախեթի, Իմերեթի, Գուրիա, Սամեգրելո, Սվանե-

թիա, Ոաճա, Մեսխեթի, Խևսուրեթի, Փշավի, Թուշեթի, Խևի և այլն) բնակիչներ: Վրացիներ կան նաև Իրանում (XVII դարի և քառորդում գաղթեցրել է Շահ Աքասը) և Թուրքիայում (Լազստան), բայց նրանց գգալի մասը չի պահպանել մայրենին: Հավատացյալ վրացիները հիմնականում քրիստոնյաներ են (ուղղափառ), մասամբ՝ մահմեդականներ:

Վրացիներն իրենց անվանում են **քարթվելի**, երկիրը՝ **Սաքարթվելո,** լեզուն՝ **քարթուլի:**

Վրացերենը Վրաստանի Հանրապետության պետական լեզուն է: Ժամանակակից գրական վրացերենի հիմքում ընկած են Քարթլիի և Կախեթիի բարբառները. բարբառային տարբերությունները խիստ ընդգծված չեն: Ոճական առումով շատ չեն տարբերվում նաև գրքային լեզուն, հեղինակային լեզուն, գիտական լեզուն, մամուլի լեզուն, առօրյա-առտնին լեզուն և այլն:

Իբերակովկասյան լեզուների այբուբենների մեջ հնագույնը և ամենահինքնատիպը վրացականն է: Վրաց այբուբենն ստեղծվել է բաղաձայնների և ծայնավորների համար մեկ հնչյունին մեկ տառ սկզբունքով: Տառերի գրությունը ծախից աջ է: Վրացական այբուբենը մեծատառեր չունի:

ა	ე	ო
ბ	ე	ո
გ	ე	ո
ձ	շ	շ
՛	շ	շ
վ	վ	վ
՛վ	վ	վ
շ	ի	ի
՛շ	ի	ի
թ	թ	թ
՛թ	թ	թ
ժ	ժ	ժ
՛ժ	ժ	ժ
խ	խ	խ
՛խ	խ	խ

Ծանոթություն: **Սլաքմերը ցույց են տալիս գրության ուղղությունը**

* * *

Հնդեվրոպական հայերենը և ոչ հնդեվրոպական վրացերենը, ունենալով բառապաշարային (դրանք աքքադերենից, ուրարտերենից, ասորերենից, հունարենից, պարսկերենից, լատիներենից, արաբերենից, ռուսերենից, թուրքերենից, ինչպես նաև մեկը մյուսից կատարված փոխառությունների հետևանքը են) և հնչյունական համակարգերի ընդհանրություններ, որը պետք է համարել հայկական և վրացական ցեղերի տնտեսական և քաղաքական դարավոր շինումների հետևանք, առանձնանում են ծևարանական և շարահյուսական համակարգերով:

Վրացերենը հնագիր, կենդանի, գրավոր, աշխարհի առավել զարգացած լեզուներից է, ունի հարուստ բառապաշար, միօրինականացված քերականական կառուցվածք, «առավելագույնս բավարարում է քաղաքակիրք նարդու վերացական մտածողության պահանջները»: Ժամանակակից վրաց լեզուն ունի 28 բաղաձայն և 5 ձայնավոր:

Զայնավորների դասակարգումը Եմոցիօնական լատինականացման ժամանակական դասակարգումը

Առաջնալեզվային վահանական լատինականացման ժամանակական դասակարգումը	Միջնալեզվային մասնական լատինականացման ժամանակական դասակարգումը	Հետմալեզվային մասնական լատինականացման ժամանակական դասակարգումը	
Վերին բարձրացում մաքադո ա՞յլացաւձա	o – i	– –	յ – ու
Միջին բարձրացում եամշացա նյացաւձա	ə – ɛ	– –	օ – յ
Ստորին բարձրացում քաձացա ա՞յլացաւձա	– –	– –	ɔ – ա

Բառակազմության հիմնական եղանակներն են ածանցումը և բարդացումը. լայնորեն գործածվում են նախամասնիկավորումն ու վերջնամասնիկավորումը: Շեշտն ուժային է: Երկվանկ և եռավանկ բառերում շեշտակիր են դառնում առաջին վանկերը: Բառավանկ և ավելի վանկերով բառերում ուժեղ շեշտից բացի, առկա է նաև թույլ շեշտ: Վրացերենը ծևարանական կառուցվածքով կցական լեզու է. չնայած հայերենն էլ հարում է կցականին, բայց ծագումնաբանորեն նույն լեզվաընտանիքին

չեն պատկանում, նախամայր լեզվից չեն սերում: Դայերենի համեմատությանը տարբերություններ կան հոգնակի կազմության, հոլովման և խոնարհման համակարգերում: Խոսքի մասերից առանձնապես հետաքրքիր և բավականին բարդ է բայց, որն ունի դեմքի, թվի, եղանակի, ժամանակի, սեռի, դարձույթի, կերպի և բազմաթիվ այլ կարգեր: Տարբերակվում են անցողական ու անանցողական, ստատիկ ու դինամիկ բայեր: Անցողական բայերի դիմաթվային խոնարհման մեջ արտահայտվում են և սուբյեկտի, և օբյեկտի դեմքերը, այսինքն՝ երկրեմ, եռադեմ բայերն արտահայտում են թե ենթակայի և թե խնդիրների (ուղիղ և անուղղակի) դեմքերը. այդ պատճառով էլ խոնարհումը բազմադիմային է: Բայի բազմադեմ լինելուն է կապված դարձույթ երևույթը. ներգործական բայն ունի չեզոք, ենթակայական և խնդրային դարձույթներ:

Առանձնանում է նաև կրավորական սեռը, որը երկու տեսակի է՝ շարժուն (դինամիկ) և կայուն (ստատիկ):

Շարահյուսության մեջ հատկանշական է անցողական բայի հետ գործածվող ենթակայի և ուղիղ խնդրի հոլովառությունը. ներգործական սեռի բայը կողրդինացնում, համաձայնեցնում է ենթակայի և անուղղակի խնդրի գործողությունները:

Նախադասությունն ունի էրգատիվ կառուցվածք. գործողությունն անմիջապես իր վրա կրող խնդիրը դրվում է ուղիղ ծևով (ուղղական հոլովով), իսկ տրամաբանական ենթական՝ պատմողական (էրգատիվ) հոլովով: Ի դեպ, ենթական դրվում է երեք հոլովով՝ անվանական (ուղղական), պատմողական և տրական՝ պայմանավորված բայի սեռով և ժամանակով: Նախադասության մեջ բառերի շարակարգն ազատ է:

Վրաց լեզուն իմաստաբանական առումով տարբերակում է շնչավոր և անշունչ առարկաները՝ անձը և իրը: Այս բայերի ժամանակաձևային խոնարհումների նասին կխոսվի համապատասխան բաժնում:

**Հայոց և վրաց այբուբենները
և տեղեկություն դա յարտեղու անձանցից**

Հայկական տպագիր տառերը. մեծատառ և փոքրատառ և մեջերու ծայրագոյն անուշը մտացնելու դա նշնչուն	Հայկական տառերի անվանումները և տեղեկան սահմանագծերը	Վրացական տպագիր տառերը	Վրացական տառերի անվանումները յարտեղու անուշը սահմանագծերը	Հայկական և վրացական տառերը՝ զուգադրումները և տեղեկություն դա յարտեղու անուշը մտացնելու դա նշնչուն	Վրացական տառերի միշագային տառադարձները յարտեղու անուշը սահմանագծերը
Ա ա	այր	ձ	Ճ (ան)	ա ա	Ճ - Ճ
Բ բ	բեն	ձ	Ճան (բան)	բ բ	Ճ - Ճ
Գ գ	զիմ	Ճ	Ճան (գան)	գ Ճ	Ճ - Ճ
Դ դ	դա	Ճ	Ճառ (դոն)	դ Ճ	Ճ - Ճ
Ե յ	եչ	Ճ	Ճեն (էն)	-	Ճ - Ճ
Զ զ	զա	Ճ	Ճան (զին)	զ Ճ	Ճ - Ճ
Ւ ւ	ւ	Ճ	Նշեն (զեն)	ւ Ճ	Ճ - Ճ
Ը ը	ըթ	Ը	Տան (թան)	Ը Ը	Ը - Ը
Թ թ	թո	Ը	Ճան (ին)	թ Ը	Ը - Ը
Ժ ժ	ժե	Ժ	Ճան (կան)	ժ Ժ	Ժ - Ժ
Ի ի	իմի	Ժ	Ճան (լան)	ի Ժ	Ժ - Ժ
Լ լ	յուն	Ժ	Ճան (ման)	լ Ժ	Ժ - Ժ
Խ խ	խն	Ժ	Ճան (նար)	խ Ժ	Ժ - Ժ
Ծ ծ	ծա	Ժ	Ճան (օն)	ծ Ժ	Ժ - Ժ
Ւ ւ	կնի	Ժ	Ճառ (պառ)	ւ Ժ	Ժ - Ժ
Ը ը	յուն	Ժ	Ճան (ժան)	յ Ժ	Ժ - Ժ
Շ շ	խա	Ժ	Ճառ (րատ)	շ Ժ	Ժ - Ժ
Վ վ	կն	Ժ	Ճան (սան)	վ Ժ	Ժ - Ժ
Շ շ	հո	Ժ	Քառ (տար)	ժ Ժ	Ժ - Ժ
Ճ ճ	ծա	Ճ	Ճան (ուն)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	դատ	Ճ	Ճառ (իւր)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ճն	Ճ	Ճան (քան)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	մեն	Ճ	Ճան (ղան)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	իի	Ճ	Ճառ (ուն)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	նու	Ճ	Ճառ (իւր)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	շա	Ճ	Ճան (քան)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	վո	Ճ	Ճան (ղան)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	չա	Ճ	Ճառ (աւր)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	պե	Ճ	Ճան (շին)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ջն	Ճ	Բան (չին)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ռա	Ճ	Յան (ցան)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	վել	Ճ	Յան (ծին)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	տյուն	Ճ	Յան (ծին)	ճ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ոն	Ճ	Ֆառ (ճար)	ռ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ցո	Ճ	Ֆառ (իսար)	ց Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ու	Ճ	Ֆառ (իսար)	ու Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	փյուր	Ճ	Ֆառ (հար)	փ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	քն	Ճ	Ֆառ (հար)	ք Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	են	Ճ	Ֆառ (հար)	ե Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	օ	Ճ	Ֆառ (հար)	օ Ճ	Ճ - Ճ
Ճ ճ	ֆն	Ճ	Ֆառ (հար)	ֆ Ճ	Ճ - Ճ

ԴՆՁՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՑՐԵՆՔՈՒՅԾ

Վաճկ և տողադարձ մարցածո և սօնցառա ցագացանօս Եղե

ՎԱՆԿ (Ձարբացալո): Ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում բառն այնքան վաճկ է պարունակում, որքան ձայնավոր կա նրանում. այլ կերպ՝ վաճկերի քանակը համապատասխանում է ձայնավորների թվին:

Ըստ վաճկերի քանակի՝ բառերը լինում են՝

միավաճկ՝ քա, քրո, մմա, թթյ, քզյ, թրո, թմնա, տեա, զլոց, մտա, մյացն, գնա, գյյա, գյյայ, րցա, եցյին (միավաճկ բառերը ձայնավորից առաջ կամ հետո կարող են անմիջական հարևանությամբ ունենալ երեք, չորս, նույնիսկ իհմգ բաղաձայնի կուտակում՝ ծռծո, ծռմա, ցերա, մեեցրծծուն, ծռծոցնա ծռծոցնա, թշրոնա, ցամցուն, տյոտուն, սաելուն, մարցուն, ցյցելուն, մացլուն, մարցցուն, ցյցրելուն, մարցվյցն և այլն).

Երկվաճկ՝ յր-տո, զյ-քա, մա-մա, յ-տո, մտցա-րյ, նյժ-լո, նյ-ტա, նյձ-րո, տրոտ-յլո, տվ-րո, գյար-գա, թյա-լո, յյ-իա, ջո-րո, տրոցո-լո...

Եռավաճկ՝ քա-օ-նա, քատ-մո-նա, յա-լո-յիա, ո-ծո-լո, մարց-ցա-լո...

Բազմավաճկ՝ ցա-լո-ցա-նո, մա-բա-րյ-ծյ-լո, լո-ո-թյ-րա-թյ-րո, ե-յարո-ցյ-լո, մո-մո-մաց-լո-նա... Բաղաձայնով վերջացող վաճկը կոչվում է փակ վաճկ (քանցրյալո մարցածո)՝ ծյց-րո, եալո-նո, թյօց-նո, ոյթո-րո, յրտ-տո, եալ-լո. Բերված օրինակներում ընդգծված վաճկերը փակ են:

ՏՈՂԱՊԱՐՉ (Խօնցառա ցագացան): Վրացերենում տողադարձը հիմնականում կատարվում է վաճկատման սկզբունքով: Տողադարձի ժամանակ պետք է պահպանել հետևյալ կանոնները:

ա. Տողադարձել կարելի է միայն ամբողջ վաճկը. Խօ-նաթլց կամ Խօնատ-լոյ, մո-թացյ կամ մոթա-ցյ...

բ. Զայնավորների միջև եղած բաղաձայնը տեղափոխվում է հաջորդ վաճկ. ծյ-լոյրա, բայց ոչ ծյց-լոյրա, եյ-լոտենօ, բայց ոչ եյլո-տենօ...

գ. Եթե ձայնավորների միջև կամ այսպես կոչված բաղաձայնների հարմոնիկ խմբեր (ծը, զը, թը, չը, մը, գի, թի, չի, ծի, թի, չի, ցի) 13

Դ. Չի կարելի իրարից բաժանել նաև բայական նախածանցները (նախաբայերը)՝ մո, մյ, ჩա, ցա, ցազա, ցազմո, թա, թօ և այլն: մո-ցօզա, մյ-ցօզա, ჩա-ցօզա, ցա-ցօզա, ցազա-ցօզա, ցազմո-ցօզա, թա-ցօզա, թօ-ցօզա...

Տղամարձի ժամանակ երկու բաղաձայնները բաժանվում են.
Ելք-ռօ, Մաթ-ցաշ, Ջաշ-ռօ, Ղեշ-օս, Խօց-ցած, Ճ-ռայ...

Ե. Եթե ձայնավորմերի միջև կան մի քանի բաղաձայններ, դրանց բաժնումն ազատ է՝ վարությունը կարելի է նաև վաշ-օւղարկություն...

զ. Զի կարենի տողադարձել միավանկ բառերը. մմօ, ღջջ, թթյ, զա՞ց, և անոնք...

է. Դանձնարարելի չէ թողնել կամ տեղափոխել մեկ տարը՝ լինի ծանրավոր թշնաման պահեն առիջ-ձ գույք-ձ գույք-ձ կ-աբ-ձ կ-աբ-ձ

սայսակ են բաւարարութեան մուտքագրութեան համար անօրո-

Ը. Հյուսսա պաշտուազա զավասարութեա ուստանալիք ուսաւա ամբողջաւորելի է. այսպես՝ չի կարելի տողից տող տեղափոխել հետևյալ երկ-ձայնավոր բառերը. Ճօ, մեռ, ծգօ, ծցօ, ծցօ, մօ, օօ, օցօ մցօ, տօ, ոցօ...

Դարձ է սշել, սակայն, որ գործառականութերթենս դժվար է հետևել այս կանոններին, ուստի կարելի է շեղվել դրանցից:

ՃԵՇՏ ԺԱԿՑՈՂՈ

Ժամանակակից վրացերենում չկան երկար և կարծ ծայնավորներ, ուստի բոլոր ծայնավորները պահպանում են իրենց հնչույթային նշանակությունը: Օրինակ՝ օդ-մա-՞յե՞-ծյ-՞յ-լո, ջո-՞յե-՞ռա-՞յ-լո, մա-՞յ-՞յ-ծյ-՞յ-լո, գյ-՞յե-՞յ-լո, բազմավանկ բառերում բոլոր ծայնավորները լսվում են նույնքան պարզ և հստակ, որքան առանձին արտասահմությամբ:

Վրացերենում յուրաքանչյուր բառ ունի մեկ շեշտ, բայց քառավանկ, հնգավանկ և ավելի վանկերով բառերում երկու շեշտ է՝ ուժեղ և թույլ կամ հիմնակամ և երկրորդակամ (երկրորդակամը կոչվում է նաև համաշեշտ): Գործում են շեշտադրման հետևյալ կանոնները:

ա. Միավանկ բառերն առհասարակ չեն շեշտվում.

բ. Երկվանկ բառերում շեշտը միշտ դրվում է առաջին վանկի ծայնավորի վրա.

գ. Եռավանկ բառերում նույնպես շեշտն ընկնում է առաջին վանկի ծայնավորի վրա. յա՝-լու-յօ, եռ՝-ցյ-լո, մո՝-՞յա-ցյ, ՞ոց՝-նյ-ծօ...

դ. Քառավանկ, հնգավանկ և ավելի վանկեր ունեցող բառերում, հիմնակամ շեշտից բացի, նկատվում է նաև թույլ՝ երկրորդակամ շեշտ, ընդ որում ուժեղ շեշտն ընկնում է բառի վերջից երրորդ վանկի ծայնավորի վրա, իսկ թույլը՝ առաջին ծայնավորի վրա. օ՝ ջ-մա-՞յե-՞յ-նյ՝-ծյ-լո, ջօ՝-՞յցրու-մա-՞յ-՞յ-լո, մօ՝-՞յա-՞յ-լո, եօ՝-ցօ-՞յ-լո, ՞ո-՞յ-լո, ոօ՝-՞յ-ո-՞յ-լո, ոա՝-՞յ-ո-՞յ-լո, եօ՝ ց-ցալ-եա-՞յ-լո...

Վրաց լեզուն ունի 33 հնչում և նույնքան գիր: Դնչումներից 28-ը բաղաձայն է, 5-ը՝ ծայնավոր: Այդ 33 հնչույթից 32-ը իր արտասահմությամբ գրեթե ամբողջովին համընկնում է հայերենի հնչումներին. առանձնանում է կոկորդային (կատկային) ց հնչումը (տառադարձություններում տրված է Ապայմանանշանով), որը չկա հայերենում (այն կարելի է արտասահմել որպես կո հնչունակապակցություն): Վրացերենը չունի ը, յ, ռ, ֆ հնչումները, գաղտնավանկի ը-ն, ինչպես նաև երկ-հնչուններ, որոնք կան հայերենում: Վրացերենում ևս բաղաձայնակամ համակարգը եռաստիճան է՝ հինգ եռյակ՝ ծ-ծ-ց (բ-պ-փ), ց-ց-յ (գ-կ-ք), ջ-ջ-ո (դ-տ-թ), մ-՞յ-ց (ձ-ծ-ց), չ-չ-ի (ջ-ծ-չ), յուրաքանչյուրում՝ երկուական խուլ և մեկական ծայնեղ հնչում:

Վրացերենում թրթոռուն են բոլոր ծայնավորները՝ տ-ա, յ-է(ն), օ-ի, ո-օ(ն), շ-ու:

Բաղաձայն հնչյուններն ըստ արտաքերման տեղի բաժանվում են հետևյալ խնդերի:

Հրթնային (ծագօմօյրնո)՝ ծ, ծ, ջ, ջ:

ատամնային (ջծոցօմօյրնո)՝ ջ, ջ, ո:

Հրթնատամնային (ջծոց-ծագօմօյրնո)՝ զ:

առաջնալեզպային (վաճաճշնօմօյրնո)՝ ձ, չ, ֆ, Կ, ե, ն, ռ, ը:

հետմալեզպային (յաճաճշնօմօյրնո)՝ չ, ի, ժ, յ, Ռ:

հետմաքնային (յաճաճակնօմօյրնո)՝ զ, զ, յ, ը, ե:

կատկային (եաճօմօյրնո)՝ յ:

կոկորդային (եառեօմօյրնո)՝ չ:

28 բաղաձայն հնչյունից 15-ը ծայնեղ է, 13-ը՝ խուլ:

Չայնեղ բաղաձայններն են (թյզլյրո տաճեմոցնյձօօ)՝ ծ, զ, ջ, զ, Կ, ը, ե, յ, ռ, ը, ծ, չ:

Խուլ բաղաձայններն են (յրշ տաճեմոցնյձօօ)՝ ո, չ, ձ, ե, Ծ, ո, յ, Ռ, ի, Ը, ժ, ե, ն, չ:

Պայթական բաղաձայններն են (զթզօնցօյրյձօօ)՝ ո, ե, օ, յ, Ռ, ե, Ը, ե, ն:

Շփական բաղաձայններն են (թձցյորյձօօ)՝ ծ, Ծ, ժ, օ, յ:

Պայթաշփականներն են (ացրօցաթյձօօ)՝ ծ, Վ, Ը, Զ, ժ, Ի:

Չայնորդմներն (ռնգային) են (նարնարա)՝ ն, ռ, ը:

Սուլական են (ևօնօնաօ)՝ ծ, Ը, Վ, Կ, Ե:

Շչական են (Զօ՛մօնաօ)՝ չ, ի, ժ, յ:

Ինչպես նշվեց, վրաց լեզուն ունի բաղաձայնական եռաստիճան համակարգ՝

բ պ փ	ծ ժ ջ
գ կ ք	ծ ձ յ
դ տ թ	ք Ծ օ
ծ ծ ց	ժ Վ Ը
ջ ճ չ	չ ժ Ի

ՀՆՁՅՈՒՆԱԿԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԸ ԱՌԱՋԱՎԱՐԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՌԱՋԱՎԱՐԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Վրացերենում կան փոխազդեցական հնչյունափոխության հետևյալ տեսակները:

1. առնմանում (ձեօթօղացօ)
 2. տարնմանում (քօնմօլցօցօ)
 3. հնչյունի կորուստ (ծցրոն და զարցგա)
 4. հնչյունի սղում (չշվշვա, բաժանված)
 5. ձայնավորի հատում (զցըցօ)
 6. դրափոխություն (ծցրոն ցագօնեմա)

1. Արնճանումն (ձեռօֆֆացք) այն երևոյթն է, երբ մի հնչյուն ազդում է մեկ ալի հնչյունի վրա և նմանեցնում կամ մոտեցնում իրեն:

Գրում և արտասանում ենք՝ Յամթօջօ, Վիխանակ՝ Յօմթօջօ, Յօթօ, Վիխանակ՝ Յօթօ, Ֆօմշարօ, Վիխանակ՝ (ձ) Ֆօմշարօ (ինչպես հայերենում՝ գրողելո դարձել է սքոռել, զփոփելը՝ սփոփել և այլն):

2. Տարնմանումը (քօնմօջացօթօ) - առնմանման հակառակ երևույթն է, երբ բառի մեջ որևէ հնչյուն, ազդելով մեկ այլ հնչյունի վրա, լիրվ կամ մասամբ դարձնում է իրենից տարրեր: Երբ որևէ հիմքի կամ արմատի ավելանում է բառակազմից —շր ածանցը, և այդ բառի մեջ առկա է և հնչյունը, կատարվում է տարնմանում: Վրաց լեզուն միևնույն բառում երկու և չի հանդուրժում: Օրինակ՝ զաՅ-զաՅ+շր+, յալօյ-յալօյ+շր+, ևոյցը-ևոյցը+շր+, մօջուօ-մօջուօ+շր+, բայց ռյօյս-ռյօյս+շլո+, փոխանակ՝ ռյօյս+շր+, գրանցօ-գրանց+շլո+, փոխանակ՝ գրանց+շր+, զայտօ-զայտ+շլո+, փոխանակ՝ զայտր+ յրտ+, ռյօյսօտրօ-ռյօյսօտր+շլո+, փոխանակ՝ ռյօյսօտր+շրտ+...

Եթե բառի հիմքում կան և ր, և լ, ապա՝ յու ավելացնելու դեպքում տարնմանում տեղի չի ունենում: Օրինակ՝ յարտզո-յարտզ+յու+տ, ձարացրու-ձարացրու+յու+տ, մորացո-մորացու+յու+տ, ոյլուցո-ոյլուց+յու+տ+ո...»

ա. Բարի մեջ մի քանի բաղաձայնի առկայության դեպքում՝ և աելուան – և օծուան(ի)տաճ, ծածաթացու – ծածաթ(ի)թացու:

Ορισμένοι οικογένεια στην Ελλάδα δεν αποτελούνται μόνο από γονείς και παιδιά, αλλά από τρία ή τέσσερα γενεαλογικά στεμματα. Τα πατρικά γενεαλογικά στεμματα συνήθως αποτελούνται από τον πατέρα, την μητέρα και τα παιδιά τους, ενώ τα ματρικά αποτελούνται από την μητέρα, τον πατέρα της και τα παιδιά του πατέρα. Οι πατρικές γενεαλογικές συνδέσεις συνήθως είναι πιο στενές από τα ματρικά, καθώς ο πατέρας είναι ο μόνος που μεταδίδει τη γένη στην επόμενη γενεαλογική σειρά.

Ծանոթություն: Ծարականական տարրերը համար՝ իբրև տրական հոլովի վերջավորություն, երկու կից բաղաձայնների գոյությունն անհրաժեշտ է: Օրինակ՝ դաստիարակությունը, քանի որ այս գործությունը պահպանվում է առաջին անգամ 1920 թվականին:

թ. Եթե բարդ բառում երկու միատեսակ կից բաղաձայն կա, մեկն ընկնում է: Օրինակ՝ Յո-ե-եարթցցլա, Քանօ-ե-եամտեօ (երկու դեպքում էլ ընկնում է և -ն):

գ. Ընկույտ է նաև ա ծայնավորի նախորդող և հաջորդող Հ-ն: Օրինակ՝ Ֆ-Տագիշրո, Ֆ-Այգամի, Ֆ-Անարֆոյթօ, Ֆ-Առևսա, Ֆ-Ալբատ, Ֆ-Անսազ, Ֆ-Անեար, Ֆ-Անժրո, Ֆ-Ալբարո, Ֆ-Ամեգո, Ֆ-Ջիմի, Ֆ-Անցոյցան, Ֆ-Ջիմիձամի, Ֆ-Առամենար, Ֆ-Առայշարո, Ֆ-Առայշատո, Ֆ-Ամյարո, Ֆ-Այշին, Ֆ-Առամամ, Ֆ-Ածցա, Ֆ-Թմի, Ֆ-Թցա-Ֆ... (Քետաքրիդ է, որ հայերենում տեղի է ունեցել հակառակ երևույթը, այսինքն՝ ա ծայնավորից առաջ մի շարք բառերի սկզբում ավելացել է հիմքապահ, հիմքաբար, հիմքանի, հիմքակ, հիմքար, հիմքափեշա և այլն):

η. Οιταρ βροληρ ρωσέρροιμ, ορηνδηριμ αράκια τε έρκιυτο μήγανμάν ρωσάδωμ, ήβριοι κανονι, μεκύν θηάκιοιμ τε: Ορηνάκι, γρονγρέτριορ, δρογράθαδ, γράθατρικα, γρονγράθιορ, αγροράθενο, αγροράθο, αρράθριο, αρράθραδ, αρράθριορ, αρράθριορ, δρονόθριορ, θρονόθριορ, δρονόθριορ, θρονόθριορ...

ո և յ ճայնավորներից առաջ ընկալում է զ-ն: Օրինակ՝ զշացօքայրո, Ծբացօքայրո, Նատյացօքայրո, Խոշշացօքայրո, Քաղաքացօքայրո...
հառած, տագո-ժոտայրո-խառայրո...

Որոշ բառերում ան փոխվում է չի: Օրինակ՝ մօճքտոր-մօճքը-մօճքը-մօճքութ-մօճքը-մօճքը, նօցո՞նօ-նօցո՞նօ-նօցո՞նօ-նօցո՞նօ, մա՞սո՞նօ-մա՞սո՞նօ-մա՞սո՞նօ-մա՞սո՞նօ, նօռոր-նօռուն նօռութ-նօռութ...

5. Զայնավորի հատում (չըցւա) այն երևույթն է, երբ գոյականների հոլովման ժամանակ սեռական և գործիական հոլովմներում տեղի է ունենում և կ ձայնավորների հատում՝ անկում։ Օրինակ՝ ջրաշա-ջրաժա-

დღოუშით, მიწა-მიწის-მიწით, კაბა-კაბის-კაბით, ტყე-ტყებ-ტყეთ, ხე-ხის-ხით, მენავე-მენაგის-მენაგით...

6. Դրափոխությունն (ծցըրօն զաքամեա) այս երևույթն է, երբ բառի մեջ որևէ հնչյուն փոխում է իր տեղը՝ ընկնելով հետ կամ առաջ: Օրինակ՝ ժամանակակից վրացերենում գրում և արտասանում ենք՝ տայգանօնցյամա, տշրամյուն, զլօգիս, մալոցի, մուշրանու, նագրան, սցու, Մենաշեն, Քարլցին, եստացի, ենացի, եռացի, պետք է լիներ՝ տայգանօնցյամա, տրցամյուն, զլոց, մալոց, մուշրանու, նագրան, սցու Մենաշենց, Քարլցնցի, եստացի, ենացի, եռացի....

Դմտ. հայերեն՝ խստոր-սխսոր, կապերտ-կարպետ, կրուկն-կրունկ և այլն:

**ԻՄԱՍՏԱԶԱՏԻՉ ՂՆՋՅՈՒՆԵՐ
ՃՇԹՈՅ ՑԱՅԹՄԱՑՅՈ ԱՆԹԵՅ**

Ծ - Թ տառօ - քառ գուրօ - կոթ տառո - դար ճառո - կողո (նգիպտացորենի) հօտօ - չիր հօթօ - թռչնակ	Վ - Յ վշրացն - քամում է վշրացն - լողում է վշլո - տարի, մեջք վշլո - գերանոյի	Ճ - Ջ շառօ - դուռ յառօ - քանի շշօ - պոչ շշօ - գլխարկ շշլօ - միավոր յյրօ - օջախ յյրօ - շիկահեր ձյօ - կավե թափա յյօ - գոնջ, քոս
Ֆ - Բ ֆալօ - պուրակ հալօ - դարման ժօմ - ծիճու հօմ - զանձ ժօմօ - ցավ հօմօ - չիր ժըշշօ - գորտնուկ ժըհենօ - ծանծաղուտ	Ֆ - Ց նաբօ - պապիկ ֆացօ - շիլա նայէտօ - դաշնագիր ֆայէտօ - փաստ նշրօ - հաց ֆշրօ - կով ոնարացն - գողանում է օֆառացն - ծածկում է	Ց - Ձ ցցարօ - ազգանուն ջցարօ - հեղեղ ցոչօ - մատնաշափ ջոչօ - ժանիք ցոնյյօ - խելացի ջոնօյրօ - զորեղ ցոմօ - գոմ ջոմօ - շիլա ցշշնօ - դողանջ ջյջյնօ - դունդունալ
Ճ - Գ յօզօլօ - կամչ յօզօլօ - ծուլրուլու յօտօնօ - շարաթվա յօշօնօ - գոռում է յօթօ - ծոծրակ յօթօ - հաչոց յօյօնօ - կրկոց յօյօնօ - մկրոց յօյօնօ - դժմոց յօյօնօ - կչկոց	Յ - Ա յյյլօ - կարեկցող յյալօ - պանիր	

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀՅԺՆՈՑՐԾՐՑՑՈՅԱ

Եթե հայերենում առանձնացնում ենք լիիմաստ և սպասարկու բառեր, ապա վրացերենում բառերը նախադասության մեջ ըստ իրենց իմաստի բաժանվում են երկու տեսակի՝ ինքնուրույն (քամուցօգյեցլո) և օժանդակ (քամեծարյաց): Ցանկում նշանակած են անդամական և անդամական բառերը և անդամական բառերը անդամական բառերը:

Ճարգա օյնեցուցա, եցալ ռազմ ոյագրմա վացնուացո, ժացընաժ շյօմլցիձա քրու առ մյոնցից: Այս նախադասության մեջ ընդգծված բառերը օժանդակ են:

ԱՐՄԱՏ, ՂԻՄՔ, ԱԾՎԱՑ ՃՈՐԾ, ՑՇԱՋ, ՃՑՈՒՑՈ

ԱՐՄԱՏ ՃՈՐԾ

Բառերը վրացերենում ըստ կազմության լինում են ածանցավոր և ոչ ածանցավոր: Ոչ ածանցավոր են, օրինակ՝ ջյօժա, թաժա, ցաւա, մթա, մթյա, մոցանց, եց, ևոցյալա, յալայի, և թյացնութա, լոյնութա: Ցաւ-օ (մարդ) բառից հնարավոր է կազմել հետևյալ բառերը՝ ցաւ-շր-օ-մարդկային, ցաւ-տմոցցանց-մարդասեր, ցաւ-տմոցցանց-մարդատյաց, ցաւ-մրացալու-բազմամարդ, շ-ցաւ-շրօ-անմարդաբնակ, եծ-ցաւ-տմութա, համանարդկային, ցաւ-տմութա-մարդկություն, ցաւ-շրագ-մարդկայնորեն, ցաւ-օմքցցանց-մարդասպան, ցաւ-օմքամցանց-մարդակեր: Այս տարիմաստ բառերի արմատն է ցաւ, որը իմաստային բաղադրիչների չի բաժանվում:

ՂԻՄՔ ՑՇԱՋ

Ղիմքը վրացերենում բառի այն մասն է, որը բերման ժամանակ փոփոխության չի ենթարկվում, օրինակ՝ ևաելու-օ (տուն) բառի մեջ հիմքն է ևաել, օ-ն՝ ուղղ. հոլովի վերջավորությունը: Ջյօժա-թ (մայր) բառի մեջ

հիմքն է գյուղական հոլովի վերջավորությունը, մաս-է (եղբայր) բարի մեջ հիմքն է մաս, և-ն՝ տրական հոլովի վերջավորությունը:

Վրացերենում հիմքը կարող է լինել՝ պարզ (թարգուց), ածանցավոր (ճաշառմողձո) և բարդ (բարյուցու)։

ա. Պարզ է, եթե հիմքը կազմված է միայն մեկ արմատից՝ դյօս, մամա, ձմբա, ձողո, ձաշո, իձուո...

բ. Ածանցավոր է, եթե հիմքի կազմում կա նաև բառակազմական ածանց՝ ջաց-շըռ-օ, Եցեց-առ-օն, ճա-սաեցը-առ-օ, եռթեց-յօռ-օ...

գ. Բարդ է, եթե բառն իր մեջ պարունակում է երկու և ավելի հիմք (ածանցավոր և ոչ ածանցավոր). Ցյուզաթիւզ-հիասթափված, Ցուզ-

შვილი- ძროვანები (ქიმიკურებულა), დედ-მამა-ძროვები (მარილის არა), ქალ-გაფი-ხელუანები (აღზებული დოზი), კეთილდოწყობილი-ცარტესიარი, საჭმელ-სასმელი-ცარტესიარი (ისტელებ-ჟანელებ), ხელის ცენტრი გადასაცემი - ბენზ ბენზი:

ԱՇԽԵՐ
ԱՑՈՒՍՅԱՅԻ

Ինչպես նշվել է, Վրացերենում բառերը լինում են ածանցավոր և ոչ ածանցավոր: Ածանցավոր բառերը կազմվում են նախածանցների (տագեարտյած, թօնեարտյած) կամ վերջածանցների (ծաղցությած, հանցությած) միջոցով:

Նախածանցը բառի այն մասն է, որ դրվում է հիմքի սկզբից, և որի միջոցով փոխվում է բառի իմաստը. ց-՞յշ - ես գրում եմ, թ-՞յշ դու գրում ես ինձ, ց-՞յժ ես ծեծում եմ, թ-՞յժ դու ծեծում ես ինձ:

Վերջածանցը բարի այն մասն է, որը, դրվելով կիմքի վերջում, նրան հաղորդում է նոր իմաստ. յաջաշ-օ-յաջաշ-շր-օ-քաղաք-քաղաքային, ծագ-ծց-օ-ծացծց-շր-օ-երեխա-երեխայական, ցցնած-օ-մյ-ցցնած-յ-վազ-խաղողագործ: Այս բառերում վերջածանցներ են՝ շր, -ոծ, -ոծ, -յ:

Բառիմաստը կարելի է փոխել թե նախածանցի միջոցով՝ յ-թյշ, ժ-թյշ, թե վերջածանցի միջոցով՝ յօթ-շր-օ, յօլօյժ-շր-օ և թե նախածանցով ու վերջածանցով միասին՝ եօ-ըօնօծ-յ-աղբատություն, եօյօլ-թյալ-յ-կուսություն, եօ-թյառց-յ-անարատություն, նաքրություն, եօլամած-յ-գեղեցկություն, մյ-յշթալ-յ-կառապան, յ-յշքա-ո-անգլիսարկ, մյ-տա-յշր-օ-գլիսավոր, դեկավար, մյ-նաց-յ-նավավար, նավապետ, մյ-նաց-յ այգեպան, պարտիզպան, և-ձեռոցյնուր-ո-պրոֆեսորական։ Ահա նույն արձատով բառերի մի ամբողջ շարք՝ մըլօն, յ-մըլօն, օմըլյօն, յ-մըլյօն, օմըլյօնյօն, ցմըլյօն, ցմըլյօնօն, ցմըլյօնյօն, ցմըլյօն, Ցմըլյօն, մոմըլյօն, ցամաշլօն, ցամամոմըլյօն...

Բառի մեջ կարող է լինել մի քանի նախածանց և մի քանի վերջա-

ծանց. ջօ-եօ-տօ-յօ-յօ-յօ-պերնագրված, ջօ-եօ-ձյու-յօ-յօ-օ-հիմ-նավորված, ջօ-րվյժն-յօ-յօ-օ- համոզված, ջօ-րվյժն-յօ-օ- համոզ-նունք, համոզելը, ջօ-րվյժն-յօ-օ- – վստահորեն, թա-գառ-յօ-յօ-օ- գնացք, առա-երշուղ-վլո-ոցն-յօ-օ- անչափահասներ և այլն:

Բերված օրինակմերում շղագիր գրվածները բառերի արմատներն են, մյուսները նախածանցներ են կամ վերջածանցներ:

Վրացերենի ածանցները համապատասխանում են հայերենի գոյականակերտ, ածականակերտ և մակրայակերտ ածանցներին:

Օդինակ՝ թօշն-օ (գիրք) բառից կարող ենք կազմել՝

**թօշնօ-յօ- գրագետ
թօշն-օցօ -գործույլ
յ-թօշն-յօ- ամգրագետ
յ-թօշն-յօ-ուծ-ա ամգրագիտություն
եօ-թօշն-յ գրապահարան
թօշն-եօ-ցօ-օ գրապահոց
թօշն-օյրյօծ գրագիտություն**

Թյ-յ, ևա-յ, ևա-ո կապակցված նախածանց - վերջածանցները կազմում են զգացմունք, արհեստ, պատկանելություն կամ վերաբերություն ցույց տվող գոյականներ.

Ժյ-յ:	Ժյ-ձյ՛ռ-յ	հացթուխ
	Ժյ-ծառ-յ	այգեպան
	Ժյ-ճաց-յ	մավավար
	Ժյ-ճախօռ-յ	նախրապան
	Ժյ-Ճաճյան-յ	մեքենավար
	Ժյ-ուցն-յ	ծկնորս
	Ժյ-քռութ-յ	դրոշակակիր
	Ժյ-ծցօօթռ-յ	ժառանգորդ
	Ժյ-ճաելառ-յ	ածխահատ
	Ժյ-ըցօն-յ	գինեգործ
Եօ-յ:	Եօ-մյօն-յ	բանաքաման
	Եօ-յատմ-յ	հավանոց
	Եօ-ըցօն-յ	գինեքաշ շերեփ (քաշի)
	Եօ-եօմօնք-յ	եգիպտացորենի դաշտ
	Եօ-եօշնթմ-յ	նախաճաշարան
	Եօ-յորմ-յ	սայլագնա
	Եօ-եօելո-յ	պալատ
	Եօ-ցոլո-յ	հարսնացու

եօ-ու:	եօ-ձմոցյետո՞ւ-ո	պրոֆեսորական
	եօ-եօքօլո՞ւ-ո	ճաշարան
	եօ-ցօքմցոց-ո	հիվանդանոց
	եօ-թյօլո՞ւ-ո	միջնակարգ
	եօ-չէռ-ո	հանրային
	եօ-ե՞չզլո՞ւ-ո	ուսումնական
	եօ-քյորցլո՞ւ-ո	ատաղծագործարան
	եօ-ծյօտեցյլո՞ւ-ո	ըմբերցարան
	եօ-եշրեատ-ո	մթերային
	եօ-եօլո՞ւ-ո	ժողովրդական
	եօ-իշմո՞ւ-ո	արդյունաբերական
	եօ-ձացշց-ո	մանկական
	եօ-եցոլո՞ւ-ո	դպրոցական

Եօ-առ: Ցույց է տալիս որևէ բանի՝ շինության, կառույցի և այլնի տեղ:

եօ-ետցլո՞ւ-առ-ո	գյուղատեղի
եօ-յելոյիշ-առ-ո	քաղաքատեղի
եօ-ծալութ-առ-ո	խոտատեղի
եօ-ծյօ-առ-ո	բնատեղի
եօ-ժառմ-առ-ո	ճահճատեղի
եօ-ցանց-առ-ո	գահատեղի
եօ-եակո-առ-ո	տնատեղի

Կառապատճենական կազմում են ժխտական իմաստով ածականներ: Պատասխանում են ինչպիսի՞ հարցին.

շ-ցոլո՞ւ-ո (շոլո՞ւ-ո)	շ-եցլո՞ւ-ո (եցլո՞ւ-ո)
շ-ծարոլո՞ւ-ո (ծարոլո՞ւ-ո)	շ-յե՞ւ-ո (յե՞ւ-ո)
շ-յձոլո՞ւ-ո (յձոլո՞ւ-ո)	շ-անո՞ւ-ո (անո՞ւ-ո)
շ-ժուցար-ո (ժուցար-ո)	շ-մեյ-ո (մեյ-ո)
շ-եանցար-ո (եանցար-ո)	շ-ցյլո՞ւ-ո (ցյլո՞ւ-ո)
շ-ձյօ-յշր-ո (ձյօ-ո)	շ-ցյե՞ւ-յլո՞ւ-ո (ցյե՞ւ-ո)
շ-ցյժ-յշր-ո (ցյժ-ո)	շ-ձափրտե՞ւ-ո (ձափրտե՞ւ-ո)

Նույնիմաստ մակրայներ կազմելիս ավելացնում ենք ոք վերջածանցը. շ-ցոլութ, շ-ցյօլութ, շ-ցյուլութ սրանք ել պատասխանում են ինչպե՞ս հարցին (հմնտ.՝ զարցօ և զարցաք).

-օ (-իկ, -ուկ) նվազական, փաղաքշական

զաց-օ (զացարա զացօ)	ցեյն-օ (ցայնարա ցեյնօ)
ցեյն-օ (ցայնարա ցեյնօ)	ցցյօթ-յլո՞ւ-օ (ցցյօթ-յլո՞ւ-օ)

ցցյօթ-յլո՞ւ-օ (ցցյօթ-յլո՞ւ-օ)

-օց (իկ) կազմում է հատուկ և հասարակ անունների նվազական, փաղաքշական ձև

ցծ-օց	ջյջ-օց
քատ-օց	թաթ-օց
տամր-օց	ծոխ-օց
թա-օց	ծաթ-օց

-յը (ցի) ցույց է տալիս անձի որտեղացի լինելը.

յալայ-յը	քաղաքացի
եռոյք-յը	գյուղացի
յոյզբ-յը	երևանցի
յառաջ-յը	վրացի
տժաջան-յը	բրիլիացի

-յը (-ական, հոմանիշը՝ -ային) ցույց է տալիս մի բանի կամ մեկին պատկանող՝ վերաբերող ինաստ:

ժժածո-յը	հայրենական
եցշօցնչ-յը	ուսանողական
եռմե-յը	հայկական
օքազո-յը	իտալական
եռոյք-յը	գյուղական
յալայ-յը	քաղաքային
ձքամօսե-յը	մարդկային

Այն բառերում, որոնց հիմքում կա և, -յը ածանց ավելանալու դեպքում տեղի է ունենում տարննանում (դիսիմիլացիա) և —յը-ը դառնում է -յը.

յառաջ-յը	վրացական
ըշե-յը	ռուսական
մեսքր-յը	գեղարվեստական
ցրանչ-յը	ֆրանսիական
լություն-յը	գինվորական

-յո (-ստան) ցույց է տալիս երկիր՝ եռմե-յո-ո, եճառս-յո-ո, մօնքուզ-յո-ո, քաջուզ-յո-ո, թօն-յո-ո, նօն-յո-ո, նագրանց-յո-ո, ըշե-յո-ո, շնձյօթ-յո-ո և այլն:
-օճն, -ուսան, -ուզան, -ոյն (-ավոր, -ավետ, -կիր) ածանցները ցույց են տալիս մի բան ունեցող, որևէ բանով օժտված գոյականներ.

ոսճ:	ցշռ-օճն-օ	փող ունեցող՝ փողավոր
	ցշմ-օճն-օ	ականջ ունեցող
	ցոռ-օճն-օ	կիմ ունեցող տղամարդ՝ կանամքի
	յթ-օճն-օ	ամուսին ունեցող կիմ՝ արամքի
ուսեճ:	եշտ-ուսեճ-օ	գերազանցիկ, կիմգերով սովորող

	წევრ-ოხან-ი	მორიცავირ
	ჯგარ-ოხან-ი	խաչավიր, խաչակիր
	ძანდილ-ოხან-ი	լաշակավიր՝ տիկին
	ქუდ-ოხან-ი	զլխարկավიր՝ տղամարդ
	ხაժ-ოხან-ი	երեքներով (միջակ) սովորող
-օյթ:	წ'օց ե-օյթ-ი	գրագետ
	წ'յե-օյթ-ი	կանոնավიր
	յանտե-օյթ-ი	օրինավიր
	წ'յտ-օյթ-ი	ռոպեական
	ზոժօ-յթ-ი	չափավიր
	մաღდ-օյթ-ი	երախտագետ (նաև՝ երախտավიր)
	ժ'նցի-օյթ-ი	հրաշալի
	են-օյթ-ი	տարեց (տարիքավიր)
-ოջան:	ցցացօլո-ოջան-ი	ծաղկավიր
	մալո-ոջան-ი	ուժեղ
	ձլոլ-ոջան-ი	ժայռոտ
-ობա, -յօթ (-ություն, -մունք)	ածանցները կազմում են վերացական գոյականներ.	
	ծյանօյթ-յօթ	երջանկություն
	ծաթառեն-յօթ	ազնվություն
	ծըսօյթ-յօթ	զորություն
	հաելյի-յօթ	գիրություն
	ժյշմառօթ-յօթ	ծշմարտություն
	ծթ-ոծօթ	բշնամություն
	մթ-ոծօթ	եղրայրություն
	ամեանց-ոծօթ	ընկերություն
	աեալոց անրդ-ոծօթ	երիտասարդություն
	ծյցոծր-ոծօթ	բարեկամություն
-նար-ուտ (տարմանմանբ-նալո)	ցույց է տալիս որևէ բանով առատ տեղ.	
	ծյիի-նար-ი	բիուտ
	ցաժչ-նար-ი	սոճուտ
	ցյրեց-նար-ი	կաղամախուտ
	նաժ-նար-ი	եղևնուտ
	յցօթ-նար-ი	ավագուտ
	ծայցլ-նար-ი	մոշուտ

ԶԵՎԱԲԱՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՅՐԱԿԱՌԱՋՐԱՑՈՒՅՑ

ԽՈՍՔԻ ՄԱՍԻՆ ՅԵՒՖԻՑԵԼՈՒՑ ԵՎ ԵՎԱԾՈՂԱՅԱՅ

Խոսքի մասերը վրացերենում տասն են.

ԳՈՅԱԿԱՍ ԱՍՈՒՏ (ՃՐԵՋՅՈՒՅՈ ԵՎԵԼՈՒՅ) - ջեղա, յացա, ևաելու, մջանարյ, յշա, ևուուելոյ, ևուամանյ, անյոնյու, մաելացլուելու, մուլացլոյ, մջանարյ...

ԱԾԱԿԱՍ ԱՍՈՒՏ (ԿԵՐԸԵՐՄՈՒՅՈ ԵՎԵԼՈՒՅ) - ոյտրո, վատյելո, մագալո, քաձալո, քոզո, բարարա, մեշյանո, միշարյ, լամանո, յամո, մշանյուրո, յարցո...

ԹՎԱԿԱՍ ԱՍՈՒՏ (ԹՄԵՋՅՈՒՅՈ ԵՎԵԼՈՒՅ) - յրտո, առո, հցօժյելո, ուցո, ոռմուց, սամուց, տակմուցքատո, ենո, ատաեն, անտաեն, մուզունո...

ԴԵՐԱՍՈՒՏ (ԵԱՅՁԱԼՍԵԿԵԼՈ) - մյ, մյեն, օլ, օցօ, հցըն, ոյցըն, օնօնօ, ցօն, րա, ռումյելո, ռամյենո, իյմօ, մյենօ, իյցնօ, ոյցընօ, մօնօ, մատո...

ԹԱՅ (ՅԺԵՅ) - յիշո, յիտեշյուլոծ, յազդոյցար, վյշին, յամեն, սցամեն, մըշըրօն, մօքսօն, մուզօն, վազօն, մոցօն, մատօ...

ՄԱԿՐԱՅ (ՅԺԵՅՅՋՔՅ) - յաշմեն, եցալ, յցյոտ, մարչցնօյ, վոն, յաճան, սաօճաճայ, ռուզյեսայ...

ՃԵՏԱՌՈՒԹՅՈՒՆ (ՅԺԵՆԾՅՅՋՅՈՒ) - յո, -եյ, -ցյ, -ցյեն, -ուան, -յա, -ցօտ, -շորոն, -ցամո...

ՇԱՊԿԱՊ (ՅԱՅՅՈՒՐՈ) - լա, ան, ույ, անյ, ռում, մաշրամ, ռուցա, ռոմյելուց...

ՄԱՍՍԻԿ (ԵԱՅՈԼՅՈՒ) - եռլմյ, յըր, յը, լա, առ, յո, ցա, ուցյ, ալար, նյ...

ԶԱՅՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ (ՅՄԻՐԱԾԾՅՅՋՅՈՒ) - այ! ան! աէ! ծա! յէ! յա՛մա! յօ՛մ! ուշ! ուն! յո! ձյու...

ԳՈՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ ՃՌՆՑՈՅԻ ՆԱԽԵԼՈ

Գոյական կամ գոյական անուն կոչվում են այն բոլոր բառերը, որոնք ցույց է տալիս տարբերակված առարկաներ և առարկայացված հասկացություններ (մարդ, գիրք, թռչուն, ծիծեռնակ, քաջություն, վազք, փոթորիկ, ամպրոպ և այլն):

Վրացերենում գոյական անունը պատասխանում է ո՞վ (չօ՞՞) կամ ի՞նչ (ռա՞?) հարցերին: Ըստ քերականական և իմաստային հատկանիշների՝ գոյականները լինում են՝

շնչավոր – եղջրայրո /ցուցեալո/
անշունչ – շնչալո /առացուցեալո/
հատուկ – եցշոտառո
հասարակ-ևաზոցածո
հավաքական-ցրցծոտո
իրանիշ-նօցտոյցրցծատօ սանցեալո
վերացական- ածւթրայթշոլո

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ՍԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՃՌՆՑՈՅԻ ՑԱՆԿԱՆ ՆԺԱՏՈՆ ՇԵՆԱԿԵՑ

Վրաց լեզուն քերականական սեր չունի, ոչ էլ արական կամ իգական սեռն արտահայտող հատուկ դերանուններ:

1. Արական սեր ցույց տվող գոյականների համար գործածվում են մածա (հայր), զայտ (մարդ), զայտ (տղա), մա (արու)բառերը:

2. Իգական սեր ցույց տվող գոյականների համար գործածվում են դյուծա (մայր), յալո (կին) և աւշլո (աղջիկ) բառերը:

մածազայտ	- տղամարդ բառացի՝	հայր+մարդ
դյուծազայտ	- կին	մայր+մարդ
զայտամարդ	- որդի	տղա+զավակ
զայտագործ	- պարմանի	տղա + պարոն
յալօձագործ	- տիկին	աղջիկ+ պարոն
յալօձամարդ	- աղջիկ	աղջիկ+զավակ
մածա յալո	- բանվորուհի	բանվոր+կին
յարտցյալո	յալո - վրացուհի	վրացի+կին

Հայրանվան գործածության դեպքում արական սեռ ցույց տվող գոյականների համար գործածվում է մյ (արու, ուստր), իսկ իգական սեռ ցույց տվող գոյականների համար՝ անշղօ (դուստր) բառը.

աշազօն մյ	աշազօն անշղօ
զտեցանցօն մյ	զտեցանցօն անշղօ
մշրածօն մյ	մշրածօն անշղօ

Իգական սեռի անձի ազգությունը, մասնագիտությունը, արհեստը, որևէ գբաղմունքի տեր լինելը շեշտելու համար գործածվում է յաջո օժանդակ բառը, որը համապատասխանում է հայերեն -ուիհի վերջածանցին՝

մեծօտնօ յաջո-եերասանուիի (եերասան աղջիկ՝ կին)
սնորթեմյեն յաջո -մարզուիի (մարզիկ աղջիկ՝ կին)
մովացյ յաջո-աշակերտուիի (աշակերտ աղջիկ՝ կին)
սոմյեն յաջո-հայուիի (հայ աղջիկ՝ կին)
սլոյքօնքո յաջո -ուսանողուիի (ուսանող աղջիկ՝ կին)
մշամա յաջո -բանվորուիի (բանվոր աղջիկ՝ կին)
յիմօն յաջո - բժշկուիի (բժիշկ աղջիկ՝ կին)
մշանյանց յաջո - մեքենագրուիի (մեքենագրող աղջիկ՝ կին)

Թռչունների համար նշվում են մամալո (արու, վարուժան), ջեզալո (էգ, մարի) օժանդակ բառերը:

մամալո յատամո – աքլոր (արու հավ)
ջեզալո յատամո – մարի (ընտանի մարի հավ)
մամալո օճաշյո – հնդկահավ (արու)
ջեզալո օճաշյո – հնդկահավ (էգ)
մամալո մթրյալո – աղավնի (արու)
ջեզալո մթրյալո – աղավնի (մարի)

Խոշոր եղերավոր անասունների համար՝ ֆյռօ (էգ), եարօ (ործ):

ֆյռ ցամյիօ - գոմշակով
եար ցամյիօ - գոմշացուլ
ֆյռ օրյմօ-եղնար
եար օրյմօ- եղերու

Վայրի գազանների և տնային որոշ կենդանիների համար՝ եցալօ (ործ), մյ (էգ):

եցալօ լոտմօ – առյուծ (ործ)
մյ լոտմօ – առյուծ (էգ)
եցալօ ցաթօ - կատու (ործ)
մյ ցաթօ - կատու (էգ)

Խոզերի համար՝

- Ծառո – խոզ (առհասարակ խոզ՝ էգ լինի թե ործ)
- Ցան – խոզ (ամորդատած)
- Եղջո ձառո – խոզ (էգ)
- Եղջո տես - այժ (էգ)
- Ցացա – նոխազ (արու այժ)

Զիերի համար՝

- Եղինո - ձի (առհասարակ՝ էգ լինի թե ործ)
- Սլացո Եղինո - հովատակ (չմալած)
- Քազո Եղինո - ճակ՝ զամբիկ, մատակ
- Ցամացո Եղինո - զամբիկ, մատակ ձի
- Հացանա Եղինո – ամորդատ՝ կուրտ ձի (էշ)

Շնչավոր և անշունչ առարկաներ Նշանակած քայլութեան և անշունչ առարկաներ

Շնչավոր առարկա ցույց տվող գոյականներն են մարդիկ, թռչուններ և կենդանիներ ցույց տվող բառերը:

Այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս անձ, պատասխանում են ո՞վ (քո՞ն?) հարցին: Օրինակ՝ ցացո, յալո, մշմա, յիօմօ, եթշացնու, մութացնու, թթյալո, լցյլուրո... Մնացած բոլոր գոյականները, որոնք արտահայտում են անշունչ կամ շնչավոր առարկա, պատասխանում են ի՞նչ (րա?) հարցին:

Օրինակ՝ թօցնո, բցցցլո, զալամո, ցանցարո, քաջտարո, յարազար, նատշրո, ցեղնո, քատցո, տես, մթրյաց, առվոցո, լումո, ցաբա...

Դոլովները, նրանց հարցերը և վերջավորությունները Ճշնցնեած մատուցութեան և անշունչ առարկաները

Վրացերենում գոյականն ունի յոթ հոլով՝
Տաելուծոտո – անվանական (ուղղական)-ցօն? Ռա? բաղածայնից հետո՞-ո, ձայնավորից հետո՞-օ:

Թոտերոծոտո – պատմողական-ցօն? Ռաթ? բաղածայնից հետո՞-թա, ձայնավորից հետո՞-թ:

Թոցյմօտո – տրական-ցօն? Ռան? բաղածայնից հետո՞-ն, ձայնավորից հետո՞-ն:

Նատշեառծոտո – սեռական-ցօնօ? Ռօնօ? բաղածայնից հետո՞-օն,

Ճայնավորից հետո՝-և(օ):

- Ժայմեցյածօտօ - գործիական-ջօսօտ? ռօտ? բաղաձայնից հետո՝-օտ, ճայնավորից հետո՝-թօ:
- Ցուարշյածօտօ - պարագայական-ջօնաք? ռազ? բաղաձայնից հետո՝-ազ, ճայնավորից հետո՝-ջ:
- Վաղցյածօտօ - կոչական-չունի, բաղաձայնից հետո՝-օ, ճայնավորից հետո՝-ջ:

Այս հոլովներից չորսը՝ անվանականը (ուղղական), տրականը, սեռականը և գործիականը համապատասխանում են հայերենին:

ԴՈԼՈՎՈՒՄ: Գոյականի փոփոխությունը հոլովական բոլոր ձևերով կոչվում է հոլովում: Վրաց լեզուն, ի տարբերություն հայերենի, ունի միայն մեկ հոլովում. այսինքն՝ հոլովող բոլոր խոսքի մասերն ունեն հոլովական նույն վերջավորությունը: Բայց, ելնելով անվան (բառի) հիմքի վերջավորությունից, հոլովող բառերը բաժանվում են երկու հիմնական խմբի:

Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնով վերջացող հիմքեր) կամ բաղաձայնահանգ.

Ճայնավորահիմք (Ճայնավորով վերջացող հիմքեր) կամ ճայնավորահանգ:

Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնահանգ) գոյականները, իրենց հերթին, բաժանվում են երկու ենթախմբի:

ա. կայուն (չփոփոխվող) հիմքով բառեր (երբ հոլովման ժամանակ բառերը որևէ փոփոխության չեն ենթարկվում):

բ. անկայուն (փոփոխվող) հիմքով բառեր (երբ բառի հիմքը վերջանում է և կամ յ ճայնավորով, և հոլովման ժամանակ սեռական, գործիական և պարագայական հոլովներում հիմքի վերջից այդ ճայնավորները սղվում են՝ մշղան-օ, մշղն-օտ, մշղն-օա, մշղն-օօ):

Ճայնավորահիմք (Ճայնավորահանգ) գոյականները նույնպես բաժանվում են երկու խմբի:

ա. բառեր, որոնց հիմքը հատվում է սեռական և գործիական հոլովներում (դրանք և կամ յ ճայնավորով վերջացող գոյականներն են՝ գրաթ-ա գրաթ-օն, գրաթ-օտ, և աթ-յ, և աթ-օն, և աթ-օտ):

բ. բառեր, որոնց հիմքը չի հատվում (դրանք էլ և կամ յ ճայնավորով վերջացող գոյականներն են՝ Վյար-տ- Վյարտ-օ(օ), Վյարտ-օ(օ), առմտ-առմտ-ն(օ), առմտ-օ(օ), Ռյո-Ռյոյ-ն(օ), Ռյո-Ռյոյ-օ(օ)):

ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ (ՊԻՂՋԱԿԱՆ) ԽՈԼՈՎ ՏԱԵՋԷԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ՃՐԴԵԲՐՁԱ

წვდენა - წვდენება ცოდნა-ი-ცოდნება- ქუდი-ე-ქუდება,
ხელი-ი-ხელება- თაგა-ი-თაგება- გაცი-ი-გაცება-

სახელთბითი ჩილიკის -ი ქერძოვილი იუნიტ აუნ მარხედ, ირინდ გამადამანავჭერი ხნ. ბაღ-ი უერნალ-ი. გაზეთ-ი, ლექტორ-ი, აგტობუს-ი, მატარებელი, სტუდენტი, ადამიანი წიგნ-ი, ცხენ-ი, თვალი-ი, ფული-ი, (ნას ჩა, ტრამგა, ირაკლი, აკაკი, გიორგი, ქორნელი. ი-ი ქერძოვილი ჩატოკ և ჩასარავი ანიუნიტეტი ჭიქავად ხნ აულ ლეიტინერი):

Ճ. յ. ո. շ հնչյուններով վերջացող բառերը ևս եցածօտու հոլովում - օ վերջավորություն չեն ստանում, ժամանակի ընթացքում - օ ն ընկել է (ենել եմ՝ զյօդա-օ, եյ-օ, այշտ-օ և այլն): Ժամանակակից գրական վրացերենում այդ կարգի բառերը հանդես են գալիս հինգով՝ առանց անվանական հոլովի վերջավորության, թեև հոգմակի թվում դրանք նույնպես ստանում են - օ վերջավորություն, որը դրվում է - յ հոգմակերտից հետո.

დღე-დღე-ებ-ა, დღე-დღე-ებ-ა, ორმო-ორმო-ებ-ა, დანა-დან-ებ-ა,
დამე-დამე-ებ-ა, თარო-თარო-ებ-ა, გზა-გზ-ებ-ა, საქმე-საქმე-ებ-ა, სორო-
სორო-ებ-ა, კუ-კუ-ებ-ა, ყრუ-ყრუ-ებ-ა, ბუ-ბუ-ებ-ა, რუ-რუ-ებ-ა.

Ծանոթություն: -ու -ց Վերջավորություն ունեցող բառերը շատ քիչ են:

სახელობითი ჩილიქი պატავასანიომ է ვინ? (ი՞პ) և რა? (ჩინგ) ჩარეც-
რინ, ღამი ირიც, ჩინგას ჩაქერენია, აუნას სკოლაშენია ის უკანი ჩარეც-
რებ ტრადიცია ე მართვა ან გორეთ ტრადიცია არ არის, აულ წევერია მა-
რა გარე ტრადიცია ე მართვა ან გორეთ ტრადიცია არ არის, აულ წევერია მა-

სტუდენტი მიღის უნივერსიტეტი

Ուսանողը գնում է համալսարան:

სტუდენტი მიღიოდა უნივერსიტეტ ში.

Ուսանողը գնում էր համալսարան:

სტუდენტი წავიდა უნივერსიტეტ შო

სტუდენტი წაგა უნივერსიტეტში.
Ուսանողը կգնա համալսարամ:
սტუդენტո წեղյաց շնուզերներից մո.
Պարզպում է՝ ուսանողը գնացել է համալսարամ:

Ենթական անվանական հոլովով է դրվում նաև այն դեպքում, եթե բայց անցողական է, իսկ ժամանակածկը՝ ներկա.

პოეტი წერს რომანს.

Բանաստեղծք գրում է վեպ:

მოქადარაკული ფეხბურთს თამაშობენ.

Ծախմատիստները խաղում են ֆու

მეზობლები აშენებენ სახლებს.

Յառկանչեղոր և արդարություն

მებაღე რგვავს ხეს

Ալեքսանդր Կոնկում է ժառ:

Ուղիղ խնդիրը դրվում է անվանական հոլովով, եթե բայց անցողական է, ժամանակածկո անձայի:

დიასახლისმა იყიდა პომიდორი, კარტოფილი, ხანვი,

სტატილო, კომბოსტი.

ՏԱՐԵԿՈՒԹԻՒՆ ԳՄՆԵԱ ԱՌՄԻՌՈՐ. ԿԱՐՄՈՒՖԻ, ՄՐԽ. ՉԱՇԱՐ. ԿԱՐԱՄԲ:

პოუზმა დაწერის ლომანი.

Բանաստեղծութեա Անդամական

მოჭავილის ფრაგ ვაკ.

Հարևանները կառուցեցին տներ:
Ընդգծված գոյականները ուղիղ խմնիրներ են:

Այսօր օրինակներ.

სტუდენტი გარეად სწავლობს.

Ուսանողը | ավելացնելու համար:

ჩამორჩენილი სტუდენტი უნივერსიტეტი

Դատ սովորող ուսանողին համալսարանից հեռ

զանակ առվ յրտո քանդո

Կիրակի ոչ մի լրագիր լույս չի տեսա

დღეს ბეგრი გაზეთი გიყიდვ.

Այսօր շատ թերթ գնեցի (ուղ. իմադ.):

როდესონ ავეტისიანის უფროხი შვილი გე

Որոքեսոր Ավետիսյանի ավագ որդին Գերմանիայում է սովորու

Պատմողական (էրգատիվ) հոլով մտերածություն (յշացանցական) ճշնչնչա

մտերածություն-ն վրացերենի ամենայօւրահատուկ հոլովն է: Չնայած հոլովը կոչվում է պատմողական, (նաև՝ պատմական հոլով, սուբյեկտի՝ ենթակայի հոլով, ակտիվ հոլով: Անվանումը ծագում է հունարեն ergates գործող անձ, գործիչ բառից), բայց պատմել կամ պատմություն բառերի հետ առնչություն չունի, ընդհակառակը, սրանով մատնանշվում է նախադասության մեջ ամենաակտիվ գործողություն կատարողը՝ գործող անձը՝ նախադասության ենթական:

Ճայթիք քայլեցած եամբյուրյած ռածենա. Բանաստեղծը գրեց հետաքրքիր վեպ:

Թեաթրակմա քանակությամբ եամբյուրյած քածյալյած. Նկարիչը նկարեց հետաքրքիր գորելեն:

Ծակականական ազգային ազգային մասնաշրջանագույն գործությունը մասնագույն գործությունը Ավետիսյանը վերջացրեց նաև մենագորության 2-րդ հատորը:

մտերածություն-ն կիրառվում է միայն նախադասության ենթակայի համար. շարակիուսական այլ պաշտոն չունի: Պատասխանում է ցօն? (ո՞վ), րաժ? (ի՞նչը) հարցերին: Կոլովական վերջացրությունները երկուսն են՝ -մա և -մա: -մա վերջավորություն ստանում են ուղղական հոլովում -ո վերջավորություն ունեցող բառերը.

Ցա՛-օ-ցա՛-մա Ցե՛-օ-Ցե՛-մա տօն-օ-տօն-մա
յառ-օ-յառ-մա յառ-օ-յառ-մա տօ-օ-տօ-մա

-մ վերջավորություն ստանում են-ա,-ց,-ո,-ց ձայնավորավերջ բառերը. քա-քա-մ ռցա-ռցա-մ քամյ-լամյ-մ ցոցո-ցոցո-մ ռյ-ռյ-մ մմա-մմա-մ ցերա-ցերա-մ սայմ-սայմ-մ ոյերո-ոյերո-մ ծյ-մ

ա, յ, օ, ռ, շ, վերջավորություն ունեցող հատուկ անունները նույնական պատմողական հոլովում ստանում են-մ վերջավորություն.

Մտած-մ տյեզլյ-մ զգացո-մ քատո-մ քյույ-մ
նօնա-մ սալումյ-մ օռազլո-մ նյոնյ-մ
նաօրա-մ սիյօբնյ-մ ցօրնցօ-մ սանցրո-մ
շշշշնյ-մ յրյեզլյ-մ ցօցօ-մ մօցո-մ
մարօնա-մ մարօնյ-մ մյրո-մ նօնո-մ

Մի շաբ անուններ, սակայն, չեն ենթարկվում իիշյալ կանոնին.

Ցյուրամ-մա ցանքանց-մա ռածակ-մա նորառ-մա
քացօտ-մա լցցան-մա ռցցակ-մա տյեցօկ-մա

Հոգմակի թվում հոլովական վերջավորությունը դրվում է -յծ հոգմակերտից հետո.

Ճաշ-մա-ճաճ-յծ-մա մյշտծյալ-մա-մյշտծյալ-յծ-մա
Յեյն-մա-Յեյն-յծ-մա մեանոծ-մա-մեանոծ-յծ-մա
յծօլո-մա Մյմանյշեա.
յծօլո-յծ-մա Մյմանյշեա.
մոյժագործացը քարցագ օտամանա.
մոյժագործացը քարցագ օտամանա.

Եթե հոլովվող բառն ունի բաղաձայնահանգ որոշիչ, ապա այդ որոշիչը նույնպես ստանում է -մա վերջավորություն.

Տամյեմա մոյժագործացը մոացյն յցյլա նարթա. Դայ շախմատիստները հաղթեցին բոլոր պարտիաներում:

Ըօցմա ամոնձմա ჩզյնա քցյանցյլա յընյշյունա ჩաշալա. Ցուրտ եղանակը խափանեց այսօվա մեր էքսկլուսիան:

Նոյժոյրմա մյատցյալանյլմա յրտմա ցոցոնամ մալիցյ ռույլո ամոցանա ամոենա. Խելացի տասներորդ դասարանցի նի աղջիկ շատ բարդ խնդիր լուծեց:

յրտմա ჩզմմա յցյլույլմա ցոտյունմա և տյագյունմա յանցմա, ჩզյնա լոյթյրաթյունա լու յցյլույրմա յարցմա մցուցնեմ, ծցրո ռամ տարցմա և տամեյրությունա ոնցյանյշյունա. Արտասահմանցի իմ մեկ նախկին ուսանողը՝ Փիթեր Քառուն՝ մեր գրականության և մշակույթի մեջ բարեկամը, շատ բան է բարգմանել հայերենից անգլերեն:

Տ, յ, ռ, շ ձայնավորով վերջացող որոշիչները մոտենածատու հոլովում -մա կամ-մ վերջավորություն չեն ստանում, մնում են անփոփոխ.

Տաթարա լացումա և անցումա մոտենածա լավաշը. Փոքրիկ Դավիթը հետաքրքիր պատմվածք գրեց:

Ցամաքառամ լամբալա. Շանր աշխատանքը հոգմեցրեց ինձ:

Յովիրա ոյենեալմյալմա յոյեյծո մաթյօնա. Նեղ կոշիկը ոտքերս ցավեցրեց:

յրտու տեօլու ցյալո յներա մմաթ ցայսու. Մեկ պնդուկի միջուկը ինը եղբայր բաժանեցին (իրար միջկ):

Տրական հոլով
մօւչեմօտօ ծր՝ Ենքա

Վրացերենի թույժառությունը գրեթե հաճապատասխանում է հայերենի տրականին: Վրացերենում նրանով դրվում են հանգման անուղղակի խնդիրը, ուղղի խնդիրը, ենթական, բայական անդամի լրացումները և այլն: Նախադասության բոլոր անդամների հարաբերության բնույթը պայմանավորված է բայի սեռով և ժամանակաձևերով:

Յօցյօտօ-ն պատախանում է զօ՞ն? (՞՞Մ) և ռա՞ծ? (ի՞նչ) հարցերին: Հոյովական վերօնավորությունն է -ն, որը դրվում է բարի ուղիղ ձևի վրա.

զծց-ե ջյօնա-ե մթյ-ե ցողոտ-ե մյրու-ե ծյ-ե
միոց-ե մմա-ե սամբդ-ե նալութո-ե ազգու-ե ռող-ե

Հոգնակի թվում հոլովական վերջավորությունը դրվում է բարի վերջում՝ այս հոգնակերտից հետո.

զալց-յծ-ե զյուղ-յծ-ե թիւյ-յծ-ե շրջառ-յծ-ե ծյու-յծ-ե
վալու-յծ-ե մմ-յծ-ե սամմա-յծ-ե նալուքտ-յծ-ե ռոյ-յծ-ե

Հանգման անուղղակի խնդիր, եթե բայց դրված է և կամ III սերիայով (սերիաների մասին՝ «Բայց» բաժնում)։

ოფიციალურ მისამართი დებულ გავუგ ზავნეთ. პირტკარქი უნირჩავირა-
კან ხელმისაწვდომი იყო.

Եցմծոտեն ժօնցին ոյժութ մշղացո. Չեմպիոնին հանձնեցին ոսկե մեդալ:
Ժամանակագրութեան մասնաւոր մասնակից է Աշակերտներին հանձնեցին նոր գործեր:

„— Οιηκή ιανηήρο ηρψιν δ τηρωλικαν ιηληψην, έτερ ρωρδ ανησηλικαν δ, σωμανωλρο, ονερκω, αγιηθρο, ρωρδ ηρψωσ δ ι υερηιωην.

ნარიძე საინტერესო შემთხვევას კითხულობდა. სარჩევნი ჩატარები გრიფით ჰქონდა:

საერთოდ ივი ბეჭნა კითხულობს. სა აღხასარია გამო ჰყავთ: ქანთული ენაზე გატყოფბები წაიგნიობა? ყრავ ენაში დორები.

թերթեր կարդո՞ւմ եք:
Հօսնակազմությունը մատուցում է պահանջված գումարը և առաջարկում է առաջարկագիրը՝ ուղարկելու համար։

սոխ, գազար, կաղամբ և այլ բաներ:
Նախադասության ենթակամ՝ տրական հոլովով.
ոյշնից ծոցք ձեցրուեանք ռուժենո քաջնօնօ. Պարզվում է՝ բանապերք Ուսուռասին մէաւ որէն:

սստեղ Անդրանիկանը վճռ է գրել:
անձնա Ֆրանչ տուր ծայթ քա յեռու յաջությունու Արամն ունի երկու տղա
և մեկ աղջկեցն։

Ն ԱՆԿ ԱՂՋԻԿ:

մյուս, նարօնեց, զայտօնեց, ձեմոցից քա ոմեանն հայշարյածատ ցըշըաց չամուշուածաւ: Սերին, Նարինեն, Լուսինեն, Դասմիկը և Իշխանը համձնել են բոլոր քննությունները:

Ի տարրերություն հայերեն՝ ընդգծված բոլոր գոյականները վրացերենում դրված են տրական հոլովով և նախադասությունների մեջ ունեն ենթակայի պաշտոն:

Տրական հոլով են պահանջում կանչել, խնդրել, հարցնել, հաղորդել և այլ բայեր.

ոյ շաօնըցձ, գաղքենց ովքեցն մշտծցը Ծյլեցուաճ. Եթ կարելի է, Զեր հարևանին կամսեք իեռախոսի մոտ:

სიხარულის თქმების მეცნიერება, ბატონ სურენის. სამყრელი კ ვხე ამისამისი აუკირი სიტრანგის:

କ୍ଷୁଦ୍ରନେତ୍ର ଜୀବନିକାରୀ ହେଲେ କ୍ଷୁଦ୍ରମାନାଧୀନୀଙ୍କୁ, ପରିବାରକୁ ଆଶାପାଦୀନାଙ୍କୁ, କୁନ୍ତଳକାନ୍ତିର ପରିବାରକୁ ଆଶାପାଦୀନାଙ୍କୁ, ଏବଂ କୁନ୍ତଳକାନ୍ତିର ପରିବାରକୁ ଆଶାପାଦୀନାଙ୍କୁ।

ჩემი გულთბიძია სურვილები გადასულო თქვენს ცოლს. შოთბლებს და ბავაშვის. ჩენ ანსენი განსიცელით ნერი ხალილებრ გერ თესტინი, ბრიტ-

Անդրադաստիճան և պատմական հուշարձներ:

და ესი ააგიანი წარმატებით მართავს ადამიანებს. უციკან Ավագა-

Արդիութեամբ կարավարում է ֆակուլտետը:
Գործիքություն անգումանու եղանակութեամբ առաջ գալիք պահանջանական է:

ՏԱՐՅԱՆ ԱՆՏՈՆՅԱՆԻ ՂԵՂԱՎԱՐՈՒՄ Է ՄԵԾ ԻՀՄԱՆԱԿԻ: Ճշերացնո ծագրամասնութա առմանը, ԳԵՄԵՐԱԿ Բարուպամանո ուկալիպում էր բանակ:

Որոշ բառակապակցություններ, որոնք ցույց են տալիս շաբաթվա օրեր ամիս-ամսաթիվ և ամբ նույնակա ռություն են որուական երրություն:

ପାରିବାଳୁ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକତାରେ

Երեսունին բարերենուն և սեղմուն:

Ազգական տյագրության պահպանի թամարտության վիճակը.
Հաջող համարժեք է առաջարկ կատարել այս պահպանի աշխատանքի վեհականությունը:

ოფ. თუმშნიანი დაბიად 1869 წელს, გარდაიცვალა 1923 წელს. Կոկ. Թումանյանը ծնվել է 1869 թվին, վասիճանվել է 1923 թվին:

-21 օգնության հետմանը առաջարկություն է առաջիկ պատճենաբառ լուսաբառ համար առաջարկությունը կատարելու համար:

Այժմ բերենք որոշ օրինակներ և համեմատենք հայերենի նույնանուն հոլովի հետ.

მე-2 კურსის სტუდენტებს მატერიალარანი არ უნახავთ.

Երկրորդ կուրսի ուսանողները Մատենադարանը չեն տեսել:

მე-2 კურსის სტუდენტებს მატენადარანში წავიდგან.

Երկրորդ կուրսի ուսանողներին տամեյու եմ Սատենադարան:

მე-2 კურსის სტუდენტებს მატენადარანი ძალიან მოეწონათ.

Երկրորդ կուրսի ուսանողներին Մատեմադարանը շատ դուր եկավ:

Վրացերեն բոլոր նախադասություններում և գյուղական հայերենում պարզ պահանջում է և դրված է տրական հոլովով, մինչդեռ հայերենում այդպես չէ:

Սեռական հոլով ճառագայթառեալ ծրագիր

ნათელადით ჩილიკე აუთასასანის ტ ვის? (n° 1) և რას? (hñezh°) ჩარგხერქმ: ჯილიკას ქერძაჭიროւრების ტ -ის, ორი ტრაქის ტ მარტ ჩინგჩ ცია. ქალაქი -ის, ქუჩა -ის, დაღე -ის, გაც -ის.

— ո և — յ ի ի մ ք ռ վ գ ո յ ա կ ա ն ն ե ր ի և ո ր ո շ ա յ լ բ ա տ ե ր ի վ ե ր ջ ա վ ո ր ու թ յ ու ն ն ե ր ը ն ա տ յ ե ա ծ օ տ օ հ ո լ ո վ ո ւ մ հ ա մ ը ն կ ո ւ մ ե ն տ ր ա կ ա ն հ ո լ ո վ ի վ ե ր ջ ա վ ո ր ու թ յ ա ն ը . ո յ շ ո ւ - ե , ռ յ շ - ե , մ ա մ ց յ ժ - ե , օ ց ձ ո ւ - ե , ո ր մ ո ւ - ե , ն յ ն շ - ե , Շ ո տ ա - ե , յ ո յ շ ր ո - ե .

Նախադասության մեջ ճատիկական հոլովի դերը համեմատաբար սահմանափակ է. հանդես է գալիս իրոք գոյականական անդամի լրացում.

ա. հատկացուցիչ՝ Թեագրոս մշշան Նժագակ Տեարո
մշտածանութեան Տանը նամակ Տարոնյան

Բ. ԱՐԵՎԻԿԵ

სურათებს გამოფენა ხის მავიდა
 ხორბლის ფერილი რკინის კარი
 მთის ყვავილი გარდის სუნი
 შუაწნის გაცი საშუალო ტანის ქალი
 ოცი წლის სტუდენტი

q. բացահայտիչ՝

დღეს გიყავთ დიდი სომები ჰავუტბა-ერიშე ჩარცნას სახლ-მუზეუმში. Այսօր եղանք հայ մեծ բանաստեղծի Եղիշե Չարենցի տուն-բանգարանում:

სომხეთის დედაქალაქის-ერევნის ქუჩები და პროსპექტები გრძელი და განიერია. Հայաստանի մայրաքաղաք՝ Երևանի փողոցներი იւ պողոտաները երկაր են և լավნახილია:

Կողմնակի ենթական և կարող է դրվել սեռական հոլովով.

՞Ե՞րօլու մօցօճյութ պահպանութեան բամտօնքան Սյմբոլը. Նամակն ստացանք հեղինակի ժամանելուց հետո:

Սեռական հոլովածների ավելի շատ հանդիպում ենք գունանուն-ների մեջ.

ცისვერი	ცის ფერი	ყავისფერი ყავის ფერი
ინდიური	ინდ ფერი	შინდისფერი შინდის ფერი
გარდისფერი	გარდის ფერი	წაბლისფერი წაბლის ფერი
ბინდხსფერი	ბინდის ფერი	ნისლისფერი ნისლის ფერი
ზღვისფერი	ზღვის ფერი	მტრედისფერი მტრედის ფერი

Սրանք համարվում են կեսերանգ գույներ:

Գործիական հոլով
մռվաճական ծրագրեր

Ցայլած պատճենները կազմում են բարձր արժեք և համարվում են պատճենագիր պահպանի համար՝ առաջարկված է պահպանային համակարգության ստեղծումը՝ ուղարկելով պատճենները ՀՀ պատճենագիր պահպանային համակարգի համար:

გულ-ით, კაც-ით, ქალაქ-ით, ბავშვ-ით, დედ-ით, რადიო-თი, თქრო-თი,
ორმო-თი, ბუ-თი, რუ-თი

Ինչպես տեսնում ենք բերված օրինակներում, -ու վերջավորություն ստանում են այն բառերը, որոնց հիմքը վերջանում է -ու կամ -ց ձայնավորով:

Թայթիքը հոլով իմաստով մոտ է հայոց լեզվի գործիական հոլովին. ցույց է տալիս, թե գործողությունն ինչի կամ ում միջոցով է կատարվում, նաև գործողության տեղը և ժամանակը:

სამსახურში მანქანით გი არა, ფეხით მიგდიგარ. Ծაռაյაվაյր მხებ-მაჯოპ გი, სურიპ ნე კინიც:

ରୂପ ଅନ୍ତର୍ଜାଲ ତଥାଇସିମ୍ବୁ ଫାସଲାକ୍ସ? ହିନ୍ଦୁପୁ କୁ ନାଖାନାଟକେନ୍ଦ୍ରିୟ ଥର୍ଫିଲିହୁପି ମେଳନେଟ୍:

**თვითმმდებარებულ მოგზაურობას გერ ვიტან. წერილი დამტკიცებულ
ეხმ სტრიქონი:**

ეგ პატი თვალით არ მინახავს. Այդ մարդուն աչքովս չեմ տեսել:
ექვემდებარებულ ერთო შემთხვევაში გადადეს. Եքսկուրսիան մեկ շաբաթով
ჩესტადგახდება:

Պահանջվում է սահմանադրության կամ պատմական ազգային օրենքի մեջ առաջարկված այլ պահանջման համապատասխան պահանջման համար:

მოქმედებითი ჩილიური ურკილ ხას აյլ ტრადიციებისგან.

ცობილი მოქადრაებების განვართვის მამით ებრაელია, დარდით კი-სომეგნი. ჯანრამანაზ გასუმათხსათ კასაպარისტი ჩრისტიანული მოწილი მოისამართება: დარდით ადამიანი აღმართება მამით ებრაელია, დარდით კი-სომეგნი. ჯანრამანაზ გასუმათხსათ კასაპარისტი ჩრისტიანული მოწილი მოისამართება:

სადამობით ხანდახან გვიან ებრუნდები სახლში. **ტესკიონერი** ხერხები იცავს ქარისყალის ტიპის:

საინტერესო გადაცემა განმეორდება ყოველ დილით და სადამოს. კეთევის ჩატარები ხაղილის პირ კუსინები ამნენ არავის ხელი ს ამნენ:

ქართველი ხალხი ამაყობს თავისი დაღი მწერლით – შოთა რუსთაველით. Վրաց ժողովուրդը ჩამოტანილ է իր մեջ գրողով՝ Շოთა რუსთავეլիին:

საერთო საცხოვრებლის პირით გამო სტუდენტები კმაყოფილი არიან. ჯანრაკავები არა უნდა გამოიყენონ საცხოვრებლის სტუდენტების გადაწყვეტილების შესახებ.

Պարագայական հոլով զօտարյեծութիւն ծրագրա

Նայոց լեզուն զօտարշեատո հոլով չունի, ուստի նրա արտահայտած իմաստը թարգմանվում է տարբեր ձևերով. օրինակ՝ տողական թվով-առ օյցա, թվական զարդարությամբ (Զյունը ջուր դարձավ, իսկ ջուրը՝ սառուց): Ոցո լայլամատական զարդարությամբ (Սրանից դասախոս դուրս չի գա // նրանից դասախոս չի ստացվի), առամմա ճամփագոյա և գույշեալ (Արամը ինձ հրավիրեց (իբրև հյուր), զարյածուան ճամփագոյա ամուգո օյնեած ճամփագոյա և գույշեալ Դոների մոտ այսօր Աշոտը կլինի (իբրև) պահակ:

զոտարշեալութ-ն պատասխանում է ռաջ? (ի՞նչ) հարցին:

Հոլովական վերջավորությունն է-ազ՝ բաղաձայնահանգ բառերի համար, և -ց՝ ծայնավորահանգ բառերի համար:

Բաղաձայնահանգ բառեր՝ յաց-ազ, յալ-ազ, ցյլ-ազ, յալայ-ազ, վօցն-ազ, ձացշց-ազ.

Չայնավորահանգ բառեր՝ ոյթո-ազ, ըյլոյ-ազ, ըամյ-ազ, ըյգա-ազ, մամա-ազ, տրմո-ազ, ռյո-ազ, ձյո-ազ.

Յոտարյեատու հոլովը ցույց է տալիս որակ, փոփոխություն՝ փոխակերպում, կազմավորում, նշանակում, գնահատում, ինչ-որ բան դառնալը և այլն:

Եյց ձագառա օյտ, մեռա յո ձաւ-ազ օյցա. Բոլորովին փոքր էր, հիմա մարդ է դարձել:

Իյմո տաճացյանեցո եցուցօս քարյելութոր-ազ քանօնեց. Իմ համակուրսեցուն դպրոցի տնօրեն նշանակեցին:

Գանյուո առա, յաջալուա, ռամօս շյեանցյց-ազ ոյց ցամուցցեծ. Թերթ չի, բուրք է, մի բան փաթաթելու պետք կզա:

Խոյցարյալու-ցն-ազ քա եօք-ազ. Սերը՝ Ճանապարհով և կամրջով:

Յոտարյեատու հոլովով են գործածվում ածականի մի շարք քարացած ձևեր.

Ճարցազ, ցյալազ, ձյանօյրազ, լամանազ, յանուզ, թյանուզազ, մթարյազ, մեանյալազ, ոյտորազ, շացազ...

Ճարցայոցից քամու-ազ սեօնաց. Շիվանդը մուշ-մուշ քնած է:

Քանազացյալու քայլ մեանյալ-ազ ցացաթարյո. Ծննդյան օրը ուրախ անցկացրինք:

Եթ լոյժ-ազ մոհանե. Երկինքը կապտին է տալիս:

Այցալացյան ճարց-ազ ցացո. Ամեն ինչ լավ հասկացավ:

Մթարյազ ցագումա. Դաշնորեն ժպտաց:

Յոտարյեատուն երենն ցույց է տալիս տեղ, նպատակ, վայր.

Կոտու-ազ ցետարյած ենցա, ցօքոյ յալայ-ազ. Գյուղում բնակվելն այլ է, բան քաղաքում:

Ճացշո վյուցօս մտսագան-ազ ցացնացնեց. Երեխային ջուր բերելու ուղարկեցին:

Ամ ցցործն կոտու-ազ մոցացարտ. Այս շաբաթ գյուղ ենք գալիս:

Ծանօթություն: Յոտարյեատու ամվան փոխարեն վրացերենում գործածվում են մաև մաժարտյեատու ծրյնց (ուղղորդող, ուղղորդիչ հոլով) և ցարքայնցառու ծրյնց (տրամսֆորմատիվային՝ ծևափոխիչ հոլով) տերմինները:

Կոչական հոլով Վագեթօտօ ծրանց

Կոչական հոլովով դրվում են բոլոր այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս, թե ում են դիմում, ում է ուղղված խոսքը. այդքանով էլ սահմանափակում է նրա գործածության ոլորտը: Հոլովական վերջավորությունն է՝ առաջ՝ ձօք-ո, շաբ-ո, մասանց-ո, մշտաճ-ո, մազ-ո, մաս-ո.

Երբեմն ստանում է՝ զ վերջավորություն՝ ջեզա-զ, մամա-զ.

Ժամանակակից վրացերենում կոչականի փոխարեն հաճախ հանդես է գալիս բառի ուղղական հոլովաձևը. տամար, տառար, տամաՆ, շշրամ, մթօա, մցրօ, նցնց, ջեզա, մաժա...

Հոլովվող խոսքի մասերին պատկանող ամեն մի բառ դիմելու նպատակով գործածվելիս կարելի է դնել կոչական հոլովով.

յաջագույնեցած ու ձագույնեցած! Տիկիններ և պարունակությունը: յաջագույնեցած ու ձագույնեցած! Պատանիններ և աղջիկներ: Աֆանցնեցած ու մասնացած! Ուսանողներ և աշակերտներ: Ամեանցած ու մշտաճացած! Ընկերներ և բարեկամներ: ունամցածցանություն! Համերկրացիններ: մաժառ իցենու! Հայ յր մեր: ջայրություն! Աստված: Խայցարյացած ու յաջագույնեցած! Մանկագիւն իյուրեր: մմառ մասուած մլոյրություն! Մանկագիւն ս: Եղբարական: Բյժու մշտաճացած! Եղբարական: Եղբարական:

Կոչականը իրև արտահայտչամիջոց ավելի շատ հանդիպում է բանաստեղծական խոսքում և ասացվածքներում:

Ծանոթություն: Վրացերենի և հայերենի հոլովները գուգադրելիս հանդիպում են թե՛ ընդհանրություններ և թե՛ զգալի տարբերություններ:

Վրաց լեզվի ուղղական հոլովը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) ուղղականին.

Աֆանցնեցած յաջագույնեցած - Ուսանողը կարդում է:

Ճաշմաշումնեցած - Երեխաները խաղում են:

Ճութացած մշտաճացած - Աշակերտը պարապում է:

մեաջառու եագացե - Նկարիչը նկարում է:

բ) հայցականին.

Ճաշմաշումնեցած - Երեխայի մ տարեր:

Աֆանցնեցած չաժոօմակայություն - Ուսանողի մ կանչեք:

Ճյուղած մշտաճացած - Սայրը որորում տարավ դպրոց:

Հայոց լեզվի ուղղական հոլովը համապատասխանում է վրաց լեզվի՝
ա) ուղղականին (նմբակայի դեպքում).

Աֆանցնեցած չաժոօմակայություն - Ուսանողը կարդում է:

Ճաշմաշումնեցած - Երեխան խաղում է:

ծովման ժամանակաշրջան – Աշակերտում է:
բ) պատմողականին (միայն ենթակայի դեպքում):

Եթշագթիման թագօտեա – Ուսանողության կարդաց:

Ճաշման օտաձնական – Երեխան խաղաց:

Ջետքանման ժամանակաշրջան – Նկարիչը նկարեց:

Ժամանակաշրջան թագօտեա – Մայրության տարավ:

գ) տրակամին (դարձյալ ենթակայի դեպքում):

Եթշագթիման թագօտեա – Եթշագթիման կարդացել է գիրքը:

Ճաշման ժամանական – Ճաշման գեղեցիկ զգեստ է հագել:

Ջետքանման ժամանական – Արմինեն ունի հարուստ գրադարան:

Ժամանակաշրջան ժամանական – Մարդկանց մարդկանց տանում է մարդկանց և տանում է բեռ:

դ) ուղղակամին (ուղղի խմբի դեպքում):

Եթշագթիման թագօտեա – Եթշագթիման կազմեց կոնսավելուտ:

Բարձրագույն ամենաշքանիշը ժամանական – Իմ ըմկերը գրեց իոդված:

ե) կոչակամին.

Եթշագթիման թագօտեա – Այս տական գման դպրոց:

Քաջանակ ժամանական – Տիգրան Արքան պատմի իր դաստիարակությունը:

Եթշագթիման ժամանական – Արմենիան քանությունները:

Վրաց լեզվի պատմողական հոլովվածքը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) ուղղակամին (միայն ենթակայի դեպքում):

Եթշագթիման թագօտեա – Ուսանողության կարդաց:

Ճաշման օտաձնական – Երեխան խաղաց:

Ջետքանման ժամանական – Նկարիչը նկարեց:

Ժամանակաշրջան թագօտեա – Մայրության տարավ:

Վրաց լեզվի տրակամ հոլովվածքը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) ուղղակամին.

Հայութան թագօտեա – Եթշագթիման կարդացել է ուսանողի աշխատանքը:

Ջառագանձնան ժամանական – Խամաճի ժամանական գործությունը հետաքրքիր վեպ է գրել:

բ) տրակամին.

Ջառագանձնան ժամանական – Մայրության շոր կարեց:

Ջառագանձնան ժամանական – Խամաճի ժամանական գործությունը հետաքրքիր վեպ է գրել:

գ) հայցակամին.

Ճառագանձնան ժամանական – Ընկերություն շոր կարեց:

Ջառագանձնան ժամանական – Գրողը դասախոսություն է կարդում:

Ճառագանձնան ժամանական – Տնտեսության հավերին կուտ տվեց:

Դայոց լեզվի տրական հոլովը համապատասխանում է վրաց լեզվի՝
ա) ուղղակամին.

Յաջութակացությունը - Կանչեցեք քաշակերտին:

Եղանակացությունը - Տարեք քերեխային:

բ) տրական - հայցակամին

Յեշուացությունը - Պատժում եմ աշակերտին:

Եղանակացությունը - Կտանեմ երեխային:

Վրաց լեզվի գործիական հոլովը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) գործիակամին.

Յաջութակացությունը - Աշակերտով հպարտանում են:

Եղանակացությունը - Առով լիքը պղինձ:

օ) քաջատագությունը - Նա քով է բավարարվում էր:

Եղանակացությունը - Մշշակութայինը - Սերենայով կարող եք մեկնել:

բ) բացառակամին.

Ճաշուագությունը - Երեխայից գոհ են:

Խոժիկ մայշերդացությունը - Յանձնական մայշերդացությունը առ առօտե-

Դայոց հանդիսատեսը ֆուտրովիստմերի խաղից գոհ չէ:

Վրաց լեզվի պարագայական հոլովը համապատասխանում է հայոց լեզվի՝
ա) ուղղակամին.

Ճաշուագությունը - Երեխա մնաց:

ա) գործիակամին.

Յաջութակացությունը - Քով բավարարվում է:

Յաջութակացությունը - Աշակերտով հպարտ են:

բ) ուղղակամին (ստորոգայի վերադիր):

Ճաշուագությունը - Լավ մարդ է:

Խոժեցուագությունը - Լավիշ երեխա է:

Ծանօթություն: Այս հատվածում և առհասարակ դասագրքում եղած ոչ այնքան հայեցի ճախաղասությունների առկայությունը պայմանավորված է վրացերենի լեզվական իրողությունները հնարավորին ծցգրիտ ներկայացնելու ցանկությամբ, որի պատճառով թարգմանությունները հիմնականում բառացի են: Դայերենի և վրացերենի հոլովների այլ ընդհանուրությունների մասին տես «Դետադրությամբ հոլովներ» բաժնում:

Գոյականի հոգնակի թվի կազմությունը առեջեցուագությունը և մրացընթացուագությունը բարձրացնելու համար

Վրացերենում բոլոր գոյականները եզակի թվի անվանական (ուղղական) հոլովում ստանում են ծայնավոր վերջավորություն: Դոգնակին կազմվում է -յօ (համապատասխանում է հայերենի -եր, -ներ մասմիկներ):

րին) մասնիկով, որը դրվում է հոլովական վերջավորությունից առաջ: -օ և -ձ վերջավորություն ունեցող գոյականների վերջից դուրս են մղվում այդ ծայնավորները, իետո ավելացվում է անվանական հոլովի ցուցիչը՝ օ -ին:

Օրինակ՝	տաց-օ	տաց-յծ-օ
	տցաց-օ	տցաց-յծ-օ
	մանյան-ձ	մանյան-յծ-օ
	քրոշ-ձ	քրոշ-յծ-օ

-յ, -ո, -յ վերջավորություն ունեցող գոյականներին -յձ հավելվում է անմիջապես՝ առանց այդ ծայնավորների դուրս մղման, ցուցիչը՝ օ-ն:

Օրինակ՝	սախ-յ	սախյ-յծ-օ
	զօծ-յ	զօծյ-յծ-օ
	տռժ-տ	տռժտ-յծ-օ
	ովր-տ	ովրտ-յծ-օ
	ծյծ-յ	ծյծյ-յծ-օ
	ձ-յ	ձյ-յծ-օ
	ռ-յ	ռյ-յծ-օ

Կան գոյականներ, որոնց հոգմակին կազմելիս հիմքի վերջին ծայնավորը սղվում է:

Օրինակ՝ մյցած-ձ-ռ-օ, մյցածր-յծ-օ, նոց-յ-ցօ-օ, նոցլ-յծ-օ. Հոգմակի թվում բոլոր գոյականները վերջանում են -օ-ով՝ քյու-յծ-օ, մաթ-յծ-օ, մտն-յծ-օ, ჭօյթ-յծ-օ, եցլ-յծ-օ և այլն:

Կան բացառություններ, ինչպես՝ մոյեածայե-ն-օ, զայ-ն-օ, և ֆյուջենք-տ-օ, սածկո-տ-օ, մյշա-տ-օ և այլն, այսինքն՝ վրացերենում գոյություն ունեն հոգմակերտ այլ մասնիկներ ևս -ն՝ անվանական և կոչական հոլովների համար և -ո՝ պատճական, տրական և սեռական հոլովների համար ձաւո-ձայ-ն-օ ձայ-տօ, ևօֆյուց-եօֆյուց-ն-օ-եօֆյուց-տօ, եյ-եյ-ն-օ եյ-տօ.

Ժամանակակից վրացերենում այս ձևերը քիչ գործածական են. պահպանվել են մի քանի հաստատությունների անվանումների մեջ.

Ցյօնոյրյօթատօ ծցածցմօ-գիտությունների ակադեմիա, ՑՇյրալդտօ ցացմօրօ-գրողների միություն, Թօնելքրտօ սածկո-նախարարների խորհուրդ, և ֆյուջենքտօ յալայօ-ուսանողական քաղաք, ձացմօթատօ սանցօ-մանկատուն, մյշատօ յաջան-բանվոր դասակարգ (տես նաև «գոյականի թիվը» բաժինը):

**Գոյականների հոլովումը
առևելաց և առջևութան ձևութեան**

**Գոյական անունների խմբերը ըստ հոլովման
և առջևութան ձևութեան մասնակիութեան**

Ինչպես նշվել է, վրաց լեզուն, ըստ էության, ունի միայն մեկ հոլովում. հոլովող բոլոր խոսքի մասերը ունեն հոլովական նույն վերջավորությունները: Բայց ելնելով բառի հիմքի վերջավորությունից՝ հոլովող բառերը բաժանվում են երկու հիմնական խմբի:

ա) բաղաձայնավերջ (գործածվում են նաև՝ բաղաձայնահանգ, բաղաձայնահիմք բառերը) հիմքեր.

աթեաճաց-օ, ձաց-օ, և առջաց-օ, տաց-օ

բ) ձայնավորավերջ (գործածվում են նաև՝ ձայնավորահանգ, ձայնավորահիմք բառերը) հիմքեր.

օճառաց-օ, ձագ-օ, և աթ-օ, ձած-օ, բաց-օ, ձաց-օ, ձայնաց-օ

Բաղաձայնով վերջացող բառերը (I հոլովում) իրենց հերթին բաժանվում են երկու խմբի:

ա) կայուն (չփոփոխվող) հիմքով բառեր (հոլովման ժամանակ բառի հիմքը որևէ փոփոխության չի ենթարկվում).

յաց-օ, աթեաճաց-օ, ձաց-օ, և առջաց-օ, տաց-օ, ձայնաց-օ

բ) անկայուն (փոփոխվող) հիմքով բառեր (հոլովման ժամանակ սղվում է հիմքի վերջին ծանրավորը).

ծյանաց-օ-մյան-օն, մյան-օտ, մյան-օդ (սղվում է ձ-ն).

և առջաց-օ-մյան-օն, մյան-օտ, մյան-օդ (սղվում է յ-ն):

Չայնավորով վերջացող բառերը նույնպես բաժանվում են երկու խմբի.

ա) բառեր, որոնց հիմքը հատվում է (մի քանի հոլովմերում վերջին ձայնավորն ընկնում է). սրանք օ և յ ձայնավորով վերջացող գոյականներն են (II հոլովում):

զյառաշ-զյառաշ-օն-զյառաշ-օտ (հատվում է ձ-ն)

և աթ-օ-մյան-օն (հատվում է յ-ն)

բ) բառեր, որոնց հիմքը չի հատվում (մնում է անփոփոխ), սրանք էլ ու կամ յ ձայնավորով վերջացող գոյականներն են (III հոլովում):

վյառա-վյառա-ն(օ)-վյառա-ն(օ),

տռմո-տռմո-ն(օ) -տռմո-ն(օ)

ըյ-ըյ-ն(օ)-ըյ-ո(օ).

**Բաղաձայնավերջ (կայուն հիմքով)
գոյականների հոլովումը
ֆշայական գոյականների հոլովումը**

I հոլովում

Այս հոլովան պատկանում են -ո-ով վերջացող բոլոր բաղաձայնա-
վերջ գոյականները. զայ-օ, յաջ-օ, մթրյաց-օ, և թշրյաց-օ, առվից-օ, և յամ-
օ, մզյաց-օ, յձուց-օ, նարատ-օ, ամենաց-օ, յամլուց-օ, տառ-օ, Մցուց-օ, տուաե-օ,
և աեցուց-օ, յցից-օ, եցուց-օ, յմուր-օ, հայշին-օ, նար-օ, ճանց-օ, տուց-օ,
ձաբ-օ, յամբ-օ, յշլուց-օ, մարց-օ, յցին-օ, մնիքուց-օ, յնուցընօտյաց-օ,
տձուցօտ-օ, առացց-օ, յցանց-օ, տօմեց-օ.... (այս բառերում օ-ն ուղղական
հոլովի վերջավորությունն է, իհմքի վերջավորությունները գծիկներին
նախորդող տառերն են՝ չ, լ, ն, ք, թ, չ, թ և այլն):

Հոլովման նմուշ
ծրագրեბու նօմութեա

Եզակի թիվ	Դոգմակի թիվ
Թեորութաստ ռազեցօ	Թոքցըրութաստ ռազեցօ
Տաէլլութաստ - յաջապ-ո	յաջապ-յծ-ո
Ցոտենութաստ - յաջապ-թօ	յաջապ-յծ-թօ
Թուշեմութաստ - յաջապ-ն	յաջապ-յծ-ն
Նատյեսառնաստ - յաջապ-նօն	յաջապ-յծ-նօն
Մուշեցցենաստ - յաջապ-ոտ	յաջապ-յծ-ոտ
Ցոտառյենաստ - յաջապ-աջ	յաջապ-յծ-աջ
Վառացյենաստ - յաջապ-որ	յաջապ-յծ-որ

Հոլովման ժամանակ որոշ ձայնավորավերջ գոյականներ, որոնց հիմքում կան Տ, Յ, Թ ձայնավորները, Ենթարկվում են փոփոխության. տեղի է ունենում հնչյունասղում (ռեդուկցիա), տվյալ դեպքում՝ ձայնավորների սղում. Ընդ որում Տ-Ն և Յ-Ն դրւուս են ընկնում առհասարակ, իսկ բառավերջի Թ-Ն որոշ բառերում, կորցնելով վաճակարար ուժը, դառնում է -Յ: Այսպես՝ մօճարու-մօճարօս-մօճարօտ-մօճարօճ, նօյտ՞ու-նօյց՞նօւ-նօյց՞նօտ-նօյց՞նօճ, մա՞թօնօ-մա՞թօնօս-մա՞թօնօտ-մա՞թօնօճ, նօտրօ - նօշրօս-նօշրօտ-նօշրօճ:

Ուեղուկցիայի հիմնականում ենթարկվում են -ալ, -առ, -ան, -ամ,

-ელ, -ერ, -ენ, -ემ, -ოლ, -ორ ქერძოვანი ტერმინი ისტორიული მათები ას-
ოსაკანი, დორშტაკანი, պარადაგაუკანი ხელისწერისა და ეპიკური ხიდანა-
კითის ამაღლებულებამ. ტრანსგრაფიული რაოდი, მათ და ფორმობადი,
სტუმარი, მხატვარი, ცისკარი, ჭავჭავარი, გუთანი, მედანი, საბონი, ატაში,
მგელი, მუცელი, მშობელი, სარტყელი, საჭმელი, სოფელი, ფურცელი,
ღრუბელი, ჭურჭელი, კურდელი, სანთელი, მტერი, ბერძენი, ირემი, მაწონი,
მინდონი, ნითონი, ობოლი, ფოთილი, ნიფოზი, სომქინი և აյլი:

Սղվում է ա ծայնավորը

Սղվում է յ ձայնավորը

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Թեռլուտօսո հայեցա	Թեռլուտօսո հայեցա
Տաէ. - Տողյելլ-օ	Տողյել-յձ-օ
Թոտե. - Տողյել-մձ	Տողյել-յձ-մձ
Թօց. - Տողյել-ն	Տողյել-յձ-ն
Նաօ. - Տողյել-օն	Տողյել-յձ-օն
Թոյթ. - Տողյել-ոտ	Տողյել-յձ-ոտ
Յօտ. - Տողյել-ած	Տողյել-յձ-ած
Մոց. - Տողյել-որ	Տողյել-յձ-որ

Սղվում է ա ծայնավորը

Եզակի թիվ	Յողմակի թիվ
Ձեռլուրձօտո նոցեցօ	Ժողովածօտո նոցեցօ
Տաէ. - Տածոն-օ	Տաճ-յծ-օ
Թուռե. - Տածոն-թձ	Տաճ-յծ-թձ
Ժօշ. - Տածոն-և	Տաճ-յծ-և
Եսօ. - Տածն-օև	Տաճ-յծ-օև
Ժոյթ. - Տածն-օտ	Տաճ-յծ-օտ
Ճօտ. - Տածն-օձ	Տաճ-յծ-օձ
Վ՛ոք. - Տածոն-տ	Տաճ-յծ-տ

ო-ნ դարնიւմ է չ

Եզակի թիվ	Հոգնակի թիվ
Ժեղացածօտո Ռովեցօ	Ժեղացածօտո Ռովեցօ
Տաե. - Թօնքուր-օ	Թօնքուր-յծ-օ
Մոտե. - Թօնքուր-մա	Թօնքուր-յծ-մա
Ցու. - Թօնքուր-և	Թօնքուր-յծ-և
Նատ. - Թօնքուր-օն	Թօնքուր-յծ-օն
Մովի. - Թօնքուր-օտ	Թօնքուր-յծ-օտ
Ցոտ. - Թօնքուր-ազ	Թօնքուր-յծ-ազ
Վուգ. - Թօնքուր-տ	Թօնքուր-յծ-տ

**Զայնավորավերջ գոյականների հոլովումը
Գշեցածօտո և անցածօտոն ձեղնեցա**

II հոլովում

Այս հոլովման պատկանում են ա կամ յ ձայնավորավերջ գոյականները. քշօ, զօծօ, քայօ, քշքոյալօ, քշօրօ, քուրօ, յօնօ, ծօմօ, մշրօ, մշերօ. քշօ, զօծօ, քայօ, քշքոյալօ, քշօրօ, քուրօ, յօնօ, ծօմօ, մշրօ, մշերօ. քշօ, զօծօ, քայօ, քշքոյալօ, քշօրօ, քուրօ, յօնօ, ծօմօ, մշրօ, մշերօ. քշօ, զօծօ, քայօ, քշքոյալօ, քշօրօ, քուրօ, յօնօ, ծօմօ, մշրօ, մշերօ. քշօ, զօծօ, քայօ, քշքոյալօ, քշօրօ, քուրօ, յօնօ, ծօմօ, մշրօ, մշերօ. քշօ, զօծօ, քայօ, քշքոյալօ, քշօրօ, քուրօ, յօնօ, ծօմօ, մշրօ, մշերօ.

Իատվում է ա ձայնավորը

Եզակի թիվ	Հոգնակի թիվ
Ժեղացածօտո Ռովեցօ	Ժեղացածօտո Ռովեցօ
Տաե. - Ձրութա	Ձրութ-յծ-օ
Մոտե. - Ձրութա-թ	Ձրութ-յծ-մա
Ցու. - Ձրութա-և	Ձրութ-յծ-և
Նատ. - Ձրութ-օն	Ձրութ-յծ-օն
Մովի. - Ձրութ-օտ	Ձրութ-յծ-օտ
Ցոտ. - Ձրութ-ազ	Ձրութ-յծ-ազ
Վուգ. - Ձրութ-տ(չ)	Ձրութ-յծ-տ

հատվում է յ ձայնավորը

Եզակի թիվ	Հոգնակի թիվ
Թեղադրություն ռազեցո	Թեղադրություն ռազեցո
Նաե. - զօծյ	զօծյ-յծ-ո
Ժատե. - զօծյ-թ	զօծյ-յծ-մա
Ժօշ. - զօծյ-ն	զօծյ-յծ-ն
Նատ. - զօծ-օն	զօծյ-յծ-օն
Ժայթ. - զօծ-օս	զօծյ-յծ-օս
Ցոտ. - զօծյ-ջ	զօծյ-յծ-աջ
Վուց. - զօծյ-(ց)	զօծյ-յծ-ու

Հոլովնան II տարբերակն ունի հետևյալ յուրահատկությունները:

ա. Ուղղականը հոլովական վերջավորություն չունի.

բ. Պատմողական հոլովի վերջավորությունը -թ է, ոչ թե -թա (թեև շարահյուսական որոշ կառույցներում հնարավոր է -թա. թյօձայ-թ (այգեպանը), բայց թյօձայ-թա-ց (նաև այգեպանը, այգեպանը նույնպես, այգեպանը ևս) թա-ն անհրաժեշտ է, եթե ավելանում է -ց մասնիկը):

գ. Պարագայական հոլովի վերջավորությունը -ք է, ոչ թե -օք:

Կոչականը կամ ննամվում է ուղղականին, կամ ընդունում է -ց: ռ-ն պահպանվում է միավանկ բառերում՝ մմա-մմա-ո, քա-քա-ո, թթյ-թթյ-ո և այլն:

դ. Եթե հատկացյալը նախորդում է ծայնավորավերջ հատկացուցիչին, սեռական հոլովում հոլովական վերջավորությունը դառնում է -նո. յյցօ շտաժ-եա:

ե. Հոգնակի թիվը կազմվում է -յծ մասնիկով:

Նաե. - զօծյ-յծ-ո
Ժատե. - զօծյ-յծ-մա
Ժօշ. - զօծյ-յծ-ն
Նատ. - զօծ-յծ-օն
Ժայթ. - զօծ-յծ-օս
Ցոտ. - զօծ-յծ-աջ
Վուց. - զօծ-յծ-ու

գ. Տ կամ յ ծայնավորվ վերջացող գոյականները հոլովվում են միանման, բայց տարբերվում են հոգնակի թվում. Տ-ով վերջացող գոյականները հոգնակի թվի բոլոր հոլովներում կորցնում են Տ-ն, մինչդեռ յ-ով վերջացող գոյականները պահպանում են յ-ն:

Տ-ԻՎ ՎԵՐՉԱԳՆԻ ԳՈՒՅԱԿԱՆՆԵՐ

Եղակի թիվ	Հոգնակի թիվ
միացլուծօտո ռազբջո	միացլուծօտո ռազբջո
Ա Տ Ե Բ . - մ թ ձ	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ա
Թ Ա Ր Ո Ւ Ե . - մ թ ձ Ֆ Ե	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ա
Թ Ա Յ Վ . - մ թ ձ Ե	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ե
Ն Ա Տ . - մ թ Ձ Ա	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ե
Ժ Ա Յ Ժ . - մ թ Ձ Ա Ա	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ա Ա
Ց Ա Մ . - մ թ Ձ Ջ	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ա Ջ
Վ Ա Ր Ո Ւ Գ . - մ թ Ձ Ր	Ճ Ջ Յ Շ Ե Ա Ր

Յ-ով վերջացող գոյականներ

Եզակի թիվ	Դոգմակի թիվ
Թեռողութօսո բացեցօ	Թեռացըութօսո բացեցօ
Տաճ. - Եյ	Եյ-յծ-օ
Ցառե. - Եյ-թ	Եյ-յծ-նձ
Ցօց. - Եյ-ե	Եյ-յծ-ե
Նաօ. - Ե-օն	Եյ-յծ-օն
Ցոյթ. - Ե-օօտ	Եյ-յծ-օօտ
Ցօօ. - Եյ-ք	Եյ-յծ-օք
Վոց. - Եյ-ռ (Յ)	Եյ-յծ-ռ

ԶՎԵՐՁԱՏՎՈՂ ԻԻՄՔՈՎ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

თ ჩიმბოվ ქერდაցის գոյაկანის ჩილიკის

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Թեղումնամուս ռոլքօ	Թեղումնամուս ռոլքօ
Տաճ. - տրմո	Տրմո-յծ-օ
Մոտե. - տրմո-թ	Տրմո-յծ-թա
Թօչ. - տրմո-և	Տրմո-յծ-և
Նատ. - տրմո-ևս	Տրմո-յծ-ևս
Թոյթ. - տրմո-տո	Տրմո-յծ-տօ
Ցատ. - տրմո-դ	Տրմո-յծ-դ-աջ
Վուգ. - տրմո-ց	Տրմո-յծ-ց-տ

Դ ჩიმბოվ ქერდაցის գոյականների ჩილიკიս

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Թեղումնամուս ռոլքօ	Թեղումնամուս ռոլքօ
Տաճ. - ծյ	ծյ-յծ-օ
Մոտե. - ծյ-թ	ծյ-յծ-թա
Թօչ. - ծյ-և	ծյ-յծ-և
Նատ. - ծյ-և	ծյ-յծ-ևս
Թոյթ. - ծյ-տօ	ծյ-յծ-տօ
Ցատ. - ծյ-դ	ծյ-յծ-դ-աջ
Վուգ. - ծյ-(ց)	ծյ-յծ-ց-տ

Սղվող-հատվող գոյականների ჩիլիկումը Ճշմժցած-ձցած և անհաջող ծրագրեցնելու մեջ

Վրացերենում կան բառեր, որոնք պատկանում են խառը հիլովման, այսինքն՝ հիլովման ժամանակ լինում է և հատում, և սղում. դրանցից են՝ յարեանա, յըյցանա, ფանչարա, թուցարյ, ծըցարա, ծըցելա, թերյ... Հատում-սղումը տեղի է ունենում երեք հիլովում՝ սեռական, գործիական և պարագայական, ինչպես նաև -յծ հոգմակի բոլոր հիլովներում:

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Թեղումնամուս ռոլքօ	Թեղումնամուս ռոլքօ
Տաճ. - յարեանա	յարեն-յծ-օ
Մոտե. - յարեանա-թ	յարեն-յծ-թա
Թօչ. - յարեանա-և	յարեն-յծ-և
Նատ. - յարեն-ևս	յարեն-յծ-ևս
Թոյթ. - յարեն-տօ	յարեն-յծ-տօ
Ցատ. - յարեն-դ	յարեն-յծ-դ-աջ
Վուգ. - յարեանա-(ց)	յարեն-յծ-ց-տ

**Դատուկ անունների հոլովումը
և շաբաթառ և անուններ**

Ա.	Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնահամգ)	անձնանունները հոլով- վում են բոլոր հոլովներով, բացառությամբ կոչականի: Օրինակ՝	
Տաճ.	– ջացօտ-օ	մարութ-օ	բարոյեց-օ
Թութե.	– ջացօտ-մա	մարութ-մա	բարոյեց-մա
Թօց.	– ջացօտ-ե	մարութ-ե	բարոյեց-ե
Եատ.	– ջացօտ-օն	մարութ-օն	բարոյեց-օն
Թոյթ.	– ջացօտ-ոտ	մարութ-ոտ	բարոյեց-ոտ
Յատ.	– ջացօտ-ած	մարութ-ած	բարոյեց-ած
Վաճ.	– ջացօտ	մարութ	բարոյեց

Այս կերպ հոլովվում են՝ Լուարսար, Գաբրիել, Ավթանդիլ, Փրիդոն, Բեսարիոն, Իոսեբ, Սվիմոն, Օթար, Օմար, Կախբանգ, Գուրամ, Նոդար, Թինաթին, Դարեջան, Թամար, Ռուսուդան, Վառլամ, Սողոմոն, Պլատոն, Գայոզ և այլն:

Բ. Զայնավորահիմք (ձայնավորահամգ) անձնանունները հոլովվում են այնպես, ինչպես ու կամ յ ձայնավորով վերջացող հասարակ անունները, միայն թե ո-ով վերջացող անունները գործիական հոլովում ստանում են ոչ թե -ոտ, այլ -ու վերջավորություն: Մրանք և կոչականում հոլովական որևէ նշան չեն ստանում:

Տաճ.	– շտեքա	շանտ	շլյենց	շոֆո	նշնչ
Թութե.	– շտեքա-մ	շանտ-մ	շլյենց-մ	շօֆո-մ	նշնչ-մ
Թօց.	– շտեքա-ե	շանտ-ե	շլյենց-ե	շօֆո-ե	նշնչ-ե
Եատ.	– շտեքա-են	շանտ-են	շլյենց-են	շօֆո-են	նշնչ-են
Թոյթ.	– շտեքա-ոտ	շանտ-ոտ	շլյենց-ոտ	շօֆո-ոտ	նշնչ-ոտ
Յատ.	– շտեքա-ած	շանտ-ած	շլյենց-ած	շօֆո-ած	նշնչ-ած
Վաճ.	– շտեքա	շանտ	շլյենց	շօֆո	նշնչ

Այս կերպ հոլովվում են՝ Էլգուժա, Լուկա, Մարթա, Նաթելա, Լելա, Պավլե, Պետրե, Ստեփանե, Կիրիլե, Կոստե, Մակրինե, Գեորգի, Ակակի, Լեոնտի, Ալեքսի, Դոմենտի, Գիգո, Սամոյրո, Թերո, Շուտու և այլն:

Գ. Անուններն ու ազգանունները միասին հոլովվելիս փոփոխվում են միայն ազգանունները:

Տաճ.	– ջացօտ	յրօնտացօ	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ
Թութե.	– ջացօտ	յրօնտաց-մ	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ-մ
Թօց.	– ջացօտ	յրօնտաց-ե	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ-ե
Եատ.	– ջացօտ	յրօնտաց-օն	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ-օն
Թոյթ.	– ջացօտ	յրօնտաց-ոտ	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ-ոտ
Յատ.	– ջացօտ	յրօնտաց-ած	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ-ած
Վաճ.	– ջացօտ	յրօնտաց-ու	ալյովիանձրյ	ჭացքացածյ-ու

Դ. ա ձայնավորով վերջացող ազգանունները՝ Խոշտարիա, Զեջելավա, Գուգունավա, Գագուա, Զավախիա և այլն, հոլովկում են չսղվող հիմքով գոյականների նման: Այս կանոնին ենթարկվում են նաև ձայնավորահիմք (ձայնավորահանգ) օտար ազգանունները՝ Բրոսե, Չոլա, Շայնե, Բերանժե, Գյոթե, Տորիչելլի, Գորկի, Դոստուսկի, Շևենկո, Մակարենկո և այլն:

Ե. -շվիլի-ով վերջացող ազգանունները հոլովկում են իմչպես շվիլի (որդի) բառը, նույնը վերաբերում է -ծե-ով վերջացող ազգանուններին, այն տարրերությամբ միայն, որ սեռական և գործիական հոլովմերում վերջիններս կորցնում են յ ձայնավորը. Վացոյությ նուժառ քաղթածօն բուժանցիք մատերալական առաջարկությունները և այլն:

Այլաձև հոլովկող անուններ տացօնցեցրած ձռշնցձած և նաելցած

Հոլովման ժամանակ որոշ գոյականներ շեղվում են ընդհանուր կանոններից: Դրանք են՝ ամձացօ, ջջանտ, ջրու, ջմյուռու.

Ամձացօ-ն սեռական, տրական և գործիական հոլովմերում կորցնում է վերջին յ բաղաձայնը. ճառ. ամձօն, մոյմ. ամձօտ, ցօտ. ամձօք.

Ջջանտ-գոյականը սեռական և գործիական հոլովմերում կորցնում է տ ձայնավորը, այսինքն՝ սղվում է տ-ն. ճառ. ջջօն-օն, մոյմ. ջջօն-օօն.

Ջրու բառը թեև սղման չի ենթարկվում, բայց սեռական և գործիական հոլովմերում ունենում է ջրու-օն, ջրու-օօն ձևերը:

Գոյականի թիվը առեջեծօտ և անցած ռաօշեցօ

Վրացերենում բոլոր գոյականները թն եզակի և թն հոգնակի թվերի ուղղական հոլովում ձայնավորահանգ են, այսինքն՝ ունեն ձայնավոր վերջավորություն: Հոգնակին կազմվում է -յօ (-ներ) մասնիկով, որը դրվում է հոլովական վերջավորությունից առաջ. չաց-օ-չաց-յօ-օ, մյցու-ձառու-մյցուձր-յօ-օ, չա-չ-յօ-օ, ջյաց-ջյօ-յօ-օ:

-յօ հոգնակերտ մասնիկից բացի՝ ժամանակակից վրացերենում կա նաև այսպես կոչված նարթանիանի (ճառ-տան-օսօն) հոգնակի ծև, այսինքն՝ ն-ով և տօ-ով կազմվող հոգնակիներ, ընդ որում ն-ն գործածվում է ուղղական և կոչական հոլովմերում, իսկ տօ-ն՝ մնացած հոլովմերում՝ բացառությամբ պարագայականի և բացառականի: Նարթանիանին որևէ երանգ, իմաստ չի հաղորդում, պարզապես վերապրուկ է իին վրացերենից:

Նեղակի թիվ		Նոգնակի թիվ
մետղուծօտո	րոշեցո	մրացլուծօտո րոշեցո
ևօն. - զլյե-օ	զլյե-ն-օ	մըցոծառ-ն-օ
մտօն. - զլյե-մա	զլյե-ո-մ-ձ	մըցոծառ-ո-մ-ձ
մօց. - զլյե-ե	զլյե-ո-մ-ձ	մըցոծառ-ո-մ-ձ
եսօ. - զլյե-օն	զլյե-ո-մ-ձ	մըցոծառ-ո-մ-ձ
մոյթ. - զլյե-օտ	-	-
զօտ. - զլյե- աջ	-	-
վ'ոդ. - զլյե-ոռ	զլյե-ն-ոռ	մըցոծառ-ն-ոռ

გლეხ-თ-ა և მეგობარ-თ-ა բառები თ ხიდნაკեრთხე ხსო գրվია ს ემფასტიკ (იუდგნილების ართაհაյտობ) ა პარავირ, ირე ნახუნთრე- ლე ს, რაյც მნი მასამრ აურთაები չს. კან მჩან ირო წევერ, ხერ აუნ აურთაები ს:

ա. Երբ հոլովական ձևին միանում է ց մասնիկը. մաթ, բայց մաթ-ա-ց, ամեանցե, բայց ամեանցե-ա-ց, մշեօն, բայց մշեօն-ա-ց, ջանօտ, բայց ջանօտ-ա-ց, ամեանցջեն - ամեանցջեն-ա-ց, ջանջեն - ջանջենօտ-ա-ց և այլն:

Բ. Բայց շարկապից առաջ, որ միացնում է համասեր խնդիրներ. ցյվզցի ամեացեա և մյցունան. ամեացագա և մյցունագա մօմաինցա. յօրացըցի առատանան ծնին տնալու վյցուու և գտնունա.

፩፻፷፭ ዓ.ም. ከዚህ በኩል ስራውን የሚከተሉት ደንብ ነው፡፡

მშენებელთ დიდი სასახლე ააშენეს.

მშენებელთ დიდ სასახლეს აუშენებენ.

Պարզելու համար թ- Ա փոխարինում ենք շծ-ով:

მშენებლებმა დიდი სასახლე ააშენეს (აუტომობილური ჩილიპი):

მშენებლებს დიდ სასახლეებს აუმშენებენ (ტრაქიან ჩოლის):

Արդի Վրացերենում այս ձևերը թիշ են հանդիպում: Պահպանվել են միայն առանձին հաստատությունների և կազմակերպությունների անվանումների կամ դրանց հոգնակիի մեջ. Ցմուրտա Մոյզանո, Ցիյըրալուտ ցացմուրտ, Ցեբոնցրցածուտ ազգացմա, Ցուլի՛ցըլուտ գոմօլիցըլուտ, Ցագրանցելուտ մումրառմած ցանրոցի, Ցինօլիցրուտա Տաճէտ, Կելուցըլուտ յալույթ, Մշմատա կլուսո, Տաճէտա ցացմուրտ, Ցագրանցելուտ Տաճէտու, Ցմատա Տուլուցըլուտ:

Հետադրությամբ հոլովներ տաճքածովաճո ծրացըօ

Վրացերենում կան բազմաթիվ հետադրություններ, որոնք, հավելվելով հոլովներին, կատարում են հոլովական վերջավորությունների դեր. դրանք միանում են գոյականներին (անուններին) և գրվում միասին: Հետադրություն ստանում են տրական, սեռական, գործիական և պարագայական հոլովները:

Հետադրությամբ տրական (տաճքածովաճո ծրացըօ-ըօօ, -տաճ, -Նյ- թօ):

-ցօօ: ձღջեթա-ցօօ (ժայռանման), ոյշութա-ցօօ (ոսկու նման), մմաս- ցօօ (եղբոր նման), Մցօօթա-ցօօ (որդու նման):

-տաճ: քյածեթա-տաճ (մայրիկի մոտ), Վյարթա-տաճ (աղբյուրի մոտ), մտաճ-տաճ (սարի մոտ), Մտաճ-տաճ (Շոթայի մոտ), մմաճ-տաճ (եղբորս մոտ), Մյնոճաճ-տաճ (շենքի մոտ):

- Նյ: յալոյ-Նյ (քաղաքի վրա), տայ-Նյ (գլխին, գլխի վրա), Ցով-Նյ (հողին, հողի վրա), Վյարթ-Նյ (աղբյուրի վրա), Եյ-Նյ (ծառին, ծառի վրա), Բյթ-Նյ (ինձ վրա):

-Թօ: Ցյալ-Թօ (սրտում, սրտի մեջ), Եյլ-Թօ (ձեռքում, ձեռքի մեջ), Ցով-Թօ (հողում, հողի մեջ), Ցյյյ-Թօ (անտառում, անտառի մեջ), յՑո-Թօ (բակում):

Ցեօցօթօ եան ցրցեցօթօ թեացօն, Ժրասեացօթօ Ցօցօն, Ցաֆասեացօթօ Ցնացօն, ան մաքլուցօթօ ցյցօն քամացօթօ ցոցօն. Ցայը թխսամոր պես կռավում է, ուրուրի պես ճղավում է, կատվի պես մլավում է, շան պես հաչում է կամ աքլորի պես ծուղրուրու է կանչում:

Հետադրությամբ սեռական (տաճքածովաճո նատյեառեաթօթօ)-տցօն, -ցան,

-ցյն:

-տցօն: յալոյ-օն-տցօն (քաղաքի համար), Տոֆլո-օն-տցօն (գյուղի համար), Ցանցանց-օն-տցօն (Վախթամգի համար), Բյթ-տցօն (ինձ համար), Ոյցյն-տցօն (ձեզ համար):

-ցան: Ե-օն-ցան (փայտից), Ցովաց-օն-ցան (աշակերտից), Ռյոն-օն-ցան (երկաթից), Ըցյլթոր-օն-ցան (դասախոսից), Աթենաց-օն-ցան (ընկերոջից):

-ցյն: յալոյ-օն-ցյն (դեպի քաղաք), Տոֆլո-օն-ցյն (դեպի գյուղ), Ցոնցր-օն-ցյն (դեպի դաշտ), Ցյ-օն-ցյն (դեպի անտառ):

Հետադրությամբ գործիական (տաճքածովաճո մոյթյաճօթօ)-քաճ, - յըրտ:

-քաճ: Վյարթ-քաճ (աղբյուրից), Տռմո-քաճ (փոսից), յՑո-քաճ (բակից), Տոֆլո-քաճ (գյուղից), Աթենաց-քաճ (տնից), յալոյ-քաճ (քաղաքից):

Ցանցում գտնվում է առևտություն կամ պարզություն (Օճը դրսից է նախշում, մարդը՝ ներսից): Հաջախառնությունը կամ պարզությունը (Նախշը համբերությունից դուրս եկավ): Համար համբերությունը կամ պարզությունը (Էշից ընկնող ծիրակի չկամ պարզությունը):

-Երրորդ: Ամենաշօսությունը (ընկերների հետ, ընկերներով հանդերձ), առաջախառնությունը (ընտանիքի հետ, ընտանյոք հանդերձ):

Դեստադրությամբ պարագայական (տաճարական զուտարյածություն)՝ մասնաւությունը (մասնաւություն):

-Մասնաւությունը (մինչև տում), յաջախառնությունը (մինչև քաղաք), եռաջառնությունը (մինչև գյուղ), ցանցականը (մինչև կոկորդը), նախառնությունը (մինչև տեսություն՝ ցտեսություն), եղանակականը (մինչև վաղը), եաջառնությունը (մինչև կայարան): Գույքությունը սահմանափակ մասնաւությունը՝ առավոտից (մինչև) երեկո պարագանը է:

Ծանոթություն: Վրացերենի հետադրությունները, որոնք մեծ մասամբ համապատասխանում են հայերենի հետադիր (վերջնահար դիրք ունեցող) կապերին, գրվում են հոլովկող բառի հետ, մինչդեռ նույն կապերը՝ դեպի ժամանակ (մինչև պատճենագործություն): Գույքությունը սահմանափակ մասնաւությունը՝ առավոտից (մինչև) երեկո պարագանը է:

-Ցանց վերջածանցը հանդես է գալիս սեռական և գործիական հոլովկություն: Սեռականով դրվում է այն ժամանակ, երբ տվյալ բառը պատասխանում է ումի՞ց (զօնցան?) կամ ինչի՞ց (ռօնցան?) հարցերին: Ամանատո մօցօջ մզգածնօցքն (զօնցան? մզգածնօցքն)՝ Ծանրոցն ստացա բարեկամից (ումի՞ց, բարեկամից): Եթե սեռու աշենքայլուա գլուխօցքն (ռօնցան? գլուխօցքն)՝ Այս տունը կառուցված է տուֆից (ինչի՞ց տուֆից): Իսկ երբ բառը պատասխանում է որտեղի՞ց (ևաօքան?) հարցին, նշանակում է՝ ցանց վերջածանցով բառը դրված է գործիական հոլովկով: Վյուգու մօցօջ սեռուածանը (Վյուգու և առօքան մօցօջը? սեռուածանը)՝ Գյուղից նամակ ստացա (որտեղի՞ց ստացա, գյուղից): Ցանցա համար համար նօքան (իսօքան? իսօքան? իսօքան? իսօքան)՝ Խմնձորը ընկավ ծառից (որտեղի՞ց ընկավ, ծառից): Ամենացու համար առաջարկ տօնալուածան (ևաօքան համար առաջարկ? տօնալուածան)՝ Ընկերությունները ժամանեց Թթիլիսիից (որտեղի՞ց ժամանեց, Թթիլիսիից):

Ծանոթություն: Վրաց լեզում բացառական հոլով չումի, մրա գործառույթները կատարում են սեռական և գործիական հոլովները՝ ստանձնելով համապատասխան հետադրություններ:

**Մասնիկավոր հոլովներ
ճանաչումագույն ծրագրեր**

Հոլովները պառական էնթամանակ կարող են ստանալ -ցա, -ցա, -ցց մասնիկները. դրանք միանում են բոլոր հոլովածներին՝ բացի կոչականից, և գրվում են միասին:

**Հոլովներ նմուշ
ծրագրերուն նօմականություն**

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Ժեռագույն ծրագրերուն նօմականություն	Ժեռագույն ծրագրերուն նօմականություն
Տակ. - յաջուղացա	յաջուղացա
Թուղ. - յաջուղացա	յաջուղացա
Թուց. - յաջուցացա	յաջուցացա
Եատ. - յաջուտացա	յաջուտացա
Թովիթ. - յաջուուտացա	յաջուուտացա
Յատ. - յաջուադացա	յաջուադացա
Վագ. - չունի	չունի

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Ժեռագույն ծրագրերուն նօմականություն	Ժեռագույն ծրագրերուն նօմականություն
Տակ. - յաջուղազա	յաջուղազա
Թուղ. - յաջուղազա	յաջուղազա
Թուց. - յաջուցազա	յաջուցազա
Եատ. - յաջուտազա	յաջուտազա
Թովիթ. - յաջուուտազա	յաջուուտազա
Յատ. - յաջուադազա	յաջուադազա
Վագ. - չունի	չունի

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Ժեռագույն ծրագրերուն նօմականություն	Ժեռագույն ծրագրերուն նօմականություն
Տակ. - յաջուցց	յաջուցց
Թուղ. - յաջուղացց	յաջուղացց
Թուց. - յաջուցացց	յաջուցացց
Եատ. - յաջուտացց	յաջուտացց
Թովիթ. - յաջուուտացց	յաջուուտացց
Յատ. - յաջուադացց	յաջուադացց
Վագ. -	-

Հոլովմանն առնչվող ուղղագրությունը մարտլովյան

ա) Այն գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է թ-ով, պատմողական (ժողովածություն) հոլովում ունենում են երկու մ. ոյժ-օ-ոյժ-մա, յառաջ-օ-յառաջ-մա...

բ) Այն գոյականները, որոնց հիմքը վերջանում է և-ով, տրական (թույզածություն) հոլովում ունենում են երկու և. օգես-օ-օգես-ե...

Ծանոթություն: Նույն կամոմին ենթարկվում է նաև ածական անունը, եթե հանդես է գալիս առանձին՝ ձյանցան-ա, ձյանցան-ե, բայց երբ հանդես է գալիս որոշիչի դերում, տրական հոլովի վերջավորությունը՝ երկրորդ և-մ, հաստվում է ձյանցան ամեանցե, ոչ թե՝ ձյանցան-ե ամեանցե...

գ) Եթե հիմքը վերջանում է Կ-ով, -Քյ հետադրության հավելումով ունենում է երկու Կ. Տեքարյ-օ-Տեքարյ-Քյ, Ք-ոյցՔ-օ-ոյցՔ-Քյ, ՑոցՔ-օ-ՑոցՔ-Քյ, ՑանՔ-օ-ՑանՔ-Քյ, ՀանՔ-օ-ՀանՔ-Քյ, ՆարգօՔ-օ-ՆարգօՔ-Քյ, Հարածան-օ-Հարածան-Քյ...

դ) Եթե հիմքը վերջանում է Ց-ով, -Ցօ հետադրության հավելումով ունենում է երկու Ց՝ ՄյոցՑ-օ-ՄյոցՑ-Ցօ, ՋառյաՇ-օ-ՋառյաՇ-Ցօ, ԱնցարօՑ-օ-ԱնցարօՑ-Ցօ, ԽոմյաՑ-օ-ԽոմյաՑ-Ցօ, ՀոմմՑ-օ-ՀոմմՑ-Ցօ, Ճաղաց-օ-Ճաղաց-Ցօ...

ե) Եթե հիմքը վերջանում է Ո-ով, -Ոան հետադրության հավելումով ունենում է երկու Ո. Կցօրտ-օ-Կցօրտ-Ոան, Տօմեյտ-օ-Տօմեյտ-Ոան, Ռյայտ-օ-Ռյայտ-Ոան, Ջրտմանյու-օ-Ջրտմանյու-Ոան, Ճյրտ-օ-Ճյրտ-Ոան...

ա, յ, ռ, յ ճայնավորահիմք գոյականները -Ոան վերջածանցի առկայության դեպքում տրական հոլովում պահպանում են հոլովի և-մ:

Օրինակ՝ մթ-մթան-Ոան, Եյ-Եյս-Ոան, Վյարտ-Վյարտ-Ոան, Ճյ-Ճյե-Ոան...

Բաղաձայնահիմք (բաղաձայնահանգ) գոյականները նույն՝ տրական հոլովում -Ոան վերջածանցի առկայության դեպքում կորցնում են և-մ:

Օրինակ՝ Տանլու-Տանլուան, Վյալու-Վյալուան...

Չայնավորահիմք և բաղաձայնահիմք գոյականները -Քյ, -Ցօ վերջածանցների առկայության դեպքում տրական հոլովում կորցնում են հոլովական նիշը:

Օրինակ՝ Եյ-ԵյՔյ, Վյալ-օ-Վյալ-Ցյօ, Տանլ-օ-Տանլ-Քյ-Տանլ-Ցյօ, Վյարտ-Վյարտ-Քյ-Վյարտ-Ցյօ...

և բաղաձայնով վերջացող գոյականները -Քյ, -Ցօ վերջածանցների առկայության դեպքում այդ և-մ պահպանում են:

Օրինակ՝ մանգլօն-օ-մանգլօն-Ցօ, յյոտօն-օ-յյոտօն-Ցօ, ծոլնօն-օ-ծոլնօն-Ցօ, տծոլնօն-օ-տծոլնօն-Ցօ, յյուան-օ-յյուան-Ցօ.

ԱՇԱԿԱՍ ԱՌՈՒՆ
ՔԵՇՏԱՐԹԱՅՑՈ ՏԱԿԵԼՈ

Այն բառերը, որոնք ցույց են տալիս առարկայի հատկություն կամ վերաբերություն, կոչվում են ածականներ: Ածականները վրացերենում պատասխանում են ինչպիսի՞՝ (ռոջորո՞), որպիսի՞՝ (ռաճաօրո՞), ո՞ր (ռոժմշաղո՞), որտեղացի՞՝ (Խաջոյո՞), երբվա՞ (ռոջունցըլո՞) հարցերին:

Իբրև կանոն՝ ածականները, չունենալով հոլովական հատուկ համակարգ, նճանվում են գոյականներին և խոսքի մեջ գործածվում են նրանց հետ: Դառնալով գոյականական անդամի լրացում՝ համաձայնում են նիստի հոլովով.

Եղակի թիվ	Դոգմակի թիվ
Թեորունծօտո ռայէցօ	Թեօրզցունծօտո ռայէցօ
Տաէ. քօդ-օ Տաէլու-օ	Քօդ-օ Տաէլու-յծ-օ
Թուուէ. քօդ-մա Տաէլու-մա	Քօդ-մա Տաէլու-յծ-մա
Թօշ. քօդ Տաէլու-և	Քօդ Տաէլու-յծ-և
Խօս. քօդ-օ Տաէլու-օն	Քօդ-օ Տաէլու-յծ-օն
Թօյթ. քօդ-օ Տաէլու-առ	Քօդօ Տաէլու-յծ-առ
Յուու. քօդ Տաէլու-աց	Քօդ Տաէլու-յծ-աց
Վուու. քօդ-ո Տաէլու-ու	Քօդ-ո Տաէլու-յծ-ու

Ըստ հատկանիշներն արտահայտելու ձևի՝ ածականները վրացերենում լինում են որպակական (զուտարյածություն) և հարաբերական (մօմարտարյածություն)։

Հարաբերական ածականներն (մօթարտցիսուո Կյցանարտացցի) արտահայտում են միջնորդավորված հատկանիշ, օրինակ՝ Վըրածնութեան, մարութեան, այսպէս, ոյժաշխատ (եալու), սամուզանո (վլցի), մելքոնա, ցանաչանց (ամձագի), ջղցանցանց, ջալթերութեան, մանաճայ, մշոքնեց, մթութեանց, մելքանութեան, ուղարկացանց, ուղարկառ, ჩայնիցանութեան և այլն:

Հարաբերական ածականները զույգ են տալիս՝

1. տեղ (աջգոլո)- Ձեմ՝ այս տեղում, կառավարությունը պահպանում է այս տեղը:
 2. Ժամանակ (ժրու) - Նաև անձնագիրը պահպանում է այս ժամանակը:
 3. Անուբ (թասացած) - Համար անձնագիրը պահպանում է այս անուբը:

Ածական անունների հոլովումը Նշանակութագործութան մեջ

Վրացերենում ածականները լինում են բաղաձայնավերջ (բաղաձայնահիմք կամ բաղաձայնահանգ) և ծայնավորավերջ (ծայնավորահիմք կամ ծայնավորահանգ): Բաղաձայնավերջ են՝ ծազալու, շրմելու, լռամանու, մնալու, գյուղացանու, գյուղացանու, գյուղացանու, այլն (թերված օրինակների մեջ ուն հոլովական վերջավորություն է): Չայնավորավերջ են՝ ծափառա, նշանակութագործութան մեջ ածականները՝ III հոլովական:

Ածականներն ինքնին հոլովում են այնպես, ինչպես գոյականները: Այսինքն՝ բաղաձայնավերջ ածականները պատկանում են I հոլովական, և կամ յ ծայնավորավերջ ածականները՝ II հոլովական, իսկ ու կամ յ ծայնավորավերջ ածականները՝ III հոլովական:

Երբ բառերը վերջանում են բաղաձայնով

I հոլովում

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
մետքուծօտո ողջեց	մռացքուծօտո ողջեց
ևաե. մազալու	մազլու-յծո
մուե. մազալու-մա	մազլու-յծ-մա
մու. մազալու-ն	մազլու-յծ-ն
նատ. մազլու-օն	մազլու-յծ-օն
մոյմ. մազլու-օտ	մազլու-յծ-օտ
զօտ. մազլու-ազ	մազլու-յծ-ազ
վուդ. մազալու-տ	մազլու-յծ-տ

Այսպես հոլովում են՝ վահագու, լամանո, ջուզո, մազո, մշշենոյրո, շրմելո, շանօյրո, ջածացու, և այլն:

Երբ բառերը վերջանում են և կամ յ ծայնավորով.

II հոլովում

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
մետքուծօտո ողջեց	մռացքուծօտո ողջեց
ևաե. ծափառա	ծափառ-յծո
մուե. ծափառա-մ	ծափառ-յծ-մա
մու. ծափառա-ն	ծափառ-յծ-ն
նատ. ծափառ-օն	ծափառ-յծ-օն
մոյմ. ծափառ-օտ	ծափառ-յծ-օտ
զօտ. ծափառ-ազ	ծափառ-յծ-ազ
վուդ. ծափառա(-ց)	ծափառ-յծ-տ

Այսպես հոլովվում են՝ ֆացիզմա, գյուղացիա, անշարժ, և յդտա, վթանգ, մթարյ, մըռանյ, մթյեարյ, մթյանյ.

Երբ բառերը վերջանում են ո կամ յ ձայնավորով.

III հոլովում

Եզակի թիվ	Դոգմակի թիվ
Թիւղարածօտօս ռազեցօ	Թիւղարածօտօս ռազեցօ
Տաէ. շնօնճատլու-ո	շնօնճատլու-յձ-ո
Ձուռե. շնօնճատլու-մ	շնօնճատլու-յձ-մՁ
Թօւշ. շնօնճատլու-և	շնօնճատլու-յձ-և
Եաօ. շնօնճատլու-և(օ)	շնօնճատլու-յձ-օև
Ցոյթ. շնօնճատլու-ո(օ)	շնօնճատլու-յձ-օօ
Ցօօ. շնօնճատլու-դ	շնօնճատլու-յձ-ած
Վ՛ոք. շնօնճատլու-զ	շնօնճատլու-յձ-ու

Այսպես հոլվկում են՝ շնոր, ցցածո, ցցցրո, ցցածո, ցցցրո, ցցցածո, ցցցրո, ցցածոցածոն, ցցետ, ցցածո, ցցցրո, ցցածո, ցցցրո, և այլն:

**Ածական անունների հոլովումը
գոյականների հետ
Կյանքաբառաց և անշաղաց ձրանց
առևելաց անշաղաց շահագործությունը**

Երբ ածականը հանդես է գալիս գոյականի հետ, ածականի հոլովումը կատարվում է ըստ այն, թե ինչով է վերջանում նրա հիմքը՝ բաղաձայն՝ թե՝ ծայնավորով, ածականը նախորդում, թե՝ հաջորդում է գոյականին:

Եթե ածականը ծայնավորավերջ է և նախորդում է գոյականին, ապա մնում է անփոփոխ թե՛ եզակի, թե՛ հոգնակի բոլոր հոլովներում, այսինքն, ինչպես հայերենում է. չի հոլովվում.

Եզակի թիվ	Դոցնակի թիվ
Թեորութեատո ռազեցօ	Թեորութեատո ռազեցօ
Տաէ. ձադյառա Տաէլու-օ	Տադյառա Տաէլու-յծ-օ
Ցուռե. ձադյառա Տաէլու-մծ	Տադյառա Տաէլու-յծ-մծ
Պուշ. ձադյառա Տաէլու-և	Տադյառա Տաէլու-յծ-և
Նատ. ձադյառա Տաէլու-ուս	Տադյառա Տաէլու-յծ-ուս
Մովիդ. ձադյառա Տաէլու-ուու	Տադյառա Տաէլու-յծ-ուու
Հօս. ձադյառա Տաէլու-ալ	Տադյառա Տաէլու-յծ-ալ
Վուզ. ձադյառա Տաէլու-ուու	Տադյառա Տաէլու-յծ-ուու

Այսպես հոլովվում են՝ դարտու զեզո, Եղբու ժշխացքու, Եղբու սածան, Եղբու Եղբու, Տարարա ծարո, Տարարա ծարու, Տարարա Եղբու, Մմամի Ծցորտու, Ըղըրչա Ըկենո, Մրոյ Հացո, Համրջյ յալուն:

**Բաղաձայնավերջ ածականները՝
գոյականներից առաջ
տաճեմոցանցութեան Կյանքարտացեց
առեցեօտո Եակցուցեօտ Վոն**

Նախադաս գործածվող բաղաձայնավերջ ածականները հոլովվում են գոյականների հետ, ընդ որում ուղղական, պատմողական և կոչական հոլովմերում ամբողջովին համահունչ են գոյականին, այսինքն՝ ստանում են հոլովական նույն վերջավորությունները (Յաց-օ քաց, Յաց-մա քաց-մ, Յաց-ո քաց-օ, Յաց-մա քաց-օ), իսկ տրական և պարագայական հոլովմերում հանդես են գալիս սոսկ հիմքով՝ առանց հոլովական վերջավորության (Յաց քաց-օ, Յաց քաց-մ): Դրանից բացի՝ նրանք հոգնակի թվում գոյականներին չեն համաձայնում՝ պահպանելով եզակիությունը:

Եզակի թիվ	Հոգմակի թիվ
Թեուղարձութառ Ռազեցո	Թեուղարձութառ Ռազեցո
Եած. Յաց-օ քաց	Յաց-օ քաց-յծ-օ
Թուռ. Յաց-մա քաց-մ	Յաց-մա քաց-յծ-մա
Թուր. Յաց քաց-օ	Յաց քաց-յծ-օ
Եատ. Յաց-օ քաց-օ	Յաց-օ քաց-յծ-օ
Թույթ. Յաց-օ քաց-օօ	Յաց-օ քաց-յծ-օօ
Յատ. Յաց քաց-մ	Յաց քաց-յծ-մ
Վուճ. Յաց-օ քաց-օօ	Յաց-օ քաց-յծ-օօ

Այսպես հոլովվում են՝ քաջու Խօնարշու, մաջալու մուա, ցուլաջու ցաւո, քաջու ցաջնորու, լամանու յալու, Ծութեալու ցցացուլյեօ, մաջալու Մենոնա, Ըկելու Վյալու, Եյցու ույցնու և այլն:

**Ածականները՝ գոյական անուններից հետո
Կյանքարտացեց առեցեօտո Եակցուցեօտ Մյմքյց**

Որպես կանոն՝ վրացերենում ածականները դրվում են գոյականից առաջ, բայց, հատկապես չափածու խոսքի մեջ, երբեմն լինում են շեղումներ: Նման դեպքերում ածականներն ստանում են հոլովական այն վերջավորությունները, որոնք ստանում են գոյականները, այսինքն՝

հետադաս դիրքերում ածականները հոլովվում են այնպես, ինչպես հոլովվում են միանույն իհմքն ունեցող գոյականները:

ևաե.	Վյառո	անցառա	ձաց՞ցօ	ձագառա
մոտե.	Վյառո-թ	անցառա-թ	ձաց՞ց-թօ	ձագառա-թ
մօց.	Վյառո-և	անցառա-և	ձաց՞ց-և	ձագառա-և
նառ.	Վյառո-ե(օ)	անցառա-ե(օ)	ձաց՞ց-օև	ձագառ-օև(օ)
մոյթ.	Վյառո-տ(օ)	անցառա-տ(օ)	ձաց՞ց-տօ	ձագառ-տօ(օ)
զոտ.	Վյառո-դ	անցառա-դ	ձաց՞ց-դօ	ձագառ-դօ(օ)
թուզ.	Վյառո-զ	անցառա-զ	ձաց՞ց-տօ	ձագառա(-օ)

**Ածականի գործածությունը գոյականաբար
Կյանքարտացո և անցառա շանցառա շանցառա շանցառա
(Նշանակութակա և անցառա շանցառա շանցառա)**

Վրացերենում, ինչպես և այլ լեզուներում, ածականները կարող են հանդես գալ իրենց արտահայտած հատկանիշներն ունեցող առարկայի անվան փոխարեն, այսինքն՝ գործածվել գոյականաբար:

Այսպես՝ գործառնություն կամ գործառնություն (գերազանցիկ ուսանողը պարզեցնեց) այստեղ գործառնություն (գերազանցիկ) հանդես է գալիս իր քերականական նշանակությամբ՝ որպես ածական, բայց գործառնություն և անցառա շանցառա (գերազանցիկը պարզեցնեց)՝ գործառնություն (գերազանցիկը) հանդես է գալիս գոյականաբար և պատասխանում է զն? հարցին: զն և անցառա շանցառա (ո՞վ պարզեցնեց), գործառնություն (գերազանցիկը). յրեցածնու ծեցրու յարցու և անցառա շանցառա (Երևանում շատ են լավ հյուրանոցները). առամմա և անցառա շանցառա մեջ յարցու մասնությունից «լավ» ստացավ): Առաջին նախադասության մեջ յարցուն ածական է, երկրորդում՝ գոյական (հանդես է եկել գոյականի փոխարեն):

**Գոյականի գործածությունը ածականաբար
Անցառա և անցառա շանցառա շանցառա Կյանքարտացո
(Աճայիշեակա և անցառա շանցառա շանցառա)**

Չափ ու կշիռ ցույց տվող գոյականները հաճախ ածականի, այսինքն՝ որոշիչի գործառությ են կատարում. Վյառո Վյառո, յուղու Յայառո, թուզ Ետրանալու, յուղու Յայառո...

Այլ գոյականներ և որպես որոշիչ հանդես են գալիս ածականների դերում՝ ածականաբար. մուտքած Հայութ եալու յեթրանալու (Հանրահավաքին ծով ժողովուրդ էր հավաքվել): յարցու յարցու նախառնա (Գուրա-

մը քար սրտի տեր է): Բյթև մշցոնձառն Շշմբեկ ճշրջեցն օյլիս (Իմ բարեկամը
Երկար(ե) նյարդեր ունի):

Ընդգծված գոյականները ածականի դեր են կատարում և հոլովվում
են որպես ձայնավորավերջ ածականներ, այսինքն՝ բոլոր հոլովներում
մնում են անփոփոխ, իսկ բաղաձայնավերջ գոյականները որոշ հոլով-
ներում հոլովական վերջավորությունը փոխում են, մի քանիսում՝ ոչ:

Նաե.	յշա ցշլ-ո	յօլոմյեթր-ո	ց՞օ
մատե.	յշա ցշլ-մա	յօլոմյեթր-մա	ց՞օ-մ
մոլ.	յշա ցշլ-ն	յօլոմյեթր	ց՞օ-ն
նառ.	յշա ցշլ-ոն	յօլոմյեթր-ո	ց՞օ-ոն
մոլիմ.	յշա ցշլ-ոտ	յօլոմյեթր-ո	ց՞օ-ոտ
ցոտ.	յշա ցշլ-ոգ	յօլոմյեթր	ց՞օ-օգ
վուգ.	յշա ցշլ-ու	յօլոմյեթր-ու	ց՞օ-օւ

Ծանոթություն: Ածականաբար գործածված գոյականները հոգմակի
թիվ չեն կազմում:

Ածականների համեմատության աստիճանները Կյանքաբարության աստիճանները

Վրացերենում որակական ածականներն ունեն համեմատության
երեք աստիճան՝ դրական (քաջեցօտո), նվազական (ուժնառնատու կամ
մօմառության) և առավելական կամ գերադրական (շորոռնատու կամ
աջմացածածու):

1. Դրական (քաջեցօտո) աստիճանը ածականի սկզբնական, արմա-
տական, անփոփոխ ծևն է, որը ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատ-
կությունը առանց այլ առարկաների նույն հատկության հետ համեմա-
տելու. քօջո (մեծ), ցրմեջո (երկար), ցցոտցջո (դեղին), մարմար (բարձր),
լաման (գեղեցիկ), մթարյ (դառն), նացո (սև), վատցջո (կարմիր). այս
ածականների մեջ համեմատության իմաստ չկա: ցշլացօ չառնեցացօ
(քաջ գիննոր), լաման (քաղանի աղջիկ), ծյանոյրո (ոչանա (երջա-
նիկ ընտանիք), ծյանուա (սաւանուա):

2. Նվազական (ուժնառնատու) աստիճանը ցույց է տալիս առարկայի
տվյալ հատկության պակաս լինելը ուրիշ առարկայի նույն հատկության
համեմատությանը և կազմվում է -ու նախածանցի և -ու վերջածանցի
միջոցով, որոնք ավելացվում են ածականի դրական կամ արմատական
ծևին: Այս աստիճանը համապատասխանում է հայերենի նվազական
բաղդատականին, ցույց է տալիս տվյալ առարկայի հատկության նվազ,
պակաս լինելը և թարգմանվում է -ավում ածանցի հավելումով. մո-
քայություն (մեծավուն), մո-ցրման (երկարավուն), մո-նաց-ու (սևավուն), մո-

յցօտաձու-ո (դեղնավում), մո-մաջլու-ո (բարձրավում), մո-վօտաձու-ո
(կարմրավում), մո-լութաթ-ո (գեղեցկավում), մո-մի՞ճռ-ո (դառնավում)
և այլն:

դրական	նվազական	դրական	նվազական
ուշորո	մո-ուշոր-ո	մծածո	մո-մծածո
շացո	մո-շաց-ո	ճացուցո	մո-ճացուց-ո
մի՞ճռ	մո-մի՞ճռ-ո	ճամաթո	մո-ճամաթ-ո
ճրմցլո	մո-ճրմցլ-ո	ճուզո	մո-ճուզո

3. Առավելական կամ գերադրական աստիճանը (շյորտածուո կամ ազմաტյժօտո) ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատկանիշի առավել լինելը, գերազանցությունը ուրիշ առարկաների նույն հատկության համեմատությամբ և կազմվում է յ- նախածանցի և -յե վերջածանցի միջոցով, վերջինս՝ բառի վերջավորությունից առաջ. յ-ճուզ-յե-օ (ավելի մեծ, ամենամեծ), յ-մծած-յե-օ (ավելի բարձր), յ-ճաճառ-յե-օ (ավելի փոքր), յ-լութաթ-յե-օ (ավելի գեղեցիկ, ամենագեղեցիկ), յ-մի՞ճռ-յե-օ (ավելի դառն, ամենադառն) յ-շաց-յե-օ (ավելի սև, ամենասև), յ-վօտլ-յե-օ (ավելի կարմիր, ամենակարմիր).

դրական	գերադրական
ճուզո	յ-ճուզ-յե-օ
ճրմցլո	յ-ճրմցլ-յե-օ
յցօտյցլո	յ-յցօտյցլ-յե-օ
մծածո	յ-մծած-յե-օ
ճամաթո	յ-ճամաթ-յե-օ
մի՞ճռ	յ-մի՞ճռ-յե-օ
ճուզյլո	յ-ճուզյլ-յե-օ

Վրացերենում առավելական կամ գերադրական աստիճան կազմվում է նաև նկարագրական եղանակով. դրական աստիճանին ավելանում է շյորու- (ավելի) օժանդակ բառը. շյորու ճամաթո (ավելի գեղեցիկ), շյորո մի՞ճռ (ավելի դառն), շյորո շացո (ավելի սև), շյորո վօտյցլո (ավելի կարմիր), շյորո ճրմցլո (ավելի երկար), շյորո ճուզո (ավելի մեծ), շյորո յցօտյցլո (ավելի դեղին) և այլն:

–յօդօ//յրօ, –ուզ-օ ածանց ունեցող շատ քիչ թվով ածականներ առավելական աստիճան կազմելիս կորցնում են այդ ածանցները, արդյունքում գերադրական աստիճանը կազմվում է անմիջապես հիմքի հիման վրա.

դրական	նվազական	գերադրական
ցճ-յըռ-օ	թո-ցճ-տ	շ-ցճ-յե-օ
Ծյծ-օղո-օ	թո-Ծյծ-տ	շ-Ծյծ-յե-օ
ել-յըռ-օ	թո-ել-տ	շ-ել-յե-օ
Ծծ-օղո-օ	թո-Ծծ-տ	շ-Ծծ-յե-օ

4. Առավելական կամ գերադրական (յօյրութեածու կամ օջախթեածու) աստիճանը ցույց է տալիս առարկայի տվյալ հատկանիշի գերազանցությունը, առավել լինելը ուղղի առարկաների նույն հատկության համեմատ:

Վրացերենում գերադրական աստիճան նույնպես կարելի է ստանալ նկարագրական եղանակով. առավելական կազմելու համար գործածում են մըօյշ, մաջութեան-շատ, յրութեան, ֆրուաժ-ավելի քան, մըթօմմըթ-աժ-ևս առավել, չափազանց կապակցությունները. մըօյշ-շատ (մըօյշ լամաճօ-շատ գեղեցիկ), ֆրուաժ-ավելի քան (ֆրուաժ զարցօ-ավելի քան լավ), մըթօ-ևս առավել, (մըթօ ծագնութեան-ևս առավել երջանիկ), մըթ-օմմըթաժ-չափազանց (մըթօմմըթաժ լամաճօ-չափազանց գեղեցիկ):

Որպես կանոնակիր համեմատության աստիճաններ կազմելու բաժանումը են երեք խմբի.

1. Արկա են բոլոր երեք ձևերը. տցուրո-մո-տցոր-ո-յ-տցոր-յե-օ (սպիտակ-սպիտակավուն-ամենասպիտակ), մազալո-մո-մազլո-ո-յ-մազլո-յե-օ (բարձր-բարձրավուն-բարձրագույն), մազո-մո-մազ-ո-յ-մազ-յե-օ (սև-սևավուն-ամենասև):

Ծանօթություն: Ի տարբերություն հայերենի՝ Վրացերենում գունամուծ-ներով կարելի է նաև գերադասական աստիճան կազմել.

ጥጥል	ኩስ	ፋይ
መ-መ	መ-መ	መ-መ
መ-መ	መ-መ	መ-መ
መ-መ	መ-መ	መ-መ

2. Առկա են միայն երկու ձևերը.

ա. դրական և նվազական մրցագույն-մու-մրցագույն-ո (կլոր-կլորավուն),

ნაცრისფერი-მთ-ნაცრისფერ-ო (მიწურადის-მიწურადისაჭირი), ისტყვერი-მთ-ისტყვერ-ო (მანიღალადის-მანიღალადისაჭირი), ლურჯ-ო-მთ-ლურჯ-ო (კაშისუ-კაშისაჭირი):

բ) դրական և գերադրական. զարցուցք-ցեղությես (լավ-լավագույն), նախօնական-ցեղություն (քննուշ-քննչագույն), սիրացուցք-ցեղություն (շտապահամենաշտապ), մարդուցուցք-ցեղություն (պարզ-պարզագույն), ջրմաց-ցըռմաց-ցեղություն (խոր-խորագույն), ჭագաօճանակ-ցեղություն (խելացի-ամենախելացի), ձևույրուցք-ցեղություն (ուժեղ-ուժեղագույն):

3. Վրացերենում կան մի շարք որակական ածականներ, որոնք չունեն նվազական կամ գերադարձական աստիճաններ. նրանք համեմատելի հատկանիշ ցույց չեն տալիս: Դրանցից եմ՝ ծյութ (ամուլ), յրտճառո (միամման), թաթրո (արու), թողարկաց (զուրկ), թութաց (անամուսին կին), շուրջութ (այրի), նշանական (բաց). անշառա (ականակիտ), հայթ (լուռ) և այլն:

Վրացերենում ածականների կազմությանը մասմակցում են խոսքի գրեթե բոլոր մասերը, ինչպես նաև մեծ թվով նախածանցներ և վերջածանցներ:

ԱԾԱԿԱՆ ԱՍՈՒՆՍԵՐԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅՈՒՆԸ Կազմակերպությունը խոսքի մասերից Կազմակերպությունը խոսքի մասերից

Ածականների կազմությունը խոսքի մասերից Կազմակերպությունը խոսքի մասերից

Գոյականից՝ ցշուածածու (սիրտ-սրտոտ՝ քաջ), ժշշա-ժշշանո (խելք-խելացի), եծո-եծոցանո (գիծ-գծավոր):

Մծականից՝ մարածու-մարածու (բարձր-բարձրավուն), լամածու-լամածու (գեղեցիկ-գեղեցկագույն):

Թվականից՝ ծարցշուածու (առաջին-առաջնային), եղուու-մանաւու (հինգ-հինգգերորդ):

Դերանունից՝ ոչշեն-ոչշենեցնեցն (դուք-ձեզ պես՝ ձեզ նման), ჩցեն-իցենեցն (մենք-մեզ պես՝ մեզ նման):

Բայահիմքից՝ վշշուածու (գրել-գրավոր), ձշշեն-մշշեն (զարդարել-սբանչելի):

Մակրայից՝ ցշշած-ցշշածու (երեկ-երեկվա), եցած-եցածու (վաղը-վաղվա), մարշան-մարշան (հերու-հերովա):

Գոյականների բաղադրմամբ՝ ցշուած-ցշուածու (սիրտ և քար-քար-սիրտ):

Գոյականի և ածականի բաղադրմամբ՝ ծցօրտ+ցօրտօն-ծցօրտօն (քանկ+գին-քանկագին), ցանուածու-ցանուածու (մարմին + բարձր - բարձրամարմին՝ բարձրահասակ), ցշուած+ցշուածու-ցշուածու (սիրտ+բարի-բարեսիրտ), եօթյած+եօթյածու-եօթյածաթօն (խոսք՝ բառ + քաղցր-քաղցրախոս, քաղցրաբառ):

Գոյականի և բայահիմքի բաղադրմամբ՝ ցշուած+ցօրտ-ցշուածու (սիրտ+բաց-սրտաբաց), աջօղուածու-աջօղուածու (հեշտ՝ դյուրին + հալոցք-դյուրահալա), ցաւուած-ցաւուածու (մարդ+ուտել-մարդակեր), ցարու+

Բազեթից՝ յարհագեթօֆօլու (դուռ+փակել-դոնփակ), մթուցամթոցամթոցօլու (ծյուղ+սփուղած-ճյուղափուղ):

Մծակամմերի կազմությունը օժանդակ բառերից՝ ուշ-եա-ուշ-ու (կասկածելի, տարակուսելի), յեր-շ-յեր-ո (անննան, անզուգական):

Բառակապակցությունմերից՝ քածմա-քածմաթյուր (շրտոյցրութեա), քույրեղբարական հարաբերություն), ևասեալովու (ևանյշարու, ամանորյանվեր), մամա+չցօլու-մամաշցօլուրու (հայրուորդիական):

Դույրվական վերջավորությունմերից՝ -օս: Ֆյեր-օտ-օ (չամուցօձ, գրավոր քննություն), մամուշցեց-օտ-օ (մաշցցնա, պատահական երևութ), քացցեծ-օտ-օ (էանցեօ, դրական պատասխան), ծրմանցեծ-օտ-օ (վիճացացօձա). հրամայական նախադասություն), աեն-օտ-օ (չառնաօ, բացատրական թելադրություն), յեց-օտ-օ (չառօ, հետևակի զիմվոր, հետևազորային), րուցեց-օտ-օ (ևանցօ, թվական անուն), ցայրց-օտ-օ (եանօ, կողի՝ եզրի գիծ՝ եզրագիծ):

-աց-օ: Ցյեր-աց-օ (ծյանցեօ, գույնգգույն փուչիկներ), ցցացցեծ-աց-օ (ամօնցօ, հարափուփուն եղանակ), նյեր-աց-օ (չացօ, հյուրասեր՝ աղուհացով մարդ), ցյուղ-աց-օ (չառօչցացօ. քաջ զիմվոր), ցյուղօտ-աց-օ (մշցած-րօ, անկեղծ՝ սրտաբաց ընկեր), մօրօտ-աց-օ (ևայօտեօ, հիմնական հարց, հիմնահարց):

Ածակամմերի կազմությունը վերջածամցմերից Կյանքարտացցեան բարթուցեա տաճքեցցեացան

-յեր (արդ, պես, ծև ունեցող, նման): ցյունցած-յեր-օ (գմբեթածե, գմբեթարդ), լուծ-օս-յեր-օ (առյուծանման, առյուծածե), ցյունցօս-յեր-օ (ընծածե, ընծանման), ցայցօս-յեր-օ (մարդանման), եռցօս-յեր-օ (սնկածե, սնկանման), ցարցօս-յեր-օ (կավճանման, կավճածե), հյեմ-յեր-օ (ինձ պես), մյեն-յեր-օ (քեզ պես), մօս-յեր-օ (նրա պես), ჩցյեն-յեր-օ (մեզ պես), ոյցյեն-յեր-օ (ձեզ պես), մատ-յեր-օ (նրանց պես):

-յերտօց (-ական, -ային): ցտե-յեր-օց-օ (բանական), ևանցելովթօտո-յեր-օց-օ (պետական) յեն-յեր-օց-օ (գույքային), ևանցագտ-յեր-օց-օ (հասարակական), ჩցյուղ-յեր-օց-օ (սովորական):

-տծրոց (-ային, -ական): քյու-տծրոց-օ (մայրական), յե-տծրոց-օ (լեզվական), մաթ-տծրոց-օ (հայրական), նեյ-տծրոց-օ (բարոյական), չաց-տծրոց-օ (մարդկային), մտխե-տծրոց-օ (նպատակային), շյեցց-տծրոց-օ (հետևանքային), ևյես-տծրոց-օ (սեռական):

-յերտ-օ (-նման, -պես): տացօս-յերտ-օ (յուրօրինակ), տոցօս-յերտ-օ (ծյունանման), ոյցյեն-յերտ-օ (ձեզ նման), լուծօս-յերտ-օ (առյուծա-

նման), ჩვեր-շնորհ-օ (մեզ նման), ծցել-շնորհ-օ (հնառի), յօնմօնտացօն-շնորհ-օ (գնդասեղանման):

—շ. ցույց է տալիս մարդկանց ծագումը, որտեղացի լինելը, երբեմն էլ՝ գրադաւունքը. յալայ-շնորհ-օ (քաղաքացի), սոցց-շնորհ-օ (գյուղացի), յշշի-շնորհ-օ (երևանցի), օնօջութ-շնորհ-օ (թրիլիսիցի), լոռ-շնորհ-օ (լոռեցի), յարտա-շնորհ-օ (վրացի), յայրաօն-շնորհ-օ (ուկրաինացի), ցերման-շնորհ-օ (գերմանացի), մտամեց-շնորհ-օ (լեռնագնաց), ցյեծ-շնորհ-օ (ֆուտրոլիստ), ճամփ-շնորհ-օ (պաշտպան), յաջատժ-շնորհ-օ (բասկետբոլիստ), հոգծ-շնորհ-օ (բենիսիստ) և այլն:

—օճ (—ավոր)՝ ոյշ-օճ-օ (ոսկի ունեցող՝ ոսկեր), յալցած-օճ-օ (բեղավոր), մացնչ-շնորհ-օճ-օ (սևամորուս), մայոմ-օճ-օ (սևահեր), ցոլ-օճ-օ (կին ունեցող), ցեց-օճ-օ (ձի ունեցող), յաջ-օճ-օ (գլխարկավոր), ցրտ-օճ-օ (թևավոր), ցյալ-օճ-օ (փողավոր):

—օյր (տարմնանումով՝ օյր)՝ ցըմր-օյր-օ (համեղ), ցոճ-օյր-օ (խելացի), կոթ-օյր-օ (չափավոր), մյան-օյր-օ (գիտնական), մթ-օյր-օ (քաղցած), մթցց-օյր-օ (իրաշալի), նօյ-օյր-օ (տաղանդավոր), մլ-օյր-օ (զորավոր), վյե-օյր-օ (կանոնավոր), ցծ-օյր-օ (անառակ), ինչպես նաև՝ ամ-օյր-օ+քան (այսուհետ), մաց-օյր-օ+քան (այդուհետ), ամ-օյր-օ+քան (այնուհետ):

—տեսան (ունեցող, կրող)՝ ցցործցօն-տեսան-օ (թագակիր), ցեց-տեսան-օ (ձիավոր, հեծյալ), մաճաց-տեսան-օ (գլխաշորակիր՝ լաշակավոր, տիկին), մթցօց-տեսան-օ (աղեղնակիր), տրցց-տեսան-օ (շքանշանակիր), ցրօաց-տեսան-օ (գերազանցիկ), յյաջ-տեսան-օ (գլխարկակիր՝ տղամարդ), եցլ-տեսան-օ (արհեստավոր):

—տցն: ան-տցն-օ (բարձրահասակ, պարթև), ցշու-տցն-օ (սրտոտ), ծյենց-տցն-օ (աղոտ, խամրած), ցլու-տցն-օ (ժայռոտ), եցլ-տցն-օ (արհեստավոր), ցան-տցն-օ (մարմնեղ, հաղթանդամ), չյշ-տցն-օ (պատշաճ):

—օ: ցրմյելյայշ-օ (երկարականջ), գոյլաձօն-օ (բերանբաց), որպյե-օ (երկոտանի), մայոցալ-օ (սևաչվի), ցալոցալ-օ (միակնանի):

Նախածանց-վերջածանցներից.

Տա-տ (վերաբերող, պատկանող, հատուկ նշանակության): Տա-սոցց-տ (գյուղական), Տաշառ-տ (հանրային), Տա-յշլյետ-տ (Եկեղեցու համար նախատեսված՝ Եկեղեցական), Տա-ցլած-տ, (դասարանային), Տա-նցոլ-տ (դպրոցական), Տա-տացօն-տ (իր համար նախատեսված), Տա-նեցօն-տ (ուրիշի համար նախատեսված), Տա-իշմ-տ (ինձ համար նախատեսված), Տա-իշբ-տ (մեզ համար նախատեսված), Տա-սթրաց-տ (շտապ, հապճեալ), Տա-իշառ-տ (շտապ, արագ), Տա-շպյու-յե-տ (լավագույն):

სა-ე: სა-ქათმ-ე (ხავანინგ), სა-ღორ-ე (խոզანინგ), სა-ფულ-ე (ტრამაჭანას), სა-თგაღლ-ე (აკინგ), სა-ყურ-ე (აკამიზი), სა-ურმ-ე (უაქლადნა), სა-ნაგგ-ე (აერანინგ), სა-კბ-ე (շირაցი):

სა-არ: სა-ოხოგ-არ-ი (խնერელի` խնერანდ), სა-ოც-არ- ი (კარმა-ნალի), სა-ფიც-არ-ი (ხრეცხელի` սուრբ), სა-ძებ-არ-ი (ქმსრელի), სა-ომ-არ-ი (აფასტერავმაკან), სა-ჩხუბ-არ- ი (კოცარარ), სა-ნუკ-არ-ი (ხრამელი), სა-ზიზ-არ-ი (დაცელი), სა-წვიმ-არ-ი (ამძრისანინგ):

მე-ე: მე-ბაღ-ე (აյგეტამ) მე-თეგგზ-ე (ძლინის), მე-ნაგ-ე (ნაქა-ვარ), მე-მანჯან-ე (მხრენავარ), მე-ნახირ-ე (ნახურავამ), მე-ღორ-ე (խոզავამ), მე-ურმ-ე (უაქლავამ):

მე-ურ (ტარნმანიტერიამპ` მე-ულ): მე-ბაღ-ურ-ი (ძლინის), მე-ზღვა-ურ-ი (ნაქასთი, ნაქავ, ծოცაჟინ), მე-თა-ურ-ი (აფარავლის, ჩრამანასთარ, აღაღნირითი):

უ-ურ (ტარნმანიტერიამპ` უ-ულ): უ-ბედ-ურ-ი (ეტრაქსი), უ-გემ-ურ-ი (ამიამ, ამნავას), უ-ძლ-ურ-ი (ამნირ), უ-წმინდ-ურ-ი (ამ-მაღილ), უ-ფერ-ულ-ი (ამნირი), უ-ხერხ-ულ-ი (ამიარმარ), უ-წვერ-ულ-ი (ამნირის):

უ-ო: უ-ბატონ-ო (ამსტერის), უ-გულ-ო (ამსქრის), უ-სინათლ-ო (ამლის), უ-გუდ-ო (ამაფი, აფიამ), უ-შნ-ო (ამგელი), უ-ბატრონ-ო (ამსტერი), უ-ძებედ-ო (ამნირი), უ-დოკუმენტ-ო (ამსტასტარიერი), უ-ბროფესი-ო (აღანი მასანაფისტიტერია), უ-ინიციატივ-ო (აღანი ნაქა-დნენიტერიან, ამნავას):

ტრავერნის მნებარების წესი ნას აენ ადაკამნერე, ირინდ ართახაეთის წესი სწავალის წმასთ և კავმის წესი არა სწავალის მასმისის: სრანგ ხამართხე წმასთნერე ხაյი ლხილ ხერხემ ართახაეთის ტეს წარიცემის, ხერხემ გა ართახაეთის, ამნენ არა მასანაფისტიტერია, უ-ინიციატივა გენ:

არა: არა-ადამიანურ-ი (ამნარეტკაჟინ), არა-ბუნებრივ-ი (ამნმა-კამ), არა-თანახმორ-ი (ამიავასარ), არა-კანონიერ-ი (ამირწმაკან), არა-კეთოდსინდისიერ-ი (ამნარეტსინდ), არა-რეალურ-ი (ამწრაკან), არა-თანაბარ-ი (ამიავასარავირ):

Ածակაմნերի կազմուტერი მაսნაկցում է ნას ანტი փոխառյալ ნախածանցը. ანტი: ანტი-ისტორიულ-ი (ხაկაպაտმაკამ), ანტი-საზოგადოებრივ-ი (ხა-კაպետაკამ), ანტი-რეզოგორიურ-ი (ხაկაկրոნაკამ), ანტი-სემიტურ-ი (ხაկაհրեաკამ), ანტი-ხალხურ-ი (ხაկაժողովրդაკამ), ანტი-პუმანურ-ი (ხაկამარդաსტრაკამ) և այլն:

ԹՎԱԿԱՆ ԱՏՈՒՏ
ՀՈՅԵՅՅՈՒԹՈ ՍԱԿԵԼՈ

Թվականները վրացերենում բաժանվում են չորս խմբի՝ քանակական (րաժեցնածօտո), դասական (բաղածօտո), կոտորակային (վազածօտո) և բաշխական (ցանավազացնածօտո, մաշալազացնածօտո): Քանակականը սկզբնաձև է, իսկ դասականը, կոտորակայինն ու բաշխականը՝ նրա ածանցյալները. քանակականից կազմվում է դասական, դասականից՝ կոտորակային և բաշխական թվականներ:

Քանակական (ռածզբութօთ) թվականները ցույց են տալիս առարկայի ճշգրիտ՝ բացարձակ քանակը և պատասխանում են քանի՞ (ռածզբո՞) հարցին: Քանակական թվականներ են միավորները, տասնակորները, հարյուրավորները, հազարավորները և ավելի բարձր թվերը՝ 0- եցան, 1-յան, 2-ան, 3-եան, 4-ան, 5-եան, 6-յան, 7-մայս, 8-հուն, 9-սեպտեմբեր, 10-տոկտոն, 11-տեղրտմեցի, 12-տունմեցի, 13-ցամեցի, 14-տուեմբեցի, 15-տեղումեցի, 16-տաշմեցի, 17-հունիսմեցի, 18-տցրամեցի, 19-ցերամեցի, 20-տցա, 21-տցրայրտու, ...29-տցրացերա, 30-տցրածու, 31-տցրատյրտմեցի, ...39-տցրացերամեցի, 40-տռմուցա, 41-տռմուցրայրտու, ...49-տռմուցրացերա, 50-տռմուցրածու, 51-տռմուցրատյրտմեցի, ...59-տռմուցրացերամեցի, 60-եամուց, 61-եամուցրայրտու, ...69-եամուցրացերա, 70-եամուցրածու, 71-եամուցրատյրտմեցի, ...79-եամուցրացերամեցի, 80-տուեմբեցա, 81-տուեմբետյրտու, ...89-տուեմբետյրտմեցի, 90-տուեմբետյրտու, 91-տուեմբետյրտմեցի, ...99-տուեմբետյրտմեցի, 100-եան, 10.000-ան առևան, 100.000-ան առևան, 1.000.000-մօջունու և այլն:

Ինչպես տեսնում ենք, մեկից մինչև տասը պարզ են, տասնմեկից տասնինը ներառյալ կազմված են տասնավորից, միավորից և մյուս (ավելի) երկրորդական ձևույթից՝ (ս)ու-յրու-մյօթօ-11 (բառացի՝ տասը, մեկ ավելի՝ 11): Քսանմեկից բաղադրիչներն իրար միանում են ու այսպիսով՝ շաղկապով՝ ուց+քած+յրու-21 (քսանմեկ), ուց+քած+տօթօ-24 (քսանէզրոս), ուց+քած+եցու-25 (քսանմէհինգ), ուց+քած+ցերօ-29 (քսանմէհինը) և այլն: Իսկ ահա 30-90 բվականների հիմքում ընկած է 20-ր.

ოკედაბთი (ოკ+და+ბთი) 30' გუან և სახარ (20 և 10):

ორმოცვი (ორ-მოცვ-ი) 40' ხელის გასან (2x20):

ორმოკდაათი (ორ-მოკ-და-ათ-ი) 50' ხელის განასახის სისტემა (2x20 և 10):

Ապահով կաթ-լուս-ը) 60՝ Եղեգ բնակի (3x20):

სამოქადაგი (სამ-ოკ-და-ათ-ი) 70` ხელი მარტ ს თავს

თოხმოცი (თოხ-მოც-ი) 80° გრუ გასან (4x20):
თოხმოციდათი (თოხ-მოც-და-თ-ი) 90° გრუ გასან և თავარ:

Ծանօթություն: Ինչպես իհմ հայերենում պահլավերենից փոխառյալ ըյուր-ը, այնպես էլ Վրացերենում նույնը՝ ծցըրո գորությամբ և 10.000 նշանակությամբ, գործածվել է որպես թվական, սակայն հետագայում, կորցնելով այդ իմաստը, վերածվել է ածականի՝ արտահայտելով քանակական մեծություն՝ անթիվ, անհամար, շատ, բազմաթիվ իմաստներով:

Դասական (ռօցտօնօտ) թվականները կազմվում են քանակականից՝ թյ-նախածանից և -յ վերջածանից միջոցով և ցույց են տալիս առարկաների թվային կարգը. պատասխանում են ո՞ր (ռոմելո՞), ո՞րերորդ (մշրամցե՞՞) հարցերին: Ֆյ-տռ-յ, ֆյ-եսթ-յ, ֆյ-տոտե-յ, ֆյ-եցու-յ, ֆյ-ելքու-յ, ֆյ-՛ցու-յ, ֆյ-՛ցու-յ, ֆյ-ատ-յ, ֆյ-տշրտմշեֆ-յ, ֆյ-ուռ-յ, ուլքա-մյ-՛ցու-յ, ֆյ-տռմտյ-յ, ունմուզա-մյ-՛ցեռմյ-յ, ֆյ-ատ-յ, ուռեմուցա-մյ-՛ցեռմյ-յ, ֆյ-ատ-յ:

Դիշական պատճենները հայության մասին գործառքաբառությունները կազմում են առաջարկային գործառքաբառությունները՝ ուղարկելով դաշտական առաջարկային գործառքաբառությունները:

1-ლი	პირველი	բայց՝	21-ე	ოცდა-მე-ერთ-ე
მე-2	მე-ორ-ე		30-ე	ოცდა-მე-ათ-ე
მე-3	მე-სამ-ე		31-ე	ოცდა-მე-თერთმეტ-ე
მე-10	მე-ათ-ე		მე-40	მე-ორმეტც-ე
მე-11	მე-თერთმეტ-ე		მე-50	ორმოცდა-მე-ათ-ე
მე-19	მე-ცხრამეტ-ე		მე-60	მე-სამოც-ე
მე-20	მე-ოც-ე		61-ე	სამოცდა-მე-ერთ-ე
მე-200	მე-ორას-ე	և այլն:	70-ე	სამოცდა-მე-ათ-ე
			71-ე	სამოცდა-მე-თერთმეტ-ე
			მე-80	მე-ოთხმოც-ე
			81-ე	ოთხმოცდამეტ-ერთ-ე
			მე-100	მე-ას-ე
			101	ას მე-ერთ-ე
			102	ას მე-ორ-ე

Դասական թվականների հոլովումը

թյեցոյ	բայց՝	թյեցոյ ռօցօ
թյեցոյ-թ		թյեցոյ ռօցմա
թյեցոյ-ն		թյեցոյ ռօցն
թյեցոյ-և		թյեցոյ ռօցօն
թյեցոյ-ատ		թյեցոյ ռօցտ
թյեցոյ-ք		թյեցոյ ռօցաք
չունի		թյեցոյ ռօցու

Կոտորակային (վօլունոտու) թվականները ցույց են տալիս ամբողջի այս կամ այն մասը և կազմվում են դասական թվականներից՝ -ք ածանցի հավելումով՝ թյեցոյ-ք-օ (մեկ երրորդ), թյոտեցոյ-ք-օ (մեկ քառորդ), թյատեցոյ-ք-օ (մեկ տասներրորդ), թյոյրոտմյեցոյ-ք-օ (մեկ տասնմեկերրորդ), թյաեցոյ-ք-օ (մեկ հարյուրերրորդ) և այլն:

Մեկերրորդ կոտորակային թվականն առանձին գործածություն չունի, բայց հանդես է գալիս իրեն բարդ թվականների բաղադրիչ՝ ուզդամյերտոյքո (21-երրորդական), տրմուզդամյերտոյքո (41-երրորդական), ևամուզդամյերտոյքո (61-երրորդական), տօեմուզդամյերտոյքո (81-երրորդական):

Ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում մեկ երկրորդի փոխարեն գործածվում է նաև նաեցարո (կես) բառը, որը առանց շաղկապի միամում է համապատասխան բառին՝ յօլու-նաեցարո (մեկուկես կիլոգրամ), եատ-նաեցարո (մեկուկես ժամ), վյացովնաք-նաեցարո (մեկուկես տարի), տր-նաեցարո (երկուսուկես), տօե-նաեցարո (չորսուկես), տօ-նաեցարո (տասուկես) և այլն:

թյ-եցոյ-ք-օ	$\frac{1}{5}$
թյ-ատյ-ք-օ	$\frac{1}{10}$
թյ-՛զյ-ք-օ	$\frac{1}{8}$
թյ-՛շրյ-ք-օ	$\frac{1}{9}$
նաեցարո	$\frac{1}{2}$
թյ-ևամյ-ք-օ	$\frac{1}{3}$
թյ-տոտեց-ք-օ	$\frac{1}{4}$
տրո թյեամյքօ	$\frac{2}{3}$
եամօ թյոտեցքօ	$\frac{3}{4}$
տրնաեցարո	$2 \frac{1}{2}$
տրո թոյլո քա եցո թյատյքօ	2.5

Կոտորակային թվականների հոլովումը

Տաճ.	մշնցույք-օ
Ժութե.	մշնցույք-ժա
Ցու.	մշնցույք-և
Նատ.	մշնցույք-նե
Ժոյթ.	մշնցույք-առ
Ցոտ.	մշնցույք-առ
Վութ.	չունի

Խսօղ թվականներն արտասանելիս և ամբողջի, և համարիչի թիվը քանակականն է, իսկ հայտարարինը՝ դասականը.

0.3-նշան մույլո და եամօ մշատյաց,

1.62-յրտո մույլո დա սամուզատոն մշակեց

3.228-եամօ մույլո დա տրան ուզարցա մշատաեց.

Բաշխական (ցանավորացնելու, մաւալցացնելու) թվականները ցույց են տալիս առարկաների բաշխումը հավասար քանակով: Կազմվում են քանակական թվականների կրկնությամբ: Վրացերենում քանակ + ական կազմությունը չկա՝ երեքական, չորսական և այլն:

Թռ-տրոս Երկու-Երկու (Երկուական)

Տամ-Տամօ Երեք-Երեք (Երեքական)

Ցցօք-Ցցօքո յոթ-յոթ (յոթական)

Տոտ-Տոտօ տասը-տասը (տասական)

ՉՅ-ՉՅՅ քսան-քսան (քսանական)

Բայց մեկ թվի կրկնությամբ՝ մեկ-մեկ (յրտ-յրտո), կստանանք ոչ թե մեկ-մեկ բաշխականը, այլ՝ նրանցից մեկը յրտ-յրտո և ֆշացնելո (ուսանողներից մեկը), յրտ-յրտո մշցածարո (բարեկամներից մեկը), մինչդեռ մեկական բառի համար գործածվում է այլ արմատով բառ՝ տօտու-տօտու (մեկական, մեկ-մեկ):

Դասական թվականները գրության մեջ արտահայտվում են.

ա) Ամբողջական բառերով՝ նօրցելո, մյեսամյ, մյոտեյ, մյենցոյ, մյատյ մյոտորմյելյ, մյույյ, ուցածմյելյոյ, ուցածմյույյ և այլն:

բ) Նոոմեական թվանշաններով՝ I, II, IV, X, XIX, XXV, XXX, XXXVI և այլն:

գ) Արաբական թվանշաններով՝ որոնցից առաջ գրվում է թյ-նախածանցը և ապա գծիկ՝ թյ-2 (թյորյ), թյ-5 (թյենցյ), թյ-7 (թյ՛ջօլյ), թյ-10 (թյատյ), թյ-15 (թյոտեյտյելյ), թյ-20 (թյույյ) և այլն:

դ) Վրաց այբուբենի տառերով՝ Ճ (առաջին), Ճ (Երկրորդ), Ճ (Երրորդ), Ճ (հինգերորդ) և այլն:

Վրաց այրութենի անվանումը և թվային արժեքը
յարտցոլո անձանու սահելնուղղեա და რიცხვոთ մნօშენյლობა

Ծանօթություն: Ինչպես մեսրոպյան այրութենք հայերենում, այնպես էլ վրաց տառերը վրացերենում գործածվել են իրեն թվանշաններ, ընդ որում վրացականը ևս հարմարեցվել է միավորներ, տասնավորներ, հայուրավորներ, հազարավորներ համակարգին և կիրառվել ու կիրառվում է միշտ այնպես, ինչպես հայերենում: Այժմ տառերն իրեն թաճակական թվեր չեն գործածվում, սակայն գործածվում են դասական թվականների նշանակությամբ: Ընդգծված չորս տառերը՝ (հե -), (իտ -), (խար -) և (օհ-հոհ -), ժամանակակից վրաց այրութենից հանված են, բայց գործածվում են թվային արժեքները նշելու համար: Թվային արժեքներին համապատասխանում են նաև թվային արժեքների կարգերը, ք- ն և 6, և 6-րդ, ք-ն և 30, և 30-րդ, ք-ն և 100, և 100-րդ, ք-ն և 2000, և 2000-րդ և այլն:

Վրացիները ևս ունեցել են իրենց տոնադր և պատճեական ղեպքերն ու իրադարձությունները թվագրել վրաց այրութենի տառերով:

Դասական թվականները միշտ հանդես են գալիս գոյականների հետ, կատարում են որոշիչ պաշտոն և ունեն նախադաս դիրք՝ հյօժո ամեանցօն ծօնօ մըեցոյ Տառուցօնց առօն (Իմ ընկերոջ բնակարանը հինգերորդ հարկում է): Խառամծո Նվազալունքն մյօտենք շյուննեց (Մարիամը սովորում է չորրորդ կուրսում): Հաճախակի մյօւնքը շյուննեց (Վարդանը իններորդ դասարանի աշակերտ է):

**Թվականների կազմությունը
ռաცենզուս և անձնագիր վահանական**

Ըստ կազմության՝ թվականները վրացերենում լինում են պարզ և բարդ:

Կազմությանը պարզ (թարգուց) կամ արմատական թվականները վրացերենում տասներկուսն են՝ բոլոր միավորները (1-9), տասնավորներից՝ տասը, քսանը, ապա՝ հարյուրը (միլիոնը, միլիարդը, բիլիոնը և տրիլիոնը, որոնք, որպես փոխառություններ, վրաց քերականները չեն նշում). Երთօ, տրո, ևմօ, եշտօ, շյօթօ, շյօթօ, բոլոր, բիլիոն, ատօ, անօ.

Բարդ (րուշու) են համարվում մնացած բոլոր, մինչև իսկ բազմաբաղդրիչ թվականները, ընդ որում՝ 11-99 կցական բարդություններ են և գրվում են միասին՝ տյուժեցի-11, տոռմեցի-12, տեշուժեցի-13, ցերաժեցի-19, տցածատո-30, տցածաշեցի-39, տռմուցայրտո-41, ևամուցա-տցրաժեցի-78, տոեմուցացերաժեցի-99 և այլն, իսկ 100-ից բարձր բոլոր թվականները հարադրական բարդություններ են, և նրանց բաղադրիչները գրվուն են առանձին՝ ան յրտո-101, ան ցածյու-113, ան տցայշյու-126, ատօն եշտօս-1500, տրո ատօն շյշտօս-2600:

Բարդ թվականները կազմությանը կամ կցական են՝ բաղադրված երկու թվական արմատներով՝ առանց շաղկապ-հոդակապի (տյուժեցի-11, տոռմեցի-12, տեշուժեցի-13, ցերաժեցի-19, տռտօս-200, ևամտօս-300, շյշտօս-600, շյօթօս-700, բոլորօս-800, ատօս-1000), կամ ճա (կ) շաղկապով միացած (տց+քած+յրտօ-21, տռմ+տց+քած+մյօթօ-47, տոեմուց+քած+տռտօ-82):

Վրացերենում հաշվումը խառն է. մեկից տասնինը հաշվում են միավորի և տասնավորի կցումով՝ 11-տյուրություն (ա)տ+յրտ+մյցի+ո, 12-տոռմեցի- (ա)տ+տոռ+մյցի+ո, 13-ցամեցի (ատ+և+մյցի+ո), 14-տոումեցի- (ա)տ+տոու+մյցի+ո, 15-տեշություն - (ա)տ+եշու+մյցի+ո, 16-(ա)տ+շյօթօ+մյցի+ո, 18-տցրաժեցի (ատ+բոլոր+մյցի+ո), 19-ցերաժեցի - (ատ)+ցերա+մյցի+ո.

Քսանից իննսունիննի իիմքը կազմում է քսանը՝ տց+քայրտօ-21, տց+քածաշեցի-29, տցածատուեմյցի-34, տռմուցացամյցի-53, ևամ+տց+քարցա-68, ևամ+տց+քատեշություն-75, տոեմ+տց+քածաշեցի-99: Քսանից և համապատասխան միավորներից են բաղկացած 40-տռմուց (2x20), 60-ևամուց (3x20) և 80-տոեմուց (4x20) թվականները:

ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԻՆԼՈՎՈՒՄԸ

Վրացերենում թվականները նույնպես ամբողջովին թեքվում են. քանակական բոլոր թվականների հիմքերը (բացառությամբ շրջա և շերտա թվականների) բաղաձայնավերջ են, այդ պատճառով հոլովում են այնպես, ինչպես և հոլովնամ պատկանող գոյակամները, իսկ շրջա և շերտա թվականները հոլովվում են ինչպես օ ձայնավորով վերջացող գոյակամները (լի հոլովում):

Հոլովման ժամանակ պետք է նկատի ունենալ հետևյալը:

ա) կոչականի ձև չեն ստանում, եթե հանդես են գալիս ինքնուրույն:

թ) -յծ հոգմակերտ մասնիկ չեն ստանում. չի կարելի ասել տօնեցօ, տցեցօ, տցքատեղոյեցօ և այլն, սակայն ճարտաճօն հոգմակիում կի- ելի են ռոճօ, սամօ, տօնեա, ջցոցօնօ, առն ձևերը:

գ) -յն ցուցիչով հոգնակի գործածվում է, եթե քանակական թվականը հանդես է գալիս գոյականաբար. մարտածո ցրուածութեան, Եղան Եղուցիւ այլն (Մարիամը գերազանցիկ է. միշտ հինգեր է ստանում):

Որոշիչ թվականների դեպքում գոյական որոշյալը միշտ եզակի թվով է. և ամո մմա, տոեօ վ'օցնօ, առա բացայլո, տեղոմեցի ելուզեցնեց, ուզո քրածո, ոռմուց զացո և այլն (երեք եղբայր, չորս գիրք, տասը տետր, տասնիհինգ ուսանող, քսան դրամ, քառասուն մարդ և այլն):

Հին Վրացերենում համդիպում են նաև ևաճն ժման, եղտնօ յալոն, որն ամենաշնո, առն զալոն (բառացի՝ երեքներ եղբայրներ, չորսեր գործեր, հինգեր կիսներ, տասներ մարդիկ) ձևերի:

**ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԻՆԼՈՎՈՒՄԸ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ
ՌՈՒԵՑՅՈՒ ՏԱԵՋԱԾԱ ՃՐԴԵՐԸ ՀԱՅՄԱՐԳՈՒՅՑՅՈՒՆ**

სახ.	სამ-ი	ცხრა	ცხრანი	მეორე	მეუთედ-ი
მოთხ.	სამ-ძა	ცხრა-ძ	ცხრა-თ(-ა)	მეორე-ძ	მეუთედ-ძა
მიც.	სამ-ს	ცხრა-ს	ცხრა-თ(-ა)	მეორე-ს	მეუთედ-ს
ნათ.	სამ-ის	ცხრ-ის	ცხრა-თ(-ა)	მეორ-ის	მეუთედ-ის
მოქმ.	სამ-ით	ცხრ-ით	ჯილი	მეორ-ით	მეუთედ-ით
ვით.	სამ-ად	ცხრ-ად	ჯილი	მეორე-დ	მეუთედ-ად
წოდ.	ჯილი	ჯილი	ჯილი	ჯილი	ჯილი

Եթե թվականը նախադասության մեջ որոշիչի պաշտոն է կատարում, ապա հոլովկում է այնպես, ինչպես համանձան արմատ ունեցող ածականը.

სახ.	- სამ-ი	ქალ-ი	ცხრა	ფანქარ-ი	თთხ-ი	მეათედი
მოთხ.	- სამ-მა	ქალ-მა	ცხრა	ფანქარ-მა	თთხ-მა	მეათედ-მა
მიც.	- სამ	ქალ-ს	ცხრა	ფანქარ-ს	თთხ	მეათედ-ს
ნათ.	- სამი	ქალ-ის	ცხრა	ფანქარ-ის	თთხი	მეათედ-ის
მოქმ.	- სამი	ქალ-ით	ცხრა	ფანქარ-ით	თთხი	მეათედ-ით
გთ.	- სამ	ქალ-ად	ცხრა	ფანქარ-ად	თთხ	მეათედ-ად
წოდ.	- ჯილდური		- ჯილდური		- ჯილდური	

Գոյական թվականները ևս ընդունում են -ց, -ցა, -ցა, -ցց,
-ուց մասնիկներ, որոնք կցվում են բառի վերջին. առօց (երկուսն էլ),
տրոլա (միայն երկուսը), տրուուց (մի երկու):

სახ.	სამ-օ-ց	სამ-օ-ցձ	სამ-օ-ցց	სამ-օ-ուց-ց
მოთხ.	სამ-մա-ց	սամ-մա-ցձ	սամ-օ-ցց-թ	սամ-օ-ուցց-թ
მიც.	սամ-եա-ց	սամ-եա-ցձ	սամ-օ-ցց-ե	սամ-օ-ուցց-ե
ნաთ.	սամո-եա-ց	սամ-եա-ցձ	սամ-օ-ցց-ես	սամ-օ-ուցց-ետցօს
მოქմ.	սամո-տ-աց	սամոտ-ցձ	սամո-ցց-տօ	սամո-ուցց-տօ
գտ.	սամ-աց-ա-ց	սամ-աց-ցձ	սամ-օ-ցց-ցօ	սամ-օ-ուցց-ցօ
წոდ.	չունի	չունի	չունի	չունի

Վարժություններ թվականներով ռուսական թվականներում

2+5=7	տոնե	մոցշմաթութ	եղուո	օլենեծա	Շցուզու
15+6=21	տեղումշեց	մոցշմաթութ	շեցնո	օլենեծա	ուցուցութու
60-13=47	սամուց	ցամոցցալութ	ցամեցու	օլենեծա	ուրմուցութցութու
8·4=32	բազա	ցացամրացլութ	տոնեցու	օլենեծա	ուցուցուուրմեցու
40 : 4=10	տրմուցու	ցացպութ	տոնեցու	օլենեծա	ատու

Օտօն ցացուցա եցուենց -տասի բաժանումը հինգի: Օտօն ցացպութ եցուենց օլենեծա տրու տասը բաժանենք հինգի, կստանանք երկու: Օտօն ցացուցա եցուենց տասը բաժանվում է հինգի:

Ո՞րերորդ անգամ մշամաթցեց? մշամաթցեց?

Առաջին	նօրցելաց
Երկրորդ	մշամաթց
Երրորդ	մշամաթց
չորրորդ	մշամաթց

իններորդ	մշտական	մշտական
տասներորդ	մշտական	մշտական
միավոր	մշտական	մշտական
տասնավոր	մշտական	մշտական
հարյուրավոր	մշտական	մշտական
հազարավոր	մշտական	մշտական
զույգ	մշտական	մշտական
կենտ	մշտական	մշտական
միանիշ թիվ	մշտական	մշտական
երկնիշ թիվ	մշտական	մշտական
եռանիշ թիվ	մշտական	մշտական
քառանիշ թիվ	մշտական	մշտական
հնգանիշ թիվ	մշտական	մշտական
բազմանիշ թիվ	մշտական	մշտական
եռյակ	մշտական	մշտական
քառյակ	մշտական	մշտական
հնգյակ	մշտական	մշտական
տասնյակ	մշտական	մշտական
հարյուրյակ	մշտական	մշտական
հնգամյակ	մշտական	մշտական
յոթնամյակ	մշտական	մշտական
տասնամյակ	մշտական	մշտական
հիսնամյակ	մշտական	մշտական
հարյուրամյակ	մշտական	մշտական
հազարամյակ	մշտական	մշտական
հնգամյա	մշտական	մշտական
հիսնամյա	մշտական	մշտական
հնգօրյա	մշտական	մշտական

Ո՞ր թվականներ
մաժյաց թվականներ?

Ո՞ր թվականներին
մաժյաց թվականներ?

10-ական թվականներ
առաջին թվականներ
20-ական թվականներ
տասնական թվականներ
30-ական թվականներ
տասնական թվականներ

10-ական թվականներին
առաջին թվականներ
20-ական թվականներին
տասնական թվականներ
30-ական թվականներին
տասնական թվականներ

40-ական թվականներ	40-ական թվականներին
տռմուցօճան վլցօծ	տռմուցօճ վլցօծ
50-ական թվականներ	50-ական թվականներին
տռմուցօճատօճան վլցօծ	տռմուցօճատօճ վլցօծ
90-ական թվականներ	90-ական թվականներին
տոնեմուցօճատօճան վլցօծ	տոնեմուցօճատօճ վլցօծ
	100 տարի-մեկ հարյուրամյակ
	100 վլցօ-շրտու և աշըշնյ
	1000 տարի-մեկ հազարամյակ
	1000 վլցօ-շրտու առաջայլու

Քանի՞ տոկոս րածջյօն ձռույթօ?	
1 0/0	յրտու ձռույթօ
1/2 0/0	նաեցառու ձռույթօ
1/5 0/0	յրտու ծինույցօ ձռույթօ
3/4 0/0	սամու մշտեցօ ձռույթօ
2 1/2 0/0	տռնաեցառու ձռույթօ
5 0/0	եցու ձռույթօ
100 0/0	ան ձռույթօ

Քանի՞ աստիճան րածջյօն ցրագուխօ?	
1 ⁰	յրտու ցրագուխօ
5 ⁰	եցու ցրագուխօ
40 ⁰	տռմուցօ ցրագուխօ
100 ⁰	ան ցրագուխօ
180 ⁰	ան տոնեմուցօ ցրագուխօ

Գոյականները թվականների հետ գործածվելիս միշտ դրվում են եղակի թվով.

2 (տռու) ամենացօ	10 (առու) սաելու
5 (եցուու) վլցնօ	15 (տեցումելու) քրամու (լուառու)
9 (ցերա) ցանցօ	20 (տցօ) լոյմա (տցուրու)

ԴԵՐԱՍՈՒՆ ԵԱՅՑԱԼՄԱԿԵԼՈ

Դերանունը բազմաբնույթ խոսքի մաս է, որ հանդես է գալիս գոյականի, ածականի, թվականի, մակրայի փոխարեն. ըստ այդմ՝ դերանունները լինում են գոյականի իմաստ արտահայտող, ածականի իմաստ արտահայտող, թվականի իմաստ արտահայտող և մակրայի իմաստ արտահայտող:

ԴԵՐԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵԽԱԿԱՆԵՐԸ ԵԱՅՑԱԼՄԱԿԵԼՈՒ ՀՃՇԳՅՅԾ

Դերանունները լինում են 9 տեսակի՝ անձնական (ձօռօև նայցալսակելու), ցուցական (ჩցենցօտո նայցալսակելու), ստացական (չշոշնուղյան նայցալսակելու), հարցական (զոտեցօտո նայցալսակելու), հարաբերական (մօմարտեցօտո նայցալսակելու), փոխադարձ (շրտույթուններու նայցալսակելու), որոշյալ (ցանեանցգրցնեցօտո նայցալսակելու), ամորոշ (ցանցեանցգրցնեցօտո նայցալսակելու) և ժխտական (շարպուղուններու նայցալսակելու):

1. ԱՆՁՆԱԿԱՆ դերանուններն են (ձօռօև նայցալսակելու), մյ, մյն, օև (օցօ), ჩցեն, ոյշեն, օնօնօ (օցօնօ), մատ. ես, դու, նա (ինքը), մենք, դուք, նրանք (իրենք):

Ծանոթություն: «**տացօ»-մ հասարակ գոյական է, օրինակ՝ տացօ թցյօցօ (գլուխս ցավում է), բայց հաճախ հանդես է գալիս որպես անձնական դերանուն. տացօ քաօթռնու (ինքն իրեն խեղինց), տացօ շյօրցեցօնա (ինքն իրեն ամոթահար արեց), տացօ Շյաշլօ (ինքնասպան եղավ):**

2. ՑՈՒցԱԿԱՆ դերանուններն են (թցենցօտո նայցալսակելու), յե, յց, օև (օցօ)-սա, դա, նա (ինքը) դերանունները գործածվում են և՝ անծի, և՝ ոչ անծի փոխարեն: Այդ դերանուններն անձնական են, երբ կցվում են ստորոգյալին որպես ենթակա կամ խմորի: Ցուցական են, երբ անվամմ են կցվում որոշիչի պաշտոնով. օև յօցօ թաջողական այսպիսի այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, այսպահան, այդքան, այնքան, նույնպահան, այսպահան, այդքան, այնքան:

Ծանոթություն: յե, յց, օև (օցօ)-սա, դա, նա (ինքը) դերանունները գործածվում են և՝ անծի, և՝ ոչ անծի փոխարեն: Այդ դերանուններն անձնական են, երբ կցվում են ստորոգյալին որպես ենթակա կամ խմորի: Ցուցական են, երբ անվամմ են կցվում որոշիչի պաշտոնով. օև յօցօ թաջողական այսպիսի այսպիսի, այդպիսի, այնպիսի, այսպահան, այդքան, այնքան:

Այն մարդը գնաց: յի եայթյ առ զազշուռ! **Այդ գործը չկատարես:** օև զոշո յարցաք եթացլուսն. **Այն աղջիկը լավ է սովորում:** յի յեցո Ծնոծազո մոժոյշեալոս. **Այս կիմը հայտնի երգչուի:**

3. Ստացական դերանուններն են (շշուցնօղեածուու նացածածեցլուն)

հյմօ, Մյնօ, մօնօ (ամօնօ, մացօնօ, օմօնօ), ჩյենօ, ոյշյենօ, մատօ (ամատօ, մացատօ, օմատօ), տացօնօ (տցօնօ), տացանտօ, ենցօնօ, ჩյմյենօ, Մյենյենօ, ჩյյենյենօ: իմը, քոնը, նրանը, մերը, ձերը, նրանցը, իրենցը, ուրիշինը, իմոնք, քոնք, ներոնք, մերոնք, ձերոնք: Իրենց նշանակությամբ սրանք համապատասխանում են հայերենի ստացական հոդերին՝ ս, դ, ն կամ իմ, քո, իր (նրա), մեր, ձեր, իրենց (նրանց) դերանուններին:

4. Դարցական դերանուններն են (շտօնցուու նացածածեցլուն)՝ չո՞ն? րա՞? ռա՞թո՞մ? ռո՞մյելո՞? ռա՞նցօ? ևա՞տ? ռո՞ւցօ? ռամցե՞նօ? մյրամցե՞նօ? մյրամցյե՞նօ? ռոցո՞րո? ռանձարո? ևացայրո? ռո՞ւցնցյելո? չո՞նօ? ռո՞նօ? ևա՞զ? ո՞վ, ի՞նչ, իմչո՞ւ, ո՞ր, ո՞ւր, ե՞րի, ո՞րերորդ, քանի՞, քանի՞երորդ, որքա՞ն, որպիսի՞, ինչի՞սի, որտե՞ղ: Սրանցից արմատական են միայն չո՞ն? (ո՞վ) և ռա? (ի՞նչ) դերանունները, մյուսները ածանցյալ են:

5. Դարաբերական դերանուններն են (մօմարտյեածուու նացածածեցլուն)՝ չո՞նց, ռաց, ռոմյելոց, ռոցորոց, ռանձարոց, ռամցենոց, ևացայրոց, ռո՞ւցնցյելոց, չո՞նօց, ռո՞նօց. Ով, ինչ, իմչու, որ, որտեղ, ուր, երբ, որերորդ, քանի, քանիերորդ, որքան, որպիսի, ինչպիսի, ինչի:

6. Փոխադարձ դերանուններն են (շրտոյրտուու նացածածեցլուն)՝ շրտմաճյուո (շրտոյրտո), շրտոյրտոո, շրտոմյեռոյր. միմյանց, իրար, մեկմեկու, մեկմեկի: շրտմաճյու շրյանո. **Մեկմեկու սիրում են:** շրտոմյեռյեն ձագոցի նցյամց. Սիմյանց հարգում են:

7. Որոշյալ դերանուններն են (շանսանցընյեածուու նացածածեցլուն)՝ տցօտ (տցօտոն), տացած, տցօտցյելո, ցոցըլո, ցցըլո, ենցա, ցցըլացյերո. ինքը, ամենը, ամենքը, բոլորը, ամբողջը, ամեն ոք, յուրաքանչյուրը:

8. Անորոշ դերանուններն են (շանսանցընյեածուու նացածածեցլուն)՝ չո՞նց, ռաջաց, ռոմյելոմյ, ռոմյելոջաց, ռոցորոմյ, ռոցորոջաց, ռամցենոմյ, չո՞նմյ, ռամյ, չաց, նոց, շրտո (շրտոյրտո). Ինչ-որ, ինչ-ինչ, ոմն, մեկը, մի, մի քանի, մի քանիսը, ուրիշ, այլ, այսինչ, այնինչ, ովկէ, երբկէ, երբկիցե, որկիցե, մեկն ու մեկը, որկէ: Անորոշ դերանունների գգալի մասը կազմվում է հարցական դերանուններից՝ մյ կամ ջաց մասնիկների հավելունով:

Ծանոթություն: յաշօ-մ հասարակ գոյական է, բայց երբեմն համդես է գալիս իրու անորոշ դերանում. («մացօն յաշօ» (յօնմյմ, յօկամցօմ) շտոյր շեճա մտետեղուն ձեղյե»), սրանցից էլ ծագել է բացասական-ժխտական առաջօց (առաջօց) դերանունը:

Ծանօթություն: յշտո—մ թվական է, բայց պահ յշտո ջաճնօծ զայր (օյտ չափաց ջաճնօծ զայր) լինում է, չի լինում, մի աղքատ մարդ է լինում տիպի նախադասությունների մեջ հանդես է գալիս իրեն անորոշության ցուցիչ:

9. ԺԱՄՏԱԿԱՆ ՂԵՐԱԱՆՈՒԱՆՆԵՐԸ ԵՆ (ՂԱՐՊՄՈՋՈՒԹԻ ԽԱՑՈՅԱԼՆԵԱՅՆԵՐԸ)՝
առաջին, զբրագին, նշորագին (նշրջին), առաջերս, զյուացյուր, նշորացյուր, առարձ (առորձ, առա), զըրծ (զյըրճ), նշորձ, աջարձ, զըլօարձ, աջարացին, զըլօարձին,
աջարատյարութ, զըլօարտյարութ, նշորատյարութ. Ոչ ոք, ոչինչ, ոչ մի, ոչ մեկը:

Դերանունների հոլովումը նայօթացակաշեցութա ծրաբնեցա

Անձնական դերանունների հոլովումը (ինքնուրույն)
Տարօն Եղիշե Մատթեոսի Հակոբյան (Համբարձուման)

Վրացերենում առաջին և երկրորդ դեմքի անձնական դերանունները՝ Ձեր, Ցեղ, Բցցն, այցեց հիմնականում չեն հոլովպում. Ծիայն Ձյուն ունի սեռական հոլով և դառնում է Բյժ, Եթե այդ հոլովում նրան ավելանում են Վերջածանցներ՝ Բյժտցին, Բցցնտցին, Ցեղնտցին, այցեցնտցին, Բյժ մօյր, Բցցն մօյր, Ցեղ մօյր, այցեցն մօյր, Բյժգաճ, Բցցնգաճ, Ցեղնգաճ, այցեցնգաճ. Ցյօն և այցեցն դերանունները ունեն նաև կոչական, բայց կորցնում են բառավերջի Ե-ն, Եթե համրես են գալիս որևէ նախադասության մեջ (Ցյօն ցածր! Ցյօն ցալություն! այցեց ցալություն! այցեց եղալություն! այցեց ցլանեցու!), մինչդեռ ինքնուրույն գործածվելիս այդ Ե-ն պահպանվում է (Ցյօն, ամեանցու!), (այցեցն, մցցությունու!...), (այցեցն, մցցությունու!...):

სახ.	გე	გენ	ჩვენ	თქვენ
მოთხ.	გე	გენ	ჩვენ	თქვენ
მიც.	გე	გენ	ჩვენ	თქვენ
ნათ.	ჩვენ-	გენ-	ჩვენ-	თქვენ-
მოქმ.	—	—	—	—
ვით.	—	—	—	—
წმდ.	—	გენ (გე)	—	თქვენ (თქვა)

Ωηηιηψηη ηερωανψων ήωμαρθερ ήηηψηη կարոη ենք որոշել, եթ
այն փηխարինենք գոյականով. մյ (մթյրալո) զթյր (թյրն) ռօման. Ես
(ոռողո) վեա եմ (t) գոյւմ (Ես ենթական որված է ուղղական հոլովով):

թյ (թվյրածմա) დაցվյրյ (დაწյրա) ռոմանօ. Ես (գրողը) վեպ գրեցի (գրեց) (Ես ենթական դրված է պատմողական հոլովով):

թյ (թվյրածն) დამօწյրօ (დაյշյրօ) ռոմանօ. Ես (գրողը) վեպ եմ (t) գրել (Ես ենթական դրված է տրական հոլովով):

Ցուցական դերանունների հոլովումը ինքնուրույն հզենցեատ նացալսաեցլու ձրշնեա ճամշայքօցեծլագ

Եզակի թիվ		Հոգմակի թիվ	
<i>մետղուծատո ռաշեցօ</i>		<i>մրացլուծատո ռաշեցօ</i>	
ևե.	յե	մօ	օցօ
մոտե.	աժ-ան	մացա-ն	մձ-ն
մօց.	աժ-ե	մացա-ե	մձ-ե
նատ.	աժ-օն	մաց-օն	մօ-օն
մոյմ.	աժ-օտ	մաց-օտ	թ-օտ
զօտ.	աժ-ազ	մաց-ազ	օմա-զ
Վոց.	—	—	—

Հոգմակի թիվ			
<i>մրացլուծատո ռաշեցօ</i>			
ևե.	յեց-ն-օ	յց-ն-օ	օցօ-ն-օ
մոտե.	աժ-ա-տ	մաց-ա-տ	մձ-ա-տ
մօց.	աժ-ա-տ	մաց-ա-տ	մձ-ա-տ
նատ.	աժ-ա-տ	մաց-ա-տ	մօ-ա-տ
մոյմ.	աժ-օ-տ	մաց-օ-տ	թ-օ-տ
զօտ.	աժ-ա-զ	մաց-ա-զ	(մձ-զ)
Վոց.	—	—	—

Ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ հզենցեատ նացալսաեցլեա առեցեատան

Եզակի թիվ		Հոգմակի թիվ	
<i>մետղուծատո ռաշեցօ</i>		<i>մրացլուծատո ռաշեցօ</i>	
ևե.	յե յց օն	մովացյ	յե յց օն մովացյ-յձ-օ
մոտե.	աժ մաց օմ	մովացյ-մ	աժ մաց օմ մովացյ-յձ-մ
մօց.	աժ մաց օմ	մովացյ-ե	աժ մաց օմ մովացյ-յձ-ե
նատ.	աժ մաց օմ	մովացյ-օն	աժ մաց օմ մովացյ-յձ-օն
մոյմ.	աժ մաց օմ	մովացյ-օտ	աժ մաց օմ մովացյ-յձ-օտ
զօտ.	աժ մաց օմ	մովացյ-զ	աժ մաց օմ մովացյ-յձ-զ
Վոց.	—	—	—

Եզակի թիվ				
մետղուծօտո ռաջեցօ				
Տաէ.	յի	յացօ	յը	Տայթյ
մոտեն.	ամ	յաց-մա	մաց	Տայթ-յմ
մուշ.	ամ	յաց-ե	մաց	Տայթ-յե
նատ.	ամ	յաց-օն	մաց	Տայթ-օն
մոյթ.	ամ	յաց-օոտ	մաց	Տայթ-օոտ
զոտ.	ամ	յաց-ձագ	մաց	Տայթ-յագ
Վուզ.		—	—	—

Հոգնակի թվում ցուցական դերանունների հետ գոյականի հոլով-ման ժամանակ հոլովում է միայն գոյականը.

Եզակի թիվ		Հոգնակի թիվ	
մետղուծօտո ռաջեցօ		մրացլուծօտո ռաջեցօ	
Տաէ.	յի	յաց-յծ-ո	յը
մոտեն.	ամ	յաց-յծ-մա	մաց
մուշ.	ամ	յաց-յծ-ե	մաց
նատ.	ամ	յաց-յծ-օն	մաց
մոյթ.	ամ	յաց-յծ-օոտ	մաց
զոտ.	ամ	յաց-յծ-ձագ	մաց
Վուզ.		—	—

Ստացական դերանունների հոլովումը բայց նույնականացնելու համար

Ստացական դերանունները ծագում են անձնական և ցուցական դերանունների սեռական հոլովածկից:

Ստացական դերանունները, ինքնուրույն թե գոյականների հետ, հոլովում են այնպես, ինչպես հոլովում են բաղաձայնահանգ ածականները, հարկ է հիշել միայն, որ Մյոն, Թան, Թատո, Թյայն, Թազոն, Սեցոն դերանունները կոչված են միայն միայն Բյոն-ն դառնում է Բյոն։ Նախադասության մեջ դրանք կատարում են որոշիչի պաշտոն և դրվում են գոյականից առաջ։

Եղակի թիվ
մերուժանական բառերը

Տակ.	Բյթ-օ	Ցյն-օ	Բցյն-օ	Ովյն-օ	Վոյն-օ
Թուռե.	Բյթ-մձ	Ցյն-մձ	Բցյն-մձ	Ովյն-մձ	Վոյն-մձ
Թուց.	Բյթ-և	Ցյն-և	Բցյն-և	Ովյն-և	Վոյն-և
Նատ.	Բյթ-օ	Ցյն-օ	Բցյն-օ	Ովյն-օ	Վոյն-օ
Թոյթ.	Բյթ-օ	Ցյն-օ	Բցյն-օ	Ովյն-օ	Վոյն-օ
Ցօտ.	Բյթ(և)	Ցյն(և)	Բցյն(և)	Ովյն(և)	Վոյն-ազ
Վուգ.	Բյթա	-	Բցյն-ա	-	Վոյն-ա

Ստացական դերանունները նույն կերպ են հոլովկում նաև գոյականների հետ հոգնակի հոլովնամ ժամանակ:

Դոգմակի թիվ
մերուժանական բառերը

Տակ.	Բյթ-օ	Ցյն-օ	Բցյն-օ	Ովյն-օ	Վոյն-յծ-օ
Թուռե.	Բյթ-մձ	Ցյն-մձ	Բցյն-մձ	Ովյն-մձ	Վոյն-յծ-մձ
Թուց.	Բյթ-և	Ցյն-և	Բցյն-և	Ովյն-յծ-և	Վոյն-յծ-և
Նատ.	Բյթ-օ	Ցյն-օ	Բցյն-օ	Ովյն-յծ-օ	Վոյն-յծ-օ
Թոյթ.	Բյթ-օ	Ցյն-օ	Բցյն-օ	Ովյն-յծ-օ	Վոյն-յծ-օ
Ցօտ.	Բյթ(և)	Ցյն(և)	Բցյն(և)	Ովյն(և)	Վոյն-յծ-ազ
Վուգ.	Բյթա	-	Բցյն-ա	-	Վոյն-յծ-ա

Երրորդ դեմքի ստացական դերանունները ճիշտ գործածելու համար պետք է իմանալ հետևյալը.

Եթե առարկան պատկանում է գործող անձին՝ ուսուու, իսկ եթե մեկ այլ անձի՝ օմասու.

Բյթմա մշցուծարմա տագևոս—ալոցումո մահյյել (Իմ բարեկամը լը ալբոնը նվիրեց ինձ: Ալբոնը պատկանում է բարեկամին):

Բյթմա մշցուծարմա օմասու ալոցումո մատեռցա (Բարեկամս նրա ալբոնը հանձնեց ինձ: Ալբոնը մեկ ուրիշինն է, ոչ թե բարեկամինը):

Հարցական դերանունների հոլովկումը
չօտեցած նացագալեակցա ձրշնցա

Հարցական դերանուններից հոլովնամ ժամանակ առանձնանում են միայն ո՞վ (Յօն?) և ի՞նչ (՛ռա?) դերանունները, մյուսները հոլովկում են, ինչպես համապատասխան հիմք ունեցող գոյականները:

სახ.	გი-ნ	რა	რა-ებ-ი
მოთხ	გი-ნ	რა-შ	რა-ებ-შა
მიც.	გი-ს	რა-ს	რა-ებ-ს
ნათ.	გი-ს(ი)	რ-ის(ი)	რა-ებ-ის
მოქმ.	გის-ით	რ-ით	რა-ებ-ით
გთ.	გის-ად	რ-ად	რა-ებ-ად
წოდ.	-	-	-

Ծამირებილი: ვინ-ღ ჩიდმასი չოւმի:

რა դხრამილი ხელასი թվում ჩილიქი ტუ է, ինչպես ծայնավորահանգ գոյականը, այսինքն՝ հատվում է ծայնավորը, մինչդեռ հიდմաსի թվում հիմքը մնում է անփոփոխ (Վերջին ծայնավորը չի հատվում):

Հարաբերական դხրամունների հიլովումը մօմարտյածության նացագույնական ծրագիրը

Հարաբերական դხրամունները կազմվում են հարցական դხրամուններից՝ և մասնիկի հավելումով: Լինում են դեպեր, երբ և մասնիկն անցնում է դხրամական հաջորդող բառին, այդուհանդերձ դհրամունը հարաբերական է:

Հարաբերական դხրամունները հիլովում են ճիշտ այնպես, ինչպես հարցականները:

Ռոմելո՞ հարցական դხրամունը սովորաբար հիմնակի թիվ չի ունենում, մինչդեռ նրանից կազմված ռոմելով հարաբերականը հանդես է գալիս թե՝ յծ-ով, թե՝ նարաճություն - ով հիմնակի ներում (տես անորոշ դհրամունների հիլովման այլուսակը):

1. სახ. გი-ც რა-ც ռոմելո-ც ռոմելյօ-ც
2. მოთხ. გინ-ც რამა-ც ռოմելյօ-ც ռոմելյօ-ც
3. მიც. გის-ც რასա-ც ռოմելյօ-ც ռոմելյօ-ც
4. նաთ. გის-ი-ც რասա-ც ռոմելյօ-ი-ც ռոմելյօ-ი-ც
5. მოქმ. გიսօտ-ა-ც რոտ-ა-ც ռոմելյօ-օտ-ა-ც ռոմելյօ-օտ-ა-ც
6. գთ. გիսաდ-ა-ც რաდ-ა-ც ռոմելյօ-օդ-ა-ც ռոմելյօ-օդ-ა-ც
7. წոდ. - - - -

Ժխտական դხրամունների հիլովումը յարցուցակության նացագույնական ծրագիրը

Ժխտական դხրամունները հիմնականում կազմում են ցոճ (ով) և ռա (ինչ) դხրամուններից՝ սկզբից ավելացնելով ժխտական մասնիկներ:

զօն-ով կազմված դերանունները (առաջին, զյուրացին, Եյրացին, Եյրցին) հոլովվում են այնպես, ինչպես հոլովվում է պարզ զօն-ը:

առարձ, զյուրաց, Եյրարձ, դերանունները սովորաբար հանդիպում են երեք հոլովում՝ ուղղական, տրական և գործիական, միայն թե բայերը նրանց բաժանում են՝ իրենք մտնելով նրանց միջև. օյտ და առա օյտ ռա կամ առ գացցու ռա.

Ծանոթություն: առարձ, զյուրաց (զյուրաց), Եյրարձ դերանունների փոխարեմ գործածվում են առաջյան, զյուրացյան, Եյրացյան դերանունները, որոնք հոլովվում են ինչպես նմանահամազ գոյականները:

1. Տաէ.	առաջյերօ	զյուրացյերօ	Եյրացյերօ
2. Ժոտե	առաջյեր-մա	զյուրացյեր-մա	Եյրացյեր-մա
3. Թօւ.	առաջյեր-և	զյուրացյեր-և	Եյրացյեր-և
4. Նատ.	առաջյոր-օև	զյուրացյոր-օև	Եյրացյոր-օև
5. Ժովիթ.	առաջյոր-օօտ	զյուրացյոր-օօտ	Եյրացյոր-օօտ
6. Չոօտ.	առաջյոր-աջ	զյուրացյոր-աջ	Եյրացյոր-աջ
7. Վ'ուդ.	-	-	-

Անորոշ դերանունների հոլովվումը ցանցեաթլցրցլուծատ նացցալեակցլուա ծրացեա

՛՛ ռոմելումյ, ՛՛ ռամցենօմյ, ՛՛ ռոցուրումյ անորոշ դերանունները հոլովվում են ինչպես նույնահանգ գոյականները: Անորոշ դերանուններն առհասարակ հոգնակի թիվ չեն ունենում:

Տաէ.	ռոմելօմյ	ռանցնօմյ
Ժոտե.	ռոմելօմյ-թ	ռանցնօմյ-թ
Թօւ.	ռոմելօմյ-և	ռանցնօմյ-և
Նատ.	ռոմելօմյի(տցօն)	ռանցնօմյի(տցօն)
Ժովիթ.	ռոմելօմյ-օօտ	ռանցնօմյ-օօտ
Չոօտ.	ռոմելօմյ-աջ	ռանցնօմյ-աջ
Վ'ուդ.	-	-

Տաէ.	զօնմյ	Ռամյ	զօլաց	Ռալաց
Ժոտե.	զօնմյ-թ	Ռամյ-թ	զօլաց-թ	Ռալաց-թ
Թօւ.	զօնմյ-և	Ռամյ-և	զօլաց-և	Ռալաց-և
Նատ.	զօնմյ-ի(տցօն)	Ռամի(տցօն)	զօլացի(տցօն)	Ռալացի(տցօն)
Ժովիթ.	զօնմյ-օօտ	Ռամյ-օօտ	զօլաց-օօտ	Ռալաց-օօտ
Չոօտ.	զօնմյ-աջ	Ռամյ-աջ	զօլաց-աջ	Ռալաց-աջ
Վ'ուդ.	-	-	-	-

ԲԱՅ

Վրացերենում բայը խոսքի հիմնական մասն է. արտահայտում է առարկայի գործողություն, եղելություն կամ կացություն: Հանդես գալով իբրև նախադասության առանցք՝ որոշում է ինչպես ենթակայի, այնպես էլ ուղիղ խնդրի հոլովը: Վրացերենում բայը բազմադեմ է. դա նշանակում է, որ բայի մեկ ձևում կարող են արտահայտվել և գործող անձը, և այն անձինք (ուղղակի և անուղղակի խնդիրներ), որոնց վերաբերում է գործողությունը:

Ցյօնցյօն (օե)	- միադեմ բայ է
Ճացրնօնց (օե)	- միադեմ բայ է
Ճամոյտեռց (օե մաե)	- երկդեմ բայ է
Շվեյցյօն (օե մաե մաե)	- եռադեմ բայ է
Թռմօգֆանց (մաե մաե օե)	- եռադեմ բայ է
Ճետաց (թյ Շյբ)	- երկդեմ բայ է
Ճետաց թյ	- գործող անձը՝ ենթական, I դեմքն է
Ճետաց Շյբ	- խնդիրը II դեմքն է
Թետաց (Շյբ թյ)	- երկդեմ բայ է
Թետաց Շյբ	- գործող անձը՝ ենթական, II դեմքն է
Թետաց թյ	- խնդիրը I դեմքն է
Ճետացք (օե Շյբ)	- երկդեմ բայ է
Ճետացք օե	- գործող անձը՝ ենթական, III դեմքն է
Ճետացք Շյբ	- խնդիրը II դեմքն է
Ետաց (Շյբ մաե)	- երկդեմ բայ է
Ետաց Շյբ	- գործող անձը՝ ենթական, II դեմքն է
Ետաց մաե	- խնդիրը III դեմքն է

Միադեմ բայերով արտահայտվում է միայն ենթակայի դեմքը՝ I, II, III.

ցեցօննօն (թյ), եցօննօն (Շյբ), եցօննօնք (օե):

Երկդեմ բայերի մեկ դեմքը ենթական է, մյուսը՝ խնդիրը (ուղիղ կամ անուղղակի):

Ճթացյօն (օե մաե)–ուղիղ խնդիր (թռթացյ Ճթացյօնքն զազցյուղն)

Ջջերյօն (օե մաե)– անուղղակի խնդիր (ջջաց Ջջերյօնքն նայՇյբն)

Եռադեմ բայերի մեջ մեկ դեմքը ենթական է, երկուսը՝ խնդիրները,

- մեկը՝ ուղղակի, մյուսը՝ անուղղակի.**
- օգօֆենց (մյ ֆյն օվ) – կառուցեցի ես քեզ (համար) այն
 - օգօֆենց մյ – (կառուցեցի ես) գործող անձը՝ ենթական, I դեմքն է՝ ֆյ
 - օգօֆենց ֆյն – (կառուցեցի քեզ համար) անուղղակի խնդիրը II դեմքն է՝ ֆյն
 - օգօֆենց օվ – (կառուցեցի այն) ուղիղ խնդիրը III դեմքն է՝ օվ
 - օգօֆենց (ման հցյն օվ) – կառուցեց նա մեզ (համար) այն
 - օգօֆենց ման – կառուցեց նա. ենթական III դեմքն է՝ ման
 - օգօֆենց հցյն – կառուցեց մեզ (համար) անուղղակի խնդիրը I դեմքն է՝ հցյն
 - օգօֆենց օվ – կառուցեց այն՝ ուղիղ խնդիրը III դեմքն է՝ օվ

Բայի դեմքը որոշելու համար բային ավելացնում ենք անձնական դերանուններ. դրանցից քանիսը հարմարվի բային, այդքան էլ դեմք կունենա.

- ջմալցօն (ֆյ) – միադեմ է
- ցյմալցօն (մյ ֆյն) – երկդեմ է
- ցմալցօն (մյ ֆյն օվ) – եռադեմ է

Բայաձևով որևէ դեմք արտահայտելու համար պարտադիր չէ դիմային ցուցիչի առկայությունը. պարզապես հնչյունական առումով պետք է տարբերակվի տվյալ բայաշարքի այլ ձևերից.

- ցնօլց ցնօլց-ու
- օնօլց օնօլց-ու
- օնօլց օնօլց-յե

II դեմքի բայաձևերը՝ եզակի և հոգնակի, օնօլց, օնօլց-ու, դեմքի ցուցիչ չունեն, թեև հնում եղել է՝ ձ-օնօլց, ձ-օնօլց-ու: Այս ձ- ցուցիչը վերացել է, բայց բայաձևի նշանակությունը մնացել է նույնը, որովհետև հնչյունական առումով և քերականական բովանդակությամբ տարբերվում է I և III դեմքերից:

Դեմքի ցուցիչը հաճախ նաև թվի ցուցիչն է.

օցանօ-ե-III դեմք, դեմքի ցուցիչն է՝-ե

օցանօ-ան-III դեմք, դեմքի ցուցիչն է՝-ան: Դրանք միաժամանակ արտահայտում են թվային կարգը՝ եզակի և հոգնակի:

Մինչ բուն նյութին անցնելը, մի քանի խոսք այն երևոյթների մասին, որոնց իմացությունը կարևոր է վրաց լեզուն ուսումնասիրողի համար:

ցողեա (լինել) բայի խոնարհումը և կիրառությունը

Ինչպես հայերենում, այնպես էլ վրացերենում նախադասություն կազմելու ժամանակ կարևոր դեր է խաղում լինել (վրացերենում՝ ցողեա-Առփնա) օժանդակ բայը: *Օրինակ՝ Ես ուսուցիչ եմ: Դու ուսանող ես: Նա օդաչու է:* Այս նախադասությունները առանց եմ, ես, և օժանդակ բայերի (ես ուսուցիչ, դու ուսանող, նա օդաչու) չեն կարող կազմվել: Այդպես է նաև վրացերենում՝ մյ մանվացլացլա, մյն եթյացլացլա, օգօ մգրանձու: Նախադասությունները կազմելու համար անպայման անհրաժեշտ է ավելացնել համապատասխանաբար՝ ցար, եար, առօև օժանդակ բայերը՝ մյ մանվացլացլա ցար, մյն եթյացլացլա, օգօ մգրանձու առօև:

Ծանոթություն: առօև օժանդակ բայը կարելի է գործածել նաև կրծատ ձևով՝ օգտվելով բարի առաջին հնյումից՝ և, որը պետք է միացնել համապատասխան բարին՝ օգօ մգրանձու (մա օդաչու է). խոսքը վերաբերում է մերկա ժամանակի երրորդ դեմքի, եզակի թվի ծկիմ: յոցածու եռմեջտու քյայիչացլայիս – երևանը Դայաստանի մայրաքաղաքն է: օգօ ჩյօս մթա – Նա իմ եղբայրն է: յի ցայս ჩյօս տաճաշյուշյուս – Այս մարդը իմ համակուրսեցին է: ձայնեցո ջուզո միջնացոս- Բակումցը մեծ գրող է:

առօև օժանդակ բայի հոգմակի ծկը՝ առօճ, արտասանվում և գրվում է ամբողջությամբ:

ցողա (ունենալ) բայի խոնարհումը և կիրառությունը

Վրաց լեզուն իմաստաբանական առումով քերականորեն տարրերակում է շնչավոր և անշունչ առարկաները՝ անձը (յողա-մայք) և իրը (յոնա-մայք): Առաջինը գործածվում է միայն և միայն անձ ցույց տվող գոյականների համար, երկրորդը՝ կենդանիների և իրերի համար: Դայոց լեզուն դրանք չի տարբերակում, և երկու դեպքում էլ թարգմանվում է **ունենալ** բառով. մյ մայք ծյցը ծյցը ամեանացօ (մե **մոյավս** բեվոհ ամիսագի-ես **ունեմ** շատ ընկեր), մյ մայք ծյցը ծյցը վացնօ (մե **մարվս** բեվոհ ծիգնի-ես **ունեմ** շատ գիրը):

Ծանոթություն: Դայերենում նույնպես ունենալ բայը բացառություն է նրամով, որ ուղիղ խնդիրը այդ բայի հետ դրվում է ուղղականաձև թե անձի, թե՛ ոչ անձի առման դեպքում. հմմտ. գիրը ունեմ, եղբայր ունեմ:

մայքս և **մցացէ** բայերի նման առանձնանում են նաև դրանց նախաբայերով (բայածանցներով) տարբերակները՝ մօմայչն և մօմբացն (տանել), մօմայչն-միմաքս-**տանում եմ** (ինչ-որ բան), վազնո մաժայշե ծոծղութեցա՛ծո (ծիգնի միմաքս բիբլիոթեկաշի-գիրքը **տանում եմ** գրադարան): մօմբացն-միմաքս-**տանում եմ** (մեկին). ձաջցոց մօմբացն եցողածո (բավշվի **միմաքս** սկոլաշի-երեխային **տանում եմ** դպրոց), Նմանապես՝ ჩամուցցանցն և ჩամուցանցն բառերը թարգմանվում են **բերեցի՛մ** բառով. յյօմօ ჩամուցցանցն (եքինի չամոհԱվանես-բժիշկ **բերեցի՛մ**) և վազնո ჩամուցանցն (ծիգնի չամոհտանես-գիրք **բերեցի՛մ**): Այս բայերի ժամանակաձևային խոնարհումների մասին՝ համապատասխան բաժնում:

Ղեմք և թիվ Ֆառա და ՌաՅեցո

Վրացերենում բայց կարող է արտահայտել տարբեր դեմքեր՝ ենթակայի, ուղիղ խնդրի և անուղղակի խնդրի:

Ենթակայի դեմքն արտահայտում է գործող անձ կամ անձ, որին վերագրվում է գործողություն.

Ձք Եյրատօն զետաց:	Բացք Եյրատօն զետացո.
Ես նկար եմ նկարում:	Մենք նկար ենք նկարում:
Չեն վազն զօտեշցօտ.	Չենք վազն զօտեշցօտ.
Դու գիրք ես կարդում:	Դուք գիրք եք կարդում:
Ան զարածօն ազցծե.	Անքան զարածօն ազցծե.
Նա դարակ է բացում:	Նրանք դարակ են բացում:

Այս նախադասությունների մեջ գործողություն կատարողի կամ ենթակայի դեմքերն են՝ ծյ, ջյ, օն, իցյ, ոյցյ, օնօն. (Ես, դու, նա, մենք, դուք, նրանք):

Ուղիղ խնդրի դեմքն արտահայտում է առարկա, որն իր վրա անմիջականորեն կրում է գործողությունը.

Ձք թերջօն օն (օյցահյմո).	Հայք գցեաթացին օն (թեաթցառո).
Ինձ դաստիարակում (պահում - պահպանում) է նա (մայրս):	Սեզ նկարում է նա (նկարիչը):
Յաց գցեաթացին օն (թեաթցառո).	Յաց ցանցացօն ան (լցոլեթորո).
Քեզ սովորեցնում է <u>նա</u> (դասախոսը):	Քեզ ցանցացօն ան (վազնո)
մաս շյուզը ան (վազնո)	Նրա (համար) գնեցին <u>այն</u> (գիրք):
Յաց սովորեցնում է <u>նա</u> (դասախոսը):	Յաց սովորեցնում է <u>նա</u> (դասախոսը):

Անուղղակի խնդրի դեմքն արտահայտում է մի առարկա, որին գործողությունը վերաբերում է ոչ թե ուղղակիորեն, այլ անուղղակի:

օև (թեաტրան) մատ (ժութացլցյան) պատճառը մատ (ծյունջօն եշրատն)։

Նա (նկարիչը) նրանց (աշակերտներին//աշակերտների համար) նկարում է այն (բնապատկեր):

Մեթագիր բայց առնչվում է ենթակային՝ գործող անձին՝ օև (թեաტրան), ուղիղ խնդրի դեմքն առնչվում է մատ (եշրատն) և անուղղակի խնդրի դեմքը ցույց տվող մատ (ժութացլցյան) բառերին։ Գործողությունն ուղղակիորեն վերաբերում է եշրատն (մատ) բառին։ Թեաტրան ծյունջօն եշրատն (նկարիչը բնապատկեր է նկարում), մինչդեռ ժութացլցյան (մատ) բառին վերաբերում է անուղղակի կերպով։ Վրաց լեզվում գործածվում են բայի հետևյալ դեմքերը՝ ենթակայի դեմք, ուղիղ խնդրի դեմք, անուղղակի խնդրի դեմք։

Ծանոթություն: Վրացերենում բայի դեմքերը նշվում են լատինական տառերով՝ *s-ხօնակիթշրա* ձառո (սուբյեկտի դեմք), *ձ.օ-* տծոյթշրա ձառո -օբյեկտի դեմք (ուղիղ խնդրի դեմք), *օ.օ-* առօձու տծոյթօ- (անուղղակի խնդրի դեմք):

Այսպիսով՝ բայց ունի երեք դեմք, երկու թիվ։

I թյ I հցեն

II թյն II օմցցն

III օև (օցօ) մատ, մատ **III օնօնօ (օցօնօ)** մատ

թյ զաշտցծ. հցեն զաշտցծու. թյն տամաժուծ. ովցցն տամաժուծու.

օև վշրն. օնօնօ վշրն. ման დაწվշրա. մատ დაწվշրյ. մաս დაշվշրոա. մատ დაշվշրոատ.

Ծանոթություն: Միևնույն դեմքը (*I, II թե III*) կարող է լինել գործող կամ գործողության համար նախատեսված։ Օրինակ՝ չեացաց-ը երկդեմ բայ է (թեաტրաց մյ շյեն. նկարում եմ ես քեզ), առաջին դեմքը (թեաტրաց մյ. նկարում եմ ես) գործողն է (ժութիթքո). *II դեմքը*՝ (թեաტրաց շյեն. նկարում եմ քեզ. բառացի դու նկարվում ես իմ կողմից), գործողության համար նախատեսվածը (նամակիթյուու):

Բերեմք թեաტրաց բայածեր: Սա նույնպես երկդեմ բայ է (թեաტրաց շյեն մկարում ես դու իմն), այստեղ արդեն գործողը *II դեմքն* է (թեաტրաց շյեն-նկարում ես դու), մինչդեռ *I դեմքը* գործողության համար նախատեսվածն է (թեաტրաց մյ. նկարում ես իմն, բառացի՝ ես նկարվում եմ քո կողմից):

Ալ օրինակ՝ չեացաց-ե-ում գործողը, որի ցուցիչը ե-մ է (ժութիթքո), *III դեմքն* է (թեաტրաց օև- քեզ նկարում է նա), գործողության համար նախատեսվածը (նամակիթյուու) *II դեմքն* է (թեաტրաց շյեն. նկարում է քեզ):

ხატავ-ის დოკუმენტი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის. მისი მიზანი იყო საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული დოკუმენტების გადაცემა.

დოკუმენტი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

დოკუმენტი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

სტატუსი

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

სტატუსი

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

გიზერდები
იზერდები
იზერდება

გიზერდები-თ
იზერდები-თ
იზერდები-ან

მხედვები (სტატუსი)

გიზერდებოდი
იზერდებოდი
იზერდებოდა

გიზერდებოდი-თ
იზერდებოდი-თ
იზერდებოდა-ნენ

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

სტატუსი გრძელებული იყო 1996 წლის 1 მარტიდან 2003 წლის 31 დეკემბერისთვის.

წრე ნიმუშის

I սերիայի մեջ մտնող բայաշարքերը բաժանվում են հետևյալ ենթախմբերի՝

- ա) ավագությամբ՝ վաճառականական մասը՝ պատճենահանությունը և առաջարկությունը:
- բ) մասնակիությամբ՝ առաջարկությունը և պատճենահանությունը:

I ենթախմբ՝

- 1. ավագությամբ՝ վաճառականական մասը՝ պատճենահանությունը և առաջարկությունը:
- 2. վաճառականական մասը՝ պատճենահանությունը և առաջարկությունը:
- 3. ավագությամբ՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:

II ենթախմբ՝

- 4. մասնակիությամբ՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:
- 5. մասնակիությամբ՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:
- 6. մասնակիությամբ՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:

III սերիայի մեջ մտնում են՝

- ա) վաճառականական մասը՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:
- բ) մասնակիությամբ՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:

IV սերիայի մեջ մտնում են՝

- ա) I առաջարկությունը՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:
- բ) II առաջարկությունը՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:
- գ) III առաջարկությունը՝ պատճենահանությունը և պատճենահանությունը:

I եղբայրական մասը

Ենթախմբ. հ., ուղարկություն. հ.

Ավագությամբ մոտենած մասը՝ վաճառականական մասը՝ պատճենահանությունը:

Ենթախմբ. հ.

Ավագությամբ մոտենած մասը՝ պատճենահանությունը:

II եղբայրական մասը

Ենթախմբ. հ., ուղարկություն. հ.

Ավագությամբ մոտենած մասը՝ պատճենահանությունը:

Ենթախմբ. հ.

Ավագությամբ մոտենած մասը՝ պատճենահանությունը:

III եղբայրական մասը

Ենթախմբ. հ., ուղարկություն. հ.

Ավագությամբ մոտենած մասը՝ պատճենահանությունը:

Ենթ. տր. հ.
մաս ԱԿԵՐՊՐՈՎԱԾ ՀՐԱԺԱԲՆՅԱԾ.

I ևրուական պատճենագիր

ա) Անբակայի Ենթախումբ (ավագության վրա)

1. Ավագությունը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը?
2. Ավագությունը (նամակությունը պատճենագիրը անկատար): Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը?
3. Ավագությունը գաղափարական պատճենագիրը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը?

բ) Ապահովության պատճենագիր (մասնակիությունը վրա)

4. Ապահովագությունը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.
5. Ապահովագությունը (նամակությունը պատճենագիրը անկատար): Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.
6. Ապահովագությունը գաղափարական պատճենագիրը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.

II ևրուական պատճենագիր

7. Վաղարշակագությունը (նամակությունը պատճենագիրը): Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.
8. Առաջնական պատճենագիրը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.

III ևրուական պատճենագիր

9. I առաջնական պատճենագիրը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.
10. II առաջնական պատճենագիրը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.
11. III առաջնական պատճենագիրը: Ռած քաղաքացիությունը? - Ցանքավաճառքը, քաղաքացիությունը.

1. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
2. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
3. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
4. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
5. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
6. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
7. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
8. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
9. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
10. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.
11. Գաղափարական պատճենագիրը վաղարշակագությունը պատճենագիրը.

Այսպիսով՝ առաջին սերիայի շարքերի ձևերի հետ ուղիղ խնդիրը դրվում է տրական հոլովով: Երկրորդ և երրորդ սերիաների շարքերի ձևերի հետ՝ ուղղական հոլովով:

Անցողական բայի Ենթախումբ առաջին սերիայի շարքերի ձևերի հետ

դրվում է ուղղական հոլովով, երկրորդ սերիայի շարքերի ձևերի հետ դրվում է պատմողական հոլովով, իսկ երրորդ սերիայի շարքերի ձևերի հետ՝ տրական հոլովով:

Բայերի խոնարհումը Կմնածա ցըլլյած

1. Ճմցու-Ներկա ժամանակ*

ռած զՄցրյօծօ? մյ զեաթաց զՄշը զօմշենց (կառուցում եմ ինձ համար)

ռած Մցրյօծօ? Մյն եաթաց նՄշը օմշենց (կառուցում ես քեզ համար)

ռած Մցրյօծօ? ու եաթաց-և Վշը-և օմշենց-և (կառուցում է իր համար)

ռած զՄցրյօծօտ? Իցին զեաթացու զՄշը զօմշենցօտ (կառուցում ենք մեզ համար)

ռած Մցրյօծօտ? ոյշըն եաթացու, նՄշը, օմշենցօտ (կառուցում եք ձեզ համար)

ռած Մցրյօծօան? օնօնօ եաթացըն Վշըն օմշենցըն (կառուցում են իրենց համար)

* Բայի ներկա ժամանակը կարող է արտահայտել՝

ա) մշտապես կրկնվող գործողություն (մշտական ներկա),

օրամասն քաջութեալ քայլում է, հօթո զրանցի-թռչունը թռչում է,

առջա յըուցօն եցան գճաե-Արփան միամում է /թափկում է/ Սևանա լճի
լիճը/:

բ/ ամենամոտ ապագայում կատարվող գործողություն՝

ամօրաթ ռած ցացցոցծօ? տեղացը մոցօցան ած չաշանեցոօքան.

գ/ ամցյալում կրկնվող, երկարատև գործողություն՝ (պատմական
ներկա),

...ած եռացոտ յշենցօծօս, ռոթ օւ առօն, առեցծօծօ, օտաշենցօծօ ...Այդ
կրակոցով մա կարողամում է հասկացնել, որ իմքը կա, գոյություն ունի,
ապրում է.

դ/ առաժական ներկա

ռամցյա մքօնարց ֆյօնց մօնցյօնց, օմօնցյ օքօքյօ. - Որ գետում լողամում
ես, նրան էլ փառավորում ես: ռոշառը ձյշեն, մեջ առ բյամի-Սատանան
այնքան սարսափելի չէ, որքան կարծում եք:

2. ճամցու զերշըլո - շՄցյացիլո - անցյալ անկատար

ռած զՄցրյօծօդօ? զեաթացօ մյ զՄշը զօմշենցօդօ

ռած զՄցրյօծօդօ? եաթացօ Մյն նՄշը զօմշենցօդօ

ռած զՄցրյօծօդօ? եաթացօ օւ Վշը օւ օմշենցօդօ

ռած զՄցրյօծօդօ? զեաթացօ Իցին զՄշը զօմշենցօդօ

ռած զՄցրյօծօդօ? զեաթացօ Իցին զՄշը զօմշենցօդօ

ռած զՄցրյօծօդօ? եաթացօ ոյշըն կունքը ոյշըն օմշենցօդօ

**3. აწმეთს კაგშირებითი -უსტორაუსასაკანი (ელდალი) ნიერია
რას გშერებოდე? ხატატავდე გაშენებდე გწერდე
რას უცრებოდე? ხატავდე იშენებდე სწერდე
რას უცრებოდე? ხატავდეს იშენებდეს წერდეს
რას გშერებოდე? გაშატავდეთ გაშენებდეთ გწერდეთ
რას უცრებოდეთ? ხატავდეთ იშენებდეთ სწერდეთ
რას უცრებოდნენ? ხატავდენ იშენებდნენ წერდნენ**

**II ხნერასის კამ II ხნერას ერჩო
II წრე ანუ II ქვესერია**

4. მყოფადი - აუაონი ძამანას
რას გიზამ? დაგხატავ ავიშენებ დაგწერ - დრელი ხმ, კირხნ
რას იზამ? დახატავ აიშენებ დასწერ - დრელი ხს, კირხნ
რას იზამს? დახატავს აიშენებს დაწერს - დრელი է, კირჩ
რას გიზამთ? დაგხატავთ ავიშენებთ დაგწერთ-დრელი ხმა, კირხნმ
რას იზამი? დახატავი აიშენები დაწერი - დრელი ხებ, კირხებ
რას იზამენ? დაგხატავენ აიშენებენ დაწერენ-დრელი ხმა, კირხენ

5. ხოლმეობითი (პირობითი)-მაღმაჭასიალი (აუამანას)
რას გიზამდი? დაგხატავდი ავიშენებდი დაგწერდი-დრელი է, კირხე
რას იზამდი? დახატავდი აიშენებდი დაწერდი-დრელი է, კირხე
რას იზამდა? დახატავდა აიშენებდა დაწერდა-დრელი է, კირხე
რას გიზამდით? დაგხატავდით ავიშენებდით დაგწერდით-დრელი է, კირხნ,
კირხენ

რას იზამდით? დახატავდით აიშენებდით დაწერდით-დრელი է, კირხე
რას იზამდნენ? დახატავდნენ აიშენებდნენ დაწერდნენ-დრელი է, კირხენ, კირხენ

6. მყოფადის კაგშირებითი - უსტორაუსასაკანი აუაონი
რას გიზამდე? დაგხატავდე ავიშენებდე დაგწერდე
რას იზამდე? დახატავდე აიშენებდე დაწერდე
რას იზამდე? დახატავდეს აიშენებდეს დაწერდეს
რას გიზამდე? დაგხატავდეთ ავიშენებდეთ დაგწერდეთ
რას იზამდი? დახატავდეთ აიშენებდეთ დაწერდეთ
რას იზამდნენ? დახატავდნენ აიშენებდნენ დაწერდნენ

II სერია

7. ნამეთ სრული (წყვეტილი) - Անցյալ կատարյալ
რა զի՞ն? ի՞նչ արեցի დაგხატյ ავიშեն დაგწეր
რա զի՞ն? ի՞նչ արեցիր დახატյ աიშեն დაწეր
რա զի՞ն? ի՞նչ արեց დახატա աიშեն დაწეր
რա զի՞նօս? ի՞նչ արեցինք დაგწერյու დაგხატյու ავიშենյո
რա զի՞նօտ? ի՞նչ արեցիք დახატյու აიშենյո დაწეրյո
რա զի՞նօ? ի՞նչ արեցին დახატյի აიშենի დაწეրյի

8. II ქავშირებითი – II ստოրադასასაკან
რა ქნა? ჩენ ამნენ დაგხატო ავაშენო დაგწერო მცარენ
რა ქნა? ჩენ ამნეს დახატო აიშენო დაწერო მცარეს
რა ქნა? ჩენ ამნ დახატოს აიშენოს დაწეროს მცარე
რა ქნათ? ჩენ ამნენ დაგხატოთ ავიშენთ დაგწეროთ მცარენ
რა ქნათ? ჩენ ამნედ დახატოთ აიშენთ დაწეროთ მცარედ
რა ქნან? ჩენ ამნენ დახატონ აიშენონ დაწერონ მცარენ

III სერია

9. I თურმეობითი – I ქალაკასტარ
რა მიქნა? დამიხატაგს დამიწერია
რა გიქნა? დაგიხატაგს დაგიწერია
რა უიქნა? დაუიხატაგს დაუიწერია
რა გიტქნა? დაგვიხატაგს დაგვიწერია
რა გიქნათ? დაგიხატაგთ დაგიწერიათ
რა მიქნა? დაუხატაგთ დაუწერით

I ქალაკასტარი ժამანას ამდევ ტ, ხელას უახმანასაკან, ასეთებ ანთხუ. ყოფილა – იყო თურმე – ხელ ტხელს (ხუ ჯემ თხელ):

წახულა – წავიდა თურმე – გნახეს ტხელს (ხუ ჯემ თხელ):

10. II თურმეობითი – II ქალაკასტარ
რა მექნა? დამეხატა დამეწერა
რა გექნა? დაგეხატა დაგეწერა
რა ექნა? დაეხატა დაეწერა
რა გვექნა? დაგვეხატა დაგვეწერა
რა გექნათ? დაგეხატათ დაგეწერათ
რა ექნა? დაეხატათ დაეწერათ

11. II ქავშირებითი – III ստორადასასაკან
რა მექნა? დამეხატოს დაგვეხატოს
რა გექნა? დაგეხატოს დაგეხატოთ
რა ექნა? დაეხატოს დაეხატონ

Ծამირიერი: III Ստორადასასაკან ժამანასაკანიց վრაგერენის գრეხ չի գორծაბეჭიმ, որովհետև նրա գործառույթը իր վրա է վերցրել II ქალაკასტარը:

Ծարքերի կազմությունը ԹՎՀՐՈՑՅԵՑ ԵՎ ԵՐԱԿԱՆ

1. Ներկա ժամանակի բայերը առանձնահատուկ ածանցներ չունեն: Այդ շարքին, ինչպես նաև ամբողջ I սերիային հատուկ են -օ,-օց, -օթ, -յօ, -օծ վերջածանցները՝ ջուլ-օ, ջմլ-օ, եաֆ-օց-ե; ած-ած-ե; ձյու-յծ-ե; ժմր-տծ-ե; երբեմն էլ հիմքը պարզ է՝ ձր-օ-ե:

2. Անցյալ անկատարը կազմվում է՝ ներկայի հիմքի վրա ավելացնելով դ-օ կամ ուժ-օ վերջածանցները (I և II դեմքեր) ց-ჭռօ-դ-օ, և-ჭռօ-դ-օ, ჭռօ-դ-օ, ց-եաթ-աց-դ-օ, Ֆ-եաթ-աց-դ-օ, եաթ-աց-դ-օ, ց-ացյօ-ուժ-օ, ցցյօ-ուժ-օ, ցցյօ-ուժ-օ.

3. Ստորադասականը կազմվում է անցյալ անկատարի հիմքից.

—დ և —თდ ქერძობას მინიჭინ აქცელავ და ე: გ—ჭრია—დ—ე, ს—ჭრია—დ—ე, ჭრია—დ—ე—ს, გ—დგებ—თდ—ე, დგებ—თდ—ე, დგებ—თდ—ე—ს.

5. II սերիայի բայերը ներկա ժամանակին հատուկ վերջածանցներ չունեն.

ա) անցյալ անկատար ժամանակածկը երկու կազմություն ունի. հիմքին ավելանում է յ և օ (I և II դեմքերում) կամ ոչ մի վերջավորություն չի ունենում:

ավելանում է յ ավելանում է օ

გწერ-ე
სწერ-ე
წერ-ა

բ) II ստորադասականն ունի չ, չ, չ վերջավորությունները.

ა:	გაჭრ-ა	ე:	აგდგ-ე	ო:	გწერ-თ
	გასჭრ-ა		ადგ-ე		სწერ-თ
	გაჭრ-ა-ს		ადგ-ე-ს		წერ-თ-ს

6. III սերիայի բայերը կազմվում են կամ ներկա ժամանակի հիմքից. Կամ անգայու անսպառի հիմքից.

ա) I ուղղմցոծօտօն-ն (I Վաղակատար) պահպանում է Ներկայի հիմքը, եթե թենատիկ վերջանցը աչ և ամ է: Ներկա զեաթ-աչ զած-ած. Վաղակատար՝ քածօնաթ-աչ-ե, քածօն-ած-ե: Մնացած դեպքերում բայերը ումեն ա մեռավորութուն (ա)մօշագոնք-աս, (ա)մօնթ-աս, (մ)մօլ-աս.

բ) II տցրմցածօտո-ն (II Վաղակատար) կազմվում է անցյալ կատար-լաի կոպակունակ բայենի նըսան (կամ էլ I տցրմցածօտո հիմքից).

(და)მეწერა	(გა)მეპეთებინა
(და)გეწერა	(გა)გეპეთებინა
(და)ეწერა	(გა)ეპეთებინა

Անանցողական բայերը կազմվում են նկարագրական եղանակով. անցյալ ժամանակի կրավորական դերբայ+օժանդակ բայեր՝ զար, եար, առօս և այլն:

გაցჭრօდ-გաճ	გაցჭრօდ-օպաց
გաჭრօდ-եաճ	გաჭრօდ-օպաց
გաჭრօდ-ձ(առօ)	გաჭրօդ-օպաց

գ) III ցացնաշնչոտուն կազմվում է՝ անցյալ վաղակատարի հիմքին ավելացնելով II ցացնաշնչոտուն վերջավորությունները (ժ, յ, ո).

დაմշեწ-տ-ե	გაմշեწ-ձ-ե	մոմիցլուց-յ-ե
დացեწ-տ-ե	ցացեწ-ձ-ե	մոցիցլուց-յ-ե
დացի-տ-ե	ցացի-ձ-ե	մոցիցլուց-յ-ե

Բայի ժամանակը - Ցմեռն գրություն

Բայի ժամանակը ցույց է տալիս, թե երբ է կատարվում գործողությունը, մինչև խոսենը, խոսելու պահին կամ թե խոսելուց հետո:

Վրացերենում բայը ունի երեք հիմնական ժամանակ՝ տեղաբաշխություն-ներկա, վարելու (բայց)՝ անցյալ, մոմացածություն-ապառնի:

1. **Ներկա ժամանակի** բայը պատասխանում է ռած Մցրյած? (ի՞նչ է անում) հարցին: Համապատասխանում է հայերենի սահմանական եղանակի անկատար ներկա (խաղում է, գրում է, երգում է) ժամանակածկին:

տամաշուն	մշակուն	մօգօն
մըշրուն	եցացն	մոցօն
վշրուն	ցոտեցլուն	աերցլուն

2. **Անցյալ ժամանակը** (վարելու գրություն) պատասխանում է (ի՞նչ է արեց) հարցին: Համապատասխանում է հայերենի սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալ (խաղաց, գրեց, երգեց) ժամանակածկին:

ոտամաժած	օթյացած	մօցօնօն
քաթյած	քանացած	մոցօնօն
ոմքյած	վազօնօն	մյամբույն

3. **Ապառնի ժամանակը** (մոմացածություն գրություն) պատասխանում է (ի՞նչ է անելու) հարցին: Համապատասխանում է հայերենի սահմանական

Եղանակի ապակատար ներկա (խաղալու է, գրելու է, երգելու է), նաև պայմանական ապահով կխսդա, կգրի, կերգի) ժամանակածներին:

თთამაშებს იმუშავებს მიღა
დაწერს დახატავს მოგა
იმღერებს წაიკითხავს შეასრულებს

Բայերի խոնարհումը Կմեջօն շղթա

ახლანდებელი დრო ნერკა ძამანაկ

გვერდი	გვერდის	გვერდის	გვერდის
აკეთები	აკეთები	მდერნი	მდერნის
აკეთებს	აკეთებენ	მდერნის	მდერნიან

გაეთებდი გაეთებდით გმღვროდი გმღვროდით
აკეთებდი აკეთებდით მღვროდი მღვროდით
აკეთებდა აკეთებდნენ მღვროდა მღვროდნენ

წყვეტილი ანგელ კასტარეალ

გაგამეთე	გაგამეთეთ	გმდერე	გმდერეთ
გაგამეთე	გაგამეთეთ	იმდერე	იმდერეთ
გაგამეთა	გაგამეთეს	იმდერა	იმდერეს

Այսպես խոնարհվում են հետևյալ բայերը՝ զ՞ի՞շը, ձագի՞շը, ցեաթի-ցօթ, ձագիթի, զգօտեցօտօծօ, վացիցօտիք, զոամաժօտօծօ, զոտամաժիք, ցամեցեցօծօ, ացամեցիք, ցիտօծօ, զոմիցօլոյք, զօտօծօ, զօցօլոյք, զեերուոծօ, զեերուոլոյք, ցլուորուոծօ, զուուոլոյք.

მომავალი დრო აպარენი ძამანას

გაგაკეთებ გაგაკეთებთ გმდერებ გმდერებთ
გააკეთებ გააკეთებთ იმდერებ იმდერებთ
გააკეთებს გააკეთებს იმდერებს იმდერებს

Այսպես խոնարհվում են հետևյալ բայերը՝ ջայցիկ, ջացեալիք, ջացեալիք:

Բայի անորոշ ձևերը (անկանոն բայեր) **Կենօն ցանցական քառմշցեծ**

Վրացերենի անկանոն բայերն են՝ զար//ցողեա (լինել), թայցե//խոճա (ունենալ ինչ-որ բան՝ անշունչ առարկա), մցացե//ցողօդա ունենալ (որևէ մեկին՝ շնչավոր առարկա), թրոմա//յթե (աշխատել, կատարել, ստեղծել), վողօ (պառկել), ջցոմա (կանգնել): Կան նաև բայեր, որոնք ունեն միայն երրորդ դեմք՝ վցոմե (անձրևում է), տոցե (ծյունում է), ցոցե (ցուրտ է): Կան բայեր, որոնց դեմքերը կազմվում են տարբեր հիմքերից՝ զար, զօյնեծո, զոյացո (լինել՝ են, կլինեմ, եղել եմ): Կան որոշ բայեր, որոնց ժամանակաձևերը կազմվում են տարբեր հիմքերից՝ զամեռ, զովեա, զօթպցո (ասել՝ ասում են, ասացի, կասեմ), նաև առօն// զանցացն, եօն// ծրմանցցօ, մթօնածո/ ծրմանցո, ոչքա/ գածրմանց, քամա/ մօօրոցց...

Բազմադիմություն մրացալց հօնուծա (ծովածայրեանալու հօնություն)

Վրաց լեզվում խոնարհված բայն արտահայտում է թե՝ գործող անձի՝ ենթակայի և թե՝ այն անձերի դեմքերը, որոնք ենթարկվում են տվյալ գործողությանը: Այսինքն՝ վրաց լեզվում բայը կարող է արտահայտել ուղղակի և անուղղակի դեմքերը:

Եթե փոխենք ենթակայի դեմքը և չփոխենք խնդրի դեմքը, կունենանք այսպես կոչված ենթակայական խոնարհում: Եվ, հակառակը, եթե փոխենք խնդրի դեմքը և չփոխենք ենթակայի դեմքը, կունենանք խմբային խոնարհում: Իսկ եթե և ենթակայի դեմքը փոխենք, և խնդրի դեմքը, կունենանք ենթակա-խմբային խոնարհում:

Ենթակայական կառուցվածք Նշանակած վարձական վարձական վարձական

զ-ատօնած (թյ մաէ)	զ-ատօնած-օ (թյցեն մաէ)
ատօնած (թյն մաէ)	ատօնած-օ (թյցեն մաէ)
ատօնած-ն (օն մաէ)	ատօնած-յն (օնօն մաէ)

Այս օրինակներում ենթակամերի դեմքերը՝ **ես, դու, նա, փոփոխվում են, իսկ խնդրի դեմքը՝ նրան (տաքացնում եմ ես նրան, դու՝ նրան. նա՝ նրան և այլն), մնում է անփոփոխ:**

մատօնած (օն թյ)	զգատօնած (օն թյցեն)
ցատօնած (օն թյն)	ցատօնած-օ (օն թյցեն)
ատօնած (օն մաէ)	ատօնած-յն (օնօն մաէ կամ օնօնօ մատ)

Այս օրինակներում տեղի է ունենում հակառակ երևույթը. փոխվում են խնդիրների դեմքերը՝ **ինձ, քեզ, նրան, մեզ, ծեզ, նրանց, մինչդեռ** ենթակայի դեմքը՝ նա, մնում է անփոփոխ (տաքացնում է նա **ինձ, նա՝ քեզ, նա՝ նրան** և այլն):

**Ենթակայի դեմքի և թվի արտահայտությունը
Նյուօյվթշրո ձօրուեա և ռուեցա ցամուեաբցա**

Վրացերենում ենթակայի I և II դեմքերն արտահայտվում են նախածանցով, III-ը՝ վերջածանցով:

Եզակի թվի I դեմքի ցուցիչն է՝ ց-, հոգնակիի ցուցիչը՝ -ու.

ց-՞յշր ց-՞յշր-ու
ց-ազյոյծ ց-ազյոյծ-ու
ց-եաթաց ց-եաթաց-ու

II դեմքի ցուցիչը որոշ բայերում ե-ն է՝ ե-առ, մո-ե-ցառ, մո-ե-ցյօն. ք-թ-ու, ք-ժ-ի բաղաձայններից առաջ II դեմքի ցուցիչ է դառնում և-ն, և-ժամ, և-թյե, և-հօօս, և-՞յշր, և-ուռո, և-ցյօն, և-ցեծոցոծ, որը, սակայն, գեղչում է: Իբրև II դեմքի ցուցիչ՝ ձ-ն գրվում է ց-ց-յ-ձ-ց բաղաձայններից առաջ՝ ձ-ցառոծ, ձ-ցօօս, ձ-ցյօն և այլն: Հոգնակիի ցուցիչն է ա վերջավորությունը՝ ձ-ցոտեց-ձ-ցոտեց-ու, մո-ձ-ցառո-մո-ձ-ցառո-ու, և-ժրո-և-ժրո-ու, յոտեառո-յոտեառո-ու, ձցոյց-ձցոյց-ու.

III դեմքի ենթակայի ցուցիչներն են՝ եզակիում՝ -ե,-ա,-ու: ՞յշր-ե, ՞յշրց-ե, ձցոյց-ա, ձցոյց-ձ-ա, ձյ-ու, աց-ու, հոգնակիում՝ -ան, -յն, -նյն, -ն, -յի: մոցօ-ան, ժրո-ան, ձցոյց-ցն, ցոտեց-ցոտեց-յն, մոցօ-նյն, մոյսառն-են, վաօլո-ն, ցացցոտ-ն, վաօլ-ցն, ցացցոտ-յն...

Որոշ բայերում ենթակայի ցուցիչը հանդես է գալիս կրկնակի՝ մո-ց-րծօ-ց-առ, ց-մոծօլոց-ց-առ, ց-ց-կորցօլոց-ց-առ...

Երեմն ենթակայի դեմքն արտահայտելու համար դիմում ենք օժանդակ բայերի օգնությանը, դրանք են՝ ցառ, եառ, ոյց, ոյու: մոցօ-ցառ, մոցօ-եառ, ցանրցօլոց-ոյց, ցանրցօլոց-ոյու...

Որոշ բայերի օժանդակ բայը ավելացվում է միայն I և II դեմքերի համար. I-ցյցօրցառ, II-ցյցառեառ, բայց՝ III-ցյցան; I-ցյցօրցառու, II-ցյցառեառու, բայց՝ III-ցյցառու.

Օժանդակ բայն ավելանում է բոլոր երեք դեմքերին՝ ցանրցօլցառ, ցանրցօլոյց, ցանրցօլոյու.

**ԽԱՆԴՐԻ ԴԵՆՔԻ և ԹՎԻ ԱՐՏՈՒՀԱՅՄՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԹՃԱԳԵՑՄԱՆ ՆԱՌԱԾԱ ՃԱ ՌԱՅԵՑՅԱԾ**

ԽԱՆԴՐԻ ցուցիչներ ունենում են միայն երկդեմ և եռադեմ բայերը և բոլոր երեք դեպքերում դրվում են բառի սկզբից. Թվի ցուցիչը դրվում է բառի վերջում: Եզակի թվի I դենքի ցուցիչն է ձ, հոգնակիում՝ ց՛: Ձ-եաֆաց-ը և ցց-եաֆաց-ը երկդեմ անցողական բայեր են, որոնցում Ձ-ն և ցց-ն ուղիղ խնդրի ցուցիչներ են: Ձ-յաջմեծա-ն և ցց-յաջմեծա-ն երկդեմ անանցողական բայաձևեր են, որոնցում Ձ-ն և ցց-ն անուղղակի խնդրի ցուցիչներն են:

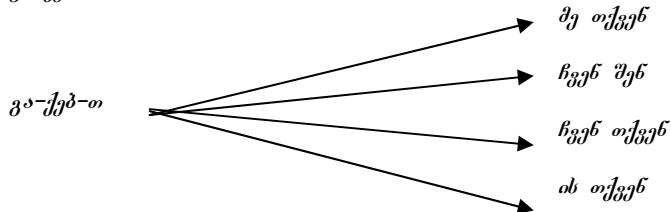
Թե՛ եզակի թվի և թե՛ հոգնակի թվի II դենքի խնդրի ցուցիչն է -ց, որը և՛ ուղիղ խնդրի ցուցիչն է, և՛ անուղղակի խնդրի ցուցիչը (հոգնակիում իբրև թվի ցուցիչ կարող է դրվել -ու, բայց ոչ միշտ). Ց-այցծն, Ց-այցծ-ու, Ց-եակա-ո, Ց-Վյշն, Ց-Վյշ-ու (օն ովցյն), Ց-յցուծա-ո.

Եթե ենթական հոգնակի է, խնդրի II դենքի հոգնակին բայաձևում չի արտահայտվում՝ Ց-եաֆաց-ու Ցյ ովցյն, այստեղ ու-ն խնդրի բազմակիությունն է արտահայտում. Ց-եաֆաց-ու Ցցն Ովցյն (կամ՝ Ցյն), որտեղ ու-ն ենթակայի I դենքի (մենք - ჩցյն) բազմակիությունն է ցույց տալիս (այս օրինակում խնդրի բազմակիությունը ցուցված չէ. Ց-եաֆաց-ու օն ովցյն, բայց Ցեաֆացյն օնօն Ովցյն կամ՝ Ցյն).

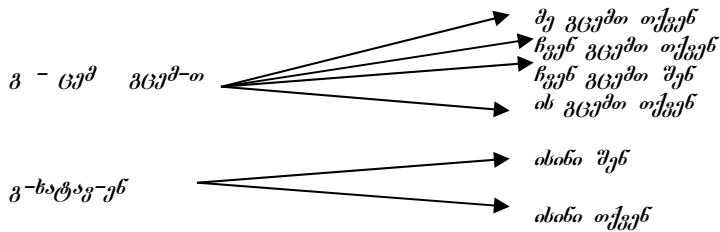
**Ծանոթություն: Ու-ից առաջ III դենքի ենթակայի ցուցիչը՝ Ե-Ա, Վերա-
մում է. ՑՎյշ-ու օն ովցյն (Ց-Վյշ-Ե-Ու) Ցայցծու օն ովցյն (Ց-Այցծ-Ե-Ու): Ահա թե
իմշու համդիպում ենք տարրեր իմաստներ արտահայտող ծների: Օրինակ՝
Ցայցծու բառը կարող ենք ընկալել տարրեր կերպ՝**

Ցայցծու Ցյ ովցյն -գովարանում եմ ես ծեզ
Ցայցծու Ցցն Ովցյն -գովարանում ենք մենք ծեզ
Ցայցծու Ցցն Ցյն -գովարանում ենք մենք քեզ
Ցայցծու օն Ովցյն -գովարանում է նա ծեզ

Ց-Այցծ-Ե-Ու կումենա հետևյալ տեսքը.

Նույնը կարող ենք ասել թ - օյջ թ-օյջ - ո բառի մասին
 թ - օյջ - թօյջ ոյջցին ես ծեծում եմ ծեզ
 թ - օյջ - թօյժ-ո ոյջցին մենք ծեծում ենք ծեզ
 թ - օյջ - թօյժ շյեն մենք ծեծում ենք քեզ
 թ - օյջ - թօյժ-ո ոյջցին մա* ծեծում է ծեզ

Ծանոթություն: -Ե-Ա կիրառվում է իրրև ենթակայի III դեմքի (նա-ի) ցուցիչ, որը ժամանակի ընթացքում ընկել է, քանզի ամրողության մեջ այն պետք է լիներ թ-օյժ-(ն)-ու քեզ ծեծում է (նա):

Ուղիղ խնդրի III դեմքը և թիվը բայաձեւում չեն արտահայտվում, այսինքն՝ ուղիղ խնդրը ոչ դեմքի ցուցիչ ունի, ոչ թվի: Օրինակ՝ քանի ճամանակակի ընթացքում ընկել է, քանզի ամրողության մեջ այն պետք է լիներ թ-օյժ-(ն)-ու քեզ ծեծում է (նա):

Նաեւ օև և նաեւ օևօնօ

Ճագացուա օև և ճագացուա օևօնօ (Խայթեցնօ).

Միադիմի բայերը խնդրի չունեն, իսկ ենթակայի III դեմքն արտահայտվում է ածանցով, ուստի ճիշտ չէ նախածանց (և կամ չ) գործածելը: Այսպես, ճիշտ է՝ ჩանե, ջանե, թյացա, ջացա, թյացն, ջացն, յրան... Սիսալ է՝ և-իանե, և-ջանե, թյ-և-ջացա, և-ջացն, թ-յացն, թ-յան...

Ուղիղ խնդրի III դեմքը ցուցիչ չունի, մինչդեռ կողմնակի խնդրի III դեմքի ցուցիչը չ-ն է և եզակի, և հոգնակի թվերի համար: Իրրև III դեմքի ցուցիչ պետք է գործածել այն դեպքում, երբ բայի հիմքն սկսվում է ջ-ջ-ջ-յ բաղաձայններով՝ նյացն, նյասնա, նյոնճա...

Եթե բայի հիմքն սկսվում է ծայնավոր (ծ, յ, ո, ո, յ) հնչյուններով, ապա չ-ն, իրրև III դեմքի ցուցիչ, չի կիրառվում, իսկ եթե բայի հիմքն սկսվում է ջ-ց-ո, ժ-թ-ց, չ-ժ-ի բաղաձայններով, ապա չ-ն, իրրև կանոն, փոխարինվում է և-ով՝ և-ծանցն-և-ծանցու, և-տեղն-և-տեղուցու: Այլ բաղաձայններով սկսվող բայերի հիմքում չ-ն թուլանում է, դժվար է արտասանվում, ուստի և չի գրվում:

**Ենթակայական կառուցվածք
ունեցող բայերի դիմային ցուցիչները
և ջայություն Վյուճօն Կմենատա նօրան նօմենցօ**

Վրացերենի բայը իր մեջ ամփոփում է նաև Ենթակայի դիմային ցուցիչ ցազա-չ-յցօ (Ես փոխանցեցի նրան), այստեղ չ-ն Ենթակայի I դեմքի ցուցիչն է և առանց մշ-ն անձնական դերանվան ցույց է տալիս, որ փոխանցողը առաջին դեմքն է՝ ես-ը: Այսպիսով, հայերենն ու վրացերենը առանց դերանվան հստակ շեշտում են գործողություն կատարողի դեմքը, և խոնարհված բայի հետ դերանուններ գործածելու հարկ չկա:

1. չ-ն Ենթակայի I դեմքի ցուցիչն է թե՛ եզակի և թե՛ հոգնակի թվում.

չ-Վյը	չ-Վյը-ո	չ-ա՛յենց
Ճա-չ-Վյը	Ճա-չ-Վյը-ո	Ճ-ա՛յենցՃո-ո
Ճա-չ-Վյը-օ	Ճա-չ-Վյը-օ-ո	Ճ-Ճ-ա՛յենց
չ-Վյը-օ	Վյը-օ-ո	Ճ-Ճ-Ճ-ա՛յենց-ո

(ո-ն հոգնակերտ մասնիկ է հոգնակի I և II դեմքերում):

2. Ենթակայի II դեմքի ցուցիչը և-ն է, եթե բայն սկսվում է ք-ք-ո, ք-Ք-օ կամ ք-ք-ի բաղաձայներով (և-ք-աթ, և-քյե, և-ჩօզօ, և-Վյը) կամ չ-ն է, եթե բայն սկսվում է յ, ց, ք, յ և բաղաձայն հնչյուններով (չ-յօջօ Շյը, չ-ցալուծ Շյը): Մնացած բաղաձայններից և ծայնավորներից առաջ II դեմքի ցուցիչ չի գործածվում, ուստի ընդունված է ասել, որ բայի II դեմքը համեմու է գալիս առանց ցուցիչի.

Թյ՛մատօ, Կօեառ, Ըոնցօթօ, ՍՎյը, Սյօթեաջօ, ՏօնմաՅօ, Տյյօթօ, յտամա՛յօթօ, օթրօթօ և այլն:

3. Ենթակայի III դեմքի ցուցիչներն են՝ եզակի թվում -և, -ա, -ո, հոգնակի թվում -յն, -նյն, -ան, -յն: Դրանք տարատեսակ են, քանզի պայմանավորված են բայի սեռով, ժամանակով և հիմքի բնույթով (ներկայի հիմքից են կազմվել թե անցյալի).

Վյը-և, ց-այտ-ա, այ-ո, Վյը-յն, այտյօթօ-նյն, մոջօ-ան, ցայտյօթօ-ն: և այլն:

Ծանոթություն: Եթե բայի հիմքի վերջում կա -ք, ապա հոգնակի թվի III դեմքի ցուցիչը կլիմի միայն -յն (մոյօ-ք-նյն, Վյօ-ք-նյն), եթե բայի հիմքը վերջանում է -ո-ով, ապա՝ -ան (ոչօ-ան, մըյըօ-ան, մօջօ-ան), իսկ եթե -ա կամ -ո ծայնավորով, ապա՝ -ն (քօյլո-ա-ն, քայլյօթօ-ն):

Ծանոթություն: -ան, -յն, -նյն, -ան, -յն աժամցմերը կատարում են այլ գործառույթ ևս. ցույց են տալիս բայի թիվը՝ հոգնակի. յօտեշըօթօմե-յօտեշըօթօ-յն (կարդում են):

Խոնարհման օրինակ.

<i>გ-ხატაგ</i>	<i>გ-ხატაგ-ო</i>	<i>გ-აცინი</i>	<i>გ-აცინი-ო</i>
<i>ხატაგ</i>	<i>ხატაგ-ო</i>	<i>აცინი</i>	<i>აცინი-ო</i>
<i>ხატაგს</i>	<i>ხატაგ-ებ</i>	<i>აცინი-ს</i>	<i>აცინი-ან</i>

I	եզ. թիվ	հոգն. թիվ
II	Ց	Ց
III	Ե, Յ, Ե--	Ե, Յ, Ե----Օ
	-Ե, -Յ, -Ո	-ԵՅ, -ԵՅԵ, -ԱԵ, -Ե, -ԵՅԵ

Խաղաղական պատրիոտական մասնակիցները
առաջարկություն է առնել այս պատճենությունը՝

Խնդրառու բայերի դիմային ցուցիչների դեր են կատարում որոշ նախածանցներ, որոնք կցվում են անմիջապես բայի հիմքին: Եզակի թվի I դեմքի խնդրի ցուցիչն է՝ թ- թ-ճաճա (ինձ տեսավ նա), թ-ջօտեա (ինձ հարցուեց նա), թ-ժլու (ինձ գովեց նա), թ-տեռցօ (ինձ խնդրեց նա):

Հոգմակի թվի I դեմքի խնդրի ցուցիչն է՝ ՑՑ- ՑՑ-ՆԱԵԾ (մեզ տեսավ նա), ՑՑ-ՅՈՒԵԾ (մեզ հարցրեց նա), ՑՑ-ՅՈՒ (մեզ գովեց նա), ՑՑ-ՈՒԵԾՑ (մեզ խնդրեց նա):

III դեմքը կամ որևէ ցուցիչ չունի, կամ էլ ունենում է Ֆ-կամ և-նախածանց, ընդ որում, եթե ուղղի խնդիր է, ապա որևէ ցուցիչ չի ստանում, իսկ եթե անուղղակի խնդիր է, և-նախածանց ստանում է միայն Ք-Ծ-ո, Ժ-Ծ-Յ, Ֆ-Ջ-Ի բաղաձայններով սկսվող բայարմատներից առաջ, ինչպես՝ և-տեռցի, և-տեռցա, և-մօնացի, և-մօնացո, և-ցօցի, և-ցօցա, և-Ցյուրօ, և-Ցյուրօաօ: Իսկ եթե բայահիմքն սկսվում է յ, ջ, զ, ձ, յ, բաղաձայններով, ապա հանդես է գալիս Ֆ- նախածանցը. Ֆ-ցօցի, Ֆ-ցօտիք, Ֆ-լոնցօ:

**Ուղիղ խնդրի
դեմքի և թվի ցուցիչների աղյուսակ՝**

	Եզ. թիվ	Իոգն. թիվ
I	թ-----	88-----
II	8-----	8-----օ
III	-----	-----

**Անուղղակի խնդրի
դեմքի և թվի ցուցիչների աղյուսակ՝**

	Եզ. թիվ	Իոգն. թիվ
I	թ-----	88-----
II	8-----	8----- (օ)
III	Յ, Ե-----	Յ, Ե----- (օ)

**Բայական նախածանցներ
Նմենաթիւներ (Ճշշգերներ)**

Վրացերենում կամ տասնհինգ նախաբայեր, որոնք ցույց են տալիս շարժման ուղղություն՝ խոսողի գտնված վայրի հարաբերությամբ, այսինքն՝ գործողություն-շարժումն սկսվում է խոսողի՝ մոտից, հեռանո՞ւմ է, թե՝ գալիս է խոսողի ուղղությամբ, մոտենում է: Նախաբայերից յոթը ցույց են տալիս ուղղություն դեպի խոսողը՝ առաջին դեմքը, իսկ ութը՝ ուղղություն խոսողից անդին՝ դեպի երրորդ դեմքը:

Դրանց անվանում են՝

ա) այսկողմյա (մոտեցող) ուղղություն (այյու մօմառուցլցնեա) ցույց տվող բայածանցներ կամ նախաբայեր,

բ) այնկողմյա (հեռացող) ուղղություն (օյյու մօմառուցլցնեա) ցույց տվող բայածանցներ կամ նախաբայեր:

Նույն նախաբայերը ցույց են տալիս այլ ուղղորդումներ ևս՝ դարձյալ խոսողի գտնված վայրի հարաբերությամբ:

ներքևից վերև յըըցօճան ՞յըօտ
վերևից ներքև ՞յըօճան յըըցօտ
ներսից դուրս ժօցնօճան ցարշոտ
դրսից ներս ցարշոճան նօցնօտ

1. Ուղղություն դեպի խոսողը (մոտեցող). օյյու մօմառուցլցնեա:

մո-մոցօճա, մոցօն, մորնօճա, մոցնօճա, մոցնօճա, մոայյե

ամո-ամոցօճա, ամոցրոնօճա, ամոցնօճա, ամոցարնօճա.

ჩամո- ჩամոցօճա, ჩամոցյեճա, ჩամոցարնօճա, ჩամոցնօճա

შემო- შემოგედი, შემოგიდა, შემოგარდა, შემოიტანა.

გამო- გამოვიდა, გამოაგდო, გამოფრინდა

გადმო- გადმოვიდა, გადმოფრინდა, გადმოლახა (მდინარე)

წამო- წამოვიდა, წამოიყვანა, წამოით, წამოიყვანს....

2. Ուղղություն խստողից անդին (հեռացող)-օվկատա մօմարտուլցինս:

მი-მიდის, მი-მაქას (წიგნი), მი-ჰყავთ (ბაზუმი), მი-თრინავს.

ა-ავიდა, ა-აქტერ (V. ბ. ა.), ა-

გადა-გარდა, და-გადო, და-წერა, და-ფრინდა (ხერხემნ გთის ტ თალის ჩანრავას გორծილოւრის, აღანდ ნგელის იულილურის. დაფრინავს, ის, დარბის, დაწერა....) გარდამან იულილურის ანირი ტ:

ჩა-ჩავიდა, ჩავარდა, ჩაიტანა, ჩავალ....

შე-შეგიდა, შევალ, შეიტანა, შეფრინდა.

ଗା-ଗାନ୍ଧୀଙ୍କା, ଗାପାଙ୍କା, ଗାତ୍ରିନ୍ଦୀଙ୍କା, ଗାପାଙ୍କା...

გადა-გადავიდა, გადათრინდა, გადაიტა

წა-წავიდა, წაიყვანა, წავალ, წაიღო..

Նախարայերոր կամ բայական նախածանգներոր վրացերենում կա-

րում են այլ գործառություններ ևս.

ա) Բայի անկատար կերպությունում են կատարյալ կերպ.

ՀՅԱՂՈՅ - ՀՅ-ՀՅԱՂՈՅ (անում էի, արեցի)

გხატე - და-გხატე (ნიკარილმ ხე, ნიკარხები)

զՎՅՌ՝ զՅ զՎՅՌ՝ (կուռէ լի, կուցը.)
շռախ = ած-շռախ (հեսանում էի, հեսանեցի)

բ) Արեգակնային էներգիայի սպառաւության առաջնային աղբականացման համար պահանջվությունը կազմում է 10% էներգիայի առաջնային աղբականացման համար:

բ) օգնութեա սա ամի բայսի, այսինքն զորացեա սա ավալ բայսի առաջը

Եցօձ-մօ-Եցօձ-Մյ-Եցօձ-Մո-Եցօձ (արածին բառը՝ Եցօձ-ն, որևէ ստ չի արտահայտում, մինչդեռ այդ հիմքից կազմված հաջորդ երեք եերը թարգմանվում եմ՝ հասկացավ, համոլիկեց, տեղի ունեցավ):

Վշրա-մօ-՞շրա-հա-՞շրա-ցագո-՞շրա-աց-՞շրա-ամո-՞շրա (գրելը կամ վերագրել, գրանցել, արտագրել, նկարագրել, դուրս գրել):

წაგება-მოგება-გა-გება-მი-გება-ა-გება (պարտվելը կամ պարտուն, հաջորդում են՝ հաղել, հասկանալ, պատասխանել, կառուցել):

օվկա (դարձավ) ջա-օվկա (փախավ), թայկա (ընկավ)

գ) Ներկա ժամանակաձևից ստեղծում են ապառնի ժամանակաձև։

გჭამ-შე-გჭამ (ისტოირ ხმ, ისტელი ხმ)

ցեաթաց-քաց-եաթաց (Ակարում եմ, կնկարեմ, նկարելու եմ)
ցաերշաղած-շեցաերշաղած (կատարում եմ, կկատարեմ, կատարելու եմ)
ցազեցեծ-ցացա-ցեցեծ (անում եմ, կանեմ, անելու եմ)
ցօմշորշեծ-ցա-ցօմշորշեծ (կրկնում եմ, կրկնեմ, կրկնելու եմ)
ռհցծա-քա-ռհցծա (մնում է, կմնա, մնալու է)

Ըստ կազմությամ՝ նախաբայերը լինում են երկու տեսակի՝ պարզ և բաղադրյալ: Խոսողից անդին ցույց տվող նախաբայերը պարզ են, իսկ դեպի խոսողը ցույց տվող նախաբայերը, բացի մո-ից, բաղադրյալ: Բաղադրյալ նախաբայերը կազմվում են պարզ նախաբայերին ավելացնելով մո: Ճ+մո, ჩ+մո, Ց+մո, Ցօգ+մո, ՎՃ+մո:

Նախաբայերի նշանակությունը
առանձին-առանձին
ԿՅԵՆՑԻՆԵՅՅՈՒՄ մեջնյութեածա
ՅԱԼ-ՅԱԼՃՅ

Յօ և մո: Ցույց են տալիս շարժման հակառակ ուղղություններ տարածության մեջ. Յօ— այն կողմ, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ խոսողը, իսկ մո— այս կողմ, որտեղ առաջին դեմքն է. խոսողը. մո-ցօն գնում է, մո-այցն տանում է (առարկա՝ ինչ-որ բան): մո-ցօն գալիս է, մո-այցն բերում է (առարկա՝ ինչ-որ բան):

Ճ և Ճմո: ցույց են տալիս շարժման ուղղություն վարից վեր. Ճ-շարժում դեպի վերև, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ խոսողը, Ճմո-դարձյալ՝ ներքեւից վերև, բայց որտեղ գտնվում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. Ճ-ցօն վերև է գնում, Ճ-այցն վերև է տանում (առարկա՝ ինչ-որ բան): Ճմո-ցօն վերև է գալիս: Ճմո-այցն վերև է բերում (առարկա՝ ինչ-որ բան):

Ջօ: ցույց է տալիս գործողության ուղղությունը վերևից ներքև՝ դեպի հարթություն, խոսողից դեպի մակերեսը. Ջօ-ցարճա ընկավ:

Բա և Բամո: ցույց են տալիս գործողության ուղղություն վերևից ներքև. Բա-ցույց է տալիս գործողության ուղղությունը վերից վար՝ շարժում խոսողից դեպի հակառակ կողմը, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը. Բամո-ցույց է տալիս գործողության ուղղությունը վերևից ներքև՝ դեպի այնտեղ, որտեղ գտնվում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. Բա-ցօն իջնում է, Բա-այցն ներքև է տանում: Բամո-ցօն իջնում, գալիս է, Բամո-այցն ներքև է բերում:

Ցյ և Ցյմո: ցույց են տալիս գործողության ուղղություն դրսից ներս. Ցյ-ն՝ շարժում դեպի այնտեղ, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. Ցյմո-ն՝ դեպի այնտեղ, որտեղ գտնվում է առաջին դեմքը՝ խոսողը. Ցյմո-ցօն դեպի այնտեղ, որտեղ գտնվում է առաջին դեմքը՝ խոսողը.

դեմքը՝ խոսողը. Ցյուր-ջօն ներս է գնում: Ցյուր-այցն ներս է տանում:

Ճ և ճամո: ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը ներսից դուրս չամ-ն՝ շարժում դեպի այնտեղ, որտեղ բացակայում է առաջին դեմքը՝ (խոսողից դեպի հակառակ կողմը).

Ճ-ջօն դուրս է գնում, ճ-այցն դուրս է տանում:

Ճ ամո-ցույց է տալիս գործողությունը ներսից դուրս՝ դեպի խոսողը: Ճ ամո-ջօն դուրս է գալիս, ճ ամո-այցն դուրս է բերում:

Ճ աջա և ճ աջօմո: ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը ինչ-որ արգելքի, պատմեշի, խոչընդոտի (բլուր, ցանկապատ, գետ) հաղթահարումով. Ճ աջա-ջօն վրայով անցնում է: Ճ աջա- այցն վրայով անց է կացնում:

Վ ա և Վ ամո: ցույց են տալիս գործողության ուղղություն՝ այստեղից այնտեղ և այնտեղից այստեղ: Վ ա-ն՝ շարժում դեպի այն կողմ՝ խոսողից դեպի հակառակ կողմը. Վ ա-ցօդա գնաց, Վ ա-օցու տարավ: Վ ամո-ն՝ շարժում դեպի այս կողմ՝ դեպի առաջին դեմքը՝ խոսողը: Վ ամո-ցօդա ուղղվեց դեպի խոսողը, Վ ամո-օցու վերցրեց, հետը բերեց:

Ծանոթություն: Ծատ բայեր ուղղության իմաստ չեն արտահայտում՝ նյժյանեցած (վախեցա), նյոյօնեցա (հարցադրում), հաջոյինքած (մտածմունքի մեջ ըմկավ), մոյզքած (սպամեց), մոյզքօնք (վախմանվեց), նյայյուած (վերամորոգեց), նյամինցքած (սովորեց, յուրացրեց), ցաղած (հասկացավ, ըմբռնեց, կռահեց) և այլն: Այս բայերի մեջ նախարայ հիշեցնող տառակապակցությունները՝ նյ նյ, նն, մո, ցա, թվացյալ են և կազմում են հիմքի ամրաժանելի մասը: Որոշ բայեր էլ բայական նախածանց չեն ընդունում, այդպիսիներից են՝ ցեղթուած (կատակում են), ցիցալուած (տանջվում են), նոն (մստում է), ցառ (են, կամ), ցուցու (գիտեմ), ցօքուածու (ծգուում են, փորձում են), ցցցառն (սիրում է նրան), եծյուն (ասում է նրան), եծօնացն (քնած է), ցուկելուածն (ողջ է), եցօցն (մրսում է) և այլն:

Ծանոթություն: Դայերենի բայերը՝ բարձրանալ, իջմել, գալ, գնալ, մտնել, ելնել և այլն, իհմնականում ցույց են տալիս գործողության ուղղությունը՝ վերև, ներքև, ներս, դուրս, մոտենալ, հեռանալ և այլն, ուստի այս բառերի գործածությունը նշված բայերի հետ կարող չէ, նույնիսկ դառնում է ավելորդ, բայց դրանք, որպես թերականական կարգ, հայերենը չի օրինականացրել: Անկախ խոսողի գտնվելու վայրից՝ վրացերենի այդ գուգահեռ ձևերին հայոց լեզում պատասխանում է մեկ բառով. մո-ցօդա, Վ ա-ցօդա (գնաց), մո-ցրմօնքած, ց-ցրմօնքած (թռավ), նյ-ցօդա, նյմո-ցօդա (մտավ-ներս գնաց), ჩա-ցօդա, ჩամո-ցօդա (իթավ), օ-ցօդա օմո-ցօդա (բարձրացավ) և այլն (ժողովուրդ հաճախ գործածում է նաև դրանց՝ մեր համոզմամբ ոչ ծիշտ ձևերը՝ ներքն իջավ, վերև բարձրացավ, դուրս ելավ և այլն):

Բայի կերպը Նմես և նշյալքուն

Կերպը ցույց է տալիս գործողության վիճակի, ընթացքի կամ ժամանակակետի հարաբերումները, այսինքն՝ բայի արտահայտած գործողությունն անավարտ է, թե՛ ավարտուն:

Վրացերենն ունի բայի երկու կերպ՝ կատարյալ (ավարտում-დաსրուցք-ցանք) և անկատար (անավարտ - քաշերուցք-ցանք) երշաղու և ցանքու։ Եթե համադրենք ց-վիշնյա և ջազ-վիշնյա ձևերը, ապա կտեսնենք, որ ց-վիշնյա-ն ցույց է տալիս գործողության անկատար, անավարտ վիճակ, իսկ ջազ-վիշնյա-ն (գրեցի)՝ կատարյալ, ավարտուն վիճակ։

Վյշն (գրում է), վյշռօ (գրում էր) -անկատար կերպի բայեր են։

Ջավիշն, ջավիշն, ջաշվիշնօ, ջազավիշն, ջազաշվիշնօ-կատարյալ, ավարտուն կերպի բայեր են։ Բայի կատարյալ կերպն ունի երկու ժամանակ՝ անցյալ և ապառնի։

Ջազվիշն (գրեցի) և ջազվիշն (կգրեմ)

Անկատար կերպն ունի երեք ժամանակ՝ ներկա, անցյալ անկատար, ապառնի. ջազետյա (կատարում են), ջազծաց (ներկում են) ներկա ժամանակ են։ Ջազետյա (կատարում էի), ջազծաց (ներկում էի) -անցյալ ժամանակածեր են, ցվիշ-ձևով ներկա է (գրում են), ժամանակով ապառնի (նցալ ցվիշ եթագութեա-վաղը գրում են հոդված)։

Կատարյալ կերպ

Ջազվիշն- գրեցի Ջազօմաջոցօ-կթաքնվեմ

Ջազետյ-նկարեցի Ջազվիշն-պիտի գրեմ

Ջազծաց-կատարեցի Ջազացեոյծ-կատարելու են

Անկատար և կատարյալ կերպ ունեցող բայերի տարրերությունը բայական նախածանցներ են։ Այսպես, եթե բայածանց չունեցող վիշնօս անկատար կերպին հավելենք որևէ նախածանց, ապա բոլոր ձևերը կրառնան կատարյալ։

Վյշնօ-ջա-վիշնօ, ջազմո-վիշնյօ, մո-վիշնյօ, իս-վիշնյօ, իսմո-վիշնօօ։ ուազզմա տեառա, տեառա (անկատար, անավարտ կերպ), և յաթյա ջամոտեառա (կատարյալ, ավարտուն կերպ)։

օտմօն, օտմօն (անկատար, անավարտ կերպ) ծօմօնամ, ծացրամ ցըլար մոօտմօնօտ (կատարյալ, ավարտուն կերպ)։

Չետևություն՝ բայական նախածանց ունեցող բայերը կատարյալ կերպի են, նախածանց չունեցող բայերը՝ անկատար կերպի։ Բայց կան բայեր, որոնք թեև չունեն բայական նախածանց, այդուհանդերձ կատարյալ կերպի են. ոյցա (ասաց), յութռա (ասաց նրան), չշօսեա (հարցեց), ճաճ (տեսավ), ծռմաճ (կարգադրեց), օյօօօ (գնեց), յանեցեա (պա-

տասխանեց նրան), և օճառք (ինդրեց), օֆյուզ (կասի): Սրանք հին վրա-
ցերենի մնացուկներ են:

Զգալի թվով բայեր էլ բայական նախածանցներ չեն ընդունում.

ցառ	եմ	ՑՈՒԾՈՂՈՅԸ	փորձում եմ
-----	----	-----------	------------

մայցառն	սիրում եմ	ՃԳԾՈԱ	ըՆԿԱԾ Է
---------	-----------	-------	---------

մծօնացն	քնում եմ	ՑՈՅՑ	ԳԻՄԵՆ
---------	----------	------	-------

ցեղյժրոյն	կատակում եմ	ՑՈՒՑ	ՆԱՄՈԱԾ Է
-----------	-------------	------	----------

ցՆցացոյն	տանջվում եմ	ՑՈՒՑՐՈՅ	ԹԱՎԻՎԵԼ Է:
----------	-------------	---------	------------

Որոշ բայեր էլ, թեև բայածանցներ ունեն, բայց միայն ուղղություն
են ցույց տալիս. ցորացն-մօցորացն, գորացն-մօցորացն, բնակութան-մօցորացն.

Այլ օրինակներ.

ներկա	ապառնի
-------	--------

ց-ՑԵՐ	ԳՐՈՒՄ ԵՄ	Ջ-ՋԵՐ	ԵՍ ԿԳՐԵՄ
-------	----------	-------	----------

Ց-ՔԱԺ	ՈՒՍՏՈՒՄ ԵՄ	Ց-ՑԵՐ	ԿՈՒՏԵՆ
-------	------------	-------	--------

Ց-ԳՋՈՒՅ	ԱԲՈՒՄ ԵՄ	Ց-ՑԱՋՈՒՅ	ԿԱԱՆԵՄ
---------	----------	----------	--------

Ց-ԽԵԹՈՅ	ՈՀՆՀԱԳՄՈՒՄ ԵՄ	Ց-ՑԵԹՈՅ	ԿՈՀՆՀԱԳՄԵՆ
---------	---------------	---------	------------

Ց-ԱԾԵՅ	ՎԵՐՈԳՄՈՒՄ ԵՄ	Ց-ՑԱԾԵՅ	ԿՎԵՐՈԳՄԵՆ
--------	--------------	---------	-----------

Ց-ԱՐԹԹԵՅ	ԽԼՈՒՄ ԵՄ	Ց-ՑԱՐԹԹԵՅ	ԿԽԼԵՆ
----------	----------	-----------	-------

ԱՆԳՅԱԼ ԿԱՏՈՐԺԱԼ (առորիստ)

ԱՆԿԱՏՈՐ ԿԵՐԱՎ	ԿԱՏՈՐԺԱԼ ԿԵՐԱՎ
---------------	----------------

Ց-ՑԵՐԵ	ԳՐՈՒՄ ԷՒ	Ջ-ՋԵՐԵ	ԳՐԵՏԻ
--------	----------	--------	-------

Ց-ՔԱԺԵ	ՈՒՍՏՈՒՄ ԷՒ	Ց-ՑԵՐԵ	ԿԵՐԱՎ
--------	------------	--------	-------

Ց-ԳՋՈՒՅԵ	ԱԲՈՒՄ ԷՒ	Ց-ՑԱՋՈՒՅԵ	ԱՐԵՏԻ
----------	----------	-----------	-------

Ց-ՉԱՋՈՅ	ՄՊԱՀՈՒՄ ԷՒ	Ց-ՑԵՉԱՋՈՅ	ՄՊԱՀԵՏԻ
---------	------------	-----------	---------

Ց-ՑԱՋՈՅԵ	ԾԱԾԿՈՒՄ ԷՒ	Ց-ՑԵՑԱՋՈՅ	ԾԱԾԿԵՏԻ
----------	------------	-----------	---------

Ց-ՑԱՋՈՅ	ԴԱԺՈՒՄ ԷՒ	Ց-ՑԵՑԱՋՈՅ	ԴԱԺԿԵՏԻ
---------	-----------	-----------	---------

Եղանակ

Ճօլոտ

Ժամանակակից վրաց լեզվում բայն ունի չորս եղանակ.

ա. սահմանական եղանակ

բ. ըղձական եղանակ

գ. հրամայական եղանակ

դ. պայմանական եղանակ

1. Սահմանական եղանակը (տերութափ ճօլոտ) ցույց է տալիս քերականորեն ստույգ կատարված, կատարվող կամ կատարվելիք գործությունների համար:

ՊՈՒՅԵՐՈՒՆ: ՀԱՅՏ. ԱԳԱՇԵՆՔ, ՑԱՄԵՆՔԸ, ԱՋԱՇԵՆՔԸ...

Սահմանական եղանակը, ի տարբերություն մյուս եղանակների, ունի բոլոր ժամանակածևրը.

ա. ԱԵՐԿԱ՝	ՃՎՄԳՈ-ՑԱՋԵԹԵՅԸ
բ. ԱՆՋՅԱԼ ԱՆԿԱՍԻՐ՝	ՆԱՑՊՈ ՄԵՐՄԵԶՈ-ՑԱՋԵԹԵՅԸԸ
գ. ԱՆՋՅԱԼ ԿԱՍԻՐՅԱԼ՝	ՆԱՑՊՈ ՄԵՐՄԵԶՈ-ՑԱՋԵԹԵՅԸ
դ. ԱՊԱՌՆԻ՝	ԺԿՈԹԱԸ (ԺՄԱՑԱԸ)-ՑԱՋԵԹԵՅԸ
ե. ԻԱՐԱԿԱՏԱՐ I (ՀԵՇՈՎԱԿԱ I)՝	ԺԱՐՋԵԼՈ-ՄԵՐՄԵԶՈ-ՑԱՋԵԹԵՅԸ
զ. ԻԱՐԱԿԱՏԱՐ II (ՀԵՇՈՎԱԿԱ II)՝	ԺԵՐԵՐԵԼՈ-ՄԵՐՄԵԶՈ-ՑԱՋԵԹԵՅԸ

2. Ըղձական եղանակը (ցաջառյան զօնու) ցույց է տալիս հմարավոր կամ ցանկալի գործողություն. ցեաթացլց, քաջեաթու, քամցեաթու, (թյ րութ ցեաթացլց, քարցո ոյնեծութա- Եթե ես նկարեի, լավ կլիներ):

ԵԱՅԱՑՁԵՅՑ ԱՋԵԹԵՅԸ
ՋԱՅԱՅԹՈՒ ՑԱՋԵԹԵՅԸ
ՋԱՅԵՅԹՈՒ ՑԱՋԵԹԵՅԸ

3. Հրամայական եղանակը (ծրմանյան զօնու) ցույց է տալիս հրաման, իրոդոր, խնդրանք, սպառնալիք, կարգադրություն և հանդես է գալիս երկու ձևով՝

ա) ՈՒՂՂԱԿԻ հրամայական (Վարովյանու ծրմանյան)։
բ) ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ հրամայական (Սպառնային ծրմանյան) (հիշեցնում է հայերենի դրական և ժխտական ձևերը):

ՈՒՂՂԱԿԻ հրամայական են՝ Վազօտեյ! Ջա՞յրեյ! Ժուգանց! Ջալոյ!
Մայքամց! Առամց!

ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ հրամայական են՝ առ Վազօտեա! Եյ Վազօտեաց! Առ
Ժուգանու! Եյ Ժուգանց! Առ Ջալոյու! Եյ Ջալոյց! Առ Մայքամց! Եյ Մայքամց!

Ինչպես տեսնում ենք՝ անուղղակի հրաման արտահայտելու համար գործածվում են և առ! և Եյ! մասնիկները:

Ինչպես հայերենում՝ Վրացերենում նույնպես հրամայական եղանակի դրական և արգելական ձևերը կազմվում են տարբեր հիմունքներով:

ՋԱՅԱՅԹԵՅՑ ՋԱՅԵՐԵՅՑ!
ՋԱՅԵՐԵՅՑ ՋԱՅԱՅԹԵՅՑ!
ՋԱՅԵՐԵՅՑ ՋԱՅԵՐԵՅՑ!
ՋԱՅԵՐԵՅՑ ՋԱՅԵՐԵՅՑ!

Վրացերենում հրամայական եղանակը նզակի թվի և դեմք չունի:

Հրամայական եղանակի ձևերը հայերեն թարգմանվում են նկարագրական եղանակով.

დამხატოს! թող նա ինձ նկարի
მომწეროს! թող նա ինձ գրի
წაიღօտ! թող նա տանի

4. Պայմանական եղանակը (ձირთծություն զօդու) ցույց է տալիս, որ գործողության կատարման համար պահանջվում են որոշակի պայմաններ. დաշնական ես կգրեի, եթե... մյ շուրջ սարցեացո մյունուրա, և շրատու ճաշեաբացու (Եթե ես կտավ ունենայի, նկար կնկարեի):

Վրաց լեզուն բայի անորոշ ձև չունի, հայերենի անորոշ ձկին համապատասխանում է բայանունը, որը հոլովվում է.

Կարդալը յօտեց
ուզում եմ կարդալ-մշշունք յօտեց
գրելը վյրա
ձանձրացել (հոգնել) եմ գրելուց- մոմեցնուրա վյրա
խոսելը- լաձարաց
վերջացրե ք խոսելը- մոռնիտ լաձարաց

Բայի սեռը Կմենան ցցառո

Քերականական սուբյեկտի և բայով արտահայտված գործողության հարաբերությունները լինում են տարրեր բնույթի: Բայաձել կարող է ցույց տալ քերականական սուբյեկտի գործող կամ չգործող, ակտիվ կամ պասիվ լինելը: Քերենք նույն բայարմատից կազմված հետևյալ ձևերը՝ աշորյեն, ցործեցած և ցորացն. աշորյեն (ձաշշո ծյուրու) բայաձել ցույց է տալիս, որ բայով արտահայտված գործողությունը բխում, սկիզբ է առնում ենթակայից:

ցործեցած (ծյուրու) բայաձել ցույց է տալիս, որ բայով արտահայտված գործողությունը կատարվում է ինքնին, բայց ումից կամ ինչից է բխում, սկիզբ առնում գործողությունը, բայաձել չի հուշում:

ցորացն բայաձել ցույց է տալիս, որ գործողությունը բխում, սկիզբ է առնում ենթակայից, բայց նա չունի նույն գործողությունն իր վրա կրող առարկա (ուղղի խնդիր):

Այսպիսով՝ աշորյեն, ցործեցած և ցորացն նույնարմատ բայաձելները, որոնք տարրեր կերպով են ներկայացնում ենթակայական դեմքի և բայով արտահայտված գործողության հարաբերությունը, տարասեռ ձևեր են:

Բայի այն ձևը, որ ցույց է տալիս քերականական սուբյեկտի և բայով արտահայտված գործողության հարաբերությունը, կոչվում է սեռ:

Վրացերենում ևս բայն ունի երեք սեռ՝ Աերգործական (թոշմշաղաձօտօ), կրավորական (ցնեձօտօ) և չեզոք (ևաֆյալու):

Ներգործական	Կրավորական	Չեզոք
մոշմշաղաձօտօ	ցնեձօտօ	ևաֆյալու
ածրցնցներ	ծրցնցգեծներ	ծրցնցներ
աջտորյեներ	ցորդյեներ	ցորդյեներ
աջշաղաձօտօ	ցաղացգեծներ	ցաղացգեծներ
աջանյեներ	ցանյեներ	ցանյեներ
այցալյեներ	ցալյեներ	ցալյեներ
այցարյեներ	ցարյեներ	ցարյեներ
այցարցնցներ	ցարցնցգեծներ	ցարցնցներ
անշորյեներ	ցարյեներ	ցարյեներ

Միջսեռային տեղաշարժերը սովորաբար տեղի են ունենում ներգործականից չեզոք և կրավորականից չեզոք:

ա. Ներգործական համարվում են այն բայերը, որոնց ցույց տված գործողության համար պահանջվում է կրող առարկա (ուղիղ խնդիր): Ներգործական բայերն անցողական են. լինում են երկդեմ կամ եռադեմ:

Երկդեմ են՝ աջտորյեներ (օև մաե), ածրցնցներ (օև մաե), աջշաղաձօտօ (օև մաե), աջանյեներ (օև մաե), այցարյեներ (օև մաե), անշորյեներ (օև մաե).

Եռադեմ են՝ ցցարյեներ (օև մաե մաե), ցցարյացներ (օև մաե մաե).

Ծանոթություն: Եթե հայոց լեզվում ներգործական սեռի բայը ինձասով կապվում է երկու՝ գործող և գործողությունն իր վրա կրող առարկաների հետ, ապա վրացերենում նույն ներգործական սեռի բայը կարող է կապվել երկու, երեք, մուլմիսկ չորս առարկայի:

Ներգործական սեռի բայերը որևէ ցուցիչ չունեն.

աջտոյեներ
աջշենյեներ
ցաջտյեներ
ցանյեներ

Ծանոթություն: Վրացերենի երկդեմ բայերը գրեթե համարժեք են հայերենի պատճառական բայերին, այսինքն՝ գործողը՝ ենթական, դրդապատճառը է դառնում, որ մեկ ուրիշը կատարի գործողությունը. այս դեպքում առկա են ենթական և ուղիղ խնդիրը, մինչդեռ եռադեմ բայերում առկա է նաև անուղղակի խնդիրը, այսինքն՝ բայի արտահայտած գործողությունը ենթական մի երկրորդի միջոցով (անուղղակի խնդիր) կատարել է տալիս մեկ ուրիշի:

Կրավորական են այն բայերը, որոնց արտահայտած գործողությունը ենթական կրում է իր վրա (ենթական ինքն է կատարում գործողությունը), բայց ումից կամ ինչից, տվյալ բայաձևը ցույց չի տալիս:

Կրավորական բայերն անանցողական են. լինում են միադեմ կամ երկդեմ:

Միադեմ են՝	Երկդեմ են՝
ծրագրեա (օն)	շծրագրեա (օն թան)
գործեա (օն)	շցործեա (օն թան)
քշացեա (օն)	
թթացեա (օն)	
ցեարցեա (օն)	
թշեցեա (օն)	
սպացեա (օն)	
եշրցեա (օն)	

Կրավորական սեռի բայերը կազմվում են ո-, յ- նախածանցների կամ -ց վերջածանցի միջոցով.

ո-յծ-օ:	ո-վյշ-յծօ	յ-յծ-օ:	յ-վյշ-յծ-օ
օ-մաց-յծօ		յ-մաց-յծ-օ	
օ-թրց-յծօ		յ-թրց-յծ-օ	
ք-յծ-օ:	թաց-ք-յծօ	-յծօ:	շմր-յծօ
թեց-ք-յծօ		յցն-յծօ	
ծյր-ք-յծօ		յնչ-յծօ	

Եզակի թվի լի դեմքի վերջավորությունն է -յծօ: օվյշ-յծօ (գրվում է), օմաց-յծօ (թաքնվում է):

Չեզոք են այն բայերը, որոնք կապվում են մեկ՝ գործողությունը կատարող առարկայի հետ միայն, բայց կրող կամ ներգործող առարկա (խնդիր) չեն պահանջում:

Չեզոք բայերը նույնպես անանցողական են. լինում են միադեմ կամ երկդեմ:

Միադեմ են՝	Երկդեմ են՝
ծրացեա (օն)	շցրացեա (օն թան)
ցորացեա (օն)	շցցրացեա (օն թան)
քշացեա (օն)	շցքացեա (օն թան)
սպացեա (օն)	շցսպացեա (օն թան)
եշրցեա (օն)	շցեշրցեա (օն թան)

Չեզոք սեռի բայերը սովորաբար հանդես են գալիս առանց բայժանցների.

დღის	կանգնում է
ზის	նստում է
წებს	պառկում է
წუხს	վշտանում է
უდგას	կանգնում է (նրա մոտ)
უზის	նստում է (նրա մոտ)
უწებს	պառկում է (նրա մոտ)

ժოშ. გვ.	გնեბօտո ցը.	եաթյալու ցը.
աեղբեծ	եղրդյօծ	եղրն
ագորդնե	գործյօծ	գործացն
ազաեցն	ցանցյօծ	ցանեածն
ց-իշր	ո-իշրյօծ	
ց-եացյաց	ո-եացյօծ	
ց-ձերնաց	ո-ձերնյօծ	
ց-ամեցնց	Մյենցյօծ	
ց-անթոծ	եմյօծ	

Չեզոք սերի բայերը ծևով նման են ներգործականներին, բովանդակությամբ՝ կրավորականներին:

Ծանոթություն: Ներգործական և կրավորական սեռերով գործածվող աժդակացներ (անձնագիր) բայր չեզոք սեռ չունի:

Միջսեռային փոխանցումներ ցանցածած ցանցած ցանցայցանա (ցանցայցանա)

Փոխանցում (ցանցայցանա) ասելով՝ սովորաբար հասկանում ենք անցում քերականական մի կարգից մյուսին, մինչդեռ վրացերենում նկատի է առնվում անցում բայի մի սեռից մեկ այլ սեռի:

Մեկ բայահիմքից հազվադեպ են կազմվում ներգործական, կրավորական և չեզոք սեռերի ձևեր: Երկսեռ բայերից գգալի թիվ են կազմում ներգործական և կրավորական բայերը:

ամեցնցն	– կառուցում է	Մյենցյօծ	– կառուցվում է
ցրցնե	– ոլորում է	ցրցեցն	– ոլորվում է
ացտցնե	– ամում է	ցյուցն	– արվում է

Դամենմատաբար քիչ բայահիմքերից են կազմվում ներգործական և չեզոք ձևեր.

Տարածած ցանցայցանա – բառաչեզմում է ծըստած – բառաչում է

ՕՅԵՈՑՐԵՋԸՆ	- <u>Ապրեցնում է</u>	ՕՅԵՈՑՐԵՋԸՆ	- ապրում է
ՃՅԵՆԵՅԸՆ	- <u>ՄՆԹԱՋՆՈՒՄ Է</u>	ՃՅԵՆԵՅԸՆ	- տնթում է
ՖՈՎՈՒՄԸՆ	- <u>Եռացնում է</u>	ՖՈՎՈՒՄԸՆ	- եռում է

Ծամոթություն: Ընդգծված բայերը հայերենում համարվում են չեզոք սեռի:

Ներգործական սեռի փոխանցումը կրավորականի մայթեցնութեան մեջ գալացանա զնեատաշո

Ներգործական սեռը կրավորականի վերածելիս բայը կորցնում է մեկ դեմք՝ եռաղենմը դառնում է երկդեմ, երկդեմ՝ միադեմ:

Օդինակ՝ մաձացի թաքցնում է (աև մյու նա ինձ) բայը երկդեմ է, ներգործական սեռի: Այս բայածնում ենթակայական դեմքը երրորդն է (աև նա): Կրավորականի վերածելիս մաձացի զնեատաշո թաքնվում եմ (մյու ես): Տեղի ունեցավ հետևյալը. ենթակայական դեմքը (աև նա) դուրս մնաց բայածնից, իսկ նրա տեղն զբաղեցրեց ուղիղ խնդրի դեմքը (մյու): Ճաշեցնելու կառուցում է (աև մյու մաս-նա քեզ համար այն): Ներգործական սեռի եռադեմ բայ է: Ենթակայական դեմքը երրորդն է (աև նա)` արտահայտված բառասկզբի ՞ց հնչյունով, անուղղակի խնդրի դեմքը երկրորդն է (մյու-քեզ համար) արտահայտված բառավերջի և հնչյունով, իսկ ուղիղ խնդրի դեմքը դարձյալ երրորդն է (մաս-այն): Կրավորականի փոխանցելիս ճաշեցնելու կդառնա ճաշեցնեցա-կառուցվում է (աև մյու-այն քեզ համար): Փոխանցումից հետո եռադեմ բայածնը վերածվեց երկդեմի. ենթակայական դեմքը դուրս մղվեց՝ տեղը զիջելով ուղիղ խնդրի դեմքին, որը իր հերթին դարձավ ենթակայական, իսկ անուղղակի խնդրը (մյու-քեզ համար) պահպանեց իր տեղը:

Նման փոփոխություններ են տեղի ունենում նաև ներգործական սեռի բայերը չեզոքի վերածելիս, այսինքն՝ ներգործականը կորցնում է դեմքերից մեկը:

Ճաշեցնելու անհանգստացնում է (աև մյու ճաշեցն-այն քո սիրտը): Սա ներգործական սեռի եռադեմ բայ է:

Ճաշեցնելու անհանգստացնում է (ճաշեցն մյու-սիրտը՝ քեզ): Սա չեզոք սեռի երկդեմ բայ է:

Ֆունդուկի եռացնում է (աև ֆունդուկ-նա՝ ջուրը): Սա ներգործական սեռի երկդեմ բայ է:

Ճաշեցն եռում է (ֆունդուկ- ջուրը): Սա չեզոք սեռի միադեմ բայ է:

Երկրնույթ կրավորական առմագք ցնեցօտօ

Կրավորական սեռը լինում է երկու տեսակի՝ դիմամիկ և ստատիկ:
Դիմամիկ կրավորականը ցույց է տալիս գործողության ընթացք,
իսկ ստատիկ կրավորականը՝ արդյունք:

Բաղդատենք երկու նախադասություն.

Ժոյժեն մեծ մշտի ցոյնեցնա.

Ժոյժեն մեծ մշտի ազբեցնա.

Այս նախադասություններում գործածված բայերը իրարից տար-
բերվում են նրանով, որ ցոյնեցնա-ն ցույց է տալիս գործողության ընթաց-
քը, շարունակականությունը, իսկ ազյենան -ն՝ արդյունքը:

Դիմամիկ բայերը շատ են, ստատիկ բայերը՝ քիչ:

Ստատիկ են՝ ձաօ-կապում է, ազգօ-մետում է, ձգոնօ-կարծում է,
ցցացօ-զբաղեցնում է, ազրաց-զարկում է, ձնուա-վառում է, ցրցցօ-խառ-
նում է, արջցօ-հարվածում է, աֆցցօ-որոշում է, ցքուացն-բռնում է, ձնաթօ-
մկար(վ)ած է, ձուօօ-կախ(վ)ած է, ձցրա-կապ(վ)ած է:

Անցյալ կատարյալ ժամանակածները կլիմեն՝ ցա-կապեց, ցցառ-
նետեց, ցցոն-կարծեց, ցցաց-զբաղեցրեց, ցցրա՝ կարեց:

Կրավորականի կազմությունը ցնեցօտօն ացցելցեց

Դիմամիկ կրավորական ձևերը ըստ կազմության բաժանվում են
երեք խմբի:

1. Կրավորական սեռ է կազմվում ո կամ յ նախդիրներով: ո -ով
կազմվող բայերը կոչվում են ո-նօան (ինիանի), յ-ով կազմվող բայերը՝
յ-նօան (էնիանի):

Ինիանի են՝ ց-օ-մալցնա, ց-օ-վշրցնա (թյ), էնիանի են՝ ց-ց-մալցնա, ց-
ց-վշրցնա, ց-ց-վրցնա (թյ թակ):

2. Կրավորական սեռի բայ է կազմվում ք ածանցի միջոցով: ք-ով
կազմվող կրավորականները կոչվում են քանօան (դրնիանի) կրավորա-
կան: Դրնիանի են՝ ց-Ցաց-ք-ցնա, ց-Ցեն-ք-ցնա, ց-Ցրնմ-ք-ցնա (թյ):

3. Կամ բայեր, որոնք ցուցիզով չեն կազմվում. դրանք էլ կոչվում են
անցուցիչ կրավորականներ: Անցուցիչ կրավորականները հստակորեն
տարրերվում են ներգործական սեռի հաճապատասխան ձևերից: Ինչ-
պես ինիանի, էնիանի և դրնիանի կրավորականները, այնպես էլ անցու-
ցիչ կրավորականները ներկա և ապառնի ժամանակածներում | և ||
ենթակայական դեմքերում ստանում են —ցնա վերջավորություն:

Ներգործական սեռ	Կրավորական սեռ	
ց-ձ-մր-տծ	ց-՛-րյ-ծօ	
ց-ձ-տծ-տծ	ց-տծ-յծ-օ	
ց-ձ-քճ-տծ	ց-քճ-յծ-օ	
Դունիանի և անցուցիչ կրավորականները միադեմ են կամ երկրեմ:		
միադեմ են՝	երկրեմ են՝	
շյբ-ք-յծ-ձ (օև)	շ-՛-թյբ-ք-յծ-ձ (օև մաև)	
տծ-յծ-ձ (օև)	շ-տծ-յծ-ձ (օև մաև)	
Բայց կրավորականի ցուցիչ ստանում է միայն առաջին և երկրորդ սերիայում, երրորդ սերիայում բացակայում է:		
առաջին սերիա	երկրորդ սերիա	երրորդ սերիա
ո-մլո-յծ-ձ	ց-օ-մլոց-ձ	ց-մլոօցձ
յ-ցօն-յծ-ձ	մո-յ-ցօն-ձ	մոնցօնօձ
շաց-ք-յծ-ձ	ց-մաց-ք-ձ	ց-մաց-ք-յլոձ

Չեզոք սեռի բայեր Տաժագուհու ցցարօն Կմենցօն

Ինչպես նշել ենք, չեզոք սեռի բայերը լինում են միադեմ և երկրեմ:
 Միադեմ են՝ քօն (մո-քօն, մո-քօն, ց-քօն, շյ-քօն), Կօն, Վյշե, Ճոն,
 Վյեն, Ջյոն, Ճնացօն, Ճօցօն, Ցյոն, Այօն, Տշյեր, Ճօնցօն, Ճօնցօն,
 Կմենցօն, Խմենցօն...

Երկրեմ են՝ Շյարօն, Խմենցօն, Ցյոն, Այօն, Տշյեր, Ճօնցօն, Ճօնցօն,
 Կմենցօն, Խմենցօն...

Միանույն արմատն ունեցող բայերից շատ են կազմվում միադեմ և
 երկրեմ բայեր. քօն-եօն (ցեցառօջան և օնեցառ եօն), քօն (եյնօ շյօն), օօօն-
 մոյօնօն, Ճնացօն-Շյենցօն, մօջմօջեն-շյմօջեն, Վյեն-Վյեն...

Չեզոք սեռի բայերը, բացառությամբ մի քանիսի, հանդես են գալիս
 առանց նախարայերի, իսկ նախարայերով հանդես եկող բայերի ներկա
 ժամանակից ապառնի ժամանակաձև չի կազմվում:

Օրինակ՝ քօն և մոյօն, (մո-քօն, ց-քօն, շյ-քօն, ց-քօն-քօն...) բոլոր
 ձևերն ել ներկա ժամանակ են:

Ներկա են նաև հետևյալ ձևեր՝ Ծյուրացն և մուրացն, յրուն և
 մոյրուն, ցրոնացն և մօցրոնացն, ռնուն և մոռնուն, երաւուցն և մօւրուցն,
 յրուն և մոյրուն, Ծյուրուցն և մօցրուցն... ռնուն և մօւրուն, ձթուն
 և մօյթուն, երաւուն և մօւրուն, երուն և մօյրուն...

Չեզոք բայերի խմբերը և մշտական Կմնցները ՀՀ Սպառագա

Չեզոք բայերի խմբերը կազմում են միայն ներկայի ձևեր, մնացած ձևերը (մասնակի կամ ամբողջական) լրացվում են նույն արմատից, բայց ուրիշ ձևերի օգնությամբ: Ըստ այդմ՝ նրանք բաժանվում են երկու խմբի՝ չեզոք-կրավորական և չեզոք-ներգործական: Չեզոք-կրավորական խմբի մեջ մտնում են այն բայերը, որոնց պակասավոր բայաշարքերը լրացվում են կրավորականի ձևեր (*ի-միանի և է-միանի*) կիրառելով:

Օրինակ՝ Ծանօթ-օքազ Սպառա-ըստառած ցառ-ցովելեա-ցուաց Անցել-ենցա
Նեցե-ովից Մեծ-եքած

Երկրորդ (չեղոք-մերգործական) խնդի մեջ մտնող բայերի պակասավոր շարքերը լրացվում են այնպիսի ձևերով, որոնք ուղղի խնդիր չեն ունենում, բայց ենթական հոլովափոխվում են, և երրորդ սերիայի բայաշարքերը կազմվում են ինվերսիայի ձևով։ Փոփոխվող բայերի սկզբում համեստ են գալիս օ կամ չ ինչյունները, իսկ վերջում՝ թեմատիկ յօւցիչը։

Օրինակ՝ զբություն-զուգագործ-զուգագործ-մուգագործ

Այսպիսի բայեր են նաև՝ զօգօն, յշօն, եթօն, դշուն, Եկոֆոնին, Թյովոնին, և Վաղացոնին...

Դայոց լեզվում կրավորական սերի բայերը պահանջում են բացառական հոլովով դրված առարկա, որը տրամաբանորեն գործողություն կատարողն է: Գիրքը գրվում է: Գիրքը գրվեց: Ծառն օրորվում է: Ծառն օրորվեց (համեմատաբար՝ վաճի დաօի՞շրա: Եղ Մշտճեա յարօնացած):

Վրացերենում կրավորական սեռի բայաձևը մեկ ուրիշ առարկայի (ումից կամ ինչից) ներգործությունը ցույց չի տալիս (ծյութու զարգացած գործակը գլուխում է: Եղ յաճանապահ-Ծառն օրորվում է: Տաճաճանե-Օրորում է):

Դարձույթ Հօացա (ցյռեած)

Դարձույթը բայի այն ձևն է, որ ցույց է տալիս պատկանելիության հարաբերություն Ենթակայի և երկու խնդիրների (ուղիղ և անուղղակի) միջև, այսինքն, թե ուղիղ խնդիրը ում է պատկանում կամ ում համար է նախատեսվում՝ Ենթակայի՝, թե՝ անուղղակի խնդիրի:

Վրացերենում դարձույթը լինում է երեք տեսակի՝ չեզոք, Ենթակայական և խնդրային:

Չեզոք դարձույթ-ևաճցօթ (Եյօֆրալցյոն) յեցա, երբ գործողությունը որոշակի հասցե չի ունենում. այն կատարվում է առհասարակ։ Օրինակ՝ որոշ բայեր չեզոք դարձույթի ցուցիչ չեն ընդունում, այլ բայերում իբրև ցուցիչ հանդես է գալիս ա ձայնավորը, որը դրվում է բայարմատից առաջ.

Ճյուղեա-անում է	աճատյան-լուսավորում է
Ճյուղեա-կառուցում է	առյուրյան-սպիտակեցնում է
Ճյուղեա-հավաքում է	ամֆրյան-ջարդում է
Ճյուղեա-ամրացնում է	անցրյան-քանդում է
Ճյուղեա-ընկապ	ազօգա-բարձրացավ
	Առանց ցուցիչի.

Ճյուղ-գիտեմ	Ճյուղ-հիշում ես
Ճյուղ-ունեմ	Ճյուղ-սիրում եմ
Ճյուղ-երգում է	Վյուն-գրում է
Ճյուղ-սպանում է	Խօնուց-խնդրում է
Ճյուղ-ջնջում է	Ջրու-կտրում է
Ճյուղ-նկարում ես	Ըանառաջոնեան-խոսում է
Ճյուղ-կարդում է	Ճյուղ-կարում է
Ճյուղ-բնակվում է	Եղմրում-կատակում է

Չեզոք դարձույթի Ենթակավում են հիմնականում երկդեմ (հազվադեպ՝ եռադեմ) բայերը:

Ենթակայական դարձույթ-ևաճցօթ (Եանյանյիթ) յեցա, երբ Ենթական գործողությունը կատարում է իր համար։ Ցուցիչն է օ-ին, որ նույնապես դրվում է բայարմատից առաջ՝ բոլոր դեմքերում (I, II, III) և բոլոր թվերում (Եզակի թե հոգնակի)։

Ովյուն-նա գրում է իր համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, III դեմք, Եզակի թիվ)

Օճախ-նա անում է իր համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, III դեմք, Եզակի թիվ)

Օճախ-նա անում է իր համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթա-

կայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

օօթօօծ-նա փորում է իր համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

ցացրաց- ես կարում եմ ինձ համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, I դեմք, եզակի թիվ)

օցյրաց- դու կարում ես քեզ համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, II դեմք, եզակի թիվ)

օցյրաց- նա կարում է իր համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, III դեմք, եզակի թիվ)

ցացրացտ-մենք կարում ենք մեզ համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, I դեմք, հոգմակի թիվ)

օցյրացտ- դուք կարում եք ծեզ համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, II դեմք, հոգմակի թիվ)

օցյրացբ-մրանք կարում են իրենց համար (Ենթակայի գործողությունը՝ Ենթակայի համար, III դեմք, հոգմակի թիվ):

Ենթակայական դարձույթի Ենթարկվում են երկրեմ բայերը:

Խնդրային դարձույթ-ևանցօն (ևանցօյշտո) վլցաց, երբ Ենթակամ՝ սուբյեկտը, գործողությունը կատարում է ուրիշի՝ խնդրի համար, այսինքն՝ ուղիղ խնդիրը նախատեսվում է անուղղակի խնդրի համար:

շ-Շենց- դու կառուցում ես նրա համար

շ-Շենց-ե- նա կառուցում է նրա համար

շ-ձշոյց-ե- նա անում է նրա համար

շ-եաֆաց-ե- նա նկարում է նրա համար

շ-ձշրաց-ե- նա կարում է նրա համար

Առաջին դեմքի՝ խոսողի խոսքերի հիման վրա կարելի է որոշել, թե Ենթակայի գործողությունը ում համար է նախատեսված՝ ի՞ր համար, խոսակցի՝, թե՞ մի երրորդ անձի, այսինքն՝ I, II, թե՝ III դեմքի համար, ընդ որում, եթե I կամ II դեմքի համար է, ապա դեմքի ցուցիչը պետք է լինի՝ օ, իսկ եթե III դեմքի համար է՝ յ:

Օրինակ՝ մօ-Շենցեն-նա կառուցում է ինձ համար

Բյօ թամա ևանց մօ-Շենցեն- իմ հայրը տունը կառուցում է ինձ համար

ցօ-Շենցեն-նա կառուցում է քեզ համար

Շյօ թամա ևանց ցօ-Շենցեն-քո հայրը տունը կառուցում է քեզ համար

շ-Շենցեն-նա կառուցում է նրա համար

օնշանցրո ևանց շ-Շենցեն- ճարտարագետը տուն է կառուցում նրա համար

Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Ես կառուցում եմ նրա համար
յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Դու կառուցում ես նրա համար
յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Նա կառուցում է նրա համար
Այլ օրինակներ՝

Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Նա նկարում է ինձ համար
Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Նա նկարում է քեզ համար
Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Նա նկարում է նրա համար
Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Նա գրում է ինձ համար
Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Նա գրում է քեզ համար
Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Նա գրում է նրա համար
Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Նա մաքրում է ինձ համար
Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Ճ-Նա մաքրում է քեզ համար
Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Յ-Նա մաքրում է նրա համար

Մինչ այս կանոնները յուրացնելը՝ կարելի է գործածել բայի չեզոք դարձույթը՝ իմաստային նրբություններն արտահայտելով լրացուցիչ բառերի օգնությամբ։ Ներքոբերյալ ա և բ օրինակներում իմաստները նույնն են, միայն թե մի դեպքում բացակայում են դերանուններն ու կապերը (որոնց կարիքը վրաց լեզուն բոլորովին չունի, մինչդեռ հայերենի համար դրանք պարտադիր են, այլապես չի ընկալվի), թե ենթակայի գործողությունն ուն համար է նախատեսվում՝ ի՞ր, խոսակցի՞ն, թե՞ մի երրորդ անձի), մյուս դեպքում դրանք առկա են, որոնցով խոսքը դառնում է պարզունակ։

ա) մամաշեն ևաեցն ցածրեցն։ Դայրդ քեզ համար տուն է կառուցում։
բ) մամաշեն Շենթցն ևաեցն ամեցն։ Դայրդ քեզ համար տուն է կառուցում։

Այս նախադասությունների մեջ ցածրեցն բառը և Շենթցն ամեցն բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը, որ տունը կառուցվում է քեզ համար, ոչ թե ինձ կամ մեկ ուրիշի համար։

ա) ևաեցն մօժենքից-տունը կառուցվում է ինձ համար։
բ) ևաեցն Շենթցից- Բյժութից-տունը կառուցվում է ինձ համար։
Այս նախադասությունների մեջ մօժենքից բառը և Շենթցից բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը՝ այն, որ տունը կառուցվում է հատկապես ինձ համար։

ա) մյ ևաժմեցն ցամեացյե- Ես ինձ համար ճաշ եմ պատրաստում։
բ) մյ ևաժմեցն ցամեացյե Բյժութից-Ես ինձ համար ճաշ եմ պատրաստում։

Այս նախադասությունների մեջ ցամեացյե բառը և ցամեացյե Բյժութցն բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը՝ այն, որ ճաշը պատրաստում եմ միայն ինձ համար։

ա) օև Տաելոն օՇյեցին-նա իր համար տուն է կառուցում:

բ) օև Տաելոն օՇյեցին տացօնացին-նա իր համար տուն է կառուցում:

Այս նախադասությունների մեջ օՇյեցին բառը և օՇյեցին տացօնացին բառակապակցությունը արտահայտում են նույն իմաստը, որ տունը կառուցում է իր համար, ոչ թե մեկ ուրիշի:

Այդպես նաև՝

Թյուքեալու ծյուղը օՇյեցին Ծիծեռնակը իր համար բույն է շինում:

Թյուքեալու ծյուղը տացօնացին օՇյեցին Ծիծեռնակը իր համար բույն է շինում:

Ճագանա ճյեցան ճականացան ճամշեցան ճամշեցան այս ժամանակը մոր օգնությամբ թխվածք է թխում:

Ճյեցան ճագանան ճականացան ճամշեցան այս ժամանակը մոր օգնությամբ թխվածք թխելում:

Ահա նույն արմատով բառերի մի ամբողջ շարք՝ մլուս: օՇլուս, շյուլուս, օմլուս, յյուլուս, օմլուցինյուս, ցամլուլուս, ցեսամլուլուս, օմլուս, վամլուս, մտմլուս, ցարձամլուս, ցազմոմլուս...

Կոնտակտ Հանգայթութեան

Կոնտակտը բայի այն ձևն է, որ ցույց է տալիս, թե ով է կատարում գործողությունը՝ ենթական ի՞նքը՝ առանց արտաքին միջամտության, թե՝ մեկ ուրիշը, բայց նույն ենթակայի հարկադրանքով:

Այսպես՝ ց-Վյը ձևը ցույց է տալիս, որ գրելու գործողությունը կատարում եմ ես՝ առաջին դեմքս, առանց պարտադրանքի կամ միջամը-տության, իսկ ց-աՎյը-ան-ց ձևը ցույց է տալիս, որ գրելու գործողությունն իրականացնողը մեկ ուրիշն է, բայց դա կատարվում է իմ միջոցով, իմ միջնորդությամբ, որը կարող է լինել հարկադրանք, հորդոր, կարգադրություն և այլն:

Կոնտակտը լինում է երկու տեսակի՝ ուղղակի՝ չմիջնորդավորված (ց-Վյալու Հանգայթութեան), և անուղղակի՝ միջնորդավորված (Ց-Վյալութօնացինյութութեան):

Ուղղակի կոնտակտ (ց-Վյալու Հանգայթութեան), երբ գործողությունը կատարում է ենթական, բայց ո՛չ ստիպմանք, ո՛չ էլ միջնորդավորված:

ցամեցին Տաելոն -կառուցում եմ տուն

ցացեցին Տայմեյն-ամում եմ գործ

Վյըն քացածին-գրում է առաջադրանքը

Եագացին ցացածին-նկարում է ծաղիկ

յօսենյալուն Վյօնն-կարուրում ես գիրք

Անուղղակի կոնտակտ (թյալութօտո զանցթայթո), երբ գործողությունը կատարվում է մեկ ուրիշի կողմից՝ ենթակայի պարտադրանքով: Անուղղակի կոնտակտի ժամանակ գործողություն կատարողները երկուսն են՝ ենթական և մեկ ուրիշը, ընդ որում՝ ենթական ակտիվ (հարկադրողի) դերում է, իսկ կողմնակի անձը՝ պասիվ (անմիջականորեն կատարողի):

აშენ-ებ-ინ-ებ-დრი պარულარიც (ჩორტორიც, սოფიაც) ხა, ირ მა კარიცხე. ჰავოდები ხა თაქა:

აშენ-ება-ინ-ებ-ს-ნა ამართორის (ჩორორის, ստეფანის) է, որ նա (մեն ուրիշը) կառուցի. կառուցեն է տախ:

Յ-ձցո՞յց-ցօն-օնց-ենս պարուրում (հորդորում, ստիպում) եմ, որ նա կատարի, կատարել եմ տակի:

«զյուղական պատրաստում ան անդամ»:

Ճակ ԽՈՐԾԱՅԻ վաստակության վաստակիս է մալլիս.

Այս այլ աշխատանքում (ուղարկում, սպազմում) է, որ ամենի վրա գործությունը առաջանում է առաջնահարության վեհականությամբ:

Անամուս լրաբարիւս ասուլիլայի զոստավուը զախոլ և ըսպակուի իրեն օգնություն, իրեն ենթակայի աջակցությամբ իրականացվող գործորություն:

Ուղարկի կոնտակտով որևէ տարրերակիչ ցուցիչ չունի, մինչդեռ անորոշական լրացրածություն չեն ունենալու:

የአንድሏምዱ በቅርቡ ስልጣን በቅርቡ ነው እና የሚገኘውን
ከፌይና ተቋማ የፌይና የፌይና ተቋማ የፌይና ተቋማ ነው

Վյու-ՅՎյու-ՅՅ-ՅՅ-ԿՈՒԵ Է-ԿՈՒԵ Է ՄԱՐԴԱ

Ճ սացօն-ՑՃ սացօ-օօ-յօօ-ՌԱՐԱՐՎՈՒ Հ-ՌԱՐԱՐՎՈՒ Հ-
Ե-Յ ԱՐԱՐԵՐՈՒ ՀԱՅԻ ԹԻՍ ԲԱՍԱՋՆԵՐ ԵՐ ԵՐ ԼԱՎԱՆՎԵՐ

– ՅՅ ցուցիչով շար քիչ բայածամ և զավակուս:

Քանօ-քաջ-յը-ս-ուստու է - ուստացու և (սպա ուլի) կ-ամ-ս-վ-ա-մ-ս-ի հայում է-հայեցմում է (մելու ուրիշի)

Այս աշխատանքը կազմութեալ է առաջարկ առաջարկութեալ աշխատանքի համար:

զԵցօծս-ՏԵՇ-ՋՑ-ԵՑ-Ե-Խակուս է, Խակոս է Մալիս (սպ ԽԵՂՀ)՝ Ե-Խ գուշերը Խամայվան են Խամենայի առ առաջ

-ევით ყოფილი კადატერი ამ ჩასამართლებრივ ჯარ წარმატები.

Ձուս-Ձյու-Եզօն-Եթ-Ե-Վայրիուն և-Վայրիալ և Մալիս
Ե-Վայրիուն և-Վայրիալ և Մալիս

Եցլուս-ՏԵցլ-Եցն-Եթ-Ն-Կոհյալու Է-Կոհյալ է Մա
կե կա կե ։ Տ Ն Լ Խ Ի Բ Ա Ր Ա Յ Ւ Տ Ի Բ Ա Ր Ե Ւ Տ Կ Ա Ր Ա Հ

თხოვთ-ათხო-ეგით-ებ-ს-ჭირისა ლ-ჭირის ლ შავენ
ა-მ-ა-მ- ს- ა-ს- ს- ა-ს- ს- ა-ს- ს- ა-ს- ს- ა-ს- ს- ა-ს- ს-

ՃՃԱՋԵ-ՃՃԵ-ՃՃՈՅ-ՃՃԵ-ԿԱՎՈՒՆ Է-ԿԱՎԱՐ Է ՄԱԼԻՆ

ՆԾՈՅ-ԱՆԾՈՅ-ԵՑՈՅ-ԵԾ-Ե-ԲԱՏՈՒՄ Է-ԲԱԳ ԱՆԵԼ Է ՄԱԼԻՍ

Կոնտակտը բնորոշ է իհմնականում անցողական բայերին, իսկ անանցողական բայերի կոնտակտը ցույց է տալիս, որ ենթական անուղղակի խնդրին պարտադրում է գործողությունը կատարել հօգուտ իրեն:

**Ուղղակի կոնտակտ
շվազառ յանձնայթո**

**Անուղղակի կոնտակտ
շվազառածոտ յանձնայթո**

ՅԹՅՅՅ- կասեմ	Յատյմեցանյեծ-ասել կտամ, կստիպեմ՝ ասի
ՅՃՃՃ- կարտագրեմ	ՅՃՃՃ-արտագրել կտամ, կստիպեմ՝ արտագրի
ՅԹՅՅՅ- կրերեմ	ՅԹՅՅՅ-բերել կտամ, կստիպեմ՝ բերի
ՅՃՃՃ- կվառեմ	ՅՃՃՃ-վառել կտամ քեզ, կստիպեմ,
ՅԵՅՅՅ-կմերկեմ	Որ դու վառես
ՅԹՅՅՅ-կլսի	ՅԹՅՅՅ-մերկել կտաս ինձ, դու ինձ կստիպես, որ ես մերկեմ
ՅՃՃՃ- կգրի	ՅԹՅՅՅ-լսել կտա, կստիպի, որ նա լսի
ՅՃՃՃ-կմկարի	ՅՃՃՃ-գրել կտա, կստիպի, որ նա գրի
ՅԳԳԳ-կուլարկի	ՅՃՃՃ-մկարել կտա, կստիպի, որ նա մկարի
ՅԳԳԳ-կիասկանա	ՅԳԳԳ-ուղարկել կտա, կստիպի, որ նա ուղարկի
ՅԱՅՅ-կրկնի	ՅԳԳԳ-հասկանալ կտա, կհասկացնի, կստիպի, որ հասկանա
ՅԱՅՅ-կտաքացնի	ՅԱՅՅ-կրկնել կտա, կկրկնեցնի, կստիպի, որ կրկնի
ՅԱՅՅ-կարտա-հայտվի	ՅԱՅՅ-տաքացնել կտա, կստիպի, որ տաքացնի
ՅՃՃՃ-կմերկայացնի	ՅԱՅՅ-կստիպայացնի, որ արտահայտվի
ՅԹՅՅՅ-կուլարկի	ՅՃՃՃ-կստիպի, որ մերկայացնի
ՅԹՅՅՅ-սպանի	ՅԹՅՅՅ-սպանել կտա, կստիպի, որ սպանի
ՅՃՃՃ-կդասպարտի	ՅՃՃՃ-դասպարտել կտա, կստիպի, որ դասպարտի
ՅՃՃՃ-կխմի	ՅՃՃՃ-կխմեցնի, կստիպի, որ խմի
ՅՃՃՃ-ստիպում	ՅՃՃՃ-ստիպում է տվել նրան, պարզպում է, որ նա նրան ստիպել է տպագրել:

ამ წერილს უკუნადღი გამოვაქვეყნებინებ. Այդ հոդվածը ամսագրում տպագրել կտամ:

ԻՆՎԵՐՍԻԱ
օնչյունաց

Արդեն նշվել է, որ վիացերենում ենթակա և խնդիր ցույց տվող բայերը ունեն դիմային տարրեր ցուցիչներ. չ-ն ենթակայական բայի ցուցիչն, թ-ն՝ խնդրային: Այսուհանդերձ լինում են շեղումներ. երկդեմ բայերը երեմն փոխում են այդ ցուցիչները՝ կապված այն իրողությանը, թե ինչ հարաբերություններ են պահպանվում ենթակայի և խնդրի դեմքերի միջև: Տեղի է ունենում ինվերսիա. Օրինակ՝ Վազն ց-յօտնշյոլու (գիրք եմ կարդում), Վազն Վա-ց-օջոտեց (գիրքը կարդացի), Վազն Վա-ց-օջոտեց (գիրքը կարդալու եմ) նախադասությունների մեջ չ-երը ցույց են տալիս, որ ենթական առաջին դեմքն է՝ ես: Նմանապես՝ Վյրուղու ց-Վյր (նամակ եմ գրում), Վյրուղու დա-ց-Վյր (նամակ գրեցի), Վյրուղու դա-ց-Վյր (նամակ եմ գրելու), նախադասությունների մեջ չ-երը ցույց են տալիս, որ ենթական դարձյալ առաջին դեմքն է՝ ես:

Ինվերսիս տեղի է ունենում, երբ ճախադասության մեջ լինում է երկեց անցողական բայ՝ դրված III սերիայի բայաշարքերի ծևերի հետ, որոնք պատասխանում են ռա մօլիօս? ռա մզի՞ն? ռա մզի՞ն? հարցերին:

Անանցողական բայերի մեջ ևս կան այնպիսիները, որոնց ենթակայական դեմքի ցուցիչը ոչ թե ց-ն է, այլ թ-ն: Դրանցից են՝ մօցառն (սիրում են), մժ-յօլն (ատում են), մշ-կոնցյօն (զգվում են), մթ-ցյուռն (ծարավ են), մթ-օս (քաղցած են), մոմթ-օնն (հավանում են), մաթեռք (հիշում են), մօխառն (ուրախ են), մօձօռն (զարմանում են), մջշ-ացրյօն (զայրանում են), մցացք (ունեն, շնչավորի մասին), մայցք (ունեն, անշունչի մասին), մր-կցննօթ (ամաչում են), մշ-յօլոց (շոգում են), մշ-օթ (մրսում են) և այլն:

Ծանոթություն: Բազմաթիվ բայեր, որ հայոց լեզվում ընկալվում են իրքու Անդրգործական սեռի (ասեղ, հագնել, հավանել, հիշել, սիրել, ունենալ և այլն), վրացերենում համարվում են չեզոք կամ նույնիսկ կրավորական-չեզոք:

Ակտ այլու

Ակտը բայաձև է, որ ցույց է տալիս բայով արտահայտված գործողությանը խոսողի ներկա լինելը կամ չլինելը: Ակտը լինում է երկու տեսակի՝ տեսած կամ ներկա (նախյալ) ակտ և չտեսած կամ հեռակա (շնաեաց) ակտ:

Տեսած ակտ- աժյօն-կառուցեց, քանագա-նկարեց, քաջրա-գրեց, ֆայլօ-տապալեց:

Չտեսած ակտ-այժյօնյօս-կառուցել է, քայնագա-նկարել է, քայժրա-գրել է, ֆայլը-տապալվել է:

Ցանկացած ազգային ակտը գետը բարձրացավ և կամուրջը տարավ:

Ցանկացած ազգային ակտը գետը բարձրացավ և կամուրջը տարել է:

Եթե տեսած բայաձևին ավելացնենք ուշրմյ բառը, կստանանք չտեսած ակտի ձևը.

Վյըն ուշրմյ-պարզվում է՝ գրում է:

Քայժրա ուշրմյ -պարզվում է՝ գրեց:

Նման դեպքերում չտեսած ակտը ստանում է նկարագրական բնույթ:

Չտեսած ակտը ուշրմյ բառով գործածվելու պատճառով կոչվում է ուշրմյուծոտա:

Ինաստային առումով ակտը համեմատելի է հայերենի անցյալ կատարյալով և վաղակատարով արտահայտված բայերի հարաբերության հետ, օրինակ՝ հյուրերը երեկ գնացին, հյուրերը երեկ գնացել են:

Անորոշ դերբայ նավածօ

Վրացերենում անորոշ դերբայը բայի չխոնարիված ձևն է՝ բայամում: Անորոշ դերբայը հոլովկում է, ինչպես գոյականը (Խօնծօղօ, Խօնծօղմօ, Խօնծօցօ, Խօնծօցօն, Խօնծօցօօ, Խօնծօղօց) և նախադասության մեջ կատարում է շարահյուսական նույն պաշտոնը, ինչոր գոյականը. կարող է լինել ենթակա, խնդիր (ուղիղ և անուղղակի), պարագա լրացում և այլն:

Օրինակ՝ Վահնօս չօտեցա թոմծյնրգա-գրքի ընթերցումը հոգնեցրեց (չօտեցա-ն՝ ընթերցումը, ենթակա է): Վահնօս չօտեցա նշյացա- անցավ գիրք կարդալուն (չօտեցա- ը՝ կարդալում, լրացում է): “Համաժ ցյը

զաթածքը, Հռովզքը և այլ մօթամքատ” -ուտելը ինձ չկշտացրեց, լաստելը ինչ պիտի անի: Այս նախադասության մեջ յածած և Հռովզքը բառերը ենթականեր են:

Անորոշ դերբայը -յօ հոգնակերտ մասնիկով (էք-իան) հոգնակի չի կազմում, -ե-ով (ն-արիան) հոգնակի հազվադեպ կարելի է հանդիպել, այն էլ միայն չափածո խոսքում:

Անորոշ դերբայի վերջածանցն է ա, որը ավելանում է ներկայի կամ ապառնու հիմքին՝ ց-՞յշ-՞յշ- ց-ցրյե-ցրյե, ց-ա-նցրյե-նցրյե, ց-ց-ձ-ձցյե-ցացյե, ց-ա-ց-տծու-ցատծու և այլն:

Որոշ բայերի անորոշ դերայի ցուցիչից (Տ) առաջ հանդիպում են հետևյալ հնչյունակապակցությունները՝ 6, ող, ոմ: Ցոթոց-օթոց-Ե-ա, ծոց-ծոց-Ե-ա, ջածոց-ձոց-Ե-ա, Վյցի-Վ-ող-ա, ո-Եցուե-Եր-ող-ա, Եցու-Եց-ոմ-ա, Ջուե-Ջու-ոմ-ա:

Ունենք նաև այլ կազմությամբ անորոշներ՝ դշոթ-դշոր-օռ-օ, յիշե-
յիշ-օռ-օ, զօջօն-զօջ-օռ-օ, ևո-րծ-օռ-օ, ևո-րցիշ-օռ-օ, ևօհար-յոռ-օ, ևօ-
ձր-յոռ-օ...

Բացի կարգերից անորոշը կարող է ուժենալ կերպ և կոնտակտ:

გვითბა-ნ ანტარეტიკულ ტერიტორიაზე, გა-კეთება, შე-კეთება, გა-და-კეთება- ნ, კასტარება:

Ճ-Ռ կազմվող անորոշի հիմքը սղվող է՝ եաթից, եաթց-մ, եաթց-ե,
եաթց-ան, եաթց-առ, եաթց-ու. Դոգմակի թիվ առհասարակ չունի: Բայց
երբեմն բայի հետ կապը խօսում է, վերածվում գոյականի՝ կազմելով
հիգնակի թիվ: Օրինակ՝ Մյմոնցցցա-Մյմոնցցցեցն, Նեցոմա-Նեցոմցն, Յոտեց-
յոտեցն: և այլն:

ԿԵՐՊ
ՀՅՈՒԹԸ

Կերպը քերականական (բայական) այն կարգն է, որը ցույց է տալիս, թե բայով արտահայտված գործողությունը քանի անզամ է կատարվել:

ადგინ (ქერ კავან), დაბანებ (ლავაგვეგინ), აადუღებ (ხოავეგინ), მოუბებ (კავეგინ), გავიდნებ (ეთირა გმაგებ): Այս բայაձևերը ցույց են տալիս, որ յուրաքանչյուր գործողություն կատարվել է մի քանի անգամ:

-պարզվում է՝ իինգ անգամ կարդացել է: Եռաջմայ (բազմապատիկ, հաճախակի) բառը գործածվելու համար կոչվում է եռաջմշտօսո (բազմապատկական, հաճախական): Կերպի քերականական կարգը արտահայտվում է միայն բայի անցյալ ժամանակաձևում:

Բայանուն Նաելո՞թենա

Բայանուն կոչվում են այն բառերը, որոնք ունեն ինչպես անուն խոսքի մասերի, այնպես էլ բայերի քերականական կարգեր: Եթե բայանունը հոլովվում է և նախադասության մեջ կատարում շարահյուսական գործառույթ, ուրեմն անուն է:

Օինակ՝ մաջալո (բարձր) ածական է, ջանջրցյլո (ավերված) բայանուն է:

Եթե միացնենք գոյականին, երկուսն էլ կիոլովվեն միանման.

մաջալո նաելո. (բարձր տուն) ջանջրցյլո նաելո (ավերված տուն) մաջալմա նաելոմա (բարձր տունը) ջանջրցյլմա նաելոմա (ավերված տունը)

Ծանոթություն: *Ժամանակակից հայերենում ածականը գոյականի հետ հոլովվելիս հոլովական վերջավորություն չի ստանում. մնում է անփոփոխ:*

Ածական անունը շարահյուսորեն որոշիչ է. տրված օրինակում նա կատարում է որոշիչի դեր, նաև բայանուն է (ջանջրցյլո նաելո):

Բայանունները կարող են միանալ (կցվել) նախաբայերին (բայանցներին):

Բայական կարգերից նա կարող է ունենալ ցյեօ և որոշներացոա (ուղղություն և կողմնորոշում), աեցիթօ (կերպ), ջռո (ժամանակ), ջօճո (սեռ), ջանցայթօ (կոնտակտ) և այլն: Օր՝ ցացյուցյլո (պատրաստված) և ցանցյուցյլու (պատրաստելու համար նախատեսված): Սրանք բայանուններ են, որոնցից առաջինը անցյալ ժամանակած է, երկրորդը՝ պապոնի: Նմանապես՝ ցանցյուցյլու և ցանցյուցօնցյլու - բայանուններ են, որոնցից առաջինը անմիջական (յշացած) կոնտակտի ծև է, երկրորդը՝ միջնորդավորված (յշացածօտո): Պետք է հիշել, որ բայանունները դենքի քերականական կարգ չունեն, այդ պատճառով նրանց կոչում են անդեմ բայեր:

ՄԱԿՐԱՅ ԿԹՅՈՒԺԵԾ

Գործողության կամ եղելության այս կամ այն հատկանիշը ցույց տվող բառերը կոչվում են մակրայ: Մակրայը այն խոսքի մասն է, որն ունի նյութական (ինքնուրույն) իմաստ, բայց ի տարբերություն մյուս խոսքի մասերի (գոյական, թվական, դերանուն, բայ), քերականորեն չի փոփոխվում՝ չի հոլովվում և չի խոնարհվում, այսինքն՝ չի թեքվում:

Մակրայների ամենալայն կիրառությունը բայի վրա դրվելն է. արտահայտում են գործողության հատկանիշ կամ հատկանիշի հատկանիշ՝ ե՞րբ, ինչո՞ւ, որտե՞ղ, ինչպե՞ս, ինչի՞ համար է կատարվում գործողությունը:

Ըստ իմաստի՝ մակրայները բաժանվում են հետևյալ խմբերի՝ տեղի (աջգօղօն), ժամանակի (ժրտօն), ձևի (չոտարյաց), նպատակի (մօზնօն), պատճառի (մօზյնօն), չափ ու քանակի (Կոմա-ու զանակներ) և հերթագայության (չշրջանաձև):

Յուրաքանչյուր խմբի մակրայներ պատասխանում են որոշակի հարցերի:

1. **Տեղի** (աջգօղօն)՝ որտե՞ղ, որտեղի՞ց, ո՞ւր. վ՞ան, շգմ, Կյցօտ, մաքլա, որդգլուց, օվ, օվ, ցարյութ, վօնօքան, շգնօքան, մաքլօքան, ցարյօքան, շորոջան, այշու, օյտու, մօնօչյն, Կյցօտցյն...

2. **Ժամանակի** (ժրտօն)՝ ե՞րբ, օթօն, եցառ, ցշմօն, Կյց, Շյմֆցց, ծա՛մօն, ցօնած:

3. **Չկի** (չոտարյացօն)՝ ինչպե՞ս, մըօյր, եյլա, շյատ, անյ, անյ, անյ, անյ:

4. **Նպատակի** (մօზնօն)՝ ինչո՞ւ, ինչի՞ համար, ամետցօն, մացօնտցօն, օմետցօն:

5. **Պատճառի** (մօზյնօն)՝ ի՞նչ նպատակով, ինչո՞ւ, ինչի՞ համար, ամուգում, մացուգում, օմուգում:

6. **Չափ ու քանակի** (Կոմա-ու զանակներ)՝ հերթագայության (չշրջանաձև)՝ որքա՞ն, քանի՞ անգամ, ի՞նչ չափով ամքյնած, մացքյնած, օմքյնած, թյությած, նացլյած, տրչյած, սամչյած, ատչյած, յրտուրյած, եյլյած, մուլյած, ևրյալյած, մուլունած:

Եթե հարցական մակրայներին ավելացնենք ց մասնիկը, կստանանք հարաբերական մակրայներ, որոնք գործածվում են բարդ նախադասության անդամները կապակցելուն. ևագաց, ևաօքանաց, ևաօտցյնաց, րամքյնածաց, րամքյնչյրաց և այլն:

Վրաց լեզվում մակրայթ, որպես կանոն, լրացնում է բային, իսկ հայերենում մակրայթ կարող է հանդես գալ նաև այլ խոսքի մասերի հետ, այսինքն՝ որոշ մակրայներ կարող են դրվել գոյականի, ածականի, մակրայների հետ, թեև գոյականի հետ գործածվելիս հաճախ համարվում են ածական:

დედა ერთგულიდა თავის შვილებს-მაյრებ ჩატარებული ხასიათობის მინარევის სასახლეში: ერთგულიდა (ჩატარებული) მაცხოველი ქადაგის მინარევის სასახლეში: ერთგულიდა (ჩატარებული) მაცხოველი ქადაგის მინარევის სასახლეში:

Ճռամօ մաշտած մեօարշալո զալցա - Արամը շատ ուրախ նարդ է: մաշտած (շատ) նակրայ դրված է մեօարշալո (ուրախ) ածականի վրա:

ცოტი სხეულები ძაღლიან სწრაფად მოძრაობებს - ტრიკაუნი მარქმანებელს გათ არავ ხნ გარდყის. ძაღლიან (გათ) მაკრავე ზრუბა է სწრაფად (არავ) მაკრავე ქრო:

Եթե հայոց լեզվում բազում ածականներ առանց ձևափոխության կարող են գործածվել որպես մակրայ, ապա վրացերենում ածականը անպայման ձևափոխվում է: Օրինակ՝ հայերենում *լավ* ածականը (*լավ* աղջիկ, *լավ* տղա, *լավ* արձան, *լավ* շենք) կարող է առանց ձևափոխվելու բնութագրել նաև գործողություն (*լավ* երգում է, *լավ* սովորում է, *լավ* նկարում է, *լավ* խաղում է), մինչդեռ վրացերենում այդպես չէ: առարկայի հատկանիշը ածականը ցույց է տալիս անփոփոխ (չառցօ ցողոնեա, չառցօ ծօթո, չառցօ մցըլո, չառցօ շցնօձա), բայց մակրայաբար գործածվելիս, հատկապես եթե բայց խոնարիվում է, անպայման են-թարկվում է ձևափոխության՝ ստանալով պարագայական հոլովի վեր-ջավորություն՝ -աց (չառց-աց մըլքոնե, չառց-աց և՛թցըլոնեն, չառց-աց եօթիաց, չառց-աց տամաժոնե):

Այսպիսով՝ Վրացերենում շատ են այն ածականները, որոնք ունեն մակրայական ձևեր, մինչդեռ հայերենում այդ ածականները գոյական-ների հետ գործածվելիս փոփոխության չեն ենթարկվում, եթե կատարում են ձևի պարագայի այաշտոն՝ լավ մարդ է (չարցօ զաՅօօ), լավ մարդ (չարցօ զաՅօ), լավ նվագում է (չարցած աւրշղջեն), հիվանդն արդեն լավ է (օգածօմբոց շաբաթ շարցած օրօն) և այլն: Այս կարգի ածականների թվին են պատկանում, ամուր, աղոտ, բարձր, գեղեցիկ, դառն, դժվար, թաճկ, թերեւ, ծանր, կոպիտ, մաքուր, սկ, սպիտակ, կարմիր, վատ, տիսուր,

ուրախ, քաղցր, նաև՝ անաղմուկ (շեմաշրագ), անմիս (շետրւոց), անձայն (շեմոց), անհարմար (շեշրեշլաց), առատ (շեցաց), անտեսանելի (շիօնրաց) և այլն:

Առհասարակ վրացերենում մակրայները, լեզվի պատմական օրոգացման հետևանքով առաջանալուց բացի, կազմվում են նաև գոյականներից, ածականներից և դերանուններից.

1. Օգտագործելով տրական հոլովի և վերջավորությունը՝ կարող ենք ստեղծել տեղ և ժամանակ ցույց տվող բազմաթիվ մակրայներ. ջոլա-ջոլա-ջոլա-ն, ջոլ-ջոլ-ջոլ-ն, և այլն:

2. Ժամանակ և ձև ցույց տվող որոշ մակրայներ կարող ենք ձևավորել նաև գործիական հոլովի օտ վերջավորության կիրառումով՝ ջոլա-ջոլ-ջոլ-օտ, ջոլ-ջոլ-ջոլ-օտ, և այլն:

3. Ածականներից և թվականներից մակրայներ կարող ենք կազմել՝ օգտվելով պարագայական հոլովի առ վերջավորությունից: Հարց-օ-հարց-առ, լուսաթ-օ-լուսաթ-առ, ջոնչ-օ-ջոնչ-առ, լոյթ-օ-լոյթ-առ, յրտ-օ-յրտ-առ, ձօրցելո-օ-ձօրցել-առ, իյթ-օ-իյթ-առ և այլն:

4. Մի քանի մակրայ հնարավոր է ստեղծել օգ վերջածանցի կիրառումով՝ մարցենա-մարցեն-օց, մարչցենա-մարչցեն-օց:

ԴԵՏԱՊՐՈՒԹՅՈՒՆ ԾԱՇԽՁԵՂՋՈ

Դետադրություններն անփոփոխ օժանդակ բառեր են կամ հնչյունակապակցություններ, որոնք կցվում են այս կամ այն հոլովածկին և ցույց են տալիս առարկայի դիրք (թե որտեղ է գտնվում առարկան), ուղղվածություն, անձի կամ առարկայի առկայություն, անձի կամ առարկայի հարաբերություն և այլն: Վրացերենի հետադրությունները համապատասխանում են հայոց լեզվի հետադիր (վերջահար) կապերին: Օր՝ Վրացերենի Կյ-ին համապատասխանում է հայերենի Վրա-ն Վազն քաջօճախ-գիրքը դրված է սեղանին կամ սեղանի վրա. տարբերություն գրեթե չկա. միակը այն է, որ հայերենում վերջահար կապերը գրվում են բառերից անջատ՝ առանձին, իսկ Վրացերենում՝ և անջատ, և միասին:

Վրացերենում առավել գործածական հետադրություններից են՝
Ճիշ - դեպի և աելուսցիշ-դեպի տուն. մազօքար և աելուսցին
տցիւ-համար և աելուստցիւ-տան համար զոյօճյ և աելուստցին
ցան-ից-ամեանցօնցան ընկերությից Վազն մազօճյ ամեանցօնցան
եօնցան - փայտից շաշտյանցունա եօնցան
Կյ-վրա մազօճանց-սեղանի վրա ձագմցո մազօճանց ձագօճյ
Շո-ում (մեց) և շուղաժո-դպրոցում մթա և վազլունի և շուղաժո
տան- հետ (նաև՝ մոտ) մթաետան - եղբոր հետ մթաետան յշտած Վազօճյ
տյագրման. Եղբոր հետ գնաց թատրոն: և շուղաժո-դպրոցի մոտ մովագյ
քան և շուղաժոտան. Աշակերտը կանգնած է դպրոցի մոտ:

Ճօտ - նման (պես) մթաեցօտ - եղբոր նման մովագան մթաեցօտ
յշտ-հետ (հանդերձ) ոչանաւոյշտ-ընտամիքի հետ և տյամրած մոջօճյ
ոչանաւոյշտ
մթօն (մօջ) - մինչև և աելուսմթօն (և աելուսմօջ) մինչև տուն և շուղաժօճյ
և աելուսմթօն 1 յմ-ու. Դպրոցից մինչև տուն 1 կմ է:
Ճամու-պատճառով, հետևանքով մթօն ճամու-նրա պատճառով
Վազմօն ճամու-անձրկի պատճառով և այլն (զգալցօն) ճամու Շյած
մթսագաճօա- Երաշտի պատճառով վատ բերք է:
Թոյր-կողմից մյաշեն մոյր-բանվորների կողմից ամենց-շունա մյաշեն
մոյր. Կառուցված է բանվորների կողմից:
Մօմարտ - հանդեպ (նկատմամբ) հցըն մօմարտ- մեր հանդեպ հցըն

մօմարտ մովագյեց մշշամ տագա՞օօնս օյցեց. Մեր հանդեպ աշակերտները միշտ բարեկիրթ էին:

Մտրու - միջև նցյեն Մտրու - մեր միջև հցյեն Մտրու զարցո շրտոյցրտուծած. Մեր միջև լավ հարաբերություններ են: աև Եղշացնցուած Մտրու զամուռից քանցո ցորդավայցուած. Ուսանողներից նա առանձնանում է լավ վարք ու բարքով:

Ցյա - արանքում (մեջ) ու Եյցելո Ցյա. Երկու կրակի արանքում:

Ճառճառ - բացի օմօն ճառճառ - նրանից բացի օմօն ճառճառ ցցելու Եյտուսանօ. Սրանից բացի՝ բոլորը գերազանցիկներ են:

Վրաց լեզվում հոլովները պահանջում են որոշակի հաստատում հետադրություններ:

Օրինակ՝ տրական հոլովը պահանջում է հետևյալ հետադրությունները՝ -ցօտ,-ուան,-Քյ,-Շօ,-Ցյա,-Մտրուն,

սեռականը՝ մօյր, մօմարտ, ճառճառ, -ոցօն, -ցյն, -ցան,

գործիականը՝ -յրտ, -ցան,

պարագայականը՝ -ժօօն (-ժօջ):

Որոշ հետադրություններ ունեն մի քանի իմաստ: Օրինակ՝ սեռական հոլովի -ցան հետադրությունը արտահայտում է գործողություն (մմօնցան մօքյեցան ծառաւու- եղբորից ստացած նամակ), նյութ (նօնցան ճամփացեցան մյութու-փայտից պատրաստած նստարան), պատճառ- (նօւենացան ճաճամթցառու ծալաեն-երաշտից այրված խոտ):

Հետադրությունները հավելվում են տրական, սեռական, գործիական և պարագայական հոլովներին:

Հետադրություններից մի քանիսը գրվում են անվան հետ միասին, որոշ հետադրություններ էլ գրվում են անջատ: Դամապատասխանաբար, վրացերենում հետադրությունները լինում են երկու տեսակի՝ անջատ և կցական: Անջատ են երկվանկ, կցական են միավանկ հետադրությունները:

ՀԱՂՎԱՊ
ՀԱՅԺՈՒՐՈ

Համադաս բառեր, շարահյուսական տարրեր միավորներ, բարդ նախադասության տարրեր բաղադրիչներ, խոսքի այլ տարրեր իրար կապակցող սպասարկու բառերը համարվում են շաղկապներ:

Վրաց լեզվում շաղկապնդը լինում են համադասական (թայրոցձեցոց) և ստորադասական (թայրոցթեգծածոց):

Համադասական (թայրոցից հետո) շահկապները կապակցում են նախադասության համադասական անդամները կամ բարդ նախադասության մեջ համազոր նախադասությունները. դրանցից են՝ օս, ուշ, մաշրամ, եռօթ, ան, անշ, յեյ օջօ (յ. օ.), եան (եան-եան), զօնք (զօնք-զօնք), ույնք (ույնք-ույնք), ձռամշոյ (յու ձռամ-ձռամշոյ) և այլն:

Վրացերենում գործածվում են համադասական շաղկապների հետևյալ ենթատեսակները.

2. Բաժանական կամ տրոհական.

բաժանման՝ տրոհման-մացալքային պահանջման մեջ անդամ է առաջարկությունը:

Օրինակ՝ დედა մոցօდյե ան (անձա) մամա. *Մայրը գա կամ հայրը:* յարտցան յետք ստեղծմանցանցան մոմցւու ուշնա քանչյաց քանչյաց պատուի. *Վրաց լեզվի դասագիրք տուր, թեկուզ՝ տարրակամ:* ցմբա թագուցյա, ցմբա քարիցյա. *Ուզում է՝ գնա, ուզում է՝ մնա:* եան օգորչ մոցօն, եան ցցօնն. *Կամ շուտ է գալիս, կամ՝ ուշ:*

3. Ներհակական կամ հակադրական- մանուկան մասին պատճենաբառը կազմված է առաջնային գործողությունների մասին:

დიღას სკოლაში მიეღიაგარ, ხოლო საღამოს გაკეთილებს გვწაგლობ. **უოაქიტუან ძელი** ნამ დაის, ჩაც ხელიუან დასწრი ნამ სულირის: თეატრში მანდოდა წასკლა, მაგრამ დედამ არ გამიშვა. **მასტრინ ჭი ილიმ დამა, რაյგ მაჯრი მოიკ ჯოსეგ:** ჩემი და მეათე კლასში სწავლობს, მაა კი- უნივერსიტეტის სომხური ფილოლოგიის ფაკულტეტის მეორე კურსზე. ჩე ღოიარი სასამეტორი დასარამის ტ სულირი, ჩაც ხელაური არამარტინი თავად გადასახლდება.

Նմանական, թաօջօցքներում անց յեց օգօ (կամ, ուրեմն, այսինքն)*.
Օրինակ՝ մովագոյ անց մտնիցը լուսանող:
քաջա օանցարո, յեց օգօ նամքուն Կամ ուսանող:
իսկական ծմեռը:

Ծանոթություն: Դայերեմում կամ-ը համարվում է տրոհական-բաժանական: Ուրեմն-ը ստորադասական շաղկապի մակարերական (հետևանքի, եղակացական) ենթատեսակ, իսկ այսինքն-ը՝ ստորադասական շաղկապի բացահայտման ենթատեսակ (հայ լեզվաբաններից ոմանք թե ուրեմն-ը և թե այսինքն-ը նույնպես համարում եմ համադասական), մինչդեռ վրացերենում դրանք համադասական շաղկապի նույնական ենթատեսակին պատկանող շաղկապներ են:

Ստորադասական շաղկապները երկրորդական նախադասությունը կապում են գլխավորին. դրանք են՝ ռոմ, ռուզեաց (ռուցա), ոյ առա, եանամ, զօքրյ, եազաց, ռուզորց զո, ռազգանաց, զօնաօքան, օմօքոմ ռոմ, ռատա, ռազո և այլն: Ըստ կապակցության բնույթի լինում են.

1. **Ժամանակի-** քրուսա: Տաճամ, ռուզեաց (ռուցա), ռուզորց զո, զօքրյ ոյ առա..

Օրինակ՝ մօնօնարյ ձօքուզյնեց օյնյօնա, զօքրյ զօքուզ վ'զօմյօնա, ռուզորց զո զօքօօզյօնե, մօնօնարյց ձօքուզյօնե.

ձյգուց տայե առ մօնյօնա, Տաճամ մօնլագ առ ձօքուզյուրդա.
զօնաօքան իսածարա ոյ առա, մօնօնցը ետքյըլմո վ'զօքուզ. **Քննությունները** վերջացրեց թե չէ, իսկույն գյուղ գմաց:

2. **Ապատճառի և հիմունքի** - մօնյօնասա: ռազգանաց (ռազգան), զօնօօզյօն, ռազո, օմօքոմ ռոմ.

Օրինակ՝ ցեղնօ մօնքուալուա, մօնցա տացո յեզմուոցյն վ'յալ-վ'յալ,
ռազգանաց զօնօնցյը զօքըն իսամուցօն (օ. զ.)

ոյլցըն զօնօօզյօն ևնց ցեղրո, մյ Տաճամարմքցցու առա մայցն ռա. **Քանի որ**
Դուք այդպես եք ցանկանում, ես հակադրվելու ոչինչ չունեմ:

3. **Ապատակի-** մօնեսա: ռատա, օմօտցօն, ռոմ

Օրինակ՝ ծյացն զյցագունյօն, ռատա գյրուագուստան զօքեցյ.
զօնօս ձօքրյ զօքյօն, ռոմ լայլցանիյ առ ձօմօցցօնցյ.

4. **Գիշման-** քօնօմօնասա: ոյմցա, զօնքաց, ոյնքաց..

Օրինակ՝ մյուտյօն քառմա տանքատան օվյու յըկն ձօնյօն, ոյմցա տոփօն
եռուան առ այլցեցա. **Դակառակորդի զորքը սկսեց կամաց-կամաց**
մահանցել, թեն իրացաններից կրակել չէր դադարում:

5. **Տեղի-** ձօքուզօնա: Տաճամ, Տաճամաց, Տաճամաց, Տաճամաց, Տաճամաց..

Օրինակ՝ Տաճամ քալու տացուզուա, գյուրը սկսեց կամաց-կամաց

ՄԱՍՆԻԿՆԵՐ ԵՎՇՈԾՈՒՅՑՆԵՐ

Մասնիկ համարվում է անկախ իմաստ չունեցող հնչյունը (Յ), հնչյունախումբը (աջ) կամ բառը (թեռլուգ), որը միանում է նախադասության անդամին և իմաստի առումով նրան տալիս է այլ երանգ: Մասնիկները կարող են միանալ գրեթե բոլոր խոսքի մասերին՝ գոյականին (ամեանցմա-Յ), ածականին (վատաշու-Յ և ազո-Յ), բվականին (օքյետա-Յ չառչու ամօնքա) և հենց իրեն՝ մասնիկին (առ-Յ, զեր-Յ), մասնիկավոր բառին կարող է ավելանալ ևս մեկ մասնիկ՝ (եամո-առց-Յ): Մասնիկներն ունեն բավականին լայն կիրառություն:

Մասնիկները կարող են դրվել բառից առաջ կամ հետո կամ էլ կարող են կցվել համապատասխան բառին: Բառին կարող են կցվել հետևյալ մասնիկները՝ -ՅՅ, -ՅՅ, -ՈՈ, -ՅՅ, -ՅՅ:

Ըստ իմաստի՝ մասնիկները կարող են լինել՝ հարցական, ժխտական, անորոշ, մոտավոր, սաստկական, ուժեղացնող, ըղձական, զգացական, բացականչական, հաստատական:

1. **Հարցական** - յօթեցտօս: Տ? Մ՞՞յ?, Ե՞յոյ? Չ՞ճա՞?, Ե՞ոմ? Ե՞որ? Ե՞ո՞մ մոօցայ՞ ծա՞թոցա՞ն?
2. **Ժխտական** - շարցողութօ- շշշովմօտօ: Ա՛՛, զեր, Ե՞յ, Ռուցօ, Ա՛՛՛, Ա՛՛՛՛, Ե՞յցար, զեզար, Ա՛՛Յ, զերց, Ա՛՛՛, զեզարց, Ռուցօ...
յիմմա զեր շշշցը ազաժմցոցն. զեր էշտյնե, զեր Վազա, զեր նաեացե...
(զեր մասնիկը իհմնականում նիանում է բային):

Ծանոթություն: Նշված մասնիկներից առաջին երեքը՝ Ա՛՛, զեր, Ե՞յ ունեն իմաստային նրերամգմեր: Դրանց իմացությունը կարևոր է:

Ա՛՛ մասնիկը ցույց է տալիս գործողության կատարման ժխտում, երբ գործողը՝ անժը, չի ուզում կատարել.

Ա՛՛ Բացցածո - (չուզեցի) չգնացի, Ա՛՛ մոցօքա - (չուզեց) չեկավ, Ա՛՛ Ջյաներցըզ - (չուզեցի) չկատարեցի:

Գործողությունները չեն կատարվել, որովհետև իրականացնողները պարզապես չեն ցանկացել:

Հյու մասնիկը նույնպես գործողության ժխտում է ցույց տալիս, բայց կատարողը ոչ թե չի ցանկանում կատարել, այլ ինչ-ինչ պատճառներով չի կարողացել կամ չի կարողանում. զյու Ցացացու - չկարողացա կատարել, զյու Բացցածո - չկարողացա գնալ. զյու մոցօքա - չկարողացավ գալ:

Ա՛՛ և զյու մասնիկների գործածության ժամանակ բայածել մնում է անփոփոխ:

ա՛ռ մոշալը (չեմ գա)	ա՛ռ քաջի՞յթ (չեմ գրի)
զյշ մոշալը (չեմ կարող գալ)	զյշ քաջի՞յթ (չեմ կարող գրել)
ա՛ռ մասմիկը նաև գործողությունն արգելող իմաստ ունի.	
ա՛ռ թանգալը (չես գնա)	ա՛ռ մոնղալը (չես գա)
ա՛ռ թանցօքի! (չգնաս)	ա՛ռ մոնցօքի! (չգաս)
Եշ մասմիկը նույնպես գործողությունն արգելող իմաստ ունի, բայց մեղմ, գրեթե խնդրամքով.	

Եշ քասիցձ! Մի՛ սկսիր (լավ կլիմի՝ չսկսես):

Եշ յօքշցրոծ Մի՛ գնիր (լավ կլիմի՝ չգնես):

ա՛ռ և Եշ արգելակամ հրամայակամ մասմիկմերը այդուհանդերձ
իմաստով մոտ են, ուստի մեկը կարելի է փոխարինել մյուսով, միայն թե ան-
հրաժեշտ է իհշել, որ նրանց առկայությամբ բայերը հանդես են գալիս
տարբեր ծևով.

ա՛ռ թանգալը! Չե՛ս գնա (կտրուկ, սպառնալից):

ա՛ռ շոենօ! Չե՛ս ասի (կտրուկ, սպառնալից):

ա՛ռ օյօքու! Չե՛ս գնի (կտրուկ, սպառնալից):

Եշ օֆցցա! Մի՛ ասա (լավ կլիմի՝ չասես):

Նախադասություններ ա՛ռ, զյշ, Եշ Ժխոտակամ մասմիկմերով.

Ֆյ զյշ քաջոց յի՞ ոյմա, ցուեաց(ա), յօքցյ յրտեյցը ամօենաւ. Ես չհասկա-
ցա այս թեման, խնդրում եմ, ևս մեկ անգամ բացատրեք:

Ծյցոյտանու Ծյցալը մշատած, առացյար ա՛ռ օմօն. Նեռախոսը վատ է աշ-
խատում, ոչինչ չի լսվում:

ծորօժն, մյ արօնատ, ցէնացյածաք զյշ ցլուծարացուծ, քա ովեյյն զյշ ցամցյու-
ներեցնե՛ք, ես հավաճարար պարզ չեմ խոսում, և Դուք չհասկացաք (չկարո-
ղացաք հասկանալ):

ա՛ռ մյեմն, ռաժում օշօնօտ? Չեմ հասկամում՝ ինչո՞ւ եք ծիծաղում:

ման յարցաք զյշ ցացու նաոյածո. Նա լավ չհասկացավ ասվածը:

-Մյեն ռա, ա՛ռ մոնղալը? Դու, ինչ է, չե՞ս գա:

-Ցցո՞ւ, զյշ մոշալը. Պ'չ, չեմ կարող գալ:

-Ոյցյնո նյեած, ա՛ռ ցօնքատ, Եշ ցօնքատ! Չեր կամքն է, չեք ուզում, մի՛ ուզեք:

3. Բացականչական- ցանցօցոցնյօններ:

Եշ լուսական- ցանցօցոցնյօններ:

Եշ լուսական- տատյառություններ:

ռա լուսական, ռա մշցնոյրութ:

4. Անորոշ - ցանցաթջրցրցութան - թյ, - դա, - զացա. այս մասմիկմերը
հավելվում են հարցում արտահայտող բառերին (ոերանուններին և
մակրայներին), զրկում նրանց հարցական իմաստից և դարձնում
անորոշ:

Օրինակ՝ ցօն?, ցօն-թյ, ռա? ռա-թյ, ռոմցո՞ւ-ռոտմցո՞ւ-թյ, եած? եած-թյ,
ցօն-դա, ռածա, եած-դա, ռա-դաց(ա), եած-դաց(ա)...

Մյեն որյ զյշ մոնցալը, ցօնքա յնքա ցանցա ցանցա թացին.

5. Կարարերական... մօմառոցնօտու: ց(ա), (ցօնց, եածաց...)

ցօնց մոցցարցն ա՛ռ ցցյեն, օգօ ուցցօնա մթցրուա.

6. Սաստկական - ցածրության մասին: Եթ, զու զուգը, վեցի, մասն և... ծագման պահին, չուն առևն շճաւում:

სტუდენტები უკვე მოგროვილიყვნენ.

7. Կաստատական- մօցիքություն: Առաջ, գո, դօազ (քօաթ), առա, զըշրա, զըր մտցազ!

8. Ուղղակի-եօթցա-եօթցուուօ: Ֆյուխ (Ֆյ օթցօ), ովչո (Ֆան օթցօ), -ու, յը առ օքնեց-ցյույօ.

თქმ (თქვა) გოւე է თავის, ირ აღაღი დენდე ასაძღ ხერკორიდ
დენდღ აცხო ჰ ხალირი ხერირ დენდე ხერირ ანდე როგორც
გთხარი, ასე მოქეცი-თქმ.

-ო-ი` նա ասաց, ցույց է տալիս, որ խոսքը պատկանում է երրորդ դեմքին, հաղորդվում է երրորդ դեմքի ասածը.

-უჭ, რა გნახეთ, რა გნახეთო!- წამოსთქვეს ყვაგილებმა.

9. Մոտավոր-մօաելույթիուն-ուգա:

ათიოდე: ათიოდე სტუდენტი იყო ლექციაზე.

ასიდან სამიოდე სტუდენტმა გერ ჩააბარა გამოცდა.

10. Եղանակավորող- մտածալութեատ: աճա, առ, ճարյեմ, ջայ, ցցիք, ցցիքձև, ցաստյ, ցրտո, տառյմծօն, տառյուն, ույրմյ, օյնյեմ, օյնյեա, մուզո, նյժուազո, յնճա, եռլությ և այլն:

Մասնիկների ճնշող մեծամասնությունը ծառայում է ցուցում, հրահանգ (թօսատյաց), իղձ (նաբազրա), հնարավորություն (նշեածնյածլութա), պարտավորություն (ջալճաշալյաց), դրդում, գրգռում (վայենցա), հարկադրում (օժյալյաց) արտահայտելուն:

Օրինակ՝ աձա: աձա, ովզըբ օվատ, ծոփյօթ!

Ճա: Ճռ Իշխան Եղիշեա. Ճռ Շյահու Բժիշկո.

ბარებ: ბარებ ქსელ გააკეთე.

დაქ: დაქ წავიდნენ!

ეგების: ზოოპარკში წაგიდეთ, ეგების ინემი გნახოთ.

ერთიანობის გამავლების უკანასკნელი დღე.

გაითუ: გაითუ ჩემბიონს არახავდოსად შეხვდებ.

თთეჭმის: გასტროლებბა თთეჭმის ერთი კვირა გასტრანა.

თითქოს: თითქოს საღამო იყო, სტუმრები რომ წავიდნენ.

თურმე: თურმე დადი შეცნიერო ყოფილა ჩვენი სტუმარი.

օյթեծ (օյթեծա): օյթեծ թյ ն'ազուցյ. օյթեծա զազշտա.

კინგლაშ: სისარული(ით)ხვდან კინგლაშ გული გაუსკდა

ხეტავი: ხეტავი მაღე მოვიდოდეს გაზაფხული.

უხდა: უხდა წაგიდეთ თეატრმა. უხდა გაფაბეთ

ებგე: ებგე საფრენი ძნად არის.
k k 2 k f f k k f k k 2

ხოლმე: სეგანძი ისგეხებს ხოლმე.

ԶԱՅՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ՄԹՌՈՒՆԴԵՑՄԱՆ

Զայնարկություն կոչվում են այն հնչյունները, հնչյունախմբերը կամ բառերը, որոնք ունեն ավարտուն, վերջավորված իմաստ և արտահայտում են զգացական ու կամային վերաբերմունք:

Ոչ, ոչ թշնօնոյրօ! ոչ – արտահայտում է հիացմունք, բայց կարող է արտահայտել նաև դժգոհություն։ Ոչ, զը առ Մյօմլյօձա, առօ! ԵՎ, այսպես, միևնույն ձայնարկությունը, պայմանավորված խոսքի իմաստով և հատկապես հնչերանգով, կարող է արտահայտել տարբեր զգացմունքներ՝ ուրախություն, վիշտ, կարոտ, զարմանք, ափսոսանք, բողոք, զայրույթ, արհամարհանք և այլն։ Վրացերենում ևս ձայնարկությունները նախադասության անդամ չեն դառնում։

Վրացերենում առավել գործածական են հետևյալ ձայնարկությունները։

1. **Ուրախության և հիացմունքի** – եօեարշագօօ – աջգուցքօօ։ Ոչ, զօ՞մ, չ՞!
2. **Դավանության** – մովթոնցօօ։ զա՞մ! ցոհաց!
3. **Թախծի, ցավակցական-** մԾՇեարցօօ։ զաօ! զաօմց! շօ! շօմց! ոե!
4. **Ջզվանքի** – Նօթօօօօ։ ցյու! շօ!
5. **Զարմանքի** – ցացցօրցցօօ։ ծօքօօ! ցրօօօ! ցօ!
6. **Կոչական** – մովթոնցօօ։ ածօ! չօ! ցօ! չցօ!
7. **Ըղձական, կարոտի** – նաջցօօօ։ աժօ! չժօ!
8. **Կարեկցանքի** – չօօօ! չօօօ!
9. **Սաստելու** – ցահշմցօօօ։ եյօ! ჩյօ!

Կետաղրության մասին. Եթե ձայնարկությունը գործածվում է առանձին (զա՞մ! եյօ! ածօ!), ապա ձայնարկությունից հետո դրվում է բացականչական նշան՝ (!), իսկ եթե ձայնարկությունը դրված է նախադասության սկզբում (ցոհաց, զարցաց დացօվշերօ!), նրանից հետո դրվում է ստորակետ, իսկ նախադասության վերջում՝ բացականչական նշան։

Ձայնարկությունները, ինչպես հայերենում, այնպես էլ Վրացերենում, կարող են կազմված լինել մեկ կամ մեկից ավելի հնչյուններից։

Ձայնարկություններին շատ մոտ են նմանաձայնական հնչյունները, դրանք թռչունների, միջատների, սողունների, կենդանիների, անշունչ առարկաների, բնական և ֆիզիոլոգիական երևույթների ձայներն են։

**Լինել բայի խոնարհումը
ՑԹՑԵՃ Կմենա շղզցեծա**

I սերիա (I երաժ)

Ներկա ժամանակ	Անցյալ անկատար	Ստորադասական ներկա
աթցո՞ո	շիցցիցցո՞ո	աթցո՞ո չացնցծծո՞ո
ցա՞ռ	ց-առ-ո	...
ե-առ	ե-առ-ո	
առօ-և	առօ-ան	

Ապառնի ծցոցաքօ	Դաճախական եռադյուծուսո ձորցցը
ց-այնցօ	ց-օյնցօ-ո
օյնցօ	օյնցօ-ո
օյնցօ	օյնցօ-ան

Ապառնի ծցոցաքօ	Դաճախական ապառնի
ց-օյնցօ	ց-օյնցօ-ո
օյնցօ	օյնցօ-ո
օյնցօ	օյնցօ-նյն

II սերիա (II երաժ)

Անցյալ կատարյալ	Ստորադասական
իցցիցո՞ո	չացնցծծո՞ո
ց-օյցօ	ց-օյցօ-ո
օյցօ	օյցօ-ո
օյցօ	օյցօ-նյն
...	ցօյ-ո-ո
օյցօ	օյցօ-ո
օյցօ	օյցօ-նյն

III սերիա (III երաժ)

Առաջին հետևանքային	Երկրորդ հետևանքային
ձառցցը ուշրժցուծոսո	ժառնց ուշրժցուծոսո
ց-պոցոլցա՞ռ	ց-պոցոլցա՞ռ-ո
պոցոլեառ	պոցոլեառ-ո
պոցոլ-ա	պոցոլ-ան

Երրորդ ստորադասական
մյեաժյ յանշանցծուսո

զբոյօլոյպո	զբոյօլոյպոտ
զոյօլոյպո	զոյօլոյպոտ
զոյօլոյպո-ն	զոյօլոյպոջնին

**Առավել գործածական բայերի խոնարհումը
յայլանության եմանական նմուշներուն նմուշներուն**

Թյուժ, ժՊՄեջ

անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ

մյ Յիշր,	զբոյօլոյպո	իցին Յիշրու,	զբոյօլոյպոտ
մյ Յիշր,	զոյօլոյպո	ովիցին Յիշրու,	զոյօլոյպոտ
մյ Յիշր,	զոյօլոյպո-ն	մասն Յիշրուն,	զոյօլոյպոջնին

Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ

մյ Ճաշիշրու, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ	իցին Ճաշիշրու, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ
մյ Ճաշիշրու, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ	ովիցին Ճաշիշրու, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ
մաս Ճաշիշրու, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ	մատ Ճաշիշրուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ

Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ

մյ Ճաշիշրու, Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ	իցին Ճաշիշրու, Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ
մյ Ճաշիշրու, Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ	ովիցին Ճաշիշրու, Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ
մաս Ճաշիշրու, Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ	մատ Ճաշիշրուն, Ցումագանու գրու Ապառնի ժամանակ

ՀԱՅԺԱՐԺԱԾՈ, ԺՄՋԱՐԺԱԾ

անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ

մյ Ճաշիշրու, Հայժարժածուն, անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ	իցին Ճաշիշրու, Հայժարժածուն, անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ
մյ Ճաշիշրու, Հայժարժածուն, անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ	ովիցին Ճաշիշրու, Հայժարժածուն, անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ
մաս Ճաշիշրու, Հայժարժածուն, անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ	մատ Ճաշիշրուն, Հայժարժածուն, անձանքելու գրու Ներկա ժամանակ

Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ

մյ Յովից, Հայժարժածուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ	իցին Յովից, Հայժարժածուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ
մյ Յովից, Հայժարժածուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ	ովիցին Յովից, Հայժարժածուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ
մաս Յովից, Հայժարժածուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ	մատ Յովից, Հայժարժածուն, Վարելու յայլանության Անցյալ ժամանակ

მომავალი დრო საჭარბელო

მომავალი დრო საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

დასკვერება, უძრავი

ახლანდელი დრო საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

წარსული დრო საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

მომავალი დრო საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

გამომცველი, მომავალი დრო საჭარბელო

ახლანდელი დრო საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

წარსული ერთ საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

წარსული ერთ საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

მომავალი დრო საჭარბელო

მეტყველები და მომავალი დრო საჭარბელო

ՀՅՈՒՋՅԱ, ԹԱՅԵԱՃ

Ձեռանձյուղու քրո Ներկա ժամանակ

թյ զարգացած, զալցեծոծ թյն զարգացած, տպեցոծ և զարգացածն, տպեցոծն	իցեն զարգացածո, զալցեծոծո ովցին զարգացածո, տպեցոծո ևս զարգացածյն, տպեցոծյն
---	--

Վարելու քրո Անցյալ ժամանակ

թյ զարգացած, զալցեցի թյն զարգացած, տպեցի ման զարգացած	իցեն զարգացածո, զալցեցիո ովցին զարգացածո, տպեցիո մատ զարգացի, տպեցիունից
---	--

Ցանքացածու քրո Ապառնի ժամանակ

թյ զարգացած, զալցեցի թյն զարգացած, տպեցի ևս զարգացածից	իցեն զարգացածո, զալցեցիո ովցին զարգացածո, տպեցիո ևս զարգացածից
--	--

ՔՅՈՒՃ

Ձեռանձյուղու քրո Ներկա ժամանակ

թյ զարգացած թյն զարգացած ևս զարգացած	իցեն զարգացածո ովցին զարգացածո ևս զարգացածո
--	---

Վարելու քրո Անցյալ ժամանակ

թյ զարգացած թյն զարգացած ևս զարգացած	իցեն զարգացածո ովցին զարգացածո ևս զարգացածո
--	---

Ցանքացածու քրո Ապառնի ժամանակ

թյ զարգացած թյն զարգացած ևս զարգացած	իցեն զարգացածո ովցին զարգացածո ևս զարգացածո
--	---

ՃԱՅՈԾՈՂՋԵՅ

աելունքելու դրու Ներկա ժամանակ
մյ զաւողած իցե՞ն զաւողածու
մյն աւողած ովցի՞ն աւողածու
մե աւողածն օնսու աւողածյն

Վարելու դրու Անցյալ ժամանակ

մյ զագաւողած իցե՞ն զագաւողածու
մյն զագաւողած ովցի՞ն զագաւողածու
ման զագաւողած մատ զագաւողածն

մոմացալու դրու Ապառնի ժամանակ

մյ զագաւողած իցե՞ն զագաւողածու
մյն զագաւողած ովցի՞ն զագաւողածու
մե զագաւողածն օնսու զագաւողածյն

ՆՑՀՅ

աելունքելու դրու Ներկա ժամանակ

մյ մոշճոցառ, մոշճոցառ իցե՞ն մոշճոցառու, մոշճոցառու
մյն մոժօնառ, մոժօնառ ովցի՞ն մոժօնառու, մոժօնառու
մե մոժօնս, մոժօնս օնսու մոժօնս, մոժօնս

Վարելու դրու Անցյալ ժամանակ

մյ մոշճօ, մոշճօ իցե՞ն մոշճօս, մոշճօս
մյն մոշճօ, մոշճօ ովցի՞ն մոշճօս, մոշճօս
մե մոշճօ, մոշճօ օնսու մոշճօնյն, մոշճօնյն

մոմացալու դրու Ապառնի ժամանակ

մյ մոշճ, մոշճ իցե՞ն մոշճու, մոշճու
մյն մոշճ, մոշճ ովցի՞ն մոշճու, մոշճու
մե մոշճ, մոշճ օնսու մոշճյն, մոշճյն

**ՀԱՅԵՐԵՍ-ՎՐԱՑԵՐԵՍ ԶՐՈՒՑՎԱՐԱԾ
ՆԹՁԵՇՐ-ԺԱՐՈՄՇԼՈ ՍԱՏԱՇՁՐՈ**

**ՈՂՋՈՒՅՆ
ՅՈՆԱՀԱՋԵԱ**

Բարե /Զեզ/	Ճամառշշոծա/թ/!	գամարջորա/թ/!
Բարե /Զեզ/	Ճացօմառշշոծ/թ/!	գագիմարջոս/թ/!
Բարի լույս	Ճօլոճ ՃՇցօլոտծօնա!	իրրե պատասխան/ ոիլա մշվիդորիսա!
Բարի երեկո	Նաջամո ՃՇցօլոտծօնա!	սաղամո մշվիդորիսա!
Բարի գիշեր	Ճամյ ՃՇցօլոտծօնա!	ղամն մշվիդորիսա!
Բարի գալուստ	Ճյտօլո օցոն Թվշյենո	կեթիլի իհոս թքվենի մոբրծամերա!
	Ճոնձրմանյեծա!	
Ուրախ եմ Զեզ տեսնելու համար	Թօնարօս, Թվշյեն Ռոռ զեյժացտ	միխարիա, թքվեն րոմ գիւնդավթ
Ինչպե՞ս եք	Ռոռշտռ Ճռմանցյեծօտ?	րոգոր բրծամդերիթ?
Ծնորհակալ եմ, լավ,	Ճմաջլոտծոտ, Ճարշագ,	գմաղլորթ, կարգադ,
Դո՞ւք	Թվշյեն?	թքեն?
Ես նույնպես լավ եմ, շնորհակալություն	Թյը շարշաց զառ, Ճմաջլոտծոտ	մեց կարգադ վար, գմաղլորթ
Ինչպե՞ս են քո	Ռոռշտռ առօն Շյենո	րոգոր արիս շենի
/Զեր/ գործերը	/Թվշյենո/ Տայմեցյեծօ?	/թքվենի/ սաքմեների?
Ծնորհակալություն, ոչինչ	Ճմաջլոտծո, առա Շմացե	գմաղլոր, արա ուշավս
Դամեցեք ներս	Ճռմանցյեծօտ!	մոբրծամդիթ

Դամեցեք, նստեք	Ճածռմանցօտ!	Դարրձանդիթ
Չյուրասիրվեք	Թուրտցօտ!	Միհրթվիթ
Թուլ տվեք ողջունել	Եցեա մօծոմշտ	Մերա միրոծեք մո-
	Մոցյեսացոմտութ!	գնալմոթ!
Ողջույն	Տալոամօ!	սալամի!
Չեզ՝ լավագույն	Իյօտ Տաշըցտյետ	չեմի սաուկեթեսո
ցանկություններս	Եշրցուցուցօ!	սուրվիլերի!
Չեզ հաջողություն եմ	Ճօնշրցցետ	գիտուրվերթ
մաղթում	Շարմացյեան!	ծարմատերաս!
Ցտեսություն	Եաեցամքօս!	նախվամդիս!
Ներեցնք, ես պիտի գնամ	Ժանացյոյտ, մյ	մապատիեթ, մե ունդա
	շնուա Շացուց!	ծավիդե
Մնասք/ բարով	ԺՇցուցունցօտ	մշվիդորիթ
	Ճռմանցյետուց/ու/!	բրծամդերոդեթ/թ/
Բարին ընդ Չեզ	Ճշճնոյրած,	բեղմիերադ,
	Եաեցամքօս!	նախվամդիս!
Խաղաղություն Չեզ	ԺՇցուցուա Թյցենցօտօս!	մշվիդորա թքվենդամի!

ԸՆՐԴԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

մացունձա

Ծնորհակալություն /Չեզ/	Ճմացունձա/թ/!	Ճմաղլոր/թ/
Չարժի	Ճռացյերն	արափիերն
Մեծապես շնորհակալ եմ /Չեզ/	Ճօնց մացունձեցու չար	դիդի մաղորելի վար
	Ռյէցնոն	թքվենի
Շատ շնորհակալություն	Ճօնցագ ճմացունձա/թ/	դիդադ ճմաղլոր/թ/
բարի մաղթանքների համար	Ճյուուցո	կեթիլի
	Եշրցուցցետօսատցօն	սուրվիլերիսաթվիս
օգնության համար	Ճանճարցցետօսատցօն	դախմարերիսաթվիս
հյուրընկալության համար	Ճաճօնմլունօսատցօն	մասպիճնձորիսաթվիս
ընդունելության համար	Ճօնցետօսատցօն	միղերիսաթվիս
ուշադրության համար	Գյուճացցետօսատցօն	Առլարդերիսաթվիս
շնորհավորանքի համար	Ճօնցուցուատցօն	միլոցվիսաթվիս
խորիրդի համար	Ռեյցօսատցօն	ոչեվիսաթվիս
ծառայության համար	ՏամեաԵշրոսատցօն	սամնախուրիսաթվիս
Չարժի շնորհակալություն	Ճագունձագ առ ճօնեն!	մաղլորադ ար դիրս!
(հայտնել)		
Դուք շատ	Թյցեն ճացօան	թքվեն ծալիան
բարի եք	Ճշլցուցուա եարու	գուլկեթիլի խարթ
գեղեցիկ եք	Ճամանօ եարու	լամազի խարթ

ՆԵՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆ
ծովածին ժողովական

Ներեցն ք ինձ Ներողություն Ներողություն եմ հայցում, որ..	մաճացայտ! շըալուացած! ծովածին զօնք, բռմ...	մապատիեթ/ ուկացրավադ! բողիշս վիխողի, րում...
անհանգստացնում եմ	ցանչակածութած	գածուխերթ
ընդհատում եմ չեմ կարող գալ	մյ ցյու մոցալու մաճացայտ, բռմ...	գածուխերթ մե վեր մովալ մապատիեթ, րում...
Ներեցն ք, որ... սպասեցրի գործից կտրեցի ընդհատեցի խանգարեցի ուշանալու համար	ցանչակածութած! ևյիցն մոցանցաւյցու բռմ շյցանցաւյցու բռմ եցան շյցանցու ֆացանցանցուցօն!	գածուխերթ! սաքմես մոգծավիտեթ! րում շեգածավետինեթ! րում խելի շեգիշալեթ! դագվիաներիսաթվիս! մապատիեթ, թու շեհծլեթա,
Ներեցն ք, եթե կարելի է.... չէի ուզում Զեզ նեղացնել ես մեղավոր չեմ ես մեղավոր եմ	առ մօնքութած ոյցեն վյցենցած! մյ ջամնա՛շացը առա ցառ մյ ջամնա՛շացը ցառ մաճացայտ, յն աջաօլու դակացանցանցուած?	ար մինդորա թքվենի ծԱննինեթա! մե դամնաշավես արա վար մե դամնաշավես վար մապատիեթ, ես աղջիլի դակավերուլիա?
Ներեցեք, այս տեղը զբաղված է		

ԴԻՍԵԼԱԶԵՎ
մօմառտցա

Չե րդ
գերազանցություն
Պարո ն նախազահ
Տիկնայք և
Պարոնայք
Պարո ն ոստիկան
Պարո ն նախարար
Պարո ն տնօրին
Պարո ն ռեկտոր
Գործընկերներ ո
Սիրելի մայրիկ
Սիրելի եղբայր
Աղջիկներ
Բարեկա մ
Բարեկամներ
Ընկեր

ոյցենու աջանցանցուած!
ծագունու նոր նուցենցութած!
յալունացունցութած ու ճա
ծագունցութած!
ծագունու նուցուցութած!
ծագունու մօնօւցութած!
ծագունու գորոյցութած!
ծագունու նոր նուցութած!
յալունացունցութած!
նացանցութած ու ճա
նացանցութած մմառ!
յալունացունցութած!
յալունացունցութած!
յալունացունցութած!

թքվենու
աղմատերուվերավ/
բատոնն պոեզիինսոն/
բալրատոներու դա
բատոներու/
բատոնն պոլիցիելու/
բատոնն մինիստրու/
բատոնն դիրեկտորու/
բատոնն ռեքտորու/
կոլեգերու/
սակարելու դեղա/
սակարելու ծմառ!
գոգոներու/
մեգորարու/
մեգորերու/
ամիսանագու/

ԸՆԿԵՐԾՆ Ր	ամեանացյեծո!
Եղբա յր	մթառ!
Եղբայրն ը	մթյեծո!
Երեխանն ը	ճացՇցյեծո!
Երիտասա րդ	Ճեզացա՞նրդաց!
Զավա կս	Չցօլու!
Թանկագի նս	Իցմո մցօրֆանու!
Պատվելի հյուրեր	Ճացուցւցմշուլու եթշմրյեծո!
Թանկագի ն	Ճցօրժանու եթշացնեցյեծո!
ուսանողներ	
Պարոնա յք	Ճացունեցյեծո!
Տիկի ն	Ճացունեցյեծո!
Տիկնա յք	Ճացունեցյեծո!
Քաղաքացի	Ճացունեցյեծո!
Օրիո րդ	Ճացունեցյեծո!
Ուշադրույուն	Ճացունեցյեծո!
Զգուշացի ր	Ճացունեցյեծո!
Դանգի ստ	Վյունարաց!
Լուրյուն	Իշմաց!

ԾԱՌԱՋԱՐԱՐՈՒՄ ՃԱՑՆՈՒՅՆ

Ի՞նչ է Զեր անունը	ռա շյամա թցն / ովյացն/?	յա գրվիա շեն /թքվեն/?
Իմ անունն է...	Ֆյ մյշամա...	մե մքվիա
Իմ ազգանունն է...	/իշմօ ևաեցլու/	/չեմի սախնլիա/
Իմ հեռախոսի համարն է...	Իշմօ ցցարու...	չեմի գվարիա
Թույլ տվեք ծանոթանալ	Իշմօ ցցարու-	չեմի տելեփոնիս
Զեզ (հետ)	ոնօներու...	նոմերիա
Ուրախ եմ, որ ծա- նոթացա Զեզ (հետ)	Եցեա մօծուցու	ներա միրոծեթ
Ծանոթացեք, խնդրեմ...	Ցացեցնուտ	գագեցնոթ ...
սա իմ կինն է	Ցոնեարշեցո ցար,	մոյսարուլի վար,
սա իմ անուսինն է	Ռութ ցացաւանու	րում գագիցամիթ
սա պարոն...	Ցաօւանու, ցշտացցա	գահցանիթ, գեթակա
սա տիկին...	Ցե իշմօ ցուցուա	էս չեմի ցոլիա
Թու լյ տվեք Զեզ	Ցե իշմօ վմարուա	էս չեմի քմարիա
Անրկայացնել...	Եցեա մօծուցու	էս քալրասոնի...
իմ բարեկամին	Ցանմուցօլցնուու...	ներա միրոծեթ
իմ ընկերոջը	Իշմօ մցցունարո	ծարմոգիդգիմոթ ...
իմ հայրիկին	Իշմօ ամեանացո	չեմի մեգորարի

իշմօ մամա
չեմի մամա

Ինչպիսի՞ հանդիպում Քանի՞ տարեկան եք Քանի՞ տարեկան է...	ռոջործո թյեցըքրա! ռամցցնօ վլուս եարտ? ռամցցնօ վլուսաա?	յոգորի շեխսվեղրա! յամդեմի ծիս խարբ?
Չեր տղան Չեր դուստրը Որտե՞ղ եք աշխատում Որտե՞ղ եք սովորում Դուք խսոո՞ւմ եք...	տյեցնօ ծօքո տյեցնօ վաճա՛մցօլո ևազ թյշառետ? ևազ եՎացլունետ? տյեցն լաձառագոնետ?...	թքվեմի թիծի թքվեմի քալիշվիլի սադ մուշառը? սադ սծավլորը? թքվեն
հայերնն Վրացերեն պարսկերեն Դուք որտեղի՞ց /որտեղացի՞/ եք Ինչ՞ով եք գրադպում	եօմենյրազ յարտշըլազ ևաճառնյրազ տյեցն եսօօան /եսօօաշրա/ եարտ? ռա եսյմօանոնձն յնչցօտ?	լապարակորը?...
Դուք ամուսնացա՞ծ եք <i>/հարց՝ տղամարդուն/</i> Դուք ամուսնացա՞ծ եք	տյեցն ցոռլուանո եարտ? տյեցն ցառեցօլո եարտ?	սոմխուրադ քարուլադ սպարուլադ թքվեն սահդան /սադառի/ խարբ? յա սաքմիանորաս էծեվիթ?
<i>/հարց՝ կնոջը/</i> Ես ... տարեկան եմ Ես ամուրի եմ (պտսխ. է տղամարդը) Ես ամուսնացած չեմ	մյ... վլուսա զար մյ շցուու զար մյ ցառեցօլո առա զար	մե... ծիսա վար մե ուցուո վար մե գարիսովիլի արա վար
(պտսխ. է կինը) Ես ամուսնալուծված եմ	մյ ցանյորնյօնցեցյրա զար	մե գամքործիներուլի վար մսուրս գագացնոր չեմի
Ուզում եմ Զեզ Ժանոթացնել...	մեյրե ցացացնուո հյմա...	քմարի /ցոյի/ մամա /դեդա/ մե մԱպս օրի շվիլի էրթի վաժի էրթի գոգո
ամուսնուս /կնոջս/ հետ հայրիկիս /մայրիկիս/ հետ Ես ունեմ ... Երկու երեխա մեկ տղա մեկ աղջկ Ես գործարար /ուսանող/ եմ Ես տնտեսուիի եմ Ես երևանցի /Փրանսիացի/ եմ Ես ծնվել եմ ... բնակվում եմ...	յմարո /ցոռա/ մամա /քյցա/ մյ մցացե... ուռո շցօլո յնուո ցայո մյ ծոնեմցնօ /եմյուցյնցո/ զար մյ զօսեանցուո զար մյ յրցցնցօ /դրանցո/ զար մյ զացօձացց... մյ ցցեռցնու...	մե միզնեսմեմի /սսուդենտի/ վար մե դիսսախվիսի վար մե էրեվմելի /փրանգի/ վար մե դավիրադե... մե վցխովոր

Ազգ	յերօ	էրի
Ազգանուն	ցցարօ	գվարի
Ազգություն	յշտացնյեծ	էրովներա
Ամուսնություն	քայլությունյեծ	դաքործիներա
Ամուսնալություն	ցանյությունյեծ	գանքործիներա
Այցեքարտ	նացո՞նցութուն	սավիզիսոն բարարի
Անուն	նաեցլո	սախելի
Աշխատանք	Մրտեմա / Խամշշառ/	շրոմա / սամուշառ/
Գործ	ևայթյ	սաքմե
Ընկեր	ամեանացօ	ամխանագի
Ընկերություն	ամեանացոծա	ամխանագորա
Ընտանիք	ոչչանօ	օջախի
Ծանոթ	նացնոծօ	նացնորի
Ծանոթանալ	ցացնոծօ	գացնորա
Ծանորություն	նացնոծոծօ	նացնորորա
Դասցե	մօսամառոծօ	միսամարթի
Մասնագիտություն	նէցցօաձոծօ	սպեցիալորա

ՀԱՍՐԻՊՈՒՄ Յշեցըքը

Ողջույն	Նացլածօ!	սալամի!
Ի՞նչ լավ է՝ քեզ	ռա յարցաս,	րա կարգիս
հանդիպեցի	ռոժ Շցցեցօ!	րոմ շեգիսվորի!
Ես գործուղման մեջ էի	մօցլունյեծամօ ցօցացօ	միվլիներաշի վիհավի
Ինչպե՞ս են	ռոշտորաա Շցնօ	րոգորաա շենի
գործերոդ	ևայթյեծօ?	սաքմեների?
Ընորհակալ եմ,	մացլունծցլօ ցան,	մաղորելի վար,
շատ լավ	մացլան յարցած	ծալիան կարգադ
Ի՞նչ նոր բան կա	ռա առօս տեսացօ?	րա արիս ախալի?
Ուզում եմ քեզ	մօնքա Շցնուան	միմուա շենթան
մոտ գալ	մոցօցյ	մովիդես
Ուրախ կիմեմ,	մոեարցյլօ ցօյնյեծօ,	մոխարուի վիքների,
ե՞րբ կգաս	ռոցօս մոեցալ?	րոդիս մոխվալ?
Կգամ ժամը յոթին	մոցալ Շցուն նատեյ	մովալ շվիդ սաարզե
Բարի, սպասում եմ քեզ	յայտօլօ, ցցլուցյօ	կերիլի, գելոդերի

ՐՈԱԺԵԾ
Ճամանակագործեցներ

Յտեսություն	Նաեցամքօ!	Մախսվամդիս
Մնաք բարով	ԺՇցօքարծօօ!	մշվիդրիթ
Սինչն վաղը	Եցալամքց!	իվալամդին
Ես պետք է գնամ	Ձյ շնջա Վացօքց	մե ունդա ժավիդեն
Դուսով եմ՝	Օմյօք մայցն,	իմեդի մաքսւ,
Կիհանդիպենք	Մշցեցգալծօտ	շեվսվիերիթ
Թու լոյ տվեք ուղեկցել Զեզ	Եցձա մօծոմցո,	ներա միրունեթ,
Դաջողություն եմ նադրում	Ճացացոլոտ	զագացիլոթ
	Վարժագագեան զօնշրցցած	ծարմատերաս
Բարին ընդ Զեզ	Ճանշրցցած	գիսուրվեթթ
Բարի ճանապարհ	Մցելացյար զարցել!	Ավելափիեր կարզս!
Ողջուններս հաղորդիր...	Ճյուղօ մց նացրուծա!	Կեթիլի նգզավորորա!
տիկնոջդ	Տալամօ Ճագայցօ	սալամի գադաեցի...
ամուսնուդ	Մշնե ցոռլե	շենս ցոյս
ընտանիքիդ	Մշնե յմարե	շենս քնարս
ծնողներիդ	Մշնե ոչանուծան	շենս օջախորաս
Ղե, ես գնացի	Մշնե մժուծոցնե	շենս մշորեթրս
Այցելեք մեզ	Ճաձա մց Վացցօ!	արա, մե ծավեդի!
	Ճամուարցո!	գամոհարեթ!

ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ
Շտածյակագործեցներ

Անհավատալի՞ն	Ճաշչարցանցելոօ	դառլութերելիա!
Երջանկություն է	Ճյօնցրցանցա!	բեղմիերերաա!
Դա մեծ հաջողություն է	Ճց ճօցօ Վարժագածա!	էգ դիդի ծարմատերաա!
Ի՞նչ գեղեցիկ է	Ճա ճօմանօսա!	րա լամազիա!
Ինչպիսի՞ն գեղեցկուիի	Ճա ճօմանօս յալոօ!	րա լամազի քալիա!
Ի՞նչ հրաշալի	Ճա մշցենոյրո	րա մշվենիերի
բնություն է	Ճցնցնցա!	բուներաա!
Ի՞նչ հետաքրքիր է	Ճա սաօնցրցետօ!	րա սահմատերեսուա!
Ի՞նչ հիանալի է	Ճա մշեանմենցօօ!	րա շեսանիշնավիա!ն
Չանձրալի է	Ճտեա թյցնօօ	մոսածնենիա
Սոսկալի՞ն	Տամօնցընօօ!	սաշինելիա!
Մքանչելի՞ն	Ճշցենոյրօօ!	մշվենիերիա!
Տարօրինակ է	Վյնաշրօօ!	ուցնաուրիա!
Տգել է	Վյնետօօ!	ուշնա! մ
Ցնցող է	Մշմաժմ՛շնցնցելոօօ!	շեմաձրծունեթելիա!
Փառահե՞ն	Ճացցելոօօ!	դիդերուիա!

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՄԵԿԱՌՈՒ
Բամենքը վայրէ

Որտե՞ղ է տոմսարկու	Տագ առօս ծոլցոցօս Տաղարու?	Սադ արիս բիլեթերիս Սայարո?
Ո՞ր ժամին է հաշվառումը	Ռոմեց Տատնեց Ռազմիցրացա?	Ռոմել սաարզեա Ռեգիստրացիա?
Որտե՞ղ են հանձնում Ուղերենը	Տագ աճարցեց ճարցե?	Սադ արարեցն բարզե?
Որտե՞ղ կարմի է Դրամը փոխանակել Կրկնեք, խնդրում եմ	Տագ Ցյուլցեց Ճամեցօտ շանցո Տագ առօս մոեացդյ-	Սադ շեհծերա Դրամի գացվլա? Գահմեորեք, գրխովք
Որտե՞ղ է սպասարակը	Ճամեց ճամանակո?	Սադ արիս մոսացդելի Դարբազի?
Ո՞ր ժամին Քանի կանգառ է Բավական ինու է Դուք Երևա՞ն եք թոշում	Ռոմեց Տատնեց Ռամեցն ցահշրջաձա? Տացմուց Շտուն առօս Ռազմիցրացանշո	Ռոմել սաարզե? Ռամենի գաչերերաա? Սակմառո շորս արիս Թքվեն Երեւանշի
Ե՞րբ կթոքի ինքնարիու	Ռուզօտ ցայրոնցդյա Ռցօտմցրոնացօ?	Ռոդիս գավրիմոնցդյա Թվիթմիրինավի?
Դարկադրված վայրէջք Ես Ուուսաստանի Քաղաքացի եմ Ես մեկնում եմ	Օմշլցօտու ճաշճոմա Մյ Ռշեյտօն Մոյալայյ ցար Մյ ծացօցար	Իծուերիթի դաջոնա Մե րուսեթիս Մոքալաքե վար Մե միկոյիվար
Ֆրանսիա Ես կորցրել եմ իմ ուղերենը	Տագրանցեց Ռյոմո Մյ ճացարց իշմո Ճարցո	Սավրանցշի Մե դավկարգե չեմի Բարգի Միմուա
Ես ուզում եմ... Ես բողոքում եմ Մշտական բնակության Վայր	Արուգեցին ցաւեացյա Մշամօց Տացեոցրյ- Եցլո ացօլո Գրայնօն Մշացցուա	Արուտեստու վացխադեր Մուդիվի սացխովերելի Աղգիլի Ստաքսիս շեկվեթա մինդա
Ուզում եմ տաքսի Ապատվիրել Ահա իմ անձնագիրը Սա իմ տեղն է	Աս իշմո Տաենուրգո Ես ացօլո իշմոս Իշմո օցեիցարցեա Մոմեցոտ ծալցյոտ	Ահ չեմի պասպորտի Էս աղգիլի չեմիա Հվեն գվեչքարերա Մոմեցիթ բիլեթի
Սպատվիրել Սա իմ անձնագիրը Մենք շտապում ենք Տվեք Մոսկվայի տոմս	Մոեյոցամըց Երտօն Տատուս Ըացօնեցօտ Պորյոնս քրու	Մոսկովամդե Էրթի սաարիս Դագվիաներիթ Վիրենիս դրո
Մենք ժամ ուշացումով Թոիչքի ժամանակը Մեկնումի ժամանակը Տոմսերի հաշվառում	Գանցօն Տատուս Գանցլոս քրու Տալցոցօս Ռազմիցրացա	Գասվիս դրո Բիլեթերիս Ռեգիստրացիա

Չվերթը հետաձգվում է	րցօս Մշերջըծածկ	րեիսի շեշտրերա
Ուղենքով ընդու-	ծարցօն մօղյեծ	բարգիս միղերա
նում /հանձնում/	/իածարյեծ/	/չարարերա/
Չեռքի ուղերեն	Ելլուս ծարցօն	խելիս բարգի
Ուղիղ չվերթ	Տարգածածրո րցօս	պիորապիրի րեիսի
Չվերթ համար...	Ռցօսն նոմյերո	րեիսի նոմերի...
Լրացուցիչ տեղե-	Ջամալյեծօտո	դամատերիթի
կուբյուններ	Տնգործմացօն	ինփորմացիա
Ներգաղիք ծառա-	Տաօմացրացօն	սահմանացիոն
յություն	Տամեանյերո	սամսախուրի
Ինքնաթիոհի վայրէջք	Տցօտմունացօն	թվիթմիրինավիս
	Ջաշճոմժա	դաշդոմա
Նստելու կտրոն	Բանեթոմժան գրալուն	չախտոմիս տալոնի
Փրկարարական բաճկոն	Տաշցըն շոլյեթո	սաշվելի ժիլետի
Չժինել	Եղ մունչցըն!	նու մոսծեվթի
Չժիսող /ծխող/	Առամթշցըն թաթ-	արամթեվելի /թամ-
	ծայուն մնցցընա/	բաքոս մծեվելի/
Ավելի /պակաս/ քաշ	Կցըն նազլա/	գեղմետի /նակլի/ ծոնա
	Վոնա	
Անձնական իրեր	Տարգածո նացտյեծ	պիրադի նիվերի
Երկարուղային կայարան	Ռցօնց նոն սաջցշրո	րկիմգիս սադգուրի
Գնացքը մեկում է...	Մագրանցցըն ցարօն	մատարերելի գաղիս
Ճեպընթաց գնացք	Բյարո մագրանցցըն	չքարի մատարերելի
Տաքսիների կայան	Գրայեցնան սաջցտօն	տաքսերիս սադգոմի
Սահմանի վրա	Տանցցարնեյ	սազդվարգե
Ավտորուսով	Ճացտածցեստ	ավտորուսիթ
Տաքսիով	Ծայեստ	տաքսիթ
Տուրք դմել /վճարել /	Տայոն քաջցեծա/	բաժիս դաշերա
	/ցարօնեցա/	/գաղախդա/
Մասնավոր հրավեր	Ճյուղո մունչցըն	կերծոն մոծվեվա
Ուզում եմ դիմել	Մօնդա մօցմարտո	միմորա միվմարթո
հյուպատոսին	Կոնեցլե	կոնսուլս
Ուղենքովի փաթեթավորում	Տարցօն Մշցուցցա	բարգիս շեփութվա
Գործուղման վկայական	Մօցլոնցնան մունչունա	միվլիներիս մոծմորա
Գործուղման ծախսեր	Մօցլոնցնան եարչցեծ	միվլիներիս խարցերի
Կնիք դմել	Ճցքցնան քանեմա	բենդիս դասմա

Բառացանկ

Անձնագիր	Նախառարգո	պասպորտի
Ավտոկայան	Ճացտածցեստ	ավտորուսադգուրի
Արագություն	Նոնիարոյ	սիջքարե
Արձակուրդ	Մշցեցցըն	շվերուլերա
Բարձրանալ	Ամոնցըն	ամոսվլա

Բարձրություն	Խօժացըց	սիմաղիւ
Բեռնակիր	Ցյանցշալո	մերարգուլի
Գործուղում	Խօցլունցծա	միվիներա
Ղեպի աջ	Ցարչցնոց	մարզվնիկ
Ղեպի ձախ	Ցարցնենց	մարցխնիկ
Ղեսպան	Ելին	էչի
Ղեսպանատուն	Տայլին	սաէլչո
Ելք	Ցանեցլուցո	գասասվելիի
Երթուղային	Տամարժուցո	սամարշրուտո
Երթուղի	ՑարՇրշտո	մարշրուտի
Զուգարան	Տաճորդարշտո	սապիրիկարեշո
Թոփչք	Այրցեն	ափրեննա
Ժամանում	Իամուցլու	չամոսվա
Ինքնաթիռ	Ռցություննացօ	թվիթմիրինավի
Իրեր	Խօցուցօ	նիվերի
Կայարան	Տաջցշրու	սադգուրի
Կառամատույց	Ցյորոն/Ճայանո	պերոնի // բաքանի
Կրպակ	Հօտնցո	կիոսկի
Դայտարարագիր	Ըցկլարացօս	դեկլարացիա
Դայրանուն	Մամեն Տանցլո	մամիս սախելի
Դաշվառում ա՛նոից	Աջրացեցա	աղրիցխվա
Դասցե	Մուսամարտո	միսամարթի
Դետաճգում	Ցաժաճցեցա	գարադերա
Դետիոտն	Էցուտո	քվեհրի
Դյուպատոս	Հոննցլու	կոնսուլի
Դյուպատոսարան	Տացոննցլու	սակոնսուլու
Ճամպրուկ	Իշտուցանո	չեմոդրանի
Ճանապարհ	Ցնա	գզա
Մաքսային գննում	Տածացո քատցալուցրցեցա	սարաժո դաքվալիերերա
Մաքսատուն	Տածացո	սարաժո
Մեկնում	Ցածցնցրցեցա	գամգավլերա
Միջազգային	Տացրտաշտրանտ	սաէրթաշորիսու
Միջքաղաքային	Տայէճուցաշտրանտ	սաքալաքրաշորիսու
Մոտակա	Անլումքցեցարց	ախլոմդերարե
Մուտք	Ցյեսեցլուցո	շնսասվելի
Նավ	Ցըծո	գեմի
Նավահանգիստ	Նացիւցցրու	նավսադգուրի
Շարժասանդուղք	Ենցալուցունու	էսկալատորի
Շենք	Ցյենոնձ	շնորք
Ոստիկան	Ցուլուցոցլո	պոլիցիելի
Ոստիկանություն	Ցուլուցօս	պոլիցիա
Չվացուցակ	Ցանրոցօ	գամրիգի
Չվերթ	Ռցօնօ	րեհսի
Պահասենյակ	Ցյենեցլու Տայանո	շնմնախսվելի սականի
Պայուսակ	Բանուա	չանթա

Պետ	շոգրօնօս	ուփրոսի
Պիտակ	ևաֆրայ	սածին
Պողոտա	ցաթօնօս	գամգիրի
Սպասարահ	մռեացքալո ճարձածօ	մոսացդելի դարբազի
Ստորագրել	եցլօս մովյերա	խելիս մոժերա
Ստորագրություն	եցլմովյերա	խելմոժերա
Վայրէջք	ճաշճոմնա	դաջրոմա
Վարորդ	մեջուլո	մծդոյլի
Տարադրամ	ցալլշტա	վալուտա
Տեղեկատու բյուրո	ցեռծածտա ծոյշո	ցմորաթա թիուրո
Տեսարժան	ջօրեշյեսանօմնացօ	դիրսշնամիշնավի
Վայրէր	աջօլլցօ	ադգիլերի
Տոնս	ծօլլցտո	թիլերի
Տուրք	ծայս	բաժի
Ուղեկցորդուիի	ևուոյարճցեսա	ստիուարդեսա
Ուղևոր	մց նաշրո	մգավորի
Քաղաք	յալլայօ	քալաքի
Քարտեզ	ուշըձ	րուկա
Օդանավակայան	այրոնծորթօ	աէրոպորտի
Օդաչու	մորնօնցօ	միրիմավի
Օրապահիկ	ճջաշրմ շըլլշդ	դոյիուրի ուլուփա
Օրենք	յանոնօ	կանոնի

**ԵՐԹՈՒՂԱՅԻՆ ՏԱՔՍԻ. ՏԱՔՍԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ
ՆԱԺԱՌՄՇՐՄՇԳՈ ԸԱՋԵՆ: ԸԱՋԵՆԸ ՄԹՄԵԱՆՇՐՋԵԱ**

Ասացեք, խնդրեմ, որտե՞ղ է տաքսիների	մօտեարօտ, ցշտացցա, ևած առօս ցալլիս	միթխարիթ, գեթակա, սադ արիս տաքսիս
կանգառը	ևաջցոմօ?	սադոմի?
Դուք ազա՞տ եք	ովյան տագօնեցուալո	թքվեն թավիսուփալի խարբ?
Մեքենան ազա՞տ է ե	մանյան տագօնեցուալոա?	մանքանա թավիսու- փալիա?
Այո՝	ջօսե!	դիան!
Տարեք ինձ, խնդրեմ...	թամօցցանցոտ, ցշտացցա, այրոնծորթօնո	ծամիկանեթ, գեթա, աերոպորտշի
օդակայան	ացթուսաձցշրշօ	ավտոսադգուրշի
ավտոկայան	ևակայումրոտ “յըշանշօ”	սաստումրո „էրեվանշի”
«Երևան» հյուրանոց	ևաելլմովյոցոտ	սախելմժիփ
պետական	շնացյանեցեցիշօ	ունիվերսիտետշի
համալսարան	ևայարտցելոն	սաքարթվելոս սաէլոշի
Վրաստանի	ևայլիունո	
դեսպանատուն	մթյուրալոտա ցացնունո	մծերալթա կավշիրշիիր
գրողների միություն		

քաղաքի կենտրոն	յալօձիօն ցյուղի՞ն	քայլաթիս ցեմտրշի
այս հասցեով	մօնածառունիք	ամ միսամարթզե
Շտապում եմ...	մշիշարցծած...	մեչքարերա...
արագ, խնդրում եմ	և վրացած, զտեղցո	սծրափադ, գրխովք
Չեմ շտապում ...	առ մշիշարցծած,	ար մեչքարերա...
դանդաղ, խնդրում եմ	նցլա, զտեղցո	նելա, գրխովք
Ինչքա՞ն պիտի վճարեմ	ռամցած շնոր	րամդենի ունդա
	շագացածածուն?	գաղագիխադոր?
Սպասեք ինձ, խնդրեմ...	մոժմօցածցո, զշտացա...	մոմիցադեթ, գերաղվա...
մի քանի րոպե	ռամցածցոյ նշուո	րամդենիմն ծուրի
«Արմենիայի» առաջ	“առմցենաս” թոն	„արմենիաս” ծին
ժամը երեքին	և ամ և առունեց	սամ սաաթզե
մինչև ժամը մեկը	նօրցցել և առամձց	պիրվել սաաթամդե

Բառացանկ

Աջ	մարչցնօց	մարշվմիկ
Աջից	մարչցնօճան	մարշվմիդան
Անկյուն	չշոնց	կութիս
Անկյունում	չշոնցնօց	կութիսնշի
Արագ	և վրացած	սծրափադ
Դանդաղ	նցլա	նելա
Դեսպանատուն	և այլին	սակէո
Ելք	շամտեցլա	գամուսվլա
Երթուղային տաքսի	և ամարժուցքո գայիս	սամարշրուտո տաքսի
Ժամանակին	քրուցլա	դրոււլադ
Կանգառ	զահյրցծած	գաչերերա
Կայան	և աճցոմա	սադգոմի
Կայարան	և աճցշոն	սադգուրի
Ղերու	մուռն	շորս
Ղետիուտն	զյենօտ մուսօարշուլյա	փեխիթ մոսիարուլե
Ղյուրանց	և ասկումրո	սաստումրո
Չախ	մարցնօց	մարցինիկ
Չախից	մարցնօճան	մարցինիդան
Մայրուղի	շամնօրն	գամզիրի
Ճանապարհը կորցնել	շնօս քածնցցա	գզիս դարմեվլա
Մոտիկ	աելուն	ախլոս
Մուտք	շյմտեցլա	շեմուսվլա
Փողոց	շշիճ	քուչա
Տաքսի	գայիս	տաքսի
Տրամվայ	ցրամցօն	տրամվահ
Տրուերուս	ցրուցյածշես	տրուեիրուսի
Ուղիղ	նօրցածան	պիրդապիր
Փողոց	շշիճ	քուչա

ՀՅՈՒՐՎԱՌՈՒՄ
մռմեսաեղբարյացների...

Տաք ջուր չկա	Ենյուղ վյացո առ առօն	յիսելի ծառի ար արիս
Դեռուստացուցը	Ծըլլեցօնօնօն	տելեվիզորի
չի աշխատում	առ մշշառնե	ար մուշառս
Չիրկիզվող պահարան	եցօգօ	սեիփի
Դինգաստղանի	Եցտցառնչցը ացօձո	խութպարսկվա-
հյուրանոց	Սանցումրու	վիանի սաստումրո
ճանպրուկային	Սահմանացն	սաշեմոդնո
տրամադրություն	Ճանվյուծուցնա	գանժարիկերա
Ազատ սենյակ չկա	Տագօնշցուցնա	թավիսուփալի
	Թուանուցնա	օթախի ար արիս
Արթնացրեք ինձ	Ճամացուցնա	գամաղվիծեր
ժամը 8-ին	Ռցա սաստից	րվա սաաթզե
Ընդունեք տաքսու	Թօօցցուցնա	միհոեթ տաքսիս
պատվեր	Շցէցցուցնա!	շեկվեթա!

Բառացանկ

Այսօր	Ճջցի	Դդես
Արթնացնել	Ճամացուցնա	գաղվիծերա
Բանալի	Ճանացնա	գասաղերի
Բեռնատար	Սանցումրու	սաստումրո
Գրանցում	Ճանվյուծուցնա	ինգիստրացիա
Էլեկտրական արդուկԵ՛Ն	Ճանվյուծուցնա	էլեկտրոութու
Ընթրիք	Ճանամու	վախչամի
Լոգարան	Ճանանա	արազանա
Դայելի	Ճարցյ	սարկե
Դավաքարար	Ճամլացցելյու	դամլագերելի
Դարկ	Ճարտցուցնա	սարուլի
Դեռախոս	Ճալուցունո	տելեվիոնի
Դեռուստացուց	Ճալուցօնօն	տելեվիզորի
Դյուրանոց	Սանցումրու	սաստումրո
ճաշ	Ճաճօլու	սաղիլի
Մահճակալ	Ճաթուցնա	սաժոլի
Նախաճաշ	Ճաշնմյ	սաուզմեն
Նախասրահ	Ճանամու	վեստիրիուլի
Սառը	Ծացո	ցիվի
Սառնարան	Ճաւոցանա	մացիվարի
Սպիտակեղեն	Ժյուրուցնա	թեթրեուլի
Սրբիչ	Ճառնեաթցո	պիրսախոցի
Վաղը	Կցալ	խվալ
Վերելակ	Ճաօցիու	լիկտի
Վճարել	Պայլացնա Ճաճանձա	փուլիս գաղախուա
Սառը ջուր	Ծացո Վյացո	ցիվի ծառի
Տեղեկատու	Ծնունանու	ցմորարի

ՌԵՍՏՈՐԱՆՆՅՈ
ՌԵՍՏՈՐԱՆՆՅՈ

Ես շատ քաղցած եմ
Մենք շատ քաղցած ենք
Չեր հյուրանոցում
ռեստորան կա՞
Ռեստորանում ե՞րբ
կարող ենք նախաճաշել
/ճաշել, ընթրել/

Ժամը քանիսի՞ն է
բացվում /փակվում/
Չեզ իրավիրում
եմ ռեստորան
Մեղանը ազա՞տ է

Կարո՞ղ ենք
նստել
Նստեցե՞ք, խնդրեն
Ոչ, զբաղեցված է
Տվե՞ք, խնդրեն,
ճաշացուցակը
Ծխել կարելի՞ն
Այո՞ , կարելի՞ն
Ոչ, չի կարելի
Ի՞նչ կցանկանայիք
Դուք ունե՞ք...
Դոլմա կաղամբով կամ
Վազի տերևով
Եփած երիկամներ
Քարար
Լուլաքարար
Բողբաշ
Բուլլամա
Խինկալիի
Բերե՞ք, խնդրե՞մ...
Ազատ սեղան
ունե՞ք...

Մյ մաջուս մթօս
ჩիցեն մաջուս ցցմօս
աշշեն սաեթշմրտշօ
րցեթարանօ արօս
րցեթարանօ ռուժօն
շցցածլօած ցօսայնմոտ
/ցուածօլուտ,
ցոցածմոտ/?

Ռոթցը եատնց
օցցօձա /օցցցցօձա/?

Ցցեաթօյցցօտ
րցեթարանօ
մացօդա տացօնցոգալուտ

Ցցօծլցօձա
դացենցըտ?

Ցցտացցօ, դածրմանցուտ!
Առօ, դացացցօցլուտ!

Թոմցցօտ,
Ցցտացցօ, մյնօց!
Թամձայտօ մոնցցօց
Ցցօծլցօձա?

Ջանե, Ցցօծլցօձա!
Առօ, առ Ցցօծլցօձա!

Ռօն օնցցօձտ?

Մյցցեն ցայցտ ?
Ցտունմացանօս ան
Ցտոմետնեթուս ցտուունմօ
Ցցմնցարօ տորցմցլցօ

Ջածածօ
Ըցլայածածօ
Ծոնծածօ
Խոնցածօ
Ցտուցնցտ
Ցտացցօցցօց
Թացօդա ցայցտ ?

Մե ծալիան մշիա
չվեն ծալիան գվշիա
թքվենս սաստումրոշի
րեստորանի արիս?
րեստորանշի րոդիս
շեզվիծլիա վիսաուզմոր?
/վիսադիլոր,
վիվախշմոր/?

Ռոմել սասթզէ
իդերա /իկնտերա/?

գեպատիժերիթ
ռեստորանշի
մագիդա
թավիսուփալիա?

շեհծլերա
դավսխնդեթ?

գեթակա, դարրծանդեթ!
արա, դակավերուլիա!
մոմեցիթ,
գեթակա, մենիու!
թամրաքոս մոծեվա
շեհծլերա?
ոյիախ, շեհծլերա!
արա, ար շեհծլերա!
րաս իներերթ?
թքվեմ գաքվթ?
սոլմա վազիս ամ
կոմրոստոս փորուշի
շեմծվարի թիրկմելերի
քարարի
լուլաքարարի
բողբաշի
բուլլամա
խինկալի
մոհստանեթ, գեթակա...
թավիսուփալի
մագիդա գաքվթ?

Սեղան երկու	Նշցրա ռոր	սուվիրա օրի
հոգու համար	ջացօսատցծն	կաժիսաթվիս
Մենք դա չենք	ჩցըն ցե առ	չվեն էս ար
պատվիրել	Շեցցացցոտացն	շեգվիկեթավս...
Եթե կարելի է,	ուշ Շեօժջզնա,	թու շեհծլերա,
կանչեք մատուցողին	ոգուցաճինքն ետեղցյո	օփիցիանտս սթխովեթ
Խորհուրդ եմ տալիս	ցարիցը	գիրչեվ
Բարի ախորժակ	Շցցարցուե!	շեգարգու!
Ախորժակով ուտել	մաջօսաճ քամա	մադիանադ ճամա
Շատ համեղ է	մաջօսաճ ցեմնոցլոա	ձալիան գեմրիելիա
Անուշ լինի	ցաամուե!	զաամու!
Ես կոնյակ չեմ խմում	մց շոնօսացն առա ցեցաժ	մեն կոնյակս արա վսկամ
Ես խմում եմ քո	մց ցեցաժ Շյենն	մեն վսկամ շենս
կենացը	նաջացցրմցլուն	սադոնգրծելոս
Չեմ ուզում ուտել	առ մօնքա քամա	ար մինդա ճամա
Ես ուզում եմ	մօնքա Շցցացցոտո...	մինդա շեվուկվեթո
պատվիրել...		
տավարի մսի	մոտօնք ետուցօն	ծրոխիս խորցիս
խաշլամա	եամլամա	խաշլամա
հորթի մսի չաքափուլի	եծուն եայացցյուն	իրու չաքափուլի
գառան մսի չաքափուլի	նագինք եայացցյուն	բատկնիս չաքափուլի
խոզի խորոված	ջուրուն միցաճո	դորիս մծվադի
բոզբաշ	ծունեամո	բոզբաշի
խարչո	եարիտ	խարչո
չանախ	բանաճո	չանախի
չխրթմա	իօնօրտմա	չիխրթմա
հավի ապուր	յատմօն նշցո	քաթմիս սուփի
այծի պանիր	տնօն ցցըն	թիսիս դկելի
կանաչ	միցաճյ	մծվանն
/կարմիր/ լորի	/Վատցլո/ լուծօտ	/ծիրելի/ լորիո
կարմիր խավիար	Վատցլո եանօլուցո	ծիրելի խիզիլալա
սև խավիար	մացո եանօլուցո	շավի խիզիլալա
ոչ ալկոհոլային խմիչք	շացյունացու եանմցըն	ուալկոհոլո սասմելի
մեկ գավաթ	յրտու ֆանչանո	էրթի փինջանի
սև սուրճ	մացո ցացա	շավի Աավա
կաթով սուրճ	ռմօսանո ցացա	րմիանի Աավա
մի քաժակ	յրտու քայժա	էրթի միքա
կանաչ թեյ	միցաճյ եաս	մծվանն չաի
քարմ կանաչի	ենալու միցաճուն	ախալի մծվանիլի
քարմ լոլիկ	ենալու նոմօքունո	ախալի պոմիդորի
տապակած ճուտ	Մցմիցաճուն Վատցլո	շեմծվարի ծիծիլա
Սատուցեթ,	մոմաթուցյու,	մոմածողեթ,
խնդրեմ...	ցցտացցա	գեթաԱվա...
սառուցով	յանցլուտ	Ախմուլիթ
/առանց սառուցի/	շցանցլուց	ութինուոդ

կարմիր /սպիտակ/	վուշըլո /ուշունա/	ծիրելի /թեթրի/
սեղանի գինի	եղցրնե զանոն	սուվորիս դվին
չոր /կիսաչոր/	մ՛տրացո /նաեցրաց-	մշրալի /նախեվրադ-
շամպայն	մ՛տրացո / Նամեճնշրո	մշրալի շամպանուրի
Ամեն ինչ լավ էր	ցցելացըրո քարչօ օյտ	դվելափերի կարգի իղո
Լավ /վաս/	ջարցօ /ցցուն/	կարգի /ցուդի/
սպասարկում	թոմեսաեշրցձա	մոմսախուրերա
Ուրիշ ոչինչ	մշցո առաջերո	մետի արափերի
Դաշիվը, եթե կարելի է	անցարունօ, ուշ Մշօմլցձա	անգարիշի թու շեհծլերա
Ստացե՞ք, ինորեն	թօմլցտ, ցետացցձա,	միհղեթ, գեթակա,
Դայկական	եռմեշրո /թրանցշլոն,	սոմխուրի /փրանգուլի,
/ֆրանսիական,		
Վրացական, ռուսական/	յարտշլո, Ռշեշլո/	
Կերակուրմեր	յշրմցծօ	քարթուլի, րուսուի/

Բառացանկ

Ազգային	յրացնշլո	էրովմուլի
Աբոռ	եցմօ	սկամի
Աղ	մարօցօ	մարիլի
Աղաման	ևամարոլց	սամարիլե
Աղցան	մեացօ	միսալի
Անձեռոցիկ	եցոնենտցօ	ինելսախոցի
Ապիստած	շյժուլունո	շերոլիլի
Ապուխտ	շաշնօ	շաշինի
Ապուր	եցցօ	սուփի
Արգանակ	ծյցունօ	բուլիոնի
Ափսե	ոյցինօ	թեհշի
Բաժակ	չոյց	ծիքա
Գարան միս	ծագնօն եռնցօ	բատկնիս խորցի
Գավաթ	տանօ, գուացօ	բասի /կիալա/
Գդալ	ցոցնօ	կովզի
Գին	ցանօ	իհասի
Գինի	ցցոնո	դվինո
Դանակ	ցանձ	դանա
Երշիկ	ցենցօ	ծեխվի
Եփած	ժյժիցարո	շեմծպարի
Ընպանակ	եօրինօ	սիրչա
Թան	ցոր	դո
Թանապուր	ցուն շյէքամացօ	դոս շեճամադի
Թթվասեր	առացնօ	արաժանի
Թեյ	իօն	չաի
Իշխան	ցառմանօ	կալմախի
Լեզու	յնօ	էնա

Լյարդ	Ծցոծցօ	Դվիծլի
Լուցկի	Ճեանտօ	ասանթի
Խաճապուրի ...	Եաչաձշրօ	խաճապուրի...
արխազական	Ճցիանիշրօ	ափիսագուրի
աջարական	Ճչաճրշլօ	աճարուլի
Վրացական	Ճճուշլօ	քարթուլի
Խավիար	Եանօլալօ	խիզիլալա
Խեցգետին	Ճմօտ	Կիրո
Խմիչք	Եանմյլօ	սասմելի
Խնձոր	Ճմլօ	Վաշի
Խոզապուխտ	Ճուրօ	լորի
Խոզի միս	Ճուրօն Եորշօ	ղորիս խորցի
Ծխախտ	Ճաճարտօն	պապիրոսի
Կաք	Շճյ	րծն
Կաքի սեր	Ճաջցծօ	նաղերի
Կաքնամթերք	Շմօն Նաֆարմօ	րծիս նաժարմի
Կաքնաշոռ	Եաჭո	խածո
Կաքնապուր	Շմօն Եշցօ	րծիս սուկիի
Կարագ	Ճշճայօ	կարաքի
Կարագահաց	Ճշբյարծրուծօ	բուտերբրուոյի
Կենաց	Եաջացըցրմյլօ	սաղեգրծելո
Կերակրատեսակ	Եաჭմյլօ	սածմելի
Կծու	Ըեարյ	ցխարե
Կոտլետ	Ճաթլյգթօ	կատլետի
Կտրտած	Ճաշրնօլօ	դաճրիլի
Կրակվառիչ	Եանուցյլօ	սանթերելա
Ղամեղ	Ճամնոյլօ	գեմրիելի
Ղամեն	Ճինծօ	քինծի
Ղամեմունք	Եանցլյացյլօ	սամելերելի
Ղանքային ջուր	Ժանցրալյշրօ Վյալօ	միմերալուրի ծալի
Ղաց	Ճշրօ	պուրի
Ղյութ	Վյայնօ	ծվենի
Ղնդկահավ	Օնցայրօ	ինդառի
Ղորբի միս	Եծուն Եորշօ	խրոս խորցի
Ղիթապուր	Կյոտօնենօլօ	զեթիսսիլի
Ղվածեղ	Ճնձու-Ճցյրշօ	էրրո-կվերցիսի
Ղու	Ճցյրշօ	կվերցիսի
ճաշացուցակ	Ճյույյ	մենիու
ճուտ	Վյոնօլօ	ծիծիլա
Մածուն	Ճավոնօ	մածոնի
Մաղաղանոս	Թերանշշօ	օխրախուշի
Մանանեխ	Ճքոցցօ	մղոգվի
Մատուցող	Թոգուցանժօ	օվիցիամտի
Մատուցողուիի	Թոգուցանժօ Ջալօ	օվիցիամտի քալի
Մեղր	Թագլօ	թափլի

Միս	Խորշօ	Խորցի
Սովորանան	Տացյացլոյ	սավերփիլե
Մրգահյութ	Եօցօն ՞ Ցըցօ	խիլիս ծվենի
Յուղակի	Յտնօսնո	քռնիանի
Նրբերշիկ	Կտեսօն	սոսիսի
Շաքար	Շայմանո	շաքարի
Շիշ	Ճտուզո	բորի
Շոգեխաշած	Ցուշոյ Ցու	մոշուշուլի
Ոչխարի միս	Ենցրոն Ենորշօ	ցխպիհս խորցի
Ոստրե	Եսմանֆիձա	խամանծկա
Որսամիս	Ենաջանցոյ	նանադիրեվի
Պաղպաղակ	Ենցոնո	նաղինի
Պանիր	Ցցլոյ	Ավելի
Պատառքաղ	Խնցալո	չանգալի
Պատրաստ է	Ճեաց առօն	մզադ արիս
Ձուր	Վյալո	ծհալի
Սալաթ	Տալուտո	սալաթի
Սեղան	Ժացօճա	մագիդա
Սննդամբերք	Տացյաց Ճրուժշեմեա	սակվերի պրոդուքտերի
Սուկի	Եշօ	սուկի
Սուրճ	Գացա	Աավա
Տավարի միս	Ճրուես Խորշօ	ծրոյսիս խորցի
Տաք	Ռնօլո	թրիլի
Քաղցր	Ցյուլո	տկրիլի

ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ մացանաշո

Առևտրի կենտրոն	Տացաքրո ցյենքրո	սավաճրո ցենտրի
Որտեղից՝ կարող եմ	Տաց Մշմօնլոա ցոյօնօտ...?	սադ շեմիծլիա վիճիդո?
գնել...		
Ի՞նչ եք ուզում գնել	Ռա ցեցրո օցօնօտ?	րա գուորթ իճիդոր?
Սա ի՞նչ արժի...	Ռա զոն յե?	րա դիրս էս?
Մուծեք դրամարկղում	Գացօնեացյո Տալուտոշո	գաղահիխաղեք
		սալարոշի
Որտե՞ղ է դրա-	Տաց առօն	սադ արիս
մարկղը /վաճառողը/	Տալուտո/ցամցօնցյելո/?	սալարո /գամմիդկելի/?
Ե՞րբ է բացվում	Ռութօն ացյեա	րոդիս իերա
/փակվում/	/օցեթյեա/?	/իկնտերա/?
Կանխիկ դրամ	Ենցօն Ցցլոյ	նաղի փուլի
Թանկ /էժան/ է	Ժցօնօն /ացյօն/	ծվիրիա /իավիրա/
Ուզում եմ փորձել	Ջօնքա Ժոցանօմո	մինդա մովիզոմո
Ցույց տվեք, խնդրեմ...	Ջաჩցենցո, Ցցտացցա...	մաշվենեթ, գեթավա...
Տվեք ինձ...	Ջումշցօտ...	մոմեցիթ...

Ես ուզում եմ գնել	թյ թօնքացածրություն	մե մինդա վիճիդություն
Պատրաստի հագուստ	թաղօն սացացլեցություն	մզա տաճապահմելի
Կանացի ներքնազգեստ	թաղացացլեցություն	քալիս սացվերի
Տղամարդու /կա-	թաղացացլեցություն	մամակացիս /քալիս/
նացի/ հագուստ	ծաղացլեցություն	տաճապահմելի
Սամկական	ծաղացլեցություն	բակվիս
խաղալիքներ	ծաղացլեցություն	սաբամաշոերի
Մեր խանութում ինքնա-	իցենություն տցօտ-	չվենթան թվիր-
սպասարկում է	թոմեանցրեցած	մոմսախուրերաս
Բարով մաշես	մշցօդոծածություն	մշվիդորաշի

Բառացանկ

Այսուր	գլշացություն	փրկիլի
Ակնոց	սատցացլություն	սաբկայե
Անձրևանց	սա՛վամեարօն վոլոցա	սածկմարի քոլգա
Ապրանք	սայտոնցլություն	սաբոնելի
Առևտուր	զաժրություն	վածրորա
Արևածաղկի ծեթ	թշենցնեօնօն ზյու	մգեսումզիրիս զեթի
Բաժին	զանցություն	գանհոգության գեթի
Բաճկոն	իշրտցություն /ձշրտացություն/	քուրթուկի /կուրտակի/
Բաց է	ջօսա	ղիաս
Գարեջուր	լցուցություն	լուղի
Գլխարկ	լցուցություն	քուդի
Գնել	լցուցություն	պիդվա
Գնորդ	լցուցություն	մպիդվելի
Գոտի	լցուցություն	քամարի
Գուլպա	լոնցություն	ծինդա
Դրամ	լուցություն	փուլի
Դրամարկ	լուցություն	սալարո
Դուր գալ	լուցություն	մոժոներա
Զիթապտղի ծեթ	նցուցություն նյու	զեիթունիս զեթի
Զուգագուլպա	լուցություն	կոլգոտի
Ընդմիջում	լցեցնեցած	շեսվեներա
Ընտրել	առիցցած	արշեվա
Ընտրություն	ամոռիցցած	ամորշեվա
Թթվասեր	առայանօ	արածամի
Թխվածքարլիթ	նամցնցարօն	նամցխարի
Խանուր	մաղանօծ	մաղազիա
-արդյունաբերական ապրանքների	նամրշնցըցլություն	սամրեծվելություն
-կոմիսիոն	սայտոնցլություն	սաբոնելիս
-ինգրավաճառի	սաշոմենօնություն	սակոմիսիոն
-հրուշակեղենի	ծոյցնօնօննցըցլություն	քուկիմիսսուրի
	սաշոնցություն	սակոմոդիտոր

-նպարեղենի	Նաձացըտ	սարակո
-պարենային	Նանշնատո	սասուլսաթո
-որսորդական	Թոնագոնցն	մոնադիրես
-տնտեսական	Նամշանցո	սամեռլնեն
ապրանքների	Նայոնցօն	սաքոնիս
-օժանելիքի	Տարբույժերօնօն	պարփիումերիխ
Կաք	Ռճյ	րծեն
Կարնամթերք	Ռճօն նավառմօ	րծիս նաժարմի
Կարնաշոն	Նաշտ	խածոն
Կարկանդակ	Ծցենցըլո	ղվեզելիի
Կշեռք	Նանցոնո	սասժորի
Կոճակ Ո	Ծուզո	ղիլի
Կոշիկ	Ծյենեացըլո	փեխսացմելի
Կոստյում	Հոտեցուշմօ	կոստյումի
Կրծկալ	Նամշանցըլո	սամկերդուլի
Չեթ	Կյտօ	զեթի
Չեռնոց	Եյլոտատմանօ	խնթաթմանի
Ճամպրուկ	Իյժուզանօ	չեմոդանի
Ճարպ	Ջոնօ	քոնի
Մաժուն	Մաթոնօ	մաժոնի
Մաժնանույշ (յոգուրո)	Առջշրթո	իոգուրտի
Մամրադրամ	Եշրճա Ծյուզո	խորդա փուլի
Մամր դրամ	Վյրուզո Ծյուզո	ծվրիլի փուլի
Մատիտ	Պանչարո	փանքարի
Մթերք	Արուզշըլո	պրոդուքտի
Մսամթերք	Եորցըշուզո	խորցեուլի
Մուշտակ	Հյշրժօ	քուրքի
Մուտք	Մենցլա	շեսվլա
Յուղ	Երծոտ	էրբո
Նվեր	Նանշյածնօ	սաշուքարի
Շղթա	Ժյիշցօ	ծեծկվի
Շրբներկ	Առմածած	պոմադա
Պայուսակ	Բանտա	չամթա
Պահածոն	Կոնկյերցօ	կոմսերվի
Պանիր	Վյշելո	Ակելի
Պատվիրել	Մեցցետա	շեկվեթա
Վաճառնլ	Գայօթցա	գահիղվա
Վաճառող	Գամյութցըլո	գամհիղվելի
Վերարկու	Աճղթո	պալտո
Վերնաշապիկ	Եյրանցօ	պերանգի
Վզնոց	Վյլուսածածօ	Աելսարամի
Վճարել	Ծյուզօն գաճաենքա	փուլիս գաղախուա
Տարատ	Մարցալո	շարվալի
Տորք	Ծորցիո	տորտի
Ցուցափեղկ	Գոթրոնօն	վիտրինա

Փակ է	Ծագեցնողած	Դակետիլիա
Փողկապ	Ֆալսեֆյեն	հավաստուիլի
Փքարլիք	Գյոնիշըն	փունչուլա
Քսուք	Ֆանգա	պաստա

ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ ՃԱՆԱՐԺԸ

Ծածկած շուկա	Ճանշորշած ճանաբառություն	Դախուրացնություն
Ի՞նչ արժի ծմբուկը	Ճանամուռություն	Դախուրացնություն?
Արժի հազար դրամ	Ճանամուռություն	Դիրս առանձ դրամություն
Ուզում եմ մեկ կգ	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Շնկույզ	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Գների աճ	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
/անկում/	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Բարձր	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
/ցածր/ գներ	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Մեծածախ (ապրանքի) գներ	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Մանրածախ (պրանքի) գներ	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Դա անխնդություն է	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն
Քաշում խաբել	Ճանամուռություն	Ճանամուռություն

Բառացանկ

Անանուխ	Ճաջնա	պիտնա
Արևածաղիկ	Ճնշեցնեած	մզեսումզիրա
Բանջարեղեն	Ճոնքնեցնա	բռստմեռուի
Բրինձ	Ճռմջչո	բրինջի
Գարի	Ճյու	բերի
Ղղում	Ճոշրա	գոզրա
Եղինջ	Ճօնքառո	ծինծարի
Էժան	Ճօցո	իափի
Թանկ	Ճցառո	ծվիրի
Շնկույզ	Ճայալո	կակալի
Թարխում	Ճառեշնա	տարխումա
Կանաչեղեն	ՃԾանօնօլո	մծվամիլի
Կոտեմ	ՃԾանօթո	ծիծմատի
Շամեմ	Ճճօ	քինծի
Մաղաղանոս	Չեռանեշն	օխրախուշի
Նեխուր	ճաճեշրո	միախուրի
Նուշ	ճշմո	նուշի
Շագամակ	ճաճլո	ծարլի
Շուկա	ճանաբառ	բազարի

Ոլոր	ծառդօ	բարդա
Ոսպ	տենձ	օսպի
Չամիչ	յօնթօնօ	քիշմիշի
Չիր	հօրօ	չիրի
Ուհան	րյածանօ	րեհանի
Սամիթ	ցածօ	կամա
Սերկնիլ	ցոթօնօ	կոմշի
Սիսեռ	ևսօսօ /թշեցագո/	սիսիրի /մուխուդո/
Ցորեն	ետրծալո	խորբալի

ՎԱՐՍԱՎԻՐԱՆՑՈՒՄ
ՆԱՅԱՐՈՅԹԱԵՐԹՅՈ

Ինչքա՞ն պիտի	բամբեն եանե	րամդեն խանս
սպասեն	թոմոնցյեծա թուցօդա?	մոմիխոներա մոցդա?
Ընդամենը տասը րոպէ	եղջ առօ վ'յոտօ	սուլ աթի ծութի
Ուզում եմ նազերս	տմա թոնքա թյօցօքնօ	թնա մինդա շնվիծրա
Կտրել		
գլուխս լվանալ	մօնօդա տացօ քացօձանօ	մինդա թավի դավիրանո
նազերս ներկել	տմօն թյօցյեցա մեշրե	թնիս շներպա մսուրս
մոդայիկ սամրկածք	թուցյոնօ ցանցենօցօնօնօնօ	մոդուրի վարցիսնիլորա
Շատ չկարճացնեք	մալոան առ քամօմտօցլոտօ!	ծալիան ար դամիմոկլոթ!
Շատ լավ է,	մալոան ցարցօա,	ծալիան կարգիա,
շնորհակալություն	ցմալոցլոծտօ!	գմադլութ!

Բառացանկ

Այսամորու	ծացյնձանցօ	բակեմբարդի
Ածելի	եամարտցեցլո	սամարթերելի
Բեղ	շոլցանօ	ուլվաշի
Դիմակ	նօրածօ	նիդարի
Դիմափոշի	ձյուցրօ	պուրդի
Եղունգներ	ցորնեօցյեցօ	փրչխիլերի
Խուզել	տմօն ցաշրցյեչօ	թնիս գակրեծա
Կտրում	ցաշրցյեչօ	գակրեծա
Դարդարում	տմօն ցարցենօցօնօնօնօ	թնիս վարցիսնիլորա
Մատնահարդարում	թանօշրո	մանիկիուրի
Մերսում	թանացօ	մասաժի
Մորուք	վ'յըրօ	ծվերի
Մուգ	թյըլօ	մուքի
Ներկ	եազցացօ	սաղերավի
Նրբունելի	նօնցըլօ	պինցետի
Շիկահեր	յըրատմօանօ	քերաթմիանի

Ծրբներկ	ծոմաջա	պոմաղա
Սանր	և ացարցեցլո	սավարցիսելի
Սանրվածք	դաշարցենօլունա	դավարցիսնիորա
Սանրել	տմեկ գարցենա	թմիս վարցիսնա
Սափրվել	Եղանակ նարեցա	ծվերիս պարսպա
Վարդագույն	զարճանցուցըն	վարդիսպերի
Վարսավիր	ձառագմանցուց	պարիկմախերի
Վարսավիրանոց	և աձարացմանցուց	սապարիկմախերոց
Քսուք	զրշմո	կրեմի
Քունք	և ացցոյշեցլո	սափեթքելի
Օժանելիք	եղանակուց	սունամո
Օճառ	և աձառուց	սապոմի
Օճառահեղուկ	շամենցուց	շամպումի

ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԾԱԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. ԴԵՌԱԽՈՍ
Նագուելու մամեսանցըն: Ծյուղացոն

Կարելի՞ է խոսել ...	Ֆյոմլցեա լաձարացօ ?	շեիծլերա
Ո՞վ է խոսում	զօն լաձարացոնե?	լապարակի...?
Ո՞ւմ եք ուզում	զօն զնեցացո?	վին լապարակորս?
Ընորհավորա-	մօնալուցո	վին գներավք?
կան բացիկ ունե՞ք	ծառատո ցայցո?	միսալոցի բարա-
Ընդունեք պատվերը	մօօլցու ձակցոցա	թի գարվք?
Դեռախոսախցիկ	և աթցլցունոս չանցուո	միհիղեթ դակվերա
Դուք համարը ճիշտ	տյցըն առենթո-	սատելեփոնո ջիխուրի
չեք հավաքն	ռազ ձեռացոց նոմերո	թքվեն արասծո-
Ուզում եմ ծան-	ամանատոն	րադ ակրիվեթ նոմերի
րոց ուղարկել	ցացնացնա մօնքա	ամանաթիս գագ-
Դեռախոսային	և աթցլցունոտ	զավնա միմդա
կապ կա	ցացնարո առօն	սատելեփոնո
/չկա/	/առ առօն/	կավշիրի արիս
Ֆաքսով	ցայնօտ	/ար արիս/
Էլեկտրոնա-	շըլցիւրոնցուո	փաքսիթ
յին փոստ	ցոտնցա	էլեկտրոնուիթ
Ծանուցումով	մշցիւնենցօտ	փոստա
Օգնեք՝ ծևակերպեմ	մօմշեմարցո, ցացագործուո	շետառիմերիթ
Տվեք մեկ քարտ	մօմշցոտ յերտո	մոմեցիթ էրթի
Ուզում եմ Մոսկ-	ծըռանցո	բլանկի
վա զանգել	մօնքա մույշո-	միմդա մուկովշի
Նշեք հետա-	ցնո ձացրեցո	դավրենկո
դարձ հասցեն	աջանօմնեցո շըն	աղիմիշմեթ ուկան
	մօնաձարցնցուց	դասարրումերելի

Հեռախոսը գրադարձ է	Ծյուղացան քաշա- ված է	Մովսեսի դակա- լիք մակա- լիք
Հեռախոսն անջատված է Պետք է զանգեմ Ալլո, ես ենք Լուսն են Ձեզ Նորի ց զանգեմ Զանգն ք ավելի ուշ	Ծյուղացան գամորտուցան Շնչար և ճաշակ Ճաշակ մասնաւոր Ենթարկ մասնաւոր Զանգն ք ավելի ուշ	Մովսեսի դակա- լիք մակա- լիք
Ձեր համարը չի պատասխանում Գիծը չի աշխատում Մի բովս սպասեք Լսափողը մի՛ կախեք (որեք)	Թյուղենո եռմշշո առ եականոն եաթո առ մշշատն յութո մուլագյուտ! առ ճայօժուտ յշրմօլու!	Մովսեսի դակա- լիք մակա- լիք
Իմ հեռախոսի համարն է... Ինձ միացրեք ... Պատասխանեք /ինձ/ Կարելի՞ զանգել Ձեր նոտից Ո՞վ է խոսում Ձեզ հետ խոսում է...	Բյմո Ծյուղացանօս եռմշշոա քամացացմուրյոտ... թօնականուց Շյօմուց ճաշակ ոյցենցան? ցօն լաձառագոտն ոյցեն ցալաձառացեատ	Հեմի տելեփոնիս նոմերիա դամակավշիրեք միապատուխնեք շեհծերա դավուկու թքվենգամ? վին լապարակորս? թքվեն գելապարակերաբ բասոնի (քալրատոնի, պրոֆեսորի) տելեփոնթան սթխովեք բասոն (քալրատոն) գադաեցիք, րոմ դա- րեկա... մեն մովսեսի դակ- րեկավ... չահծերեք չեմի տելե- փոնիս նոմերի իներեք, գեթակա, չեմի սավիզիոն բարա- թի
պարոն (տիկին, պրոֆեսոր) լսափողի մոտ խնդրեք... պարոն (տիկին) Դայտնեք, որ զանգել է... Ես կզանգեմ ավելի ուշ	ճագան (յալունագուն, ճանուցիւնուն) Ծյուղացանուան ետեցյուտ ճագան (յալունագուն) ցաճացյուտ, ռոմ ճաշակաց... թյուղեն եացոնութու ծարաւու	ճագան (յալունագուն, ճանուցիւնուն) Ծյուղացանուան սթխովեք բասոն (քալրատոն) գադաեցիք, րոմ դա- րեկա... մեն մովսեսի դակ- րեկավ... չահծերեք չեմի տելե- փոնիս նոմերի իներեք, գեթակա, չեմի սավիզիոն բարա- թի
Գրեք իմ հեռախոսի համարը Ստացեք, խնդրեմ, իմ այցեքարտը	Բաօվայս թյուղացան մօն եռմշրո մեցցա, ցյուցացա, թյուղ եացոնութու ծարաւու	քալաքիս տելեփոնի շիդա տելեփոնի սամսախուրիս տելեփոնի սալսիս տելեփոնի Առմիլիս աղերա Առմիլիս դադերա (դակիդերա)
Քաղաքային հեռախոս Ներքին հեռախոս Ծառայողական հեռախոս Տան հեռախոս Խոսափողը վերցմել (կախել)	Յաեցայօս Ծյուղացան թօգա Ծյուղացան սամսանուն Ծյուղացան Յաեցայօս Ծյուղացան յշմօլուս ճաշակ յշմօլուս ճաշակ (ճաշակաց)	Քաղաքային հեռախոս Ներքին հեռախոս Ծառայողական հեռախոս Տան հեռախոս Խոսափողը վերցմել (կախել)

Նեռախոս	Ծեռացոնա	Մելեփոնի
բջջային	ջուժ՝ շրո	փիճուրի
կոնակներով	քնոքյեօձանո	կմոպերիանի
շարժական	մոմերացօ (թոծօլուրօ)	մոծրավի (մոբիլուրի)

Բառացանկ

Անդորրագիր	յցօտառօ	քվիթարի
Ավիափոստ	ձգագոտեցա	ավիափոստա
Արագ	ևաե՛րացոտ	սասմակիո
Բացիկ	ջօա ծարատօ	ղիա բարաթի
Գիծ	եա՞նօ	խազի
Թվատախտակ	շոցյերծծացօ	ցիվերլատի
Ժամկետ	ջաճա	վարա
Լսափող	յշընմօցօ	Առորմիլի
Խոսակցություն	լուծանացօ	լապարակի
Խցիկ	չտե՛րօ	ջիխուրի
Ծանրոց	աժանատօ	ամանաթի
Ծրար	ջոնցըրցօ	կոնկերտի
Կնիք	նցէշըօ	բեճեղի
Դասցեատեր	աջրնեացօ	ադրեսատի
Նեռագիր	ջցէշա	դեպեշա
Նեռագրատուն	Ծեռացըրացօ	տելեգրափի
Նեռախոս	Ծեռացոնա	տելեփոնի
բջջային	ջուժ՝ շրո	փիճուրի
կոնակներով	քնոքյեօձանո	կմոպերիանի
շարժական	մոմերացօ	մոծրավի
Նեռախոսսահամար	մոծօլուրօ	մոբիլուրի
Նեռատիպ	Ծեռացոնօնօ	տելեփոնիս նոմերի
Սիջազգային	Ծեռացթաօնօ	տելետափի
Սիջքաղաքային	ևայրտա՛շտրօնօն	սակրաշորիսո
Նամակ	ևայրտա՛շտրօնօ	սաքալաքթաշորիսո
Նամականիշ	մարշա	ծերիլի
Պատվեր	շըցցըտա /ջացցըտա/	մարկա
Պատվերով	շըցցըտօտ	շեկվեթա /դակվեթա/
Ստանալ	մօլցեա	շեկվեթիթ
Ստացող	մօմլցեօ	միլերա
Տեղեկատու	յնոծանօ	միմղերի
Փոստ	յունցա	ցմորարի
Փոստարկի	ևայտեցա յշտօ	փոստա
Քաղաքացի	մոյեալույշ	սափոստո Առթի
Ֆաքս	յցայնօ	մոքալաքն
		փաքսի

**ԲԺՇԿԱՎԱՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ
Տամցացօնու քանչարյօն**

Դիվա՞նի ես /եթ/	ագեց եար/ո/?	ավադ խար/թ/?
Ես վատառողջ եմ	Ֆյ Մշշմցուց զար	մն շեռուծող վար
Ինչի՞ ց եք գանձատվում	Ռան շինօտա?	րաս ուչիվիթ
Ծնշումս բարձր	Ֆարացու /քածալու/	մաղալի /դարալի/
/ցածր/ է	Ֆնցցա մայցն	ծննկա մաքվս
Թոքերի բորբո-	Գուլցիցըն	փիլտվերիս ան-
քում ունեք	Ճնուցա զայցտ	թերա գաքվթ
Դագում եմ	Յանցելցա	վախվելեր
Տվեք ինձ	Ջոմցուտ ռաօմյ	մոնեցիթ ուահմեն
որևէ դեղ...	Վամացու!	ծամալի!
հազի դեմ	Եցցլցիս	Խվելերիս սածի-
Գլխացավի դեմ	Տաթօնաձմցցալու	նաաղմրեգոդ
Ձերմությունս բարձր է	Ֆյացուցուն	թավիս տկիվիլիս
Կոկորոս ցավում է	Տաթօնաձմցցալու	սածինաաղմրեգոդ
Սիրտս խառնում է	Ֆյացուցուն	մաղալի սիցիս մաքվս
Սիրտս նեղում է	Ֆյացուցուն	Անի մուկիվա
Դարբուն ունեմ	Ֆյացուցուն	գուլի մերեվա
Կանչեք, խնդրում եմ...	Ֆյացուցուն	գուլի մածուխներս
«Շտապ օգնություն»	Ֆյացուցուն	սուրոդ մաքվս
բժիշկ	Ֆյացուցուն	գամոյծախնթ, գեթակա...
ընտանեկան բժշկ	Ֆյացուցուն	«սասրավի դախմարերա»
Ցավում է...	Ֆյացուցուն	Եքիմի
գլուխս	Տացո	օջախիս Եքիմի
կոկորոս	Ֆյացուցուն	մուկիվա...
ստամոքսս	Ֆյացուցուն	թավի
փորս	Ֆյացուցուն	Անի
սիրտս	Ֆյացուցուն	կուծի
մեջքս	Ֆյացուցուն	մուցելի
Տարեք ինձ, խնդրում եմ...	Ֆյացուցուն	ծամիհակամեթ, գեթակա...
հիվանդանոց	Տացալցմցուցուն	սաավադմակիոշի
պոլիկլինիկա	Ֆյացուցուն	պոլիկլինիկաշի
Կույր աղիքի բորբոքում	Ֆյացուցուն	բրմա ճածավիս ամթերա
Սուր ցավ	Ֆյացուցուն	մծվավե տկիվիլի
Ստամոքսի խանճարում	Ֆյացուցուն	կուծիս աշլիորա
Սնկային հիվանդություն	Ֆյացուցուն	սոկովանի դաավադերա
Սրտի նոպա	Ֆյացուցուն	գուլիս շետեվա
Առաջին օգնություն	Ֆյացուցուն	պիրվելադի դախմարերան
Ուղեղի ցնցում	Ֆյացուցուն	տվինիս շերԱնվա
Անկողնային ռեժիմ	Ֆյացուցուն	ծոլիթի րեժիմի
Ուզում եմ դեղ	Ֆյացուցուն	մինդա ծամալի

պատվիրել	Յեթեմցետո	շեփուկվերո
Ե՞ր ընդունեն	Ռուզօս ծօցօղու յե	րոդիս միվիդու
այս դեղը	Վաձա՞րո՞ւ?	էս ծամալի?
Օրը քանի՞ անգամ	Ընդցո՞ւ ռամցնչը?	դդեշի րամդենցեր?
Ուտելուց առաջ	Հաճամքու	ծամամդե
Ուտելուց հետո	Հասայթմցեն	ծամիս շեմդեգ
Նախաճաշից հետո	Հասագուցեն	նասաուզմեկս
ճաշից հետո	Հասագուցեն	նասատիլեկս
Անորի	Ե՞նթա՞յց	ուզմոցե
Ախորժակ չունեն	Ֆաֆա առա թայնեն	մադա արա մաքս
Սննդակարգ (դիետա) եմ մյ ջուցա՞նց ցար		մե դիետազե վար
պահպանում		
Բժշկական	Նամյացօնու	սամեդիցինո
ապահովագրություն	Ըստցոցա	դազդվեկա
Անալիզ անել	Ճաճանչուս ցացուցեա	անալիզիս գակեթերա
Ատամը հանել	Ճաճանչուս ամուցեա	կրիլիս ամողերա
Ատամը պլոմբել	Ճաճանչուս քանցումծցա	կրիլիս դապլոմբվա
Արմահոսությունը	Տանելուցնես	սիսլուտեմիս
Կանգնեցնել	Մշիցրցա	շեքերերա
Դեղ ընդունել	Ծամլօս մօցցա	ծամլիս միղերա
Դիետա պահպանել	Ըստցուս ևացա	դիետիս դացվա
Մերսել	Ժանայուս ցացուցեա	մասամիս գակեթերա
ճնշումը չափել	Ծնցցուս ցանումցա	ծննվիս գազոմվա
Ռենտգեն անել	Շանցցուս ցանցացցա	ռենտգենիս գաղաղերա
Ձերմությունը չափել	Ցյամցրաթշուս ցանումցա	տեմպերատուրիս գազոմվա
Սրսկել	Եցմես ցացուցեա	մեմսիս գակեթերա
Ստամոքսը լվանալ	Ճաշքուս ամորցցենցա	կուծիս ամորեցինվա
Վերքը կապել	Քրուզումուս Մշեցցա	ծրիլորիս շեխվեկա
Ցավը մնամել	Ցյօցօցուս ցացուցեա	տկիվիլիս գահուչերա

Բառացանկ

Ակնաբույժ	Դաշտակիո	օկուլիստի
Այրվածք	Ճամիցրուծա	դամծվորուս
Անքնություն	Շմօլուծա	ուծիլորս
Աշխատասենյակ	Ճածնեցիո	կարինետի
Առողջություն	Ճանմուշուլուծա	ջանմրթելորս
Ատամ	Ճծուո	կրիլի
Ատամնացավ	Ճծուուս Ցյօցօցու	կրիլիս տկիվիլի
Ատամնաբույժ	Ճծուուս յիօծու	կրիլիս էքիսի
Բաժանմունք	Ճանցուցուցեա	գանձումիլերա
Բուժում	Մշունճուլուծա	մկուրճալորս
Բուժքույր	Մշուու	մեդիս

Գլխապոտույտ	თացծրշենցըցձ	թավրուսիսվեկվա
Գլխացավ	თացօն ტցօցօლո	թավիս տկիվիլի
Ղեղ	թցօգամեტօ	մեղիկամետի
Ղեղագործ	ფարմացացტօ	փարմացեվտի
Ղեղահար	ածօ	արի
Ղեղավաճառ	ացտաձաճօ	ավիրիաքարի
Ղեղատոմս	բցւցաժտօ	բեցեպտի
Ղեղատուն	ացտաձիօ	ավիրիաքի
Ղեղորայք	წամալո	ծամալի
Զարկերակ	թաշօնցըմձ	մաժիսցենա
Թունավդրում	թո՞նցցըլո	մոժամվա
Կարճատես	աելումեցցըլո	ախլոմիներվելի
Կարճատեսություն	աելումեցցըլոմա	ախլոմիներվելորա
Կոտրվածք	թոքցենօլոմա	մոտեխլորա
Ղազ	եցցըյձօ	խվելերա
Ղանգստացնող	ցամացնեցցըյձօ	գամահուչերելի
Ղարբուխ	եցրծո	սուրդո
Ղեռատես	շորեմեցցըյձօ	շորսմիներվելի
Ղեռատեսություն	շորեմեցցըյձօմա	շորսմիներվելորա
Ղիվանդ	ացածմցոցօ	ավադմԱռվի
Ղիվանդանոց	ևացածմցոցո	սաավադմԱռվի
Ղիվանդություն	ացածմցոցոմա	ավադմԱռվորա
Ղոդ	ևածեարո	սախսարի
Ղոդաբորբ	արտռութօ	արթիստի
Ճնշում	վնցօ	ծննվա
բարձր	մալալո	մաղալի
ցածր	լածալո	դարալի
Մանկարույժ	նցուագրո	պեղիատրի
Մեզ	շարո	շարդի
Մրսածություն	ցաւոցյձօ	գացիվերա
Նյարդաբույժ	նյոցուատուոցօ	ներվոպաթոլոգի
Նոպա	շեցցըյձօ	շետեկվա
Շնչառություն	եցնույցօ	սումքքվա
Ողողում	ցածոցլյյձօ	գամովլերա
Պատվաստում	ացրօ	ացրա
Ձերմություն...	ևօԵց...	սիցխե...
բարձր	մալալո	մաղալի
ցածր	լածալո	դարալի
Մնունդ	ձցյձօ	կվերա
Ստամոքս	ձշչօ	կուծի
Ստամոքսաբորբ	ցաւութօ	գաստրիտի
Ստամոքսի այրոց	ցշչօն վցօ	կուծիս ծվա
Սրտարան	ցարուուուցօ	կարդիոլոգի
Սրտխառնոց	ցշուանեցյձօ	գուշիսրեկվա
Վերք...	ჭրուումածօ	ծրիլորա...

բաց	ջօս	դիա
փակ	ճանշուղջո	դախուրուլի
Վիրաբույժ	շենցըցա	քիրուրգի
Վիրակապ	տնյացուած	շեխվելւա
Վիրահատություն	ტրացմա	օպերացիա
Վնասվածք	վեցօն եաթոմո	տրավնաս
ճնշաչափ	թձօցուղո	ծնեվիս սազոմի ապարատի
Ցավ	թձօցուղուած ցամացուցեցելո	տկիվիլի
Ցավազրկող	ցուղուած վանցըցա	տկիվիլիս գամահուչերելի
Ուշագնացություն	նօմեօցնե	գուլիս ծասվլա
Ուռուցք	ռնչուղոց	սիմսիվմե
Ուռուցքաբան	ճանմանցմանց	օնկոլոգի
Օգնություն	ճանմանցմանց	դախմարերա

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ՃՐԹՈՒՅ ՀԱՅԻ ԱՐԵՐԵՋԸ

Ի՞նչ եք անում ազատ	Ռոշտու արարեցու	րոգոր ատարերք
Ժամանակ	տացմեցուղո ճրտե՞?	թավիսուփիալ դրոս?
Ինչո՞վ եք իրապուրված	Ռոտ եարտ ցամացուցեցուղո?	դիր խարթ գատացերուլի?
Ես սիրում եմ...	Ցյ մոցցմնե...	մե միհավարս...
ճամփորիել	Ժաց նաշրտոծա	մոգառուրուա
որս ամել	Նաջունոծա	նադիրորա
Ե՞րբ է սկսվում	Ռոշտօս օվյցմա	րոդիս իծանքա
որսաշրջանը	Նաջունոծան կյանոնա?	նադիրորիս սեզոնի?
Երեկոյան ի՞նչ	Ռա ցցմեծո ցայցտ	րա գեգմերի գաքվք
ծրագրեր ունեք	Տաջումուսաւցուն?	սաղամուսաթվիս?
Այսօր ազա՞տ եք	Ջջցն տացմեցուղո եարտ?	դղես թավիսուփիալի խարթ?
Քեզ դո՞ւր է գալիս	Ցյ մոցնոնե?	շեմ մոգտոն?
Ո՞վ է սցենարիստը	Ցն արօս եցնարօնեցա?	վիմ արիս սցենարիստի?
Թանգարանն աշ-	Ժցնցմա ցոցելո	մուզեումի Առվել
խատում է ամեն օր	Ջջց ժշմատնե	դղե մուշարս
Ո՞ւր եք ուզում գնալ	Տաջու մեշրցյածունե?	սադ իսուրվերք ժասվլաս?
Ուզում եմ համերգ	Ժնենա շոնցըցնցնե	միմնա կոնցերտուե
/կինո/ գնալ	/ յօնունու / վացուցյ	/կինոշի/ ժավիդն
Ազատ ժամանակ...	Տացմեցուղո ճրտե՞	թավիսուփիալ դրոս
գիրք եմ կարդում	Վոցն ցոտեցունուն	ժիգմս վկիթխուլոր
հեռուստա-	Ծյալցանցուն	տելեվիզորս
ցույց եմ դիտում	Ցայցըցա	վուառերք
որսի եմ գնում	Տանաջունուն մոցուցան	սանադիրոդ միվլիվար
Ֆիլմը սկսվում է	Ցուցմա օվյցմա	փիլմի իծանքա
ժամը 18-ին	Ոցուածյց եատնե	թվամետ սաաթզե
Այսօրվա համար	Ցայցտ ջջցմասաւցուն	գաքվք դղեսաթվիս
տոմս ունե՞ք	Ճօցյուո?	բիլեթի?

**Տվեք, խնդրեմ,
երկու տոնմ...
այսօրվա
/վաղվա/ համար**

**թոմեցօտ, զյուացօցա,
տու ծալցյոտ
ըզյօնտցօն
/ եցալօնտցօն/**

**մոմեցիթ, գերակա,
օրի բիլեթի
դղեխրպվիս
/խվալիսրպվիս/**

Բառացանկ

Ազատ ժամանակ

տացօնցալու քրտ

թավիսուփալի դրո

Բեն

ևցենձ

սցենա

Բեմադրող

ջամցալցո

դամդմելի

Բնապատկեր

ձյօնչցո

պերզաժի

Բուսաբանական այգի

ծոցանօցալու ծալու

բուտանիկուրի բաղի

Գիշեր

ջամցելու

դամն

Գլուխգործոց

շյացըցո

շեղեւրի

Գովազդ

ռյացլամա

րեկլամա

Գործողություն

թոյմցեցեցա

մոքմեղերաւոի

Ղեր

ռուլու

րուլի

Ղերասան

մեծառեծո

մսախիորի

Ղիմանկարիչ

ծորթրյացութու

պորտութիստի

Երգ

սօմցյուրա

սիմերա

Երգահան

շոմետնօցուրու

կոմպոզիտորի

Երգեհոն

առցանց

արդանի

Երգիչ

մոմցյուրալու

մոմերալի

Երգչուիի

մոմցյուրալու յալու

մոմերալի քալի

Երեկո

սարաժտ

սաղամու

Երեկոյան

սարաժտե

սաղամու

Զբոսանք

ցանցունցեցա

գասենիրերա

Զվարճանք

ցարտունեցա

գարթորա

Թատրոն

տյագրու

թեատրի

Ժամադրություն

նաշմանօ

պանձամի

Լողավազան

սացուրատ աշխո

սացուրատ առւրի

Լուսանկար

գուցունցուրատու

փոտոսուրաթիրերա

Լուսանկարել

գուցունցուրատունցեցա

փոտոգրափիրերա

Լուսանկարիչ

գուցունցուրատունցու

փոտոգրափիրերա

Լուսանկարվել

րյացըցուրատունցու

րեացերութուրի

Խաղացանկ

ջամձանօ

ջամբազի

Ծաղրածու

ջամձանօ

մարիմիստի

Ծովանկարիչ

մարտնօնցու

կոմենիա

Կատակերգություն

շոմետնօցու

կոմենիա

Կարդալ

կօտեցա

կիթիսվա

Կենդանաբանական այգի

նուռանցու

զոռպարկի

Կերպար

սանց

սախեն

Կիթառ

զօբանցա

գիտարա

Կինոաստղ

զօնցանցու

կիմովարսկվակի

Կինոդերասան	յօնտմեանօտծօ	կինոմսախորի
Կինոթատրոն	յօնտուցացրո	կինոթեատրի
Կինոնկար	յօնտուցալմօ	կինոփիլմի
Դամերգ	յոնցըրնիո	կոնցերտի
Դանդերձարան	յառցըրնուծօ	գարդերորի
Դասարական	յայշըրնցըլո	մանուրերելի
Դասարակաց տուն	սարուչքոծո	սարոսկիպո
Դավաքածու	յուղըլցօ	կոլեքցիա
Դեռադիտակ	յուրնօնժո	դուրիդինդի
Դեռուստացուց	թյուղըզնուրո	տելեվիզորի
Դետաքրքիր	սանժգնցետ	սահմաներնս
Դերբ	ռոջո /չշըրո/	րիգի /չերի/
Դյուր	սբյամարո	ստումարի
Դսկիչ	յոնցիրուցուրո	կոմտուլիորի
Ջկորսություն	տցցնառծօ	թեվզաօրա
Մանրանկարիչ	մօնօաթուշրնօնժո	մինիատիուրիստի
Մենախոսություն	մոնտօնցօ	մոնոլոգի
Մեներգ	առօձ	արիա
Մեներգիչ	սուլօնիքո	սոլիստի
Մրցախաղ	մացիօ	մատչի
Նշանավոր	ցնոնցօնցօ	ցմորիլի
Ներկայացում	վարժուցացնա	ծարմողգեմա
Որս	նազօնուծօ	նադիրորա
Որսորդ	մոնացօնց	մոնադիրե
Պար	Շըմց	ցեկվա
Պարող	մուշէցցացը	մոցեկվավե
Զրանկար	ձկցանցը	ակվարելի
Զութք	զօտօնօնո	վիոլինո
Վարագույրներ	յշուցնօնժո	կուլիսերի
Ցուցահանդես	յամուցնա	գամոփենա
Օթյակ	լուցա	լուժա

ԹԱՍԳԱՐԱԾՍԵՐ. ՊԱՏԿԵՐԱՍՐԱՎՆԵՐ.

ՑՈՒՑԱՐԱԾՆԵՍՍԵՐ

ԹԵՂԵԿԺԵՅՅԱՅ ՀԱՅԱՀԱՅԵՅՅԱՅ ՀԱՅԱՀԱՅԵՅՅԱՅ

Ի՞նչ քանգարաններ	ո ա մշկեցմյեծօ	րա մուգեռումերի
կան երևանում	առօճ յրցցննչօ?	արիս Երեվանշի?
Ես ուզում եմ դիտել ...	մ յ մօնօճ քացատցա- լոյնու...	մե մինդա դավաբվալիերո...
պետական	սաելելմթօյոտ	սախելմծիկո
պատկերասրահը	սամեաթցնո յալյարնցա	սամխատվոր գալերեա
ժամանակակից	տաճամշցուցց	թամամեղրովե խելովմերիս
արվեստի	եցլուցնյեօն	

թանգարանը	թշնչյամի	մուգեռումի
պատմության	օեցորսօս թշնչյամի	իսուրիիս մուգեռումի
թանգարանը		
քաղաքի պատմության	յացայիօս օեցորսօս	քալաքիս իսուրիիս
թանգարանը	թշնչյամի	մուգեռումի
Երերունու	յացեցնօս թշնչյամի	էրերունիիս մուգեռումի
թանգարանը		
ճանկական	և ածագշցո ցալյարյա	սարավշվո գալերեա
պատկերասրահը		
կերպարվեստի	և ածցօտօս եցլոցնեցօս	սախմիթի խելովներիս
թանգարանը	թշնչյամի	մուգեռումի
Մենք ուզում ենք	հայեն զգօնքա	չվեմ գվինդա վեծվիոթ...
այցելել...	յանցոտ...	
գրականության և	լուրջերաբշնօսա զա	լիտերատուրիսա դա
արվեստի թանգարան	եցլուցնեցօս թշնչյամի	խելովներիս մուգեռումս
Սատենադարան	մաթյենաձարանն	մատենադարանս
Դովիաննես Թումանյանի	ոցանյես ուշմանօնօս	օվամնես թումանիանիս
տում-քանդարան	և ածեղ-թշնչյամի	սախլ-մուգեռումն
Ավետիք Խսահակյանի	ացցեյօյ օնաձագօնօս	ավետիք խսահակյանիս
տում-քանդարան	և ածեղ-թշնչյամի	սախլ-մուգեռումն
Եղիշեարենցի	զցուշյ հարցնցօս	էղիշեն չարենցիս
տում-քանդարան	և ածեղ-թշնչյամի	սախլ-մուգեռումն
Դերենիկ Ղերմիրճյանի	զցրցնօց	դերենիկ դեմիրճյանիս
տում-քանդարան	և ածեղ-թշնչյամի	
«Կասկադ» կենտրոնը	ցընքրն զանցաջ	սախլ-մուգեռումն
ժամը քանիսի՞ն են	ռոթյել եատո՞յ	ցենտրս «Կասկադ»
բացվում	զցցած	րոմել սաաթզե իղերա
/փակվում/	/ոցցեցձա/	
թանգարանները	թշնչյամեցօ?	/իկետերա/ մուգեռումերի?
Թանգարանները ամեն	թշնչյամեցօ ցոցցալ	
օր բա՞ց են	զցցած զաձա?	մուգեռումերի Առվել
Ի՞նչ արժի մուտքի	ռա զորն	դդե դիաա?
տոմսը	շցեանցլցալ	րա դիրս
	զօլցոտ?	շնասավելի բիլերի?
Ներեցն ք,	մանաթոյտ,	
լուսանկարել	ցոտոցնաֆորցեցօ	մապատիեթ,
կարելի՞ն	մցօմլցեցօ?	փոտոգրաֆիիրերա
Ինձ դուր է գալիս այս...	մյ մոմիտն յե...	շեիձլերա?
աշխատանքը	նամշյեցարօ	մն մոմծոնս էս...
նկարը	եցրատօ	նամուշվարի
կոմպոզիցիան	ցոմետնօցօ	սուրաթի
գորելենը	ցոնցլցան	կոմպոզիցիա
ցուցադրանմուշը	ցինետնաբո	գորելենի
քանդակը	յանցացցօ	էքսպոնատի
		քանդակերա

Սա ո՞ւմ աշխատանքն է Ե՞րբ է կառուցվել այս	յե ցօթօ նաժշ՝ շեցարօա? ռուզօն օյնա ա՛շենց՝ շըլօ	էս վիսի նամուշեվարիա? րողիս իքնա աշեներուլի
հրաշալի կենտրոնը	յե Շեսնօնենացօ Եցներո?	էս շեսանիշնավի ցենտրի?
Սա բնօրինակն է, թե՞պատճենը	յե որոջօնձօնձօ, ուշ ևեջօ?	էս օրիգինալիա, թու ավլի?
Այստեղ բոլորը իսկական են	այ ցցըլօ տրոջօնձօնձօ	աք Ավելա օրիգինալիա
Ո՞վ է «Կասկադի» ճարտարապետը	ցօն արօն „ցօնցածօն“ արյօնցյելուրօ?	վին արիս «Կասկադի» արքիտեքտորի?

Բառացանկ

Արևելյան	աջմոեացլցտօն ցյերՌյերա	աղմոսավլեթիս
գեղանկարչություն	քմեացլցտ ցըրութօն	փերծերա
Արևմտանվորպական	ցյերՌյերա	դասավլեթ էվրոպիս
գեղանկարչություն	եցլուցնցձա	փերծերա
Արվեստ	եցլուցնցձա	խելովներա
Արվեստաբան	եցլուցնցձատմցութենց	խելովներաթմցողներա
Արվեստաբանություն	եցլուցնցձատմցութենցոծձ	խելովներաթմցողներա
Գեղանկարիչ	ցյերմՌյերօ	փերմծերի
Գեղանկարչություն	ցյերՌյերա	փերծերա
Գծապատկեր	մոնահանօ	մոնախազի
Դիմանկար	նորթրյեթօ	պորտրետի
Դպրոց	եցուցա	սկոլա
Պատկերասրահ	ցալցրյա	գալերեա
Պատմություն	սեմորօն	իստորիա
Թանգարան	մշնցյամ	մուզեումի
Տուն-թանգարան	նաել-մշնցյամ	սախլ-մուզեումի
Լքսուրսիա	ցմեշնեա	լքսուրսիա
Լքսուրսավար	ցմեշնեամծլուլո	լքսուրսիամծլոլի
Լոյուդ	ցթուցօ	էտիուդի
Ժամանակակից	տնամշգրտցը	թանամերուվե
Ծովային բնանկար	ֆլցօն նշոնացօ	գղվիս պեհզաժի
Կանացի դիմանկար	յալոն նորթրյեթօ	քալիս պորտրետի
Կերպարվեստ	նաեցօտօ նյութոցնցձա	սախլիթի խելովներա
Կիրառական արվեստ	ցամոցյենցձօտօ նյութոցնցձա	գամութեներիթի
Նայաստանի պետական	նոմեցտօն նաելցմՌյօցտօ	խելովներա
պատկերասրահ	ցալցրյա	սոմխեթիս սախելմծիփո
Նայկական	նոմեշյրօ ցյերՌյերա	գալերեա
գեղանկարչություն		սոմխուրի փերծերա
Նայկական	նոմեշյրօ նաեցօտօ	սոմխուրի սախլիթի

կերպարվեստ	եղջոցներ	ինկուբմերա
Նատյուրմորտ	ճագույրմթորդո	նատյուրմորտի
Նկար	ճաճագո	նախատի
Նշանավոր	շամոհենօնօն	գամոչենիլի
Նկարների	ճաճագոծակ ըշերտօնցյալցա	նախատերիս
ռեպրոդուկցիա		րեպրոդուքցիա
Պանն	Ճաճո	պան
Ներկապնակ	Ճաճութրա	պալիտրա
Պատկերասրահ	Նշերատցած Ճաճերցյա	սուրաթերիս գալերեա
Պլակատ	Ճաճագութո	պլակատի
Բնանկար	Ճաճանայո	պեհզաժի
Իրապաշտություն	Շաճաճութմա	րեալիզմի
Իրապաշտ	Շաճաճութո	րեալիստի
Ուսպրոդուկցիա	Շաճաճունցա	րեպրոդուքցիա
Վերականգնիչ	Շաճաճունցուրո	րեստավրատորի
Սրահ (ասլոն)	Նաճուռնո	սալոնի
Սյուրբեալիզմ	Նաշուռցաճունմա	սիուրբեալիզմի
Սյուրբեալիստ	Նաշուռցաճութո	սիուրբեալիստի
Ցուցադրել	Ճաճույցնա	գամովիենա
Ուղեցույց	Ճաճնշու	մեգուրի
Քանդակ	Ճաճաճուցա	քանդակերա

ԳՐՁԵՐ. ԱՍՍԱԳՐԵՐ. ՀԱՍԿԱՐԳԻՉ
Ծանոթագրություն: ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

Որտե՞ղ է գրախանութը	Նաճ աճուն	սադարիս
Ցույց տվեք, խնդրեմ,	Ծանոթագրություն:	Ժիգմերիս մաղագիա?
եթե կարենի է...	Ճաճաճույցնա	մաշվենեթ, գեթակա,
այս գիրքը	Ճաճնշու	թու շեհծլերա..
այս ամսագիրը	Ճաճնշու	Էս ժիգմի
Երևանի քարտեզը	Ճաճնշու	Էս ժունալի
Ակարների ալբոնը	Ճաճնշու	Երեմիս րուկա
Ինձ հետաքրքրում է...	Ճաճնշու	սուրաթերիս ալրոնի
հայ դասականների	Ճաճնշու	մե մահնտերեսերս...
Երկերը	Ճաճնշու	սոմեխի կլասիկոսներիս
Ժամանակակից	Ճաճնշու	նաժարմոներերի
հայ արձակը	Ճաճնշու	բանամերուկն
հայոց լեզվի	Ճաճնշու	սոմխուրի պրոզա
ինքնուսույցը	Ճաճնշու	սոմխուրի Էմիս
Ինձ անհրաժեշտ է...	Ճաճնշու	բվիթմասժավլերելի
հայերեն-վրացերեն	Ճաճնշու	մե մօհրենքրա
քառարան	Ճաճնշու	սոմխուր-քարթուրի

Վրացերեն-հայերեն	յարտ-շու-եռմեշ-շրօ	քարթուլ-սոմիսուրի
բառարան	լցըլիսկոնօ	լեքսիկոնի
հայերեն-վրացերեն	եռմեշ-շր-յարտ-շու	սոմիսուր-քարթուլի
զրուցարան	և ասեաշծռու	սասառուրու
վրացերեն-հայերեն	յարտ-շու-եռմեշ-շրօ	քարթուլ-սոմիսուրի
զրուցարան	և ասեաշծռու	սասառուրու
հայերեն-ռուսերեն	եռմեշ-շր-ռ-շեշ-շու	սոմիսուր-ռուսուլի
բառարան	լցըլիսկոնօ	լեքսիկոնի
հայոց լեզվի	եռմեշ-շրօ յնօն	սոմիսուրի էմիս
դարձվածարանական	զրանցուղուղուշրօ	փրագեռլոգիուրի
բառարան	լցըլիսկոնօ	լեքսիկոնի
հայոց լեզվի	եռմեշ-շրօ յնօն	սոմիսուրի էմիս
բացատրական	զանմանցուղությունու	գանձարտերիքի
բառարան	լցըլիսկոնօ	լեքսիկոնի
հայոց լեզվի	եռմեշ-շրօ յնօն	սոմիսուրի էմիս
ուղղագրական	տրտոցրագուշրօ	օրթոգրափիուլի
բառարան	լցըլիսկոնօ	լեքսիկոնի
Դուք ունե՞ք գրքեր...	տյեցեն ցանցու նոցնցեօ?...	թքվեն գաքվթ ժիգմերի?...
Վրաց լեզվով	յարտ-շր յնանց	քարթուլ էնազե
պարսից լեզվով	և սարնեշ-շր յնանց	սպարտուլ էնազե
իսպաներեն	յենանշ-շրալ	էսպանուրադ
ռուսաց լեզվով	ռշն-շր յնանց	րուսուլ էնազե
Ի՞նչ արժեն	ռա ջորն մուզեօնս	րա դիրս մոդերիս
նորածնության		
ամսագիրը	շշշնացո՞?	ժուրնալի?
Դուք ի՞նչ եք սիրում	ռօնօն զոտեցա զոյցարու?	րիսի կիթխվա գիհ
կարդալ		վարթ?
արկածայի՞ն,	և ստացցածնեացլու,	սաթավգաղասավլու,
կենսագրակա՞ն	ծատոցրագուշրօ	բիոգրափի-
վեպեր դ	ռոմանցեօ?	ուլի րոմաների?
Թարմ թերթեր ունե՞ք	անալու ցանցուցեօ ցանցու?	ախալի գագեթերի
		գաքվթ?
Ո՞վ է խմբագիրը	ցօն առօն ՛շաճայթուրօ?	վին արիս րեդաքտորի?
Պաշտոնական	տցուցօալուշրօ	օկիցիալուրի /օ-
/ընդդիմադիր/	/տետհօւցօւշրօ/	պողիցիուրի/ գա-
թերթը	ցանցուցեօ	գեթերի
Թերթ-ամսագրերի	շշշնաց-ցանցուցեօնս	ժուրնալ-գագեթե-
բաժանորդագրություն	ցամունցրա	րիս գամոթերա
Թերթերի կրպակը	ցանցուցեօն յօտեցօ	գագեթերիս կիուսկի
բաց /իհակ/ է	ջօաձ /ջացցուցուա/	դիաա /իհակնտիլիա/
Առաջնորդող հոդված	մունցինացց և բացուա	մոժիմավեն ստատիա
Դատուկ թղթակից B	և նշցածնեացլու	սպեցիալուրի
	ցարցենանդցենցու	կորեսպոնդենտի
Թարմ լուրեր	ցանցուցեօնցու	ցխել-ցխելի ամբերի

Գրքի առևտուր	Յօցնօս զայնուն	Ժիգմիս վաճրորա
Դրատարակչական	Նացածություն	սագամոնցեմլո
գործ /պլան/	Նայթյ /շաբա/	սաքմե /գեգմա/
Երկերի լիակա-	Ոենցըլեատա	թխզուլերաթա
տար ժողովածու	Ներշըլո զրյալո	սրուլի կրերուլի
Ընտիր երկեր	Ռիյշըլո տենշըլյեձան	րչեռլի թխզուլերանի
Արձակ երկեր	Ճռո՞նայլո	պրոզառուլի
	Նավառմույծո	նածարմոների
Դամակարգիչ	Համեմայլյալո	կոմպիուտերի
Դամակարգչային	Համեմայլյալուց	կոմպիուտերուլի
ծառայություն	Ցուսամանեյրըն	մոսամսախուրերա
Դամակարգչային	Համեմայլյալուց	կոմպիուտերուլի
ծրագիր /կենտրոն/	Ճռոցրամա /Այնֆոր/	պրոգրամա /ցենտրի/

Բառացանկ

Ամենօրյա	Յոցըլություն	Առվելդրյիուրի
Ամսագիր	Չյորնեցո	Ժուրնալի
Առակ	Օցաց-առացօ	իգավ-արակի
Արձակագիր	Ճռո՞նայլուն	պրոզառուսի
Բառարան	Ծայլայլոն	լեքսիկոնի
Գիրք	Իօցնօ	Ժիգմի
Գործակալություն	Նացշըլութո	սաագենտո
Գրադարակ	Իօցնօս տարու	Ժիգմիս թարո
Գրադարան	Տածլուտույցն	բիբլիոթեկա
Դպրոցական	Լեցունօն	սկոլիս
հանրային	Նաշառու	սաջարու
Գրախանութ	Իօցնօս մարանոա	Ժիգմիս մաղագիա
Գրենական պիտույքներ	Նաեվացլու նօցուցնօ	սասծավլո նիվթերի
Երգիծաբան	Նագորոյայլուն	սատիրիկոսի
Երգիծանք	Նագորու	սատիրա
Զրուցարան	Նասայծրու	սասաուրոս
Ընթերցասրահ	Նամշոտցլութո	սամկիթխվելո
Թարգմանիչ	Թուանցմեյլո	մթարգմնելի
Թարգմանություն	Թանցմանո	թարգմանի
Թերթ	Ճանցու	գագեթի
Թղթակից	Ճուրշենունցիոն	կորեսպոնդենտի
Ժամանակակից	Թանամշերուցյ	թանամերովե
Ժողովածու	Ճրյալուց	կրերուլի
Ինքնուսույց	Մշտամանցալուցյալուց	թվիթմասժավլերելի
Լրագրող	Շյորնացունցիոն	ժուրնալիստի
Խմբագիր	Շյորայէլուն	րեդաքտորի
Խմբագրություն	Շյորայէլուա	րեդաքցիա
Խորագիր	Շյոնուցձ	րուբրիկա

Դայտարարություն	Ճանաչեցած ճանաչում	Ճանցեածքա	գանցիսադերա
Ճանրամատչելի	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	պոպուլարուլի
Ճարցազրույց	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	ինտերվիու
Ճեղինակ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	ավտորի
Ճեքիար	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	զդապարի
Ճրապարակախոս	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	պուբլիցիստի
Ճրապարակախոսություն	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	պուբլիցիստիկա
Ճումոր	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	իումորի
Մամուլ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	պրես
Նորույթ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	սիահվե
Նորույթուններ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	ախալի ամբերի
Պատկերազարդ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	իլուստրիբռուլի
Պատմվածք	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	մոթիսորա
Սեղմապնակ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	կոմպակտ-դիսկի
Ստեղնաշար	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	կլավիասուրա
Վավերագրական	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	դոկումենտուրի
Վեպ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	դոմանի
Վերնագիր	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	սաթաուրի
Տպաքանակ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	տիրաժի
Տպարան	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	ստամբա
Ուղեցույց	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	մեզգուրի
Քննադատ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	կրիտիկոսի
Քննադատություն	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	կրիտիկա
Օրինակ	Ճանցեածքա	Ճանցեածքա	էգեմպլարի

ՏԱՐԱԴՐԱՄԻ ՓՈԽԱՍԱԿՈՒՄ

Յալութիւն Ճաճացընա

Որտե՞ղ է գտնվում	Նաճ մօցեաճշտեն	սադ մրեարեորս
փոխանակման	Ճաճացընան	գաղացվլիս
մոտակա...	Յաճացնա...	ուախւեսի...
կետը ա	Ճաճելու	պունքտի
/քանկը/	/ձանցո/?	/քանկի/?
Որտե՞ղ կարելի է	Նաճ մօցեաճշտեն	սադ շեհծերա
փոխանակել	Ճաճացընան Ճաճացընա?	կալուտիս գաղացվլա?
տարադրամը ս	Ճաճացընան Ճաճացընա?	րամիենիա կուրսի?
Որքա՞ն է փոխարժեքը	Մաժմօնատ?	շեգիծլիաթ
Կարո՞ղ եք մանրել...	Գամիենժաճաճտ?	դամիխուրդաոթ?
Ե՞րբ է բացվում	Ռոժօն օջան	րոդիս իղերա
/փակվում/	/ուշեցնա/ Ճաճացընան	/իկենտերա/ դացվլիս
փոխանակման կետը	Ճաճելու	պունքտի?
Ո՞ր պատուհանին	Ռոժել գանջարածտան	րոմել փանջարասթան
մոտենամ	մօցօք?	միվլիդ?

Կարո՞ղ եք դրամը /լարին, ռուբլին/ մանրել	Շեցօծլօատ ջրամօն /ջաճօն, թանշտօն/ քանչո՞րդացցձա՞?	շեգիծլիաթ դրամիս /լարիս, մանեթիս/ դախուրդավերա?
Ինչպե՞ս եք ուզուն վճարել Ի՞նչ ունեք վաճառքուն Զեզ որքա՞ն եմ պարտք	ռաշտո՞ր ցինֆատ շաճաօնքաժոտ? ռա ցայցտ ցայուցցա՞մօ? մշ տէցցեն ռամֆենօ մմարտեծե՞?	րոգոր գինդաթ գաղաիխադոր? րա գաքվթ գահիդկաշի? մն թքվենի րամդենի մմարթերս?
Որտե՞ղ պետք է ստորագրեն Ուզուն եմ հաշիվ քացել Գնում եմ կան- խիկ դրամով Ես եվրո չունեմ Մանր դրամ ունեմ Մանրեք, խնդրեմ, 50 դոլարը Դրամական փոխանցում Տարադրամի փոխանակումը շահավետ է Ի՞նչ փոխարժեքով եք փոխանակում... ամերիկան դոլարը հայկական դրամը ռուսական ռուբլին Վրացական լարին Եվրոն	եցլօ նազ շնձօ մոցա՞յցրո? մօնքա անցարօնօն ցաենեն նազն ցշլնց ցցօցլոնծ մշ ցցրո առա մայցն եցրօ ցշլո մայցն ցտեցտ, քամօնցր- քատ 50 քուլարո ցշլոն ցագարունցա ցալցլոն քացլա եցլօսացրցլոա?	խելի սադ ունդա մովածերո? մինդա անգարիշիս գախսնա նադդ փուլզե վիդուլոր մն էվրո արա մաքվս խուրդա փուլի մաքվս գրիսովթ, դամիխուր - դառթ 50 դոլարի փուլիս գաղարիցիսվա վալուտիս դացվլա խելսադելիա?
Առք ու վաճառք Բանկատոնս Դրամական միավորներ ամերիկան դոլար թուրքական լիրա իրանական սիալ հայկական դրամ հնդկական ռուփի հունական դրահմ ռուսական ռուբլի Վրացական լարի ուկրաինական	ռա ցյրեսօտ ցցլօտ?... ամերօցցլո քուլարո նօմեցրօ քրամօ րշեցլո րշեծլո յարտշլո լարո ցցրո	րա կուրսիթ ցվլիթ?... ամերիկուլի դոլարի սոմխուրի դրամի րուսուլի ռուբլի քարթուլի լարի էվրո

Բառացանկ

Առք ու վաճառք Բանկատոնս Դրամական միավորներ ամերիկան դոլար թուրքական լիրա իրանական սիալ հայկական դրամ հնդկական ռուփի հունական դրահմ ռուսական ռուբլի Վրացական լարի ուկրաինական	ցօցցա-ցացօցցա նանցնոցի ցշլոն ցրուցլեծօ ամերօցցլո քուլարո ուշրյցշլո լուրա նեարեցլո ռուալո նօմեցրօ քրամօ մնցրոն րշեծօ ծյրմեցլո քրամեմօ րշեցլո րշեծլո յարտշլո լարո ցցրոնցլո	Աիդկա-գահիդկա բանկնոտի փուլիս էրթեռուլերի ամերիկուլի դոլարի թուրքուլի լիրա սպարսուլի րիալի սոմխուրի դրամի ինդուրի ռուպիա քերծնուլի դրահմա րուսուլի ռուբլի քարթուլի լարի ուկրաինուլի
---	---	--

կարբովանեց	գարծոցանցօ	կարբովանեցի
Դրամապանակ	նացյալց	սախուկե
Թղթադրամ	յացալցօն զշլո	քաղակիս փուլի
Խնայքանկ	շյմճանցըլո ծանչօ	շեմնախվելի բանկի
Խնայողություններ	շյնաեցա	շեմնախվա
Կամիսիկ	նացըօ	նաղիի
Դարյուրանոց	անօսօն	ասիանի
Դազարանոց	առասօնօն	աթասիանի
Մանրոն /մանր/	եղրդա	խորդա
Մետաղադրամ	մօնցէթա	մոմետա
Ոսկեդրամ	տյրոն զշլո	օքրոս փուլի
Վճարում	ցանալցըջձա	գանադրերա
Տարադրամ	ցալցյթա	վալուտա
Փոխանակել	ցաւցլո՞ա	գացվա
Տարադրամի փոխարժեք	ևացալցյթո շշրեօ	սավալուտո կուրսի
Փոխանակման կետ	ցարամցըլցըլո ձշնյթո	գաղամցվելի պունքտի
Փոխանցում	ցարանցւէցա	գաղարիցիսվա

**ԵՐԿԻՐ. ԱԶԳ. ԱԶԳՈՒԹՅՈՒՆ
յցցանա. յրո. յրացնցեծա**

Դուք որտեղի՞ց եք	ոյցցեն նաօժան	թքվեն սահդան
	ծրմանցըջօտ /նարո/?	բրծանդերիթ /խարը/?
Ես Երևանից եմ	մյ յրցնօժան ցար	մե էրեվմիդան վար
Դուք որտեղացի՞ց եք	ոյցցեն նաօժաշրո	թքվեն սադառուրի
	ծրմանցըջօտ?	բրծանդերիթ?
Ես Երևանցի եմ	մյ յրցնցըլո ցար	մե էրեվմնելի վար
Դայերեն խոսո՞ւմ եք	լաձառաշրածոտ նոմեշնած?	յապարակորթ սոմխուրադ?
Դասկանում եմ	մյնման	մնսմիս
Դու վրացի՞ց ես	մյն յարտցըլո եար?	շենքարթվելի խար?
Այո՛, ես վրացի եմն	լաան, մյ յարտցըլո ցար	դիախ, մենքարթվելի վար
Իմ մայրենի լեզուն	իյմօ ցցայնա	շեմի դնդաենա
հայերենն է	նոմեշրոօ	սոմխուրիա
Ժողովրդավարական երկիր	ցցմոշրաժույլո յցցանա	դեմոկրատիուլի քվեանա
Քառակուսի	ցցալրաժույլո	կվադրատուլի կիլոմետրի
Կիլոմետր	ցօլումշյթրո	էրովմուլի
Եռագույն դրոշ	նամցյրոցան գրումա	սամփերովանի դրոշա

Բառացանկ

Ազգ	յրո	էրի
Ազգային	յրացնցյթա	էրովմուլի
Ազգություն	յրացնցեծա	էրովմերա

Ամերիկացի	աժշրուցածո	ամերիկացի
Ամերիկան	աժշրուցածո	ամերիկացի
Անգլերեն	անցլածշերո	ինգլիստորի
Անգլիացի	անցլածշերո	ինգլիսելի
Աշխարհ	մետքցօտ	մսովիլիոն
Ավանդությ	Ծրագրացօծ	տրադիցիա
Բելառուս	ծյալուրշեն	բելոռուսի
Բնակիչ	ծցեցըշըծօ	մցխովերի
Բնակչություն	մօսաճղցոծա	մոսախներա
Բնություն	ծյեցծա	բուներա
Գաղր	պյու /օժշջցնօտ	աղրա /իծուկերիթ
	ցարածաճղցծա/	գաղասախներա/
Գերմանացի	ցյրմանշերո	գերմանելի
Գիտություն	ցյւնցրցծա	մեցմիերերա
Եգիպտարեն	ցցցածֆշրո	էգիպտուրի
Եգիպտացի	ցցցածֆշերո	էգիպտելի
Երկիր	ցցցածա	քվեանա
Ընտրություններ	առիցցնցծա	արշեների
Թագավոր	ցցցյ	մեփին
Թագուհի	ցցցածֆալո	դերոփիալի
Իշխանություն	եցլամշցլցծա	խելիսուփլերա
Լեզու	ցնա	էնա
Լեհ	նուռոնշերո	պոլոնելի
Լեհաստան	նուռոնյոտո	պոլոների
Խաղաղություն	ն՛ցօգոծծա	մշվիդորա
Խորհրդարան	նառլամյենցո	պարլամենտի
Կառավարություն	նուացրոտծա	մթավորա
Կլիմա	ցրոմագո	կլիմատի
Կրթություն	ցնատղցծա	գանաթլերա
Դայ	նոմցնօ	սոմեխի
Դայաստան	նոմեյոտո	սոմիսների
Դայերեն	նոմեյորո	սոմիսուրի
Դայկական	նոմեյորո	սոմիսուրի
Դայություն	նոմետոծա	սոմիսորա
Դնդիկ	ոնքուցո	իմրելի
Դնդկաստան	ոնքույոտո	իմրերի
Դող	մօթի	միժա
Դոլանդիա	նուռաճնցծա	հոլանդիա
Դույն	ծյրմցնօ	բերձենի
Դունաստան	նածյրմցնյոտո	սարերծների
Ճապոնիա	օածոնօտա	իապոնիա
Մայրաքաղաք	ցյեայալայօ	դեղաքալաքի
Մոլորակ	ցուռմօլօ /նլանցբթա/	ցրոմիլի /պլանետա/
Նախագահ	նրեֆօւցնցո	պրեզիդենտի
Նահանգ	շբագո	շտատի

Նախարար	Յօնօսեցրո	միմիստրի
Նախարարություն	Նամօնօսեցրո	սամինիստրո
Չինաստան	Բօնշտօ	չինեթի
Չինացի	Բօնշլո	չինելի
Ռուս	Ռշնօ	ռուսի
Ռուսերեն	Ռշնշլո	ռուսովի
Ռուսաստան	Ռշնշտօ	ռուսեթի
Սահման	Տանջարո	սազդվարի
Սահմանադրություն	Ճանեթօթշցօս	կոնստիտուցիա
Վարչապետ	Ճնշմօյր-ժմօնօսեցրո	պրեմինի-մինիստրի
Վրացագնտ	Քարտշլութլոցօ	քարթվելոլոգի
Վրացագիտություն	Քարտշլութլոցօ	քարթվելոլոգիա
Վրացական	Քարտշլո	քարթովի
Վրացերեն	Քարտշլո շնօ	քարթովի էնա
Վրաստան	Տայարշցլո	սաքարթվելո
Վրացի	Քարտշլո	քարթվելի
Տարածք	Ծյերօթորո	տերիտորիա
Տարեթիվ	Թարօջօ	թարիղի
Տիեզերք	Գունմոնօ	կոսմոսի
Ուկրաինա	Շըրանձ	ուկրաինա
Ուկրաինացի	Շըրանձշլո	ուկրաինելի
Փախստական	Ջթուլցօլո	լտոլվիլի
Օտարերկրացի	Շօնշլո	ուցիսելի

ՄՊՈՐԾ Եճորդո

Դուք գրաղվո՞ւմ եք սպորտով	Ոյշըն եճորդի ծօնցցատ?	թքվեն սպորտու միսդեվբ?
Ես մարզիկ չեմ, բայց շատ եմ	Ճյ եճորդիմյենօ առա ցար, մազրած ձալուան	մեն սպորտումնի արա վար, մագրամ ծալիան
սիրում սպորտը	Ցոյցարն եճորդի	միԱվարս սպորտի
Իսկ ի՞նչ մարզածև եք սիրում	Եճորդիս ռամցցլո	սպորտիս րունելի սախեորա գիԱվարթ?
Դուք խաղո՞ւմ եք... շախմատ	Տաեցոծձ ցոյցարտ?	թքվեն թամաշորթ?...
/թենիս, ֆուտբոլ, բասկետբոլ, գոլֆ.../	Ծյեցըն տամաշոծտ?...	ծաղրակս
Սպորտի ի՞նչ	Հազրացն գոյցընացն	թքվեն թամաշորթ?...
ձևեր են	Եճորդիս ռամցցլո	սպորտիս րունելի
մասսայական	Տաեցոծցօս	սախեորերիա
ձեր երկրում	Ոյշընեն վայցանձօ?	մասորդիվի
Ձեր մարզիկներից ովքե՞ր են	Ոյշընեն եճորդիմյենց- նօդան ցօն առօս	թքվենս թվեհանաշի? թքվենի սպորտումնեն- թիդան վիմ արիս
...օլիմպիական		

/աշխարհի, եվրոպայի/	ողամթօւրօ /մետքլասն/	օլիմպիուրի /մսովլիոս,
չեմպիոններ	եցրածներ/ իշմետնօ?	էվրոպիս/ չեմպիոնի?
Ո՞ւմ անունով է	զօն և անցլուծնեա	վիսի սախելորիսա
ծեր կենտրոնական	ովչենա ցընթրալլշնօ	թքվենի ցենտրալուրի
մարզադաշտը	եցածունեա?	ստարիոնի?
Ես կուգեի այցելել...	մզ մօնջա ցընցօտ...	մե մինդա վեծվիո...
մարզահամալիրը	և ձարժակացնություն...	սպորտուլ կոմպլեքս
թենիսի նոր	հոգեցրտու անձալ	չոգրուրթիս ախալ
դաշտը	մուշածնե	մոնդանս
Ովքե՞ր են խաղում	զօն տամաժունե	վին թամաշորս
այսօր	დօջե՞?	դղես?
Այսօրվա համար	დօջյօնսատցօն	դղեսաթվիս
տոմսեր ունե՞ք	առնօն ծօնցուցնօ?	արիս բիլեթերի?
Տվե ք, խնդրեմ,	մոմցւոտ, ցյուացցա,	մոմեցիք, գերակա,
չորս տոմս	տուն ծօնցուո	օթսի բիլեթի
Ո՞վ հաղթեց	զօն մուօցու	վին մոհգոն
/պարտվեց/	/վացու/?	/ծաագոն/?
Դանդիպումն	Մշցցեցրա ճամտացնունա	շեխվեղրա դամթավորդա
ավարտվեց ոչ-ոքի	ցորչը	փրեդ
Ո՞ր թիմը հաղթեց	Ռոմելմա ցընճմա	րոմելմա գումադմա մոհգոն?
Ի՞նչ հաշիվ է	մուօցու?	
Դօգուտ ո՞ւմ	Ռա անցարունօա?	րա անգարիշիա ?
Ո՞վ է մրցավարը	զօն և անարցցեծուուն?	վիս սասարգերլող?
Ո՞վ գոլ խփեց	զօն արօն մեաչո?	վին արիս մսացի?
Ո՞ր թիմի	զօն ցաօթանա ցուունա?	վին գախտամա գոլի?
երկրպագուն եք	Ռոմելո ցընճուն	րոմելի գումադիս
Կոպիտ խաղ էր	ցընլցմացացյացարու	գուշենմատկիվարի խարթ?
	եարտ?	
	ցենցու տամաժու օցու	ուխեցի թամաշի իհան

Բառացանկ

Ակումբ	ճշուծո	կլուրի
Այուսակ	ցերուցո	ցիսրիլի
Առաջատար	լուգերո	լիդերի
Առաջնություն	նօրցցելուն	պիրվելորա
Ավտոարշավ	ացթունացու	ավտորալի
Ավտոարշավորդ	ացթունացունեցու	ավտորալիստի
Արդյունք	Նցըցօ	շեղեգի
Բռնցքամարտ	ճրոցո	կրիվի
Բռնցքամարտիկ	մուշուցց	մոկրիվե
Գավաթ	տանօ	թասի
Գեղասահք	ցօցշրաւուն	ցիգուրաորա

Գնդակ	ծընթաց	բուլղրի
Դահուկ	տնօճառմշերն	թխիլամուրի
Դահուկորդ	թօտօնօճշերն	մորխիլամուրե
Դասական ոճ	զջաձայշերն եփօլո	կլասիկուրի ստիլի
Եռացատկ	եսմթացօ եթօմծա	սամճագի խտոմա
Երկրպագու	շշմշեմաթշոցարն	գուշենմատկիվարի
Ընթիշ	ժոյքազացյ	մոծիդավին
Ընթշամարտ	չոզատօծա	ծիդաորա
Թեքև ատլետիկա	մելցատենօմծա	մձկեսմորա
Թենիս	հոցծշորոսա	չոգրուրթի
Թենիսիստ	հոցծշորոշըլո	չոգրուրթելի
Թիմ	շշնչօ	գումոյի
Լեռնագնաց	մոամեցլյըլո	մթամսվլելի
Լող	ցշրչգձ	ցուրվա
Լողավազան	ևացշրատ աշխօ	սացուրառ առւզի
Լողափ	ձլուացյօ	պլիաժի
Լողորդ	մուցշրացյ	մոցուրավին
Խաղ	տամաշօ	թամաշի
Խաղալ	տամաշտօմծա	թամաշորա
Խաղացող	մոտամաշյ	մորամաշեն
Ծանրամարտ	մալոտենօմծա	ծալումորա
Ծանրորդ	մբանցօելո	շտամգիստի
Դաղբանակ	ցամարչցըլօ	գամարջվերա
Դաղբել	մոցյըլօ	մոգերա
Դեծանիվ	ցցլոտենօշյըլօ	վելոսիպերի
Դեծանվային սպորտ	ցցլոտենօմշյօ	վելոսպորտի
Դեծանվորդ	էտցյօ	վելոսիպերիստի
Դոկեյ	էտցյօ	հոկեի
Դոկեյիստ	էտցյօելո	հոկեիստի
Զի	ցենօ	ցիսենի
Զիասպորտ	ցենտենօմծա	ցիսենոսմորա
Զիարշավարան	մետքրտմծա	իպոդրոմի
Մարզարահի	ևետրցլցանձանօ	սպորտդարբագի
Մարզադաշտ	ևետրցօնօ	ստարիոնի
Մարզական	ևետրցլըլօ	սպորտուլի
Մարզահագուստ	ևետրցլըլօ ցուելուշմօ	սպորտուլի կոստումի
Մարզաձև	ևետրցլօն եանցտօմծա	սպորտիս սախեորա
Մարզիկ	ցարչօնօ	վարժիշի
Մարզիչ	ևետրցլենցնօ	սպորտսմենի
Մեկնարկ	միշցրտնշըլօ	մծվորմելի
Միավոր	էբանցիո	ստարտի
Մրցաշրջան	իշըլօ	քուլա
Մրցավար	ևետրցլըլօ եշխտօնօ	սպորտուլի սեզոնի
Մրցություն	մեաչօ	մսացի
	շշչօմծրյօնօ	շեցիքրերա

Նավակ	նացո	նավի
Շախմատ	չափառացօ	ծաղրակի
Շախմատիստ	թոփագրացյ	մոճադրակե
Ոչոքի	ցածրօ	Աահմի
Չեմպիոն	ჩյմետօնօ	չեմպիոնի
Չնշկավազք	ցոցշրջեօտ և բուալո	ցիգուրերիթ սրիալի
Չմուշկներ	ցոցշրջեօտ	ցիգուրերի
Պար	ցըցքձ	ցեկվա
Պարտվել	վացյեծձ	ծագերա
Պարտություն	գոմարցեցձ	դամարցիներա
Ջրագնդակ	վյալուծշրտո	ծայլութրի
Շոգերադնիք (սառւնա)	և աշնա	սառւնա
Սահադաշտ	և ացօցշրճառ մոցդանօ	սացիգուրառ մոեդամի
Սեղանի թննիս	մացօքօն իրշըշրտո	մագիդիս չոգրութրի
Սուսերամարտ	ցանցցատձ	փարիկառա
Վազել	ռեյնձնալո	րբենա
Վազորդ	մորնձնեցնալո	մորբենալի
Վերջնագիծ	ցօնօթօ	փիմիշի
Օլիմպիական	ուլումնեշրո	օլիմպիուրի
Խաղեր	տամաշյեծն	թամաշերի
Ֆուտբոլ	ցյենցրտո	փեխրութրի
Ֆուտբոլասեր	ցյենցրտօն մոցցարշըլո	փեխրութրիս մոհվարուլի
Ֆուտբոլի մրցախաղ	ցյենցրտօն տամաշն	փեխրութրիս թամաշի

ԵՂԱՍԱԿ աժօնքօ

Ինչպիսի՞ եղանակ է	րոցտրո ամօնքօա?	րոգորի ամինդիա?
Այսօր ամպամած է	քըլցն մոցնշըլուցըլօօ	դղես մողրութլուլիա
Դիմա երկու աստիճան	անցնա ուրո շրացնենօ	ախւա օրի գրադուսի
տաքություն է	և օտեա	սիթրու
Այսօր...	քըլցն...	դղես...
շոգ է	ցեյլո	ցիսելա
տաք է	տօնօցն	թրիլա
ցուրտ է	ցոց	ցիվա
զով է	ցրոցն	գրիլա
տոթ է	ձանձնաշյեծնա	պապամաքերաա
Եղանակի տեսություն	ամօնքօն ձրոցնունօ	ամինդիս պրոգնոզի
Լավ /վատ/	ձարցօ /ցյըօն/	կարգի /ցուդի/
Եղանակ է	ամօնքօօ	ամինդիա
Անձրև է տեղում	վցամձ մոցօն	ծվիմա մոդիս
Չյուն է գալիս	տոցլո մոցօն	թովի մոդիս
Ուժեղ /քույլ/ քամի է	մըօցրո և շեցուա/ յարօն	ծլիերի /սուստի/ քարիա
Սարսափելի ցուրտ է	և աշօնցըօ և օցօցյեծն	սաշինելի սիցիվնա

Արևոտ օր է	թթօսնօ ջջայա	մզիամի դղեա
Դրսում սառնամանիք է	ցանցտ ցօնցացն	գարեթ հինավս
Վաղն սպասվում է...	եցած մուսալողնելիա...	խվալ մուսալողնելիա...
հորդառատ անծրև	չոցօնօթշցլո ՞ցոմա	կոկիսպիրուլի ծվիմա
տեղումներ	նացայցնեօ	նալեքերի
երեք աստիճան զրոյից	մօնցն նամօ ցրացյնօ	մինուս սամի գրադուսի
ցածր	ձցույն որո ցրացյեօ	պլուս օրի գրադուսի
երկու աստիճան զրոյից		
բարձր		
Ալեկոծություն	լցոլցա	դելվա
Ամպ	լընցծցլո	դրուբելի
Անծրև	՞ցօմա	ծվիմա
Աստիճան	ցրացյեօ	գրադուսի
Աստղ	ցանեցցլացօ	վարսկվավի
Արեգակ	թեյ	մզե
Արևածագ	թեօն ամուցցլա	մզիս ամուսլա
Արևամուտ	թեօն հաեցցլա	մզիս չասվլա
Արևի խավարում	թեօն քածնցցլցնա	մզիս դարմելերա
Բուք	յառծցյին	քարբուքի
Եղանակ	ամօնցօ	ամինդի
Երաշտ	ցցալցա	գվալվա
Երկինք	ցա	ցա
Երկրաշարժ	թօնօնցցրա	միծիսծվրա
Թույլ	եցեթօ	սուստի
Լուսնի խավարում	մոցառօն քածնցցլցնա	մթվարիս դարմելերա
Լուսնյակ	մոցառյ	մթվարե
Ծիածան	ցօնեարթցցլա	ցիսարտենլա
Կայծակ	ցլցա	էլվա
Կարկուտ	եցեթցա	սետպւա
Չյուն	տոցցլո	թովիի
Մառախուղ	նօելո	նիսլի
Որոտ	յշեօլո	քուսիլի
Ձերմաստիճան	ցյեմներաթշրա	տեմպերատուրա
Զրիեղեղ	յիարցցնա	ծարովմա
Սառնամանիք	ցոնցա	հինվա
Տաքություն	նօտետ	սիթրո
Ցուրտ	նօցացյ	սիցիկն
Փարիլ	ցոտցյի	փիփիքի
Փոթորիկ	ցրացալո	գրիգալի
Քամի	յառօ	քարի
Օդերևութարան	մցթյուրուցցօ	մետեռուոգի

ԺԱՄԱԳՈՒՅՑ. ԺԱՍԱՆԱԿ

Նատօն: ԾՌՈ

Ժամացույց ունե՞ք	Նաատօ զայցու?	Սաաթի գաքվը?
Ժամը քանի՞սն է	Ռոմեղօ Նաատօա?	րոմելի սաաթիա?
Ժամը ուղիղ տասն է	Կշեցբաց տօ Նաատօա	զուստադ արի սաաթիա
տասն անց է հինգ րոպե	Թշրտմեցիօն Եշտօ	թերթմետիս խութի
	Վշտօա	ծութիա
տասն անց է կեսէ	Թշրտմեցիօն նաեցառօա	թերթմետիս նախեվարիա
տասից քսան է պակաս	Տօն էյլօա ուցո Վշտօ	արս ակլիա օցի ծութի
ժամը մեկն է	Ներցցեղօ Նաատօա	պիրվելի սաաթիա
Ղեռ ժամանակ կա	Ճյեն զալցց արօն քրու	ջեր կիդեվ արիս դրո
Գնալու ժամանակն է	Վիացցօս քրուա	ծասվիս դրուա
Երկու ժամ առաջ	Ուրօ Նաատօն Վիճ	օրի սաաթիս ծին
Կես ժամ հետո	Ենեցբառօ Նաատօն	նախեվարի սաաթիս շեմ-դեգ
	Մշմեցց	
Երեք ժամուն	Նամ ՆաատՇօ	սամ սաաթի
Ժամը յորին	Մշօգ Նաատ՞եյ	շվիդ սաարզե
Ժամը ութից	Ռցօ Նաատօքօն	րվա սաաթիդան
Սինչն ժամը ինը	Կերօ Նաատօմեց	ցիրա սաաթամդե
Սինչն ճաշ	Նազօօնօնձամեց	սադիլուամդե
ճաշից հետո	Նազօօնօն Մշմեցց	սադիլիս շեմքեգ
	/նասագօօնցցի/	/նասադիլեկս/
Տեղական ժամանակով	Ազգօօնօնձրոցօ քրուատ	աղգիլորիկի դրոիթ
Երևանի ժամանակով	Ջրեցնօն քրուատ	էրեվնիս դրոիթ
Լուսամուն է	Թշնցցօն քրուատ	թեմերա
Մթնում է	Ճնյուցօն քրուատ	բնելուրա
Իրիկնամում է	Ճամքօն քրուատ	դամդերա
Արդեն կեսօր է	Մայք Մշագցա	ուկվե շուարդեա
Արդեն կեսօրիշեր է	Մայք Մշագցամց	ուկվե շուարդամա
Այստեղ ժամացույցի	Հյ Նաատօնօն	աք սաաթերիս
Վերանորոգման	Մշմեցցօնձրոց	շեմկերերելի
արհեստանոց կա՝	Նաեցլուենո արօն?	սախելուսն արիս?
Ժամացույց կանգ է առել	Բյեմ Նաատօ Ճմիշրօ	չեմի սաաթի գաչերուա
Ես այն գցել եմ	Բյ օն քամօցառօն	մե իս դամիվարդա
Իմ ժամացույցը կա՞մ	Բյեմ Նաատօ են	չեմի սաաթի խան
առաջ է ընկնում,	Վիճ մօցօն,	ծիմ միդիս,
կա՞մ հետ է մնում	Եան Մայք Բյեմ	խան ուկան րչերա
Ապակին կոտրվել է	մօնօ Ճամքցօն	մինա զատադա
Խնդրում եմ, փոխեք...	Ճոնտցոտ,	գրխութ, զամոմիցվալոր...
	Ճամտմօցցալուտ...	
ապակին	մօնօ	մինա
մարտկոցը	Ճամքարցա	բատարեա
մեծ սլաքը	Ճոգօ օնարօ	դիդի խսարի
Վայրկենացույց սլաքը	Վիժօն օնարօ	ծամիս խսարի

Բառացանկ

Ժամ	Նատօ	Ասաթի
Ժամագործ	Ցյեսատց	Մեսապեն
Ժամանակ	Ջնութ	Դրոռ
Ամառային	Ցացեցըօն	Գավիշուլիս
Ճմեռային	Ցամտրօն	Գամթրիս
Տեղական	Ճացօջոնծրօց	Աղջիլորդիվի
Ժամացույց	Նատօ	Սաաթի
Արեգակի	Ցեսօն	Ծզիս
Գրամանի	Ցածօն / Չածօն/	Ռիբիս / Չիրիս/
Գարբուցիչ	Ցաջօմօճաճա	Մաղվիծարա
Ճեռքի	Ցաշօն	Մաջիս
Մեխանիկական	Ցցյանօցշրօն	Մեքանիկուրի
Ապատի	Ցցըջօն	Կեղիս
Սեղանի	Ցացօճօն	Մագիդիս
Ոսկե	Չյշրօն	Օքրոս
Վայրկյան	Ցամօ	Ծամի
Րոպե	Ցցոտօ	Ծութի
Դար	Տաշցշնց	Սաուկումեն
Տարի	Ցցլոնթագօն	Ծելիծաղի
Ամիս	Ցցը	Թվեն
Շարաբ	Ցցօրնա	Կվիրա
Օր	Ցցը	Դղեն
Այսօր	Ցցը	Դղես
Առավոտ	Ցօլոն	Դիլա
Երեկ	Ցցան	Գուշին
Նախանցյալ օրը	Ցցանցնօն	Գուշինժին
Վաղը	Ցցալ	Խվալ
Կեսօր	Ցցագցը	Հուարդեն
Կեսօրին	Ցցագցօնան	Հուարդիսաս
Երեկո	Տաօրամտ	Սաղամոն
Երեկոյան	Տաօրամտօն	Սաղամոնս
Գիշեր	Ցցամյ	Դամեն
Կեսգիշեր	Ցցագամյ	Հուաղամեն
Կեսգիշերին	Ցցագամտօնան	Հուաղամիսաս
Շուտով	Ցցալը	Մալեն
Նախօրոք	Ցնանենթար	Ծինասծար
Նախօրյակին	Ցնանագցեն	Ծինադենս
Ներկայումս	Տեղօն	Ախլա
Անցյալում	Ցարեցշըն	Ծարտուլշի
Ապագայում	Ցտմացձլշօն	Մոմավալշի
Վերջերս	Ցմ ծտլու ջնուն	Ամ բոլո դրոս
Վաղուց	Ցօօց ենօն Ցն	Դիդի խմիս ծին

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ
Շմաջլոցն օճառողեծա:

ա

Սեզ հետաքրքրում է հայագիտության խնդիրը	Իցն ցասինքրեցեծներ առմշնուղուցան ճշուծողը	չվեն գվահնտերեսերս արմենոգիիս պրոբլեմա
Չեր համալսարանում մշակվում են ննան թենաներ	ովզեն շնօցքնսօտքթ՛ն մշմանցն ամեաօր ովզենքն?	թքվենս ունիվերսիտետշի մուշառքեն ամնայիր թեմերգե?
Դուք ունե՞ք գիտական աստիճան Ունեմ, ես գիտությունների	ովզեն ցայթո և մշեցնոյնու եառօսեօ? մայն, մը մշցնոյնշատօ	թքվեն զաքվի սամեցնիերո խարիսխի ? մաքվս, մե մեցնիերեաթա
Դրկտոր եմ Ոչ, ես հայցորդ /մագիստրոս, ասպիրանտ/ եմ Ե՞րբ է Չեր պաշտպանությունը Ասացեք, խնդրեմ,... Չեր ատենախոսու- թյան թեման... Իմ ատենախոսության թեման է... Ո՞րն է Չեր դիպլոմային աշխատանքի թեման Ո՞ր բուհն եք ավարտել	Ըույնեարոն ցար առա, մը մամօցելու /մացմանքրո, անձառանցա/ ցար Ռուզօն առօն ովզենո Ըացա՞? մօտեարօտ, ցըտացգա,... ովզենո ճօնշրթացօս ովչե... ինջո ճօնշրթացօս ովչեա... Ռա առօն ովզենո և գոմանոմ նամերտօն ովչեա? Ռոմելո շմաջլոցն և անվացլոց Ըամաժամացություն մեամաժամացություն անմաժամացություն ինմաժամացություն ինմաժամացություն Երևանի պետական է համալսարանը Թթիլիսիի պետական համալսարանը Վանաձորի մանկավարժական ինստիտուտը Երևանի հումանիտար քոլեջը Ընդունելության ի՞նչ քննություններ են հանձնում... հայ բանասիրության ֆակուլտետում	Դոքյեարոն ցար առա, մը մամօցելու /մացմանքրո, անձառանցա/ ցար Ռուզօն առօն ովզենո Ըացա՞? մօտեարօտ, ցըտացգա... ովզենո ճօնշրթացօս ովչե... ինջո ճօնշրթացօս ովչեա... Ռա առօն ովզենո և գոմանոմ նամերտօն ովչեա? Ռոմելո շմաջլոցն և անվացլոց Ըամաժամացություն մեամաժամացություն անմաժամացություն ինմաժամացություն ինմաժամացություն Երեվանի սահմելմօժիփո ունիվերսիտետի թթիլիսիս սահմելմօժիփո ունիվերսիտետի վանաձորիս պետագոգիուրի ինստիտուտի Երեվանի հումանիտարուլի կոլեջի րա գամոցդերս արարերեն միսաղերգե...? սոմխուրի փիլոլոգիիս փակուլտետուցե

ուսական	բայց	րուսով
բանախրականում	գուշտացային	փիլոգիոլոգե
իրավագիտության	օշութայլ	իուրիդիոլ
ֆակուլտետում	զայլաբայթի	փակուլտետգե
պատմության	մաքորոյլ	իսոորիոլ
ֆակուլտետում	զայլաբայթի	փակուլտետգե
ժունալիստիկայի	շյունալումբոյզ	ժունալիստիկիս
ֆակուլտետում	զայլաբայթի	փակուլտետգե
աշխարհագրության	գյոցրացոյլ	գեոգրափիու
ֆակուլտետում	զայլաբայթի	փակուլտետգե
կիրառական	գամուցենյօնո	գամունեներիթի
մաթեմատիկայի	մատյմացոյզ	մաթեմատիկիս
ֆակուլտետում	զայլաբայթի	փակուլտետգե
Ի՞նչ դասընթաց եք	ու ձյունն անցացլու?	րա կուրսս ասծավիթ?
կարդում		
Ես կարդում եմ...	մյ զգօտեցլուծ...	մե վկիթխուլոր...
Նորագույն հայ	շանալոյնես ետմեշո	ուախեսի սոմխուրի
գրականության	լուցյորացյուն	լիտերատուրիս իսոորիիս
պատմության	մեցորակ	
արտասահմանյան	ևաზլցանցարյուն	սազդվարգարեթիս
գրականության	լուցյորացյուն	լիտերատուրիս իսոորիիս
պատմության	մեցորակ	
Վրաց հին և նոր	ժցցու ճա անձու	ծվելի դա ախալի
գրականության	յարտշու	քարթուլի լիտերատուրիս
պատմության	լուցյորացյուն	իսոորիիս
	մեցորակ	
թարգմանության	տարցմանս տյուրաօնս	թարգմանիս թերիիս
տեսության		
Դայաստանի	ետմեշուս մեցորակ	սոմխեթիս իսոորիիս
պատմության	գյունցես	կուրսերս
դասընթացներ		
Մեզ հետաքրքրում են	Բցեն ցցանցյուշեցես	չվեն գվահմտերեսերս
վերջին տարիների	ծառլու վլցեծուս	բոլո ծերիս
աշխատությունները...	նամրումցեա...	նաշրումնեթի...
բանախրության	գուշտացուս ճարց՛մո	փիլոլոգիիս դարգչի
բնագավառում		
բժշկության ոլորտում	մյացումնուս ճարց՛մո	մեղիցիմիս դարգչի
Ուսանողները թոշակ	եցյուցյունցուս	սոսուրենստերի
ստանում են	եցացենճուս օլցեցն?	ստիպենդիաս իղերեն?
Ինչքա՞ն է ուսման	րամցուս եվացլուցուս	րամդենիաս սժավերիս
վարձը	եացանշուս?	սափասուրի?
Ովքե՞ր են ազատվում	չոն տացուշոցլուցուս	վին թավիսուիլդերա
ուսման վարձից	եվացլուցուս	սժավերիս
	չացանեացօսացան?	գաղասախաղիսագամ?

Բառացանկ

Ազգային ակադեմիա	յշտացնելո աշարժօս	էրովնուլի ակադեմիա
Ակադեմիա	աշարժօս	ակադեմիա
Ակադեմիկոս	աշարժօգտօս	ակադեմիկոսի
Ակադեմիայի իսկական անդամ	աշարժօսն նամքօլո	ակադեմիիս նամդվիլի
Ակադեմիայի թղթակից անդամ	Վշշրո	ծեվրի
Անբիոն	աշարժօսն Վշշր-	ակադեմիիս ծեվր-
Անբիոնի վարիչ	գտրշեծոնեցնցո	կորեպոնդենտի
Աշխարհագրություն	գատյալու	կաթեդրա
Արձակուրդ	գատյալուն	կաթեդրավիա
Ատենախոսություն	գատյալուն	արդարեգերի
Բակալավրի աստիճան	գատյալուն	դիմերուանտի
Բանասեր	գատյալուն	դիմերուացիա
Բանասիրություն	գատյալուն	բակալավրիս խարիսխի
Բանասիրության դոկտոր	գատյալուն	փիլոլոգի
Բանասիրական գիտությունների թեկնածու	գատյալուն	փիլոլոգիուր
Բարձրագույն կրթություն	գանձուածու	մեցնիերերաքա
Գիտական աշխատող	գանձուածու	կանոնիատի
Գիտական աշխատանք	շմազնացնա գանձուածու	ումալեսի գանաքերա
Գիտական աստիճան	մշցնացնա մշցնացնա	մեցնիերի մուշակի
Գիտական կոչում	սամցնացնա նամանում	սամեցնիերո նաշրումի
Գիտական աշխատական	սամցնացնա նամանում	սամեցնիերո խարիսխի
աշխատանք	սամցնացնա վուգնացնա	սամեցնիերո ծողերադերա
Գիտական աշխատական	սամցնացնա շամշադու	սամեցնիերո -կվենկիթի
աշխատանք	սամցնացնա շամշադու	սամուշա
Գիտական աշխատական	սամցնացնա շամշադու	սամեցնիերո-կվենկիթի
ինստիտուտ	օնսցության	ինստիտուտի
Գիտատեխնիկական	սամցնացնա թյենօցնա	սամեցնիերո-տեքմիկուրի
հեղափոխություն	րացուացնա	րեվուուցիա
Գիտնական	մշցնացնա	մեցնիերի
Գիտություն	մշցնացնա	մեցնիերերա
Դաս	գացցուածո	գակվեթիլի
Դասագիրք	սաշընմեջնացնա	սախելմծդղանցնելո
Դասախոս	լայնուածո	լեքտորի
Դասախոսություն	լայնուածո	լեքցիա
Դեկան	լայնուածո	դեկանի
Դեկանատ	լայնուածո	դեկանատի
Դիմորդ	ածոցնացնա	արհուուրիենտի
Դոկտոր	գոյնուածո	դոքտորի

Դոկտորական	Տագովիճակություն	Սադովյելուրո	սաղոքտորո
ատենախոսություն	Հայերթացած	դույժուրուն ե եառօսնօ	դիմուտացիա
Դոկտորի աստիճան	Դույժուրուն ե եառօսնօ	դույժուրանցուրա	դոքտորանտուրա
Դոկտորանտուրա	Դույժուրանցուրա	դույժուրանցուրա	դոցենտի
Դոցենտ	Դույժուրանցուրա	դույժուրանցուրա	դիպլոմի
Դիպլոմ	Դույժուրանցուրա	դույժուրանցուրա	առողջությա
Լսարան	Դույժուրանցուրա	դույժուրանցուրա	պրոգրամա
Ծրագիր	Դույժուրանցուրա	դույժուրանցուրա	գանապլեքա
Կրթություն	Գանապլեքա	կոմենցիոն	կոմայիուտերի
Դամակարգիչ	Կոմենցիոն	մածոցների	մածիերելի
Դայցորդ	մածոցների	մշակում	մկվեկարի
Դետազուտող	մշակում	գամուկվեկա	գամուկվեկա
Դետազուտություն	գամուկվեկա	փսիքոլոգա	փսիքոլոգիա
Դոգերանություն	փսիքոլոգա	համանագույն	հումանիտարուլի
Դումանիտար	համանագույն	մեցնայրեցանի	մեցմիերերանի
Գիտություններ	մեցնայրեցանի	համանագույն	հումանիտարուլի
Դումանիտար	համանագույն	գանապլեքա	գանապլեքա
Կրթություն	գանապլեքա	մագստրոս	մագիստրի
Մագիստրոս	մագստրոս	սամացօւթուր	սամացիստրո
Մագիստրոսական թենգ	սամացօւթուր	գամուցքա	գամուցդա
Մանկավարժ	Համագույն	դասերթացած	սամագիստրո
Մանկավարժություն	դասերթացած	պեղագոգի	դիմուտացիա
Մեթոդ	պեղագոգի	պեղագոգիկա	պեղագոգիկա
Մեթոդաբանություն	պեղագոգի	մեթոդի	մեթոդի
Մեթոդիկա	մեթոդի	մեթոդացուցանություն	մեթոդիկա
Պատմաբան	մեթոդացուցանություն	մեթոդացուցանություն	իստորիկոսի
Պատմություն	մեթոդացուցանություն	մեթոդացուցանություն	իստորիա
Պրոռեկտոր	մեթոդացուցանություն	պրոռեքտորի	պրոռեքտորի
Պրոֆեսոր	մեթոդացուցանություն	պրոֆեսորի	պրոֆեսորի
Ռեկտոր	ռեկտոր	ռեքտորի	ռեքտորի
Ռեկտորատ	ռեքտոր	ռեքտորացուցանություն	ռեքտորատի
Տեսաբան	ռեքտորացուցանություն	թեորետիկոսի	թեորետիկոսի
Տեսակետ	տեսաբան	թվայինագրիսի	թվայինագրիսի
Ուսման վարձ	սթացուած նագաեցուն	սժավորիս սավասուրի	սժավորիս սավասուրի
Ուսուցում	սթացուած	սժավորիս	սժավորիս
Քննություն	գամուցքա	գամուցդա	գամուցդա
Քոլեջ	քուազչո	կոլեջի	կոլեջի
Ֆակուլտետ	քայլացուցանություն	փակուլտետի	փակուլտետի
Ֆիզիկա	քոնցոյց	փիզիկա	փիզիկա

**ՈՒՍՈՒԾԸ ԴՊՐՈՑՈՒՄ /ՔՈԼԵԶՈՒՄ/
ԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ/ ՀՅՈՂԵՅՇՈ/**

Դուք դպրոցակա՞ն եք	Թվյաց թօնելի աշխատանք եառո՞ւ?	Թքվեն մուծավլե խարթ?
Ո՞ր դպրոցում եք	Ռոժեղ եկողածո	Ռոմել սկոլաշի
սովորում	ԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ?	ՍԺԱՎՈՐԲ?
Դամար 7 դպրոցում	ՋԵՇԳՈՋ ԵԿՈՂԱԾՈ	ՄԵՇՎԻԴԵ ԱԿՈՂԱՇԻ
Ո՞ր դասարանում ես	ՌՈԺԵՂ ՀԱՂԱՏԵՇԻ ԵԱՐ?	ՌՈՄԵԼ ԿԼԱՍՉԻ ԽԱՐ?
Այսօր քանի՞հ	ՋԸՂԵՆ ՌԱՄՁԵՅՆ	ԴՂԵՆ ՌԱՄԴԵՆԻ
Դաս ունեք	ՃԱԿՑԵՄ ՃԱՎԵՐ?	ՃԱԿՎԵԹԻԼԻ ԳԱՔՎՔ?
Վեց ժամ	ՃԵՑՆ ՃԱԿՑԵՄ ՃԱՎԵՐ	ԷՔՎԻ ՃԱԿՎԵԹԻԼԻ
Դուք դիմո՞րդ եք	ՈՎԵՅԵ ԱՃԱԳՄԱՆԳՐԻՒԹԻ	ԹՔՎԵՆ ԱՐՀԻՍՈՎԵՆՏԻ
Այո՛, ես դիմորդ եմ	ՃԱՌ	ԽԱՐԹ?
Դուք դպրոցը	ԹՎՅԱՑ ԵԿՈՂԱԾՈ	ԹՔՎԵՆ ԱԿՈՂԱ
ավարտե՞լ եք	ԳՈԱԺՄԱՑՐԵՐ?	ԴԱԱՄԹԱՎՐԵԲ?
Ո՞ր քոլեջում եք	ՌՈԺԵՂ ՀՅՈՂԵՅՇՈ	ՌՈՄԵԼ ԿՈՂԵԶՇԻ
սովորում	ԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ?	ՍԺԱՎՈՐԲ?
Ես սովորում եմ	ՋԵ ՃԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ	ՄԵ ՎԱԾՎՈՐ ԿՈՂԵԶՇԻ
«Միշիքար Սեբաստացի»		«Միշիքար սեբաստացի»
քոլեջում		ՎԻՐԻԱԴՈՒԵԱՆՈ ԵԱՐՈ?
Գերազանցի՞կ եք	ՌԱ ՃԵՅԸՆ ԱԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ	ՎԻՐԻԱԴՈՒԵԱՆՈ ԽԱՐԹ?
Ի՞նչ լեզուներ են		ՐԱ ԷՄԵՐՍ ԱՍԸՆՎԻՀԱՆ
ուսուցանում		
Ճեր քոլեջում	ԹՎՅԱՑՆԵ ՃՈՂԵՅՇՈ?	ԹՔՎԵՆՍ ԿՈՂԵԶՇԻ?
Մեր քոլեջում	ԲՈՋԵՆ ՃՈՂԵՅՇՈ	ՀՎԵՆՄ ԿՈՂԵԶՇԻ
ուսուցանվում են՝	ԱԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ	ԽՍԺԱՎԵԲՐԱ
մայրենի լեզու	ԺՄՈԾԸՆ ՃԵՆԵ	ՄՀՈՐԼԻՌ ԷՄԱՍ
գերմաներեն	ՃԵՐՄԱՆԿԱՆ	ԳԵՐՄԱՆՈՎԱ
անգլերեն	ԱԵՎԱՅՆԱՅԻՆ ԵԿՈՂԱԾՈ	ՀՄԳԼԻՍՈՒՐ
իսպաներեն	ՃԵՆԵ	ԷՍՊԱՆՈՒՐ
իտալերեն	ԺԳԱԾՈՒՐ	ՀԻՏԱԼԻՌ
ռուսերեն	ՌԵՆԵ	ՐՈՒՍՈՎԱ
ֆրանսերեն	ԳՐԱՆՑՈՒՐ	ՎԻՐԱՖՈՎԱ
նաև վրացերեն	ԱԳՐԵՄԱՆ ՃԱՐՄԵՐ	ԱԳՐԵԹՎՆ ՔԱՐԲՈՎԱ
Ե՞րբ են սկսվում	ՌՈՒԺՈՒՄ ԱՎՅԵՋԸՆ	ՐՈՒԺԻՄ ԻԺԱԲՐԱ
/Վերջանում/	/ԺՄՈԾԸՆ ՃԵՆԵ/	/ՄԲԱՎՈՐԵԲՐԱ/
պետական ավարտա-	ՆԱԵՎԵԼԺՄԻ ՈՎՈ ՋԱՄԱԺԹԱԳ-	ՍԱԽԵԼՄԾԻ ԴԱՄԱՄ-
կան և միասնական	ՌԵՋԵԼՈ ՋԱ ԵՐՄՈԱՆՈ	ԹԱՎՈՒԵԿԵԼԻ ԴԱ ԷՐԻԽԱՆԻ
քննությունները	ՃԱՄՄԱՋԵՅՈ?	ԳԱՄՈՂԵԹԲԻ?

• Վրաստանում ընդունելության քննությունները կոչվում են ազգային միասնական քննություններ:

Սովորաբար հու-
նիսի սկզբին
Քննությունը գրա-
վոր /քանակոր/ է

წვერლებრივ იფნასას
პირველ რიცხვებში
გამოცდა
წერათია /ზეპირია/

չվեռլերիկ իշմախս
պիրվել ոիցիսվերշի
գամոցդա ծերիթիա
/զեայիրիա/

Բառացիկ

Անբավարար	արածածակմայոցօջածյալո	արադամակմահովիլերելի
Աշակերտ	մոწագյուղ	մոծափեն
Առարկա	եացանց	սագանի
Առաջադրանք	ճացալցյած	դավակերա
Առարկայական	եացնոնթօցո	սագմորդիվի
հանձնաժողով	շոթօսօս	կոմիսիա
Առկա լուսուցում	ճաեթշացըջալո եթացլյած	դասերերուլի սծավլերա
Արտագրել	Ճագովիշրա	գաղածերա
Արտասանություն	Վարժությամ	ծարմոթքնա
Բանավոր	Կյածօրո	զեայիրի
Բավարար	Ճամայմայոցօջածյալո	դամակմահովիլերելի
Բուհ	շմարցյան եաեթացլյածյալո	ունայինսի սասծավլերելի
Գերազանց	ցրօճածո	փրիադի
Գերազանցիկ	ցրօճածոնանո /եշտօնանո/	փրիադրսամի /խութոսամի/
Գիրք	Վացնո	ծիգմի
Գնահատական	Մյօպաեցձա	շեփասերա
Գովասանագիր	յեծօս եացլո	քերիս սիգելի
Գրականություն	Ըությշրաթշրա	լիտերատուրա
Գրավոր աշխատանք	Վյշրաօտ եամշատ	ծերիթի սամուշառ
Գրատախտակ	Ճագյա	դափիա
Գրել-կարդալ	Վյշրա-ցօտեցձ	ծերա-կիթխվա
Գրիչ	յալոածօ	կալամի
Դաս	Ճացըտօլո	գակվեթիլի
Դասագիրք	եաելոմմեցյանցանցալո	սախենմծղվանելո
Դասախոս	Ըությունո	լերտորի
Դասամատյան	եացլունո շշնացլո	սակլաստ ժուրնալի
Դասամիջոց	Մյօպաեցձա	շեսվեներա
Դասամիջոցն սկսվեց Մյօպաեցձա ճաօնիցու	/քամտացրճա/	շեսվեներա դախճռո
Վերջացավ/	եացլունո տունեա	/դամթավորա/
Դասասենյակ	Ճալանօս ճամրօցյածյալո	սակլաստ օթախի
Դասեկ	Եցուաց	կլասիս դամրիգերելի
Դպրոց	եացածօս	սկոլա
Երեկոյան	Կարո	սաղամոսի
Զանգ	Նարո ճաօնըցձ	զարի
Զանգը հնչեց	Ճարո ժաօնըցձ	զարի դայրեկա
Զգուշացում	Ճագրութեօցյած	գափրթխիլերա
Թելադրություն	Ճառնաեօ	կարմախի
Ծուլլ	Նարմարց	զարմացի

Կավիճ	Յարցօ	շարցի
Կարկին	Պարցալո	փարզաի
Կիսամյակային	Տաեցեօտ	սասեսին
քննություն	Ճամուցօ	գամոցդա
Դանձնաժողով	Հոմօնօսա	կոմիսիա
Դեռակա ուսուցում	Ծաշեթրեցելո	դառսերելի սծավլերա
Դանրակացարան	Տայրոտ	սաերթը
	Տացետցրեցելո	սացիտվրելի
Դերթապահ	Թորօցը	մորիգե
Մասնավոր ուսուցում	Հյուծոտ և վացլոյնա	կերծու սծավլերա
Մատիտ	Պաճյառո	փանքարի
Միջնակարգ	Տաժյալոտ	սաշուալո
Պայուսակ	Բանօտա	չանքա
Զանաներ	Եցչօտո	բեջիթի
Ռետին	Տաժլցլոյն	սաշլելի
Միալ	Շյուլոմեծ	շեցրոմա
Միալների ուղղում	Շյուլոմեծօն ցանթորցեծ	շեցրոմերիս գաստորերա
Մտեղծագործական	Շյուլոմեծցեծօնո	շեմոքմերերիթի
մրցույթ	Հոնցյանօ	կոմկուրսի
Մտուգարք	Իտցլոյն	չարվա
Մտուգողական	Տացոնթրոլոտ Տամշատ	սակոնտրոլու սամուշառ
աշխատանք		
Վկայական	Թովիմոծա	մոժմորա
Վրձին	Պշնչօ	փունջի
Պարտադիր ուսուցում	Աշցօլցեցելո և վացլոյնա	առոցիլերելի սծավլա
Տարրական	Ծանցյացեծօն ցանատլցեծ	դաժճերիթի գանաթլերա
Կրթություն		
Միջնակարգ	Տաժյալոտ	սաշուալո գանաթլերա
Կրթություն		
Տետր	Ռցցյալո	րվեռուի
Ուսումնական տարի	Տաեթացլոտ Վյլո	սասծավլու ծելի
Ուսուցիչ	Թաեթացլցեցելո	մասծավլերելի
Ուսուցչանոց	Տամանթացլցելոտ	սամասծավլերլու
Ուսուցում	Եթացլցեծ	սծավլերա
Փաստաթրենի	Տածյուցեծօն	սարութերիս
ընդունում	Թօլցեծ	միղերա
Քանոն	Տաենանցօ	սախազավի
Քարտեզ	Ռշյեծ	րուկա
Քննաշրջան	Տագամուցօտ Եյնօս	սագամոցդու սեսիա
Քննություն	Ճամուցօ	գամոցդա
Օտար լեզու	Շընե յես	ուցիս էնա
Օրագիր	Ջջույնո	դղիուրի

ՄԱՍՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՃՌԾՈՅՑԵԱԾ

Դուք որտե՞ղ եք աշխատում	ովզեն և ագ մշատօծո՞ւ՞ն	թքեն սադ մուշառը?
Խաճութում /իի- վանդանցում, գործարանում/ ի՞նչ պաշտոն եք զբաղեցնում	մարդականա՞ն և ա- զագմցողա՞ն, յարեանա՞ն/	մաղագիաշի /սա- ավադմհոյշի,
Ինստիտուտի տնօրեն եմ Ես աշխատում եմ հանատեղության կարգով	ռա տաճամքածածա զօշացօտ?	քարիսմաշի/ րա թաճամդերորա
Ես համատեղության կարգով Դուք ի՞նչ մաս- նագիտություն ունեք	օնստօնտյան քարյելտորո զար մյ զմշատօծ	զիկավիաթ?
Ես գինվիր- ական եմ Ես աշխատում եմ Ժամավճարային հիմունքով	շյտացնեծօտ մյ ֆյոնացեցցըն զար տվզեն ռա ենցուածլուծնա եարո՞ւ	ինստիտուտիս դիրեքտորի վար
Ես աշխատում եմ Կես դրույքով	մյ և մենցընորո մուսամեանշրյ զար մյ զմշատօծ սատուծրոց	մե վմուշառը մոսամսախուրե վար
Ես չեմ աշխատում Ես արիեստավոր եմ Ես հիմնական հաստիքային աշխատող եմ	անանդացնցնա վյեսօտ մյ զմշատօծ բանցար և անցուագո գանացցունց մյ ար զմշատօծ մյ եցլուսան զար մյ մօռատաձօ շբացուն մյշայո զար	անագուրերիս ժեսիթ մե վմուշառը նախեվար սաշտատո գանակվեթզն մե ար վմուշառը մե խելուսանի վար մե ծիրիթաղի շտատիս մուշակի վար

Բառացանկ

Անասնաբույժ	ցըթյրանարո	վետերինարի
Անասնաբուժություն	ցըթյրանարուն	վետերինարիա
Աստղագնտ	աեթրոնոմա	աստրոնոմի
Աստղագիտություն	աեթրոնոմաս	աստրոնոմիա
Ատաղձագործ	քյորցալո	դուրգալի
Արիեստ	եցլուծա	խելորա
Արիեստավոր	եցլուսան	խելուսանի
Արծանագործ	մոյշանցաց	մոքանդակե
Արտահաստիքային	շբացարցյ	շտատգարեցն
աշխատող	տաճամշրոմցո	թաճամշրոմնելի
Բանասեր	ցօլուալոցո	փիլոլոգի

Բանաստեղծ	Ֆուզբօ	պոետի
Բանվոր	Ֆյաշ	մուշա
Բժիշկ	Հվաօմօ	էքիմի
Բժշկություն	Ֆըֆօցօնօ	մեղիցինա
Գեղանկարիչ	Վընթիշընօ	փերմծերի
Գործարքային	Նանարգու անաֆլաշընջծա	սամարդո
Վարձատրություն	Ֆիշյընացուացո	անազդառերա
Գրող	Ֆիշյընացուացո	մծերալի
Գյուղատնտես	Ացրոնոմօ	ազունոնի
Ղեղագործ	Ճնուցանոն	պուլիզորի
Ղերասան	Թեանոն	մսախիորի
Ղիվանագետ	Գոմելոնմացու	ղիվոնմատի
Ղիվանագիտություն	Գոմելոնմացուա	ղիվոնմատիա
Երաժիշտ	Մշեազոն	մուսիկոսի
Երաժշտություն	Մշեազոն	մուսիկա
Երգիչ	Մոմեցրացո	մոմերալի
Երկարուղային	Ռյանօց նշընօ	րկիմիգելի
Զոդող	Մշմեցըցընընօ	շեմդուղերնի
Թարգմանիչ	Մտարց մեցընօ	մթարգմնելի
Թարգմանություն	Ուարց մանո	թարգմանի
Ժամագործ	Մշեատոյ	մեսաաթե
Ժամավճար	Նաատոնմացո	սաաթորիկի
	Անաֆլաշընջծա	անազդառերա
Լրագրող	Մշենացուուցո	ժուրնալիստի
Լրագրություն	Մշենացուուցօգա	ժուրնալիստիկա
Լեզվաբան	Ենատմեցնայրո	էնաթմեցմիերի
Խառատ	Խառացո	խարատի
Խմբագիր	Ռյաց պետորո	րեդաքտորի
Ծառայող	Մուսամենշընյ	մոսամսախուրե
Կենսաբան	Ծառուոցո	բիոլոգի
Դամատեղության	Մշտացեցոտ	շեթավսերիթ
Կարգով		
Դամատեղություն	Մշտացեցձա	շեթավսերա
Դամատեղող	Մշտացեցեցընօ	շեմթավսերելի
Դանքափոր	Մշանցուց	մեշախտե
Դաստիք	Մշտացուց	շտատի
Դաստիքային աշխատող	Նաշտացու թոսամենշընյ	սաշտատո
		մոսամսախուրե
Դաստիքից դուրս	Մտացարյաշյ	շտատգարեշն
Դրատարակիչ	Ցամոմցյեցընօ	գամոնցենելի
ճարտարագետ	Անշյենշըն	իմժեմերի
ճարտարապետ	Արյամցյելուրո	արքիտեքտորի
ճարտարապետություն	Արյամցյելուրա	արքիտեքտուրա
Մարզիկ	Նամորցինշյեն	սպորտսմենի
Մասնագիտություն	Նրոցինշյենօ	պրոֆեսիա

Մեքենավար	Ջշմանյանց	մեմանքամնե
Մեքենագորուիի	Ջշմանյանց յաջո	մեմանքամնե քալի
Նկարիչ	Թեաբարօ	մխատվարի
Շինարար	ՋՇԵՆԵՑԵԼՈ	մշեներելի
Վաճառող	ՃԱՄԳՈԾՑԵԼՈ	գամհիդպելի
Վարորդ	ՃԵՐՈՊԵԼՈ	մծոլի
Վարսավիր	ՃԱՐՈՑԺԱՆԵՐՈ	պարիկմախերի
տղամարդկանց	ՃԱՅՈՑ	կացիս
կանանց	ՃԱՋՈՑ	քալիս
Տնտեսագետ	ՃՃՈՆՈՅԹՈ	էկոնոմիստի
Ուսուցիչ	ՃԱԵՎԱՑԼԵՑԵԼՈ	մասժավլերելի
Փականագործ	ԿԵՋԵՆԿԱԼՈ	զեհմկալի
Փաստաբան	ՃՃՈՎԱՐԱՅ	ադվոկատի
Քարտաշ	ՃՃՈՎԱՐԵՆԻ	կալատողի
Քիմիկոս	ՃՅՈՎՈՒՆԻ	քիմիկոսի
Ֆիզիկոս	ՃՅՈՒՆՈՒՆԻ	փիզիկոսի

ԼԵԶՈՒ

յնձ

Ներեցն ք, Դուք	Սքացրացագ, Թվշեն	ուկացրավադ, թքվեն
խոսո՞ւմ եք...	Ընաձարձայտօծութու...	լապարակորթ?
հայերեն	Խոմեյրագ	սոմխուրադ
Վրացերեն	Քարտշլագ	քարթուլադ
պարսկերեն	Խեանեյլագ	սպարսուլադ
ռուսերեն	Ռշեյլագ	ռուսուլադ
գերմաներեն	Ճյըմանյլագ	գերմանուլադ
ֆրանսերեն	Ցընացյլագ	փրանգուլադ
Ես լավ եմ խոսում	Ձյ կարցագ ցլաձարագ-	մե կարգադ վլապարա-
հայերեն	ուծ ետմեյրագ	կոր սոմխուրադ
Դայերենը Չեր	Խոմեյրո	սոմխուրի
մայրենի լեզո՞ւմ է	Թվշենօ քըֆայնաօ?	թքվեմի դեղաէնաա?
Ո՛չ, իմ մայրենին	Ճռա, հյօմօ քըֆայնա	արա, չեմի դեղաէնա
Վրացերենն է	Քարտշլոօ	քարթուլիա
Ուրիշ օտար լեզու	Խեցօ շընետ յնձ օլոտ?	սխվա ուցիսոն էնա իցիթ?
գիտե՞ք		
Գիտեմ նաև	Ճացօ ճընշացգ	վիցի ագրեբվե
գերմաներեն	Ճյըմանյլո	գերմանուլի
Ես դժվարանում եմ	Ձյ մօժօնս լաձարայօ	մե միջիրս լապարակի
խոսել իտալերեն	Օթալույրագ	իտալիուրադ
Վրացերեն լա՞վ գիտեք	Քարտշլո կարցագ	քարթուլի կարգադ իցիթ?
Գրում, կարդում եմ,	Ճյօտեյլուծ քա ցՎյեն,	վկիթխուլոր դա վժեր,
բայց վատ եմ խոսում	մացրած ցշագագ	մագրամ ցուդադ
	ցլաձարայտօծ	վլապարակոր

Ես չեմ խոսում ոռւսերեն	Ձյա ար զღաձարաշտծ Ռյոնցըլագ	մե ար վլապարակոր ոռւսուլադ
Ես վաս եմ խոսում	Ձյա ցուցած զღաձարաշտծ Ռոթցըլ յնահիյ	մե ցուդադ վլապարակոր րոմել էնազե՞
Ո՞ր լեզվով եք խոսում	Հաձարաշտծոծ?	լապարակորբ?
Ես խոսում եմ հայերեն	Ձյա զღաձարաշտծ եռմեյ- ռագ քա յարուցըլագ	մե վլապարակոր սոմխու- րադ դա յարուցըլագ
և վրացերեն	Ձյա մշեմօն յարուցըլագ, մաշրամ ցըր	մե մեսմիս քարթուի, մագրամ վեր
Ես հասկանում եմ վրացերեն, բայց չեմ	Հաձարաշտծ ցըր	վլապարակոր
կարող խոսել	Ձյա զღաձարաշտծ	մե ցոտ-ցոտաս
Ես քիչ-միչ	Ձյա ցորդ-ցորդան	վլապարակոր
խոսում եմ	Հաձարաշտծ	էսպանուրադ
իսպաներեն	Յեմանցըրաձ	թքվեմ գեսմիթ չեմի?
Դուք ինձ հասկանո՞ւմ եք	Ովքըն ցամատ իջմօ?	
Ես ծեզ հասկանում եմ	Ձյա ովքըն մշեմօն	մե թքվեմի մեսմիս
Ես ծեզ չեմ հասկանում	Ձյա ովքըն ար մշեմօն	մե թքվեմի ար մեսմիս
Խնդրում եմ՝ դանդադ	Ցարացըգա, նյոլա	գերապա, նելա
խոսեք	Ազաձարաշտցատ	իլապարակեր
Ի՞նչ են ասում սրամ...	Ռոցոր առօն յե?...	րոգոր արիս էս?...
անգլերեն	Անցածաշրաձ	ինգլիսուրադ
ոռւսերեն	Ռյոնցըլագ	ոռւսուլադ
վրացերեն	Յարուցըլագ	քարթուիլադ
Կրկնեք, եթե կարելի է	Գաօմշտրցու, ույ	շեհծլերա
Գրեք, խնդրեմ,	Մշամձլցաձ	դաժերակ, ցշտացգա
ինչպես է	Ռոցոր ցամատովքմօն յե	րոգոր գամոհթքմիս էս...
արտասանվում դա ...		
ֆրանսերեն	Չորանցըլագ	վրամգուլադ
գերմաներեն	Ցերմանցըլագ	գերմանուլադ
իտալերեն	Օֆալուցրաձ	իտալիուրադ
պարսկերեն	Տեարենցըլագ	սպարտուլադ
Ինչպե՞ս է քարգման-	Ռոցոր առաջմեցձա	րոգոր իթարգմներա էս..
վում այս... բառը	յե...	
տերմինը	Տառցցա	սիտպա
նախադասությունը,	Ցյերմանո	տերմինի
վերնագիրը	Բինաձագյձա	ժիմադադերա
Մենք քարգմանչի կարիք	Տատայրո	սաթաուրի
ենք /չենք/ զգում	Բցյեն /առ/ ցցյեաժարույժա	չվեն/ար/գվեսաճիրոերա
Օտար լեզուներ ես	Մտարացմելո	մթարգմնելի
սովորում եմ	Սցեն ցեցմն մյ	ուցիս էմերս մե
ինքնուրույն	Ցենցացլուծ	վսծավոր
Դուք հեշտությա՞մբ	Ջամուշըցացլագ	դամոուկիդերլադ
եք սովորում լեզուներ	Ովքըն ացցուցաց	թքվեմ ադվիլադ
	Նվացլուծ ցեցմն	սծավորք էմերս?

ՏԱՐԻՔ. ԸՆՏԱՆԻՔ
ՎՇՈՎՑԱՆԵՅՅԱ:

Քանի՞ տարեկան եք Ես ... քսան /քսանինզ, երեսուն/ տարեկան եմ Ո՞ր թվականին եք ծնվել Դուք ունե՞ք ...	ռամջեցնօ վ՛լօս եառո՞? մյ տցա /տցրաեցոտո, տցրատո/ վ՛լօս ցա՞ր ռոժեցլ վշալն քաօձացո՞? ովեցն ցպացո՞ ...	րամդեմի ծիխ խարբ? մե... օցի /օցրախութի, օցրաաթի/ ծիխ վար րոմել ծելս դաիրադեբ? թքվեն գհավը?...
ծնողներ եղբայրներ քույրեր երեխաներ Ես չունեմ... ծնողներ եղբայրներ քույրեր երեխաներ հարազատներ Ես որք եմ Դուք ընտանիք ունե՞ք Մեր ընտանիքը բաղկացած է... Ես ունեմ ... հայր մայր մեկ եղբայր երեք քույր Դուք ամուսնացա՞ծ եք Այո՛, ես ամուսնացած եմ Ո՛չ, ես ամուրի եմ	մմջեցնօ ըցծո ծաց՛ցցեցնօ մյ մցացն... մմջեցնօ ըցծո ծաց՛ցցեցնօ նատյեացցեցնօ մյ ոծուցո ցա՞ր ովեցն ոչանո ցայցո՞ հցցեն ոչանո մցցցցցեցնօ... մյ մցացն... մամա ըցըց յշտո մմա նամո ցա ովեցն ցուցոանո եառո՞? քօան, մյ ցուցոանո /ցանատետցանո/ ցա՞ր առա, մյ շցուցո /ցայտետցանո/ցա՞ր! ռամջեցն շցուցո ցպացո՞ մցացն ուրո ցացո, յշտո յալուցցուցո	մշորեբի ծմերի դեբի բավշկեբի մե ար մհավս... մշորեբի ծմերի դեբի բավշկեբի նարեսավեբի մե օրոլի վար թքվեն օցախի գաքվը? չվեմի օցախի շեղգերա... մե մհավս մամա դեղա էրթի ծմա սամի դա թքվեն ցոլիամի խարբ? դիախ, մե ցոլիամի /գասաթխովարի/ վար արա, մե ուցուո /գայտետցանո/ցա՞ր! ռամդեմի շվիլի գհավը? մհավս օրի վաժի, էրթի քալիշվիլի
Քանի՞ երեխա ունեք Ունեմ երկու տղա մեկ աղջիկ		

Բառացանկ

Ազգական	նատյեացնօ	նարեսավի
Աղջիկ	յալուցցուցո	քալիշվիլի
Ամուսին	յմառո	քմարի
Ամուսնալութուրուն	ցանյուրնինցեցնօ	գանքործիներա
Ամուսնանալ	ցատետցեցնօ	գարխովերա
Արամբի	յմրօանօ	քմրիամի
Կանամբի	ցուլօանօ	ցոլիամի

Ամուրի	շշառլու ձաւո	ուցողու կացի
Այրի	վերացօ	քվիդիվի
Աներ	եօմաժրո	սիմամրի
Աներծագ	շշառլութմա	ցոլիսմանա
Ապահրզան	շաճվորթնեցնա	գանքործիներա
Առաջնեկ	եօրմթտ	պիրմշու
Ավագ	շֆրուս	ուփրուսի
Դուստր	անշալո	ասուլի
Եղբայր	մմա	ծմա
Եղբորորդի	մմանշշալո	ծմիսծուլի
Երդմնաքույր	քաջնացօւս	դադմակիհցի
Երեխա	նացնցո	բակչվի
Զարմիկ...		
հորաքրոջորդի	մամօրա՛շցալո	մամիդաշվիլի
մորաքրոջորդի	քյօթա՛շցալո	դեհդաշվիլի
հորեղբորորդի	նօօժա՛շցալո	բիծաշվիլի
մորեղբորորդի	նօօժա՛շցալո	բիծաշվիլի
Զոքանչ	նօցցալո	սիդեդրի
Ընտանիք	ոչանո	օջախի
Թոռ	մցալու մցալո	շվիլիշվիլի
Ժառանգ	մյմշցալու	մեմկվիդրի
Խնամի	մմանցալո	մծախալի
Խորը աղջիկ	ցյրո	գերի
Խորը եղբայր	նաեցարմմա	նախեվարծմա
Խորը հայր	մամօնացալո	մամինացվալի
Խորը մայր	քյօթնացալո	դեղինացվալի
Խորը տղա	ցյրո	գերի
Խորը քույր	նաեցարցա	նախեվարդա
Ծնող	մ՛տօծցալո	մշորելի
Կին	շշառլո	ցոլի
Կնքահայր	նօտցոօծ	նաթլիա
Կնասեր	յօլութոյցարց	քալթմուկարե
Կնքամայր	նօտցոօցցա	նաթլիներա
Կրտսեր	շմցրուսո	ումցրուսի
Դայր	մամա	մամա
Դարագատ	քցօմլո	դվիծլի
Դարս	ռմացո	րծալի
Դարսանիք	յօրթուցո	քործիլի
Դարսնացու	նաթարմմացո	պատարձալի
Դորաքույր	մամօրձա	մամիդա
Դորեղբայր	նօօճա	բիծա
Մայր	քյօթա	դեղա
Միջնեկ	մյատանձ	շուաթանա
Մորաքույր	քյօթա	դեհդա
Որբ	ոծառլո	օրոլի

Որդի	զայտցօլո	վաժիշվիլի
Պապ	ծածյա / թաճա/	բարուա / պապա/
Պառաված օրիորդ	Նոճածյրա	շինաքերա
Սանիկ	նատըղցօլո	նաթլուլի
Սկեսուր	թամաժուցօլո	նամամթիլի
Վերջնեկ	քյուաժուցօլո	դեղամթիլի
Տագր	նածուցաճա	նարուարա
Տագերակին	թանցո	նազլի
Տալ	թցո	շիլի
Տարիքավոր ամուրի	ծյուծաչա	բերիիծա
Տատ	ծոյտ	բիծի
Տղամարդ	թամացացո	մամակացի
Տնիկնաս	ֆյունօդյ	գեղսիծն
Փեսա	նօծյ	սիծն
Փեսացու	նախօծո	սասիծո
Քավոր	նատցոս	նաթլիա
Քավորկին	նցօնճ յալո	սվինա քալի
Քենի	ցուլունցա	ցոլիսդա
Քեռի	ծօճա	բիծա
Քույր	քա	դա

ԶԳԱՑՄՈՒԽԹԻ ԱՐՏԱՐԱՅԵՇՈՒԹՅՈՒՆ
ՑՐԾՆՈՒՑՅՈՒՆ ՀԱԺՄԵՆԱՑՅԱ

Անտարեր	շյուշրուցօլո	գուգրիլի
Անտարերություն	շյուշրուցունա	գուգրիլորա
Ասելի	նաժյուցցոլո	սածուլվելի
Ասելություն	նօծյուցոլո	սիծուլվիլի
Ափսոսանք	նօնճուցոլո	սինանուլի
Դյութիչ	թօմթօցցոլո	միմզիդվելի
Զդշալ	թօնանցձա // Շյենանցձա	մոնանիերա // շենաներա
Զմայել	շանցագորնչձա	գանցվիլիերա
Խղճալ	շյեծրալցյձա	շերրալերա
Խղճահարություն	շյցուցցյձա	շեցողերա
Կարեկից	տաճամցրմենցյլո	թանամգրմնորելի
Կարեկցանք	տաճաշրմենցձա	թանագրմնորա
Դամակրելի	նօմճտուշրո	սիմպաթիուրի
Դամակրանք	նօմճտուա	սիմպաթիա
Դավանել	թօթոնցձա	մոծոներա
Դարգելի	ձաթոցցյլցյլո	պատիվցեմուլի
Դարգանք	ձաթոցօնցյլցձա	պատիվիսցեմա
Դմայք	թօմենցցյլցունա	մոմիսիրվելորա
Պաշտամունք	տայցանցնցմա	թականիսցենա
Պաշտելի	տայցանցնցյլցունա	թականիսցեմելի

Սեր	նօյցարշըլո	սիԱվարուլի
Սիրահար	Շցցցարշըլո	շեԱվարերուլի
Սիրելի	Նայցարշըլո	սաԱվարելի
Սիրուհի	Նայցարշըլո յալո	սաԱվարելի քալի
Ես սիրում եմ քեզ	Թօյցարն	միԱվար
Ես սիրում եմ նրան	Թօյցարն	ար միԱվարխար
Ես չեմ սիրում քեզ	Ար թօյցարն	ար միԱվար
Ես չեմ սիրում նրան	Ար թօյցարն	գիԱվարվար?
Դու սիրո՞ւմ ես ինձ	Չայցարցար	վուԱվարվար
Նա սիրում է ինձ	Ար շայցարցար	ար վուԱվարվար
Նա չի սիրում ինձ	Չայցարն?	գիԱվարս?
Դու սիրո՞ւմ ես նրան	Ար չայցարն?	ար գիԱվարս?
Դու չե՞ս սիրում նրան	Թծյցարն	մծուլս
Ես ատում եմ նրան	Գայցարցար	վծուլվար
Նա ատում է ինձ	Գայցարն?	մոմծոնս
Նա ինձ դուր է գալիս	Թօցիցարն	մոգծոնս?
Քեզ դո՞ւր է գալիս	Մյ տէցցեն	մոգծոնվար?
Քեզ դո՞ւր եմ գալիս	Գաֆաեցատ	մե թքվեն
Ես գնահատում	Գաֆաեց	գափասեր
Եմ Զեզ	Մաֆաեցնեն	վափասեր
Ես գնահատում եմ նրան	Բարցարցար!	մափասերս
Նա գնահատում է ինձ	Մշեայցարցարնօա!	ծարմոսադեգիա!
Վայելչատե՞ս է	Ջամանօա!	շեսաԱվարերելիա!
Սիրելի՞ է	Ճալոանցարնօա!	լամազիա!
Գեղեցի՞կ է	Ջամանօա!	ծալիան կարգիա!
Ծա՞տ լավիկն է	Ճալոանց ճարցօա!	շեսամիշնավիա!
Դիանալի՞ է	Մյեանօանցարնօա!	միմզիդվելիա!
Դնայի՞ է	Ջամենօացցարնօա!	դիդերուլիա!
Փառահե՞ն է	Գուցեցարնօա!	սիԱվարուլիս
Սիրո խոստովանություն	Նօյցարշըլօս	գամժավմերա
Սրտառուչ խոսքեր	Ճամշուացնցած	գուլթրիլի սիտԱվերի
	Ճալուտօնօս եօթցցցօս	

ԲՆԱԿԱՐԱԾ. ԿԱՅՈՒՅԹ

Ճօնա: Ճշշչո

Դուք որտե՞ղ եք բնակվում	Թէցցեն Նաջ Ծնոցրուծո?	թքվեն սադ ցխովորք?
Մենք բնակվում ենք	Իցցեն ՑԱնցրուծո	չվեն Վցխովորք
Վանաձորում	Ճանամորնշո	վանաձորշի
Դուք նորաբնակնե՞ր եք	Թէցցեն Ճանամորնելցնո եածո?	թքվեն ախալմոսախենի խարթ?
Այո՛, նորաբնակներ ենք	Ճանամորնելցնո	դիախ, ախալմոսախենի վարթ

Մենք այստեղ	Ի՞ցե՞ն օյ մզելո	Հվեն աք ծվելի
ինարնակներ ենք	մաշետցրելերի վարթ	մացխովորելերի վարթ
Մենք փոխադրվեցինք	Ի՞ց գաջմոցը գոտ	չվեն գաղմովեղիթ ախալ
նոր շենք	Մենք ամուսնություն	շենորաշի
Ո՞ր հարկում եք	Ռամցած սարտուլո՞յ	րոմել սարթուլգեն
բնակվում	Ընտցրություն?	ցխովորք?
Ես բնակվում եմ երրորդ	Եյ շնետցրոծ մշեամյ	մե վցխովոր մեսամն
հարկում	Տառուցունյոյ	սարթուլգեն
Քանի՞ սենյականոց է քո	Ռամցած տաճանանա Շյեն	րամդեն օթախիանիա
բնակարանը	Ճամանա ծանա?	շենի բինա?
Իմ բնակարանը	Ի՞ցմո ծանա տրուտաճանա	չեմի բինա
երկսենյականոց է	Ռամցած սարտուլգեն	օրօթախիանիա
Քանի՞ հարկանի է ձեր	Չյցնո Շյենուծա	րամդեն սարթուլիանիա
շենքը	Եյ շնենո Շյենուծա ատեարտ-	թքենի շենորա
Մեր շենքը տասհարկա-	Եյ շնենո Շյենուծա (ցատամծչյենա)	չվենի շենորա աթսարթու-
նի է (երկնաքեր)	Չյցնո Յանչանուծա	լիանիա (ցաթամբքենիա)
Դուք Արովյա՞ն փողո-	Չյցնո Յանչանուծա Ջշեանյ	թքենի արովիանիս
ցում եք բնակվում	Ընտցրություն?	քուչագե ցխովորք?
Ո՛չ, մենք բնակվում ենք	Առա, Ի՞ցեն շնետցրություն	արա, չվեն վցոխվորք
Ավանի Բրյուսով	Ճամանա ծանա ծանա	ավանիս բրիուսովիս
թաղամասում	Տառուցուլուս յանշո	սախենորիս ուբանշի
Չեր շենքում վերելակ	Չյցնո Յանչանուծա լուոյֆու	թքենս շենորաշի լիփտի
կա՞	Ճամանա ծանա?	արիս?
Ես ապրում եմ իմ	Եյ շնետցրոծ Ի՞ցմեն Տաշուտան	մե վցխովոր չեմս
սեփական տանը	Տառուցուլուս	սակութար սախլշի
Տնամերձ հողամաս	Տառուցուլուս նաշցոտա	սակարմիդամո նակվերի
ունե՞ք	Ճայցտ?	գաքվի?
Այո, մենք մեծ հողամաս	Ճամանա ճայցտ ճամանա ճամանա	ոիիս, չվեն գվաքվս ոիոյի
ունենք	Ճամանա ճայցտ ճամանա ճամանա	նակվերի
Քանի՞ քմ է	Ռամցած գաճաճաճուլո	րամդեմի կվադրասոուի
Չեր բնակարանը	Եյ շնենո Չյցնո Յանչանուծա	մետրիա թքենի բինա?
Մեր բնակարանը	Ի՞ցմո ծանա Տառուցուլուս ճամանա	չվենի բինա սակմառի
ընդարձակ է	Ճամանա ծանա ճամանա ճամանա	ոիդիա

Բառացանկ

Աբոս	Եյամօ	Սկամի
Անկողին	Լուցանօ	Լոգինի
Աշխատասենյակ	Ճաճօնցիթօ	Կարինետի
Առաստաղ	Ճյերո	Ծերի
Բակ	Ճ՞ու	Էզու
Բազկաթոռ	Տացարժյելո	Սակարծելի
Բազմոց	Ճացանօ	Պիվանի
Բանալի	Ճանացանօ	Գասաղերի

Բնակարան	ծօճակ	բինա
Գազօջախ	ցաֆյշրա	գազբուրա
Գործ	ենցօնիճ	խալիչա
Գրապահարան	Եօցնցօնև ցառաձօ	ծիգներիս կարաղա
Ղաշնամուր	ծօճօնօթ	պիամինոն
Ղուռ	ցաճո	կարի
Զուգարան	Ցշալցէթօ	տուալետի
Լոգարան	եսածանանո	սապարազանոն
Լուսամփոփի	ածայշյոն / Մշյվարոն /	արաժուրի / շուքփարի /
Լուսամուտ	ցօճաճառա	փամշարա
Խոհանոց	եսամնարցշլոտ	սամզարեռուլո
Ծորակ	տճչօնօ	օնկամի
Կողպեք	ցլությ	կլիստե
Ղարկ	եսարտշլո	սարթուլի
Ղայելի	եսարժե	սարկե
Ղանդերձարան	Ցանսացմօնև ցառաձօ	տաճսացմլիս կարաղա
Ղատակ	օաճճազ	իհտակի
Ղամակարգիչ	ցոմեացմէթյրօ	կոմայիուտերի
Ղեռախոս	Ցշալցօֆոնօ	տելեփոնի
Ղեռուստացույց	Ցշալցօնթորոն	տելեվիզորի
Ղյուրասենյակ	եսեթշմրու տուանօ	սաստումրո օթախի
Զահ	ჭաճօ / ჩօնացգաճօ /	ծաղի / շիրաղդամի /
Սահճակալ	եսաթառությունօ	սածոլի
Սեկիարկանի	ցրտեսարտշլուանօ	էրթսարթուլիանի
Սիջանցք	ցըրյգօնօ	դերեփանի
Սնջասենյակ	եսամօնցյլու տուանօ	սածիներելի օթախի
Շենք	շյօնօթա	շենորա
Շքամուտք	եսագաճանո	սադարբազո
Պահարան	ցարճաճօ	կարադա
Պատշգամբ	ձօցանօ	ախվանի
ճաշասենյակ	եսեճաճօրու տուանօ	սասադիլո օթախի
Սառնարան	ժացօցաճօ	մացիվարի
Սալօջախ	ցլուշիթրուշյրա	էլեքտրոբուրա
Սանդուղք	ցօնց	կիրե
Սենյակ	տուանօ	օթախի
Սեղամ	ժաշօճօ	մագիդա
Վառարան	ցշմցօնօ	դումելի
Վերելակ	լուցիթօ	լիփսի
Տուն	եսեճօ	սախլի

**ԹՎԱԿԱՆ
ՌԱՅԵՑՈ**

**ԹՎԱԲՐԱՆԱԿԱՆ ՀՈՐՄ ԳՈՐԾՊՈՂՈՒՅՈՒՆ
ԱՌՈԹԺԵՑՔԱԿԱՆ ՈՒԽԵ ՄՈՋՄԵՋՅԱ**

Դիմակին գումարած	Եշտե մօցշմաբթոտ	Խութս միվումասոր
Երեք հավասար է ութի	Տամօ օյնցծա Ռցա	Սամի իքներա րվա
Յոթից հանած	Մցօքե զամո-	Հվիդս գամո-
Հորս հավասար	Ցակլոտ տռես	Վակլոր օթխի
Է Երեքի	Օյնցծա Տամօ	Իքներա սամի
Երկու անգամ Երկու	Թռչյշր տռո	Օրջեր օրի իքնե-
Հավասար է չորսի	Օյնցծա տռես	Բա օթխի
Տասը բաժանենք	Ատօ ցացյոտ	Աթի գավալոր
Իինգի՝ կստանանք Երկու	Եշտենց օյնցծա տռո	Խութքե իքներա օրի
Բաժանում	Ցացոյցա	Գանիա
Բազմապատկում	Ցամրացլյեծա	Գամրավլերա
Գումարում	Ցօմաբթյօծա	Միմատերա
Դանում	Ցամոցլյյօծա	Գամոկլերա

**ԶԱՆԱԿԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐ
ՌԱԴՈՋԵՆՈՒԹՈՒ ՌԱՅԵՑՈՒԹՈՒ ՏԱԵՐՁՈՒ**

0 զոր	Եշտօ	Մուլի
1 մեկ	Ջնոտ	Էղթի
2 Երկու	Թռո	Օրի
3 Երեք	Տամօ	Սամի
4 չորս	Ետես	Օթխի
5 Իինգ	Եշտօ	Խութի
6 Վեց	Ջմշես	Էքվի
7 յոթ	Մցօքե	Հվիդի
8 ութ	Ռցա	Ռվա
9 ինը	Ցերա	ցիսրա
10 տասը	Ատօ	Աթի
11 տասնմեկ	Ցերմթեցի	Թերթմետի
12 տասներկու	Թուրմեցի	Թորմետի
13 տասներեք	Ցամեցի	ցամետի
14 տասնչորս	Թոտենմեցի	Թոթխմետի
15 տասնիինգ	Թեշտեմեցի	Թիսութմետի
16 տասնվեց	Ցամշեմեցի	Թեքվսմետի
17 տասնյոթ	Բցօքմեցի	Հվիդմետի
18 տասնութ	Ցցրմեցի	Թվրամետի
19 տասնինը	Ցերամեցի	ցիսրամետի
20 քսան	Թցօ	օցի

21 քսանմեկ	տցըգայրոտօ	օցղաէրթի
29 քսանինը	տցըգացերճա	օցղացիրա
30 երեսուն	տցըգատօ	օցղապի
31 երեսունմեկ	տցըգատյշտմշյթօ	օցղաթերթմնտի
39 երեսունինը	տցըգացերճամշյթօ	օցղացիրամնտի
40 քառասուն	տռժտցո	օրմոցի
41 քառասունմեկ	տռժտցըգայրոտօ	օրմոցդաէրթի
49 քառասունինը	տռժտցըգացերճա	օրմոցդացիրա
50 հիսուն	տռժտցըգաձատօ	օրմոցդապի
51 հիսունմեկ	տռժտցըգատյշտմշյթօ	օրմոցդաթերթմնտի
59 հիսունինը	տռժտցըգացերճամշյթօ	օրմոցդացիրամնտի
60 վարսուն	ևամտցօ	սամոցի
61 վարսունմեկ	ևամտցըգայրոտօ	սամոցդաէրթի
69 վարսունինը	ևամտցըգացերճա	սամոցդացիրա
70 յոթանասուն	ևամտցըգաձատօ	սամոցդապի
71 յոթանասունմեկ	ևամտցըգատյշտմշյթօ	սամոցդաթերթմնտի
79 յոթանասունինը	ևամտցըգացերճամշյթօ	սամոցդացիրամնտի
80 ութսուն	տտեմտցօ	օրխմոցի
81 ութսունմեկ	տտեմտցըգայրոտօ	օրխմոցդաէրթի
89 ութսունինը	տտեմտցըգացերճա	օրխմոցդացիրա
90 իննսուն	տտեմտցըգաձատօ	օրխմոցդապի
91 իննսունմեկ	տտեմտցըգատյշտմշյթօ	օրխմոցդաթերթմնտի
99 իննսունինը	տտեմտցըգացերճամշյթօ	օրխմոցդացիրամնտի
100 հարյուր	ևօ	ասի
200 երկու հարյուր	տռաևօ	օրասի
500 հինգ հարյուր	եցտաևօ	խութասի
900 ինը հարյուր	ցերաաևօ	ցխրաասի
1000 հազար	ատաևօ	արասի
10.000 տասը հազար	ատօ ատաևօ	արի արասի
100.000 հարյուր հազար	ևօ ատաևօ	ասի արասի

Դասական թվականմեր
բացառական բառեր և բառականություններ

Առաջին	նարցյալօ	պիրվելի
Երկորորդ	մեռնց	մեօրեն
Երրորդ	մեեամց	մեսամնե
Չորրորդ	մետօնց	մեօթխնե
Չինգերորդ	մեեշուց	մեխութե

Կոտորակային թվականներ
բառականություններ

Մեկ երրորդ	մեեամցօ	մեսամեռի
Մեկ քառորդ	մետեեցօ	մեօթխնի
Երկու երրորդ	տռօ մեեամցօ	օրի մեսամեռի

ԶԱՓ ՈՒ ԿԾԻՌ
ՆԱՅԹԹՈ ՋԱ ՎՐԵՆԱ

Գրամ	զբաժո	գրամի
Երկարություն	եօցըց	սիզըծն
Զույգ	վցցըցօ	ծԱվիլի
Թիգ	ծթցցըցօ	մտկավելի
Լայնություն	եօցանց	սիգանե
Լիտր	լութրո	լիտրի
Ծավալ	ծտցշլոծձձ	մոցուլորա
Կենտ	ձձնթո	կենտի
Կիլոգրամ	զօցուցրամօ	կիլոգրամի
Կիլոմետր	զօցումյեթրօ	կիլոմետրի
Մետր	ծյթրօ	մետրի
Միավոր	յըտցյլօ	էրթեռլի
Միլիմետր	ծօցնմյեթրօ	միլիմետրի
Մղոն	մօցօ	միլի
Ոտնաչափ	ցյթօ	փուտի
Սանտիմետր	սանցմյեթրօ	սանտիմետրի
Տոննա	թոնա	տոնա
Ցենտոներ	ցյենցյերօ	ցենտոների
Քաշ	վոնա	ծոնա
Քառակուսի	ձձագրաթօ	կվադրատի
Քառակուսի մետր	ձձագրաթյօլօ մյեթրօ	կվադրասոուլի մետրի
Խառը կոտորակ	շյըրյյլօ վօլուածօ	շերեռլի ծիլատի
Խորանարդ մետր	ձյածյրօ մյեթրօ	կուրուրի մետրի
Տեսակարար կշիռ	եցցըցրուո վոնա	խվեղրիթի ծոնա

Խառը կապակցություններ
Մյըրյյլօ գորանյեծօ

Ո՞րերորդ անգամ	մյըրամքենյել?	մերամդենեդ?
առաջին անգամ	նօրցյելած	պիրվելադ
տասներորդ անգամ	մյըրատյը	մեաթեդ
հարյուրերորդ անգամ	մյըրանյը	մեասեդ
հազարերորդ անգամ	մյըրատանյը	մեաթասեդ
Միամիշ թիվ	յըրտնօնենա նօցեցօ	էրթմիշնա րիցիսվի
Եռամիշ թիվ	սամենօնենա նօցեցօ	սամմիշնա րիցիսվի
Բազմամիշ թիվ	մրացալոնօնենա նօցեցօ	մրավալմիշնա րիցիսվի
Եռյակ	սամյյլօ	սամեռուի
Տասնյակ	ատյյլօ	աթեռլի
Դարյուրյակ	անյյլօ	ասեռլի
Դնգամյակ	եցովյլյըցօ	խութըլերի
Տասնամյակ	ատվյլյըցօ	աթծլերի

Դարյուրամյակ	օտօս վլածետացօ	ասի ծլիսթավի
Դագարամյակ	առօս վլածետացօ	աթասի ծլիսթավի
Դնգամյա	եղովլուաճո	խութելիանի
Տասնամյա	առվլուաճո	աթձլիանի
Կրկնակի	տռմացօ	օրմազի
Եռակի	ևամմացօ	սամմազի

ՏԱՐԵԹԻՎ. ԹՎԱԿԱՍՆԵՐ
տաճութակ: վլացծօ

Ո՞ր թիվն է	բոժքը վլացօ?	րոմելի ծելիա?
Դագար ինը հարյուր	առօս ցերաճն	աթաս ցիրասս
իննսունինը	տոթմուցրացերա	օրխմոցդացիրա
թիվն է	վլացօս	ծելիա
Երկու հազար	տորօստաճ ատօ	օրիաթաս աթի
տասը թիվն է	վլացօս	ծելիա
Ո՞ր ամիսն է	բոժքը տցեա?	րոմելի թվեա?
Մայիսն է	մաօսօս	մահսիա
Ամսի քանի՞սն է	ռա ռացեցօս?	րա դիցիսվիա?
Այսօր մայիսի	քջցն ուցրարցա	դղես օցդարվա
քսանութեն	մաօսօս	մահսիա
Ի՞նչ օր է	ռա քջց?	րա դղեա?
Չորեքշաբթի է	տոտեմածատօս	օրխշարաթիա
Ե՞րբ ես ծնվել	բոժքօս քածացյ?	րոդիս դահրադե?
Ծնվել եմ	քացօծացյ	դավիրադե
հագար ինը հարյուր	առօս ցերաճն	աթաս ցիրասս
ութունմեկ թվականի	տոթմուցրացրոտ վլուս	օրխմոցդաերթի ծլիս
ապրիլի 9-ին	ցերա անրօլն	ցիրա ապրիլս
Ե՞րբ է քո	բոժքօսաճ շյեն	րոդիսասա շենի
ծննդյան օրը	քածացյօս քջց?	դարադերիս դղե?
Իմ ծննդյան օրը մայիսի	իցմո քածացյօս քջց	չեմի դարադերիս դղեա
3-ն է	3 մաօսն	սամ մահսս
Չեր ծննդյան տարին և	ովյենո քածացյօս	թքվեմի դարադերիս
վայրը	վլացօ քա ագցօլո	ծելի դա աղգիլի

ՏՈԿՈՒ. ԱՍՏԻճԱՆ
პրոցենտօ: ցրածշես

0.5% -կես տոկոս	նաեցաճո պրոցենտօ	մախեվարի պրոցենտի
1% - մեկ տոկոս	ցրտօ պրոցենտօ	էրթի պրոցենտի
2.5% -երկուսուկես	տռնաեցաճո պրոցենտօ	օրնախեվարի
տոկոս	ռամֆյօնո պրոցենտօ?	պրոցենտի
Քանի՞ տոկոսով		րամդեմի պրոցենտիթ?

Հարյուր տոկոսով	անօ ձեռացնցնքոտ	ասի պրոցենտիթ
0°- զոր աստիճան	նշան ցրագոյն	նույի գրադուսի
10°- տասը աստիճան	առաջ ցրագոյն	աթի գրադուսի
180°- հարյուր ութսուն	ան տասմոց ցրագոյն	աս օթխմոցի գրադուսի
աստիճան		
360°- երեք հարյուր	ևաման ևամոց ցրագոյն	սամաս սամոցի գրադուսի
վարսուն աստիճան		

ԱՄԻՒ. ԱՍՍԱԹԻՎ
ոցք: նույնութիւն

Ամիս	ոցք	թվե
Հունվար	անցնօ	իամվարի
Փետրվար	տցծերցացնօ	թերերվալի
Մարտ	թարթօ	մարտի
Ապրիլ	ամրոցնօ	ապրիլի
Մայիս	թամես	մայսի
Հունիս	ոցնօս	իվնիսի
Հուլիս	ոցլոս	իվլիսի
Օգոստոս	ացցօթու	ագվիստու
Սեպտեմբեր	սցյելցմեցնօ	սեքտեմբերի
Հոկտեմբեր	տվելոմեցնօ	օքտոմբերի
Նոյեմբեր	նոյեմնօ	նոեմբերի
Դեկտեմբեր	դեկեմնօ	դեկեմբերի

ՇԱԲԱԹ. ՇԱԲԱԹՎԱ ՕՐԵՐ

ՀՅՈՒԱՅԻՆ: ՀՅՈՒԱՅԻՆ ՋԱՂԵՐԸ

Երկուշաբթի	օրնշածատօ	օրշաբթի
Երեքշաբթի	ևամնշածատօ	սամշաբթի
Չորեքշաբթի	տանշածատօ	օթխաբթի
Դիմաշաբթի	եղտժածատօ	իութշաբթի
Ուրբաթ	էարանցըցօ	պարասկեվի
Շաբաթ	թածատօ	շաբաթի
Կիրակի	ձցօրնա	կիրուա
Մեկ շաբաթ	շնտօ ձցօրնա	երթի կիրուա
Մեկ շաբաթ առաջ	շնտօ ձցօրնան վան	երթի կիրուան ծին
Մեկ շաբաթով	շնտօ ձցօրնօտ	երթի կիրուիթ
Մեկ շաբաթ հետո	շնտօ ձցօրնօն թյմդյան	երթի կիրուան շեմդեգ

ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՐՍԻ ՄԱՍԵՐԸ
աջամաճօս և եղանակ ճախողյած

Ազդր	ծարմացօ / տշմո/	բարձահի /թէծո/
Ականջ	ցշրօ	Առլի
Աղիք	ճախոցօ	նածլավի
Այտ	ջորյօ	լուաս
Աչք	տգալո	թվալի
Ատամ	ձնօլո	կրիլի
Արմունկ	օքացօ	իդակի
Արյուն	եօնեցօ	սիսիլի
Ափ	եյլօնցյլօ	խելիսգուլի
Բեղ	շըցա՞՛/շօ	ուկաշ/երի
Բերան	ձօրո	պիրի
Գանգ	տացօն յալօ	թափիս քալա
Գլուխ	տացօ	թափի
Գոտկատեղ	վյեցօ	ծելի
Դաստակ	մաչա	մաջա
Եղունգ	գորինեցօ	փրչխիլի
Ղեմք	սանց	սախն
Երակ	զենձ	վենա
Երես	սանց	սախն
Երիկամ	տօրշմեցօ	թիրկմելի
Թարթիչ	վամթամօ	ծամժամի
Թիակ	ծեշօ	բեծի
Թոք	ցօլժցօ	փիլտվի
Թուրք	եյրիցցօ	ներծավի
Իրան	քանօ	տանի
Լեզու	յենց	էնա
Լեղի	նազցելօ	նաղկելա
Լինդ	ջրմացօ	դրծիլի
Լյարդ	ջցոմցօ	դվիծլի
Ծնոտ	յեծ	Արա
Ներքին	յցելօ	քվեղա
Վերին	Կյեցօ	զեղա
Ծոժրակ	ձյոցօ	կելիա
Ծունկ	մշելօ	մուխլի
Կաշի	Ծյացօ	տաւպի
Կզակ	նօշմօ	նիկապի
Կմախք	հոնինօ	չոնչխի
Կոկորդ	յյելօ	Անլի
Կողոսկր	նյենօ	նեկնի
Կոճ	յոշօ	կոճի
Կոպ	յշտշտօ	քութութո
Կրկնակզակ	ջածածօ	դարարի

Կրունկ	յշելոս	քուսլի
Կուրծք	թշերճօ	մկերդի
Դոնք	վաճօ	ծարբի
Չեռք	եղջօ	խելի
Նակատ	Մշաճօ	շուբլի
Սազ	տժա	թնա
Սաշկ	ձանօ	կանի
Սատ	տօտօ	թիթի
Սարմին	Աեշցօ	սինեուլի
Սեջք	Կշրցօ	գուրգի
Սկան	ձշնտօ	կումբի
Նյարդ	Եշրցօ	ներվի
Ներբան	Ծյրցօ	տերփի
Նստատեղ	Տաշճոմօ	սաջդոմի
Շրբունք	Ծյինօ	տուչի
Ողնաշար	Եյրեցմալօ	խերխնեմալի
Ոսկոր	Ժցալօ	ծվալի
Ոտք	Պշենօ	փեխի
Ոունգ	Եյեցտօ	նեստո
Սիրտ	Ցշջօ	գուլի
Ստամոքս	Ճշէժօ	կուճի
Ստինք	Ժշմյ	ծուծու
Սրունք	Վցոցօ	ծվիվի
Վիզ	Հօնցրօ	կիսերի
Ուղեղ	Ծյանօ	տվիմի
Ուս	Թեարօ	մխարի
Փայծաղ	Ջլցնտօ	էլենթա
Փոր	Ժշցըլօ	մուցելի
Քրանցք	Եյեցտօ	նեստո
Քիթ	Ըեցօնօ	ցիսվիրի
Քիմք	Տանօ	սասա

ԶԵՂՔԻ ՄԱՏՍԵՐԻ ԱՍՈՒՆՍԵՐԸ
Եղլօն տօտցօն և սեղլոցօն

Բթամատ	Ըյրօ	ցերի
Ցուցամատ	Տահիցյեցլօ	սաշվեմերելի
Սիջնամատ	Մշատօտօ	շուաթիթի
Մատանեմատ	Արատօտօ	արաթիթի
Ճկույթ	Եցօ	մեկի

**ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾ
ՆԱԽԱԳԻՐՆ ՆԱՅԹԵ**

Արդարադատության նախարարություն	ոշեցիցօօն նամօնօնցրո	իուստիցիիս սամինիստրո
Գերագույն դատարան Դատական նիստ	շմաջլյան նաևմարտուց նամեչագրու նեցոմա	ումաղեսի սասամարթլո սամսջավրու սիսդոմա
Արդարադատության ավագ խորհրդատու Նախագահ Պետական նեղադրող	ոշեցիցօօն շցրուս մռեցցըլո տացմշցոմանց նաելլմթօյու ծռաջոմժցըլո նաելլու մեաջցըլո նացուս ցեյօլո	իուստիցիիս ուվրոսի մրչեվելի թավմթրուարե սախելմթիկո բրաւմդերելի սախալիս մսացուլի նափիցի կեքիլի
Ժողովադավոր Երդվալ ատենակալ Մեղադրյալ Դարցաքննություն Նախաքննություն	քամցցըլո ծռաջոմժցըլո քացոտեցա թօնանթարո ցամոմօյօնա	դամցվելի բրաւմդերելի դակիթխվա ծիմասծարի գամոծիերա
Ցուցմունք Քննիչ Դետաքննություն Դարցաքննություն ավարտված է Դարցաքննել չի կարելի	հցենցօն ցամոմօյօնցըլո ցամոմօյօնա քացոտեցա քամոծացրցցըլուա քացոտեցա առ Մյօմձլցօնա	չվեներա գամոծիերելի գամոծիերա դակիթխվա դամթավրերուլիս դակիթխվա ար շեհձլերա մորմիներիս փիալա ահվսոն մոծմե սիսվա գամոսավալի ար իհոն
Դամբերության բաժակը Լցվեց Վկա Այլ ելք չկար Տեղն էր նրան Զեզ նեղավոր ճանաչո՞ւմ եք Ո՛չ, իմ նեղքը չէ	թոտմոնցօն ցաալու աօցետ թօնթյ նեցա ցամոսացալու առ օյտ անօս օմանց նցնոծու տացն քամնանցացը? առա, իցմո ծռալու առ առօն!	ախիա իմազե սցնորթ թավս դամնաշավեր ? արա, չեմի բրալի ար արիս!
Բանտ Խուց Տեսակցության օր	ցոնց նաշանո նաեցօն լցայ	ցիիսն սակամի նախվիս դղե

ԳՈՒՅՆԵՐ
ԾԱՌԱՋԸ

Դու ի՞նչ գույն ես	Ֆյունակուն եմ	Ֆյունակուն եմ
Միրում	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Ես սիրում եմ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կապույտը	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Նրա աչքերը	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Երկնագույն են	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Գունավոր մատիտներ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Ունե՞ք	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Տվեր սև և կարմիր	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Գրիչներ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Ուզում եմ սպիտակ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
մեխակներ	Ճապառակուն	Ճապառակուն

Բառացանկ

Գույն	Փյունակուն	Փյունակուն
Երանգ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կարմիր	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կանաչ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կապույտ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Դեղին	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Սև	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Սպիտակ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Գորշ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Մուգ	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Սպիտակավուն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Սևավուն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կարմրավուն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կանաչավուն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Կապտավուն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Սրծագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Բրոնզագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Դարչնագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Երկնագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Վարդագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Մանուշակագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Ուկեգույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Արծաթագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Նարնջագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Մոխրագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Շագանակագույն	Ճապառակուն	Ճապառակուն
Մուգ կարմիր	Ճապառակուն	Ճապառակուն

**ՈՍԿԵՐՉԱԿԱՆ ԻՐԵՐ
ՆԱՌԵՋՈԾՈՂԵՐԸ ՆԱԳԵՄԵՅՑՈ**

Որտե՞ղ է ոսկեր- չական խաճութը Ցույց տվեք, Խնդրեմ, այդ մատանին Ժամացույցի շղթան քարով նատանին Ճեռքի ժամացույցը Վիդուկին ճարմանդները	Նազ արօս Նայցողյուր մարաֆօս? Ցանցենցու, Ցյուտացա, Ցեն ծցչեցո Նատօս մշնցո Ոցլաօն ծցչեցո Ցաշօս նատօ Նձուու մցլուն նացօնցցօ	Սադ արիս Սահուլիերո մաղաղիա? Մաշվենմեր, Գեթակալա, Էս բեծնդի Սաաթիս ծեծկվի Թվլիանի բեծնդի Մաժիս սաաթի Սպիլուս սակինծերի
--	--	--

Բառացանկ

Ականջօղ	Նացշնց	Սահուրե
Ապարանջան	Նամաշշնց	Սամաջուրի
Զարդասնեղ	Ճռումո	Բրոշի
Զարդ	Նամցայցլո	Սամկառվի
Ծխախոտատուփ	Նօցմայցիոն քուլութո	Միգարետիս կոլուփի
ճարմանդ	Նազնեցյ	Սակինծեն
Մանյակ	Չանօձաց	Մամիակի
Մատանի	Ցցչեցո	Բեծնդի
Մեդալիոն	Ցցրալուոնո	Մեդալիոնի
Շղթա	Ժշնցոց	Ճեծկվի
Ոսկե ժամացույց	Ռյուս նատօ	օքրոս սաաթի
Ոսկե նատանի	Ռյուս ծցչեցո	օքրոս բեծնդի
Ոսկեջրած	Ցտույրուցոց	մոօքրովիիի
Ոսկերչական	Նայցողյուր	Սահուլիերո
Վզնոց	Ցյուլոնո	կուլոնի
Ուլունք	Ցմօցո	մծիվի
Ուլունքահատիկ	Ցմօցօս մարցցալո	մծիվիս մարցվալի
Քարով նատանի	Ոցլաօն ծցչեցո	Թվլիանի բեծնդի

ԹԱՎԱՐԺԵՔ ՔԱՐԵՐ
ՃՅՈՆՑՁԵԿ ՀՅԵՅԾ

Ազաթ	Տցաբո	ագատի
Աղամանդ	ՃՌՈՂՈԱԲՑՈ	բրիլիանտի
Արծաթ	ՑԵՐՑԵԽԼՈ	վերցիսլի
Զմրուխտ	ԿԵՐԺԵԿՑՈ	զուրմուխտի
Սարգարիտ	ՄԱՐՁԱԼՈԱՑՈ	մարգալիտի
Սեղեսիկ	ԱԺԵԴՅՈՅԵՑՈ	ամեթիլիստի
Շափյուղա	ՏԱԳՈՐՈՒԽԾՈ	սափիրոնի
Ոսկի	ՌԵՌՈ	օքրո
Պլատին	ՑԼԱՑԻՖ	պլատինա
Սաթ	ԺԱՐՑԱ	քարվա
Սուտակ	ՋԱԼՈ	լալի
Տոպազիոն	ՑՈՒՑԱՑՈ	տոպազի
Փիրուզ	ՑՈՒՐՑԵՑՈ	փիրուզի
Քար	ՀՅԱ	քվա

ԿԵՆԴԱՍԻՆԵՐ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

Կով	ԵԱՐՈ	ԽԱՐԻ
Չորք	ԵԾՈ	ԽՄՐ
Գոմեշ	ՃԱԺԵԲՈ	ԿԱՄԵՑԻ
Գոմշակով	ՑՄԵՐՃԱԺԵԲՈ	ՎԻՌԵՐԿԱՄԵՑԻ
Չագ	ԿԵՎՅՈ	ՉԱՔԻ
Չի	ՑԵՋԲՈ	ԺՄԵՆԻ
Մտրուկ	ՃՃԱՑՈ	ԿՎԻԳԻ
Ավանակ	ՑՈՐՈ	ՎԻՐԻ
Խոզ	ՇՈՐՈ	ԴՈՐԻ
Գոճի	ՃՈՎՅ	ԳՈԾԻ
Ոչխար	ՑԵՐԳԱՐՈ	ԺԽՎԱՐԻ
Գառ	ՃԱՑՅԱՅՆՈ	ՐԱՍԼԿԱՄԻ
Այժ	ԹԵՃ	ԹԽԱ
Ուլ	ԹՈՎԱՅՆՈ	ԹԻԿԱՄԻ
Շուն	ԺԱԾԸՈ	ՃԱՌՈՒ
Լակոտ /թուլա/	ՇԵՐԳՅ	ԼԵԿՎԻ
Կատու	ՃԱՑՅ	ԿԱՏՈՎ
Կատվածագ	ՃԵՇՅ	ԿԱՌՈՒՏԻ
Աղվես	ԺԵԾՈՅ	ՄԵԼԻՎ
Այծյամ	ՃԵՒՅ	ԱՐԵՎԻ
Առյուծ	ՇՈՐԺ	ԼՈՄԻ
Արջ	ԺԱՄՅ	ԴԱՐՎԻ
Գայլ	ԺԾԵԾՈ	ՄԳԵԼԻ

Գետածի	ծյանթութօ	բեհեմոսի
Գորտ	ծայացօ	բահակի
Եղիկ	օրյժօ	իրեմի
Ընձուղտ	շօրճացօ	ժիրափի
Կապիկ	մաօժյնօ	մախմունի
Կոկորոիլոս	նօանջօ	միանգի
Կորյուն	լուացօ	լեկվի
Չուկ	ուցինօ	թեվզի
ճագար	ծուցցնօ	բոցվերի
Մուկ	տացցօ	թագվի
Նապաստակ	ձշրժուցլօ	կուրողելի
Ոզնի	թջառծօ	զդարդի
Սլյուռ	օսպցօ	ցիւլի
Վագր	զեժնցօ	վեփիսվի
Ուղտ	այլացօ	աքլեմի
Օձ	ծցմլու	գվելի
Փիղ	նեալու	սպիլո
Քարայժ	չօնցօ	ջիխվի

ԿԵՍՂԱՆԱԿԵՐՊԻ ՆՇԱՍՏԵՐԸ
ԿԵՍՂԱՆԱԿԵՐՊԻ ՆՇԱՏԵՐԸ

Խոյ	ցյրծօ	վերծի
Ցուլ	ցշրու	կուրո
Երկվորյակ	ցիշցնօ	տառապի
Խեցգետին	ցօծու	կիրու
Առյուծ	ցումծու	լոմի
Կուսս	ցալլիցլօ	քալժուլի
Կշեռք	եանիցորու	սաստորի
Կարիճ	մոռուցլօ	մորիելի
Աղեղնավոր	մշցոլցուեանօ	մշվիլուսանի
Այժեղջուր	օտօս րյա	թիվս րքա
Զրիոս	մյրնիցլօ	մերժառուի
Չուկ	ուցինօ	թեվզի

ԿԵՍՂԱՆԱԿԵՐՊԻ ԽՄԲԵՐԻ ԱՍՈՒՆՍԵՐԸ
ԿԵՍՂԱՆԱԿԵՐՊԻ ԽՄԲԵՐԻ ԱՍՈՒՆՍԵՐԸ

Բոլուկ	ցոլլից-ցուրուս չորցօ	կոլտի-դորիս ջոգի
Երամակ՝ ջոկ	ըյմա-ցեղենցօս չորցօ	ռեմա-ցիսեններիս ջոգի
Երամ՝ տարմ	ցշնճու-ցրանցելուտա	գումոյի-վիրինվելքա
Դամայնք /մրջյունների/	ցշնճու ցունքելուտա	գումոյի ծիանճվելքա գունդի

Նորան	տեսառա չոցօ	թիսաթա ջոգի
Հուտ	ցաճա-ցնցառութա քա	փարա-ցիսվարթա դա
Նախիր	նաեսրօ	թիսաթա փարա
Ոհմակ	երացձ	նախիրի
Վտառ	ցշնճո-ուցցնյեծօն ցշնճօ	իսրովա
Քարավան	յառացանօ	գումոյի -թեվզերիս գումոյի
Քարայժերի հոտ	չօնցցնյեծօն քաճա	քարավանի
		ջիսվերիս փարա

ԹՌՉՈՒԽՆԵՐ
ՊՐԱՆՑԵԼԵՅՁՕ

Աղավնի	թէրցօ	մտրեղի
Աքլոր	մամալո	մամալի
Բադ	օնցօ	իսրի
Նավ	յատածօ	քարամի
Դնդկահավ	օնքաշընօ	ինդառուրի
Սագ	ծափօ	բատի
Ագրավ	ցցացօ	Ավավի
Արագիլ	ցարցաթօ	ԱարԱատի
Արժիվ	առնիցօ	արժիվի
Արտույտ	ցորուլա	տորոլա
Բազե	շեցարցենօ	շեվարդենի
Բու	ծյ	բու
Թուրակ	տշտոցյշմօ	թուրիհուշի
Լոր	մնցյընօ	մծմերի
Ծիծեռնակ	մյրցեալո	մերցիսալի
Կաչաղակ	յաշշաժօ	կածկամի
Կարապ	ցեզօ	գեղի
Կաքավ	յաշածօ	կակարի
Կկու	ցշցնցօ	գուգուլի
Կռունկ	նյըռօ	ծերո
Նոպոպ	տցուցօ	օփուփի
ճայ	ինօնցօ	չիսիկվի
Ծնծղուկ	ծյրցընօ	բեղուրա
Զայլամ	նօրայլցմօ	սիրաքլեմա
Սիրամարգ	ցարշեցանցօ	փարշեվանգի
Փայտփորիկ	յութուլա	կողոլա

ՄՐԳԵՐ ԵՎ ԿԱՏԱՊՏՈՒՂԵՐ
ԽօԼԵՎՈՅ ԸՆ ՀԵԲՐԱ

Բալ	ձողվծալո	ալուրալի
Ղեղծ	ձրամօ	ատամի
Ելակ	մառվյցօ	մարծալի
Ընկույզ	ձձալո	կակալի
Թուզ	ջաջըցօ	լեղվի
Թութ	ուշտա	թութա
Խաղող	ցշրեցնօ	Աուրծենի
Խնձոր	ցամցօ	վաշլի
Ծիրան	չշրամօ	ծերամի
Կեռաս	ծացօ	բալի
Կիտրոն	լումտենօ	լիմոնի
Չոն	չցոնճօ	շվինդի
Սանդարին	մանգարանօ	մանդարինի
Սոշ	մայզալո	մահվալի
Նարինջ	գուրտտենալո	փորթոխալի
Նուռ	ծրությունօ	բրոժեռուլի
Պնդուկ	տեսքօ	թխիլի
Սալոր	յըռացօ	քլիավի
Սերկսիլ	չոմֆօ	կոմշի
Տանձ	մենալո	մսխալի

ԲԱՆՁԱՐԵԴԵՆ
ՃՈՆԾԵՎՈՅ

Բանջար	չոճքարօ	ծինճարի
Բողկ	ծոլցաքօ	բոլոկի
Գազար	ելքագոլու	ստավիլիլ
Ղղում	ցոցրձ	գոգրա
Լորի	լուծօտ	լորիո
Լոլիկ	ծոմօքտորօ	պոմիորի
Ծաղկակաղամբ	ցցացօլուցանօ ցոմծունցո	Ակավիլուամի կոմբուստո
Կաղամբ	ցոմծունցո	կոմբուստո
Կարտոֆիլ	ցարթոտպօլօ	կարտոփիլի
Զմերուկ	ևանամտորօ	սազամթրո
ճակնինդ	չարեալօ	ճարիսալի
Շաղամ	տալցամօ	թալգամի
Պղպեղ	ծօլծօլո	պիլպիլի
Սեխս	նշեցօ	նեսվի
Սմբուկ	ծագրուչանօ	բաղրիջամի
Սխտոր	նօտորօ	նիորի
Սոխս	եանցօ	խախվի
Վարունգ	ցոթրօ	կիտրի
Տաքինդ	թօթացօ	ծիծակա

ՀԱՅԱՍՏԻԿԱՅԻՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱՆԵՐ
ՑԱՐԾՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Բրինձ	ծռոնչօ	բրինջի
Գարի	յերօ	քերի
Եգիպտացորեն՝ սիմինդր	նօմօնջօ	սիմինդի
Կորեկ	ջեթջօ	փետվի
Հաճար	աելօ /նեյլժա/	ասլի /սպելտա/
Հնդկացորեն	Շո՛ֆօծշրա	ծիծիրուրա
Սորգոն	նորնջո	սորգոն
Վարսակ	Շըրնօս	շվրիա
Ցորեն	ետրծալօ	խորբալի

ՀԱՄ ԵՎ ՀՈՏ
ՑԱՐԾՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Աղի	մղամշյ	մլաշե
Անալի	շմարազօտ	ումարիլո
Անհամ	շցցմշրո	ուգեմուրի
Բույր	արոմաթյո	արոմատի
Դառը	մֆառյ	մծարե
Թթու	մշացյ	մժավե
Դամեղ	ցյունօյլօ	գեմրիելի
Քաղցր	Ծըծօլօ	տկրիլի
Քաղցրավուն	Ֆությօծտ	մոտկրո

ՏԱՐՎԱ ԵՂԱՍԱԿՆԵՐԸ
ՑԱՐԾՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Գարուն	ցաթացելություն	գազափիխուլի
Գարնանը	ցաթացելություն	գազափիխուլգեն
Ամառ	նացելություն	զափիխուլի
Ամռանը	նացելություն	զափիխուլշի
Աշուն	նացուցանածա	շեմոդգումա
Աշնանը	նացուցանածանյ	շեմոդգումագեն
Չմեռ	նամտարություն	զամբարի
Չմռանը	նամտարություն	զամբարշի
Տարի	Ցալովթագություն	ծելիծարի

ՀԱԿԱՍԻԾ ԲԱՌԵՐ
ՏԵՂՄՈՅՆԺԵՋԸ

Ազատ-անազատ	տացմեցգալու- առատացմեցգալու	թավիսուփալի- արաբավիսուփալի
Ազնիվ-անազնիվ	პատօնենու- շնչացնուենու	պատիոնսանի- ուպատիոնսնու
Աղքատ-հարուստ	ջարուծո-ժջուծարու	դարիբի- մդիդարի
Աչառու-անաչառ	մազերմուցելու- մաշերմուցելու	միկերմուերելի- միուկերմուերելի
Առատաձեռն- ժլատ	եղացաժլուու-ժյենթու	խելգաշլիի- ծունժի
Առողջ-հիվանդ	չանմերուցելու- ացաժմյուցու	ջանմոթելի- ավարդմանփիի
Արագ-դանդաղ	իվերու-նյելու	չքարի-նելի
Արական-իգական	մաթրուտու-ժջութրութու	մամրորիթի-մդեղորորիթի
Բարի- չար	զյուալու-ժտուութու	կեթիլի-բորոտի
Բարձր-ցածր	մաջալու-ժաձալու	մաղալի-դարալի
Գեղեցիկ-անգեղ	լամանու-շլամանու	լաճազի-ուլամազու
Գիտուն-անգետ	մցունց-շմցարու	մցունց-ումեցարի
Դյուրին-դժվար	օտլու-մեյլու	իոլի-ծնելի
Երիտասարդ-ծներ	անացցանրու-ժտոնշցու	ախալգազրդա-մոխուցի
Երկար-կարճ	շրմելու-ժտուցու	գոծելի-մոկեն
Երջանիկ- դժբախտ	ծյացուցու-շեցուցու	բեղմիերի-ուբերուրի
Թանկ- էժան	մցունու-առցու	ծվիրի-հափի
Ընբոստ-խոնարհ	շրինու-մտունիօցու	ուրչի-մորչիլի
Նոր-հին	անացու-ժցելու	ախալի-ծվելի
Թեթև-ծանր	մեշն-շյու-մմենյու	մսուբութի-մծիմնե
Լայն-նեղ	ցարուու-ցովուրու	փարու-վիծրո
Լավ-վատ	զարցու-Շշուցու	կարգի-ցուդի
Լավատես- հոռնտես	ունցումունցու- նյեսօմունցու	օպտիմիստի- պեսիմիստի
Ծանոթ-անծանոթ	նացնուու-շցնու	նացմորի-ուցմորի
Ծույլ- աշխատասեր	Քարմացու-մերումու-մոցցարց	զարմացի-շրոմիս- մոկարեն
Կոպիտ- քնքուշ	շեցնու-նանու	ուխեշի-նազի
Կեղտոտ-նաքուր	չշշցուանու-նշցուանու	ծուծիամի-սուվիթա
Կաճելի-տհաճ	նանօաժուցնու- առասեանօաժուցնու	սասիամովնո- արասասիամովնո
Կաստ-բարակ	նյելու-ունցու	սքելի-թիւնելի
Կիմար-խելացի	նշուցու-չշցուանու	սուլելի-ծկվիանի
Կին-նոր	ժցելու-անացու	ծվելի-ախալի
Մարդասեր-մար- դատյաց	շացուժոցցարց- շացուժոցցուցու	կացրմուկարե- կացրմոծուկեն

Սեծ-փոքր	քօօօօ-ծաբառա	դիդի-պատարա
Սեռած-կենդանի	թշշգօճառո-ցուցեալո	մկվդարի-ցոյխալի
Նիհար-գեր	ցամնժառո-մեղյանօ	գամխդարի- մսուքամի
Պարզ-բարդ	թարց-ցօց-ռուշլո	մարտիվի- թռուլի
Սառը-տաք	ցոցօ-տծօլո	ցիվի- թթիլի
Սուր-բուր	թշրշլո-ծծացգօ	մծրելի-թլազվի
Ուժեղ-թույլ	ծծոյշո-եշչիցօ	ծլիերի-սուստի
Ուրախ-տխուր	թեօարշլո-մա՛նցյենօլո	մխիարուլի-մոծենիլի
Փափուկ-կոշտ	նծօլո-մացառօ	րբիլի-մազարի
Քաղցած-կուշտ	թշօյշո-մածլառօ	մշիերի-մածդարի

**ԴԱՎԱՆԱՋՔ. ԴԱՎԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴՐԱԳՎԱԾՔՆԵՐ
Տարբիթյունը: Տարբիթյունը բազում դրանքում**

Աստված գիտե	զմշրտմա շնչյօթ!	դմերմա ուժախի!
Աստված իմ	զմշրտու հեծու!	դմերթիս չեմո՞!
Աստված վկա	զմշրտօս մովածյ!	դմերմա մոծամե!
Աստուծով	զմշրտօտ!	դմերթիք!
Աստծու միրուն	զմշրտօս ցշլոսատցօթ!	դմբիս գուլիսարվիթ!
Աստված հովանի	զմշրտմա ձաօցանութ!	դմերմա դախիվառու!
Աստուծով եմ երդվուն	զմշրտմանո!	դմերմանի!
Աստված քեզ զորավիզ	զմշրտմա եղջո	դմերմա խելի
	մոշօմածուութ!	մողիմարթու!
Ես, իմ Աստված	մը ճա զմշրտմա հյշմա!	մե դա դմերմա չեմմա!
Աստված, ներիր ինձ	զմշրտու, շյօմօնցյ!	դմերթ, շեմինդե!
Աստծու ողորմածությամբ	զմշրտօս վյացածօտու!	դմբիս ծալորիթ!
Աստծու ամեն օր	յոցշյու ցոմիմարյ ջըցք	Առվել ցիսմարե դդես
Աստված ողորմի իրեն	զմշրտմա աշենունե!	դմերմա ացխոնու!
Աստված մի՛ արասցե	զմշրտմա նյ վենե!	դմերմա նու քնաս!
Աստված տա	զմշրտմա վենե!	դմերմա քնաս!
Աստծու դատաստան	զմշրտօս և ամեշչացնու	դմբիս սամսցավլո
Չախողակ թիվ	տաճես ռօցեցո	թարսի րիցիսվի
Տերը քեզ հետ	զմշրտու շյօնեցյն!	դմերթի շենսկնեն!
Փա՛ռ Աստծու	մագութօծ զմշրտե!	մաղլորա դմերթու!
Դաշ հանապագօրյա	մշշրու աճետօծեա	պուրի արտորիսա
Մեղքերի թողություն	ցուցցատա մօցցցեծա	ցողվաթա միտեւկերա
Սրբություն սրբոց	վյօցատավշօթօթա	ծիրդաթաճմիդա
Սուրբ Երրորդություն	վյօնցնա և ամեցա	ծիրնդա սամերա
Սուրբ հոգի	եշջո վյօնցնա	սուլի ծմինդա
Ես քրիստոնյա եմ	մը յիսօնքօանո յառ	մե քրիստիանի կար
Արգելված պտուղ	աշնամացշջո եօնո	ակրծալուլի խիլի
Ավետյաց երկիր	աժտշմեշջո յշցյանա	աղթքմուլի քվեանա
Ազգային ջոշեր	քաջեցնա յրանա	դիմերուլի երիսա
Ազնվական կին	քաջեցնարտշանա	դիդավարուվամի

Ամանորյա նադրանք	թաճօլութեանօ	մանդիլոսանի
Ամենօրյա աղոք	ևաեալով թօլուցա	սաախալի միլոցվա
Առօրյա հոգսեր	ցոցը լուցա	Առվելողիուրի լոցվա
Առտնին գործեր	ցոցը լուցա և սաթրյանացօ	Առվելողիուրի սագրունավի
Անառակ որդի	ցոցը լուցա և սաթրյանացօ	Առվելողիուրի սաքմեերի
Երգ երգոց	շովզօն շցօլո	ուծերի շպիլի
Խորհրդավոր ընթրիք	յեծատայեցձա	քերաբաքերա
Դրատապ	ևաօժմլո ցանշամօ	սահրումլո վախշամի
Կենսական խնդիր	ևայօնծոնութո	սածիրորուստ
Դզորներն այս երկրի	ևաանշեծո և ցօտեօ	սաարսերո սակիթսի
Քրիստոս հարյավ ի	մջացրնօ ամօ յցցցնօնօսա	ծիերմի ամա քվեամիսա
մեռեցց	յուսեւց ալեցցա	քրիստե աղսդգա
Օրինյալ է հարությունը չյշմարութագ		ճեշնարիխտադ
Քրիստոսի		ճեշնարիխտադ

Բառացանկ

Աղոքագիրք	լուցանօ	լոցվանի
Աղոքք	լուցա	լոցվա
Ապաշխարանք	մոնանօյձա	մոնամիերա
Առաքյալ	մուցայշըլո	մոցիբուի
Առաքելական	ևամուցայշըլո	սամոցիբուլո
Աստված	ոմշրոտ	ոմերի
Աստվածածին	ջցտօնմշրոտցլո	ովրիսմշորելի
Աստվածաշունչ	ծօծլօօ	բիբլիա
Ավետարան	ևաեանշձա	սախարերա
Արարիչ	յցմոյմշըլո	շեմոքմեղի
Դավանանք	ևարթմշնօյձա	սարծնունոերա
Դժոխք	չոշտօնյոտօ	ջոջոյների
Դրախտ	ևամոտեյ	սամոթխն
Եկեղեցի	յըլցիօս	էկեսիա
Զատիկ	աջացտմա	աղդգոնա
Խաչ	չցարօ	ջվարի
Կաթոլիկ	յատոլոյցց	կաթոլիկե
Կաթողիկոս	յատոլոյցտեօ	կաթալիկոսի
Կնունք	մոնատցլօ	մոնարվլա
Կտակարան	ացոյմա	աղթքնա
Կրոն	րցլօցօ	րելիգիա
Կուսանոց	ջցրատա մոնաեթյրօ	դեղաթա մոնաստերի
Դավատ	րթմշնա	րժմենա
Դոգեհանգիստ	նանաշցօջօ	պանաշվիոի
Դրեշտակ	անցյլութօ	անգելոգի
Նգնավոր	ջանցցօջօ	գանդեգիլի

Սկրտություն	ճառագոծքացնական	մարդիսդերական
Նահատակ	ճշմարտություն	ծամերուլի
Պատվիրան	ճշնեանո	մցներանի
Սաղմոս	ջեւազգացնական	փսալմունի
Սրբապատկեր	խաթօն	խատի
Վանք	ժօնաեթյուն	մոնաստերի
Վանական	ծարո	բերի
Տեր	շյալո	ուփալի
Ուղղափառ	ժառագումագուցեցնական	մարթմաղիդերելի
Քարոզ	յաճացեցնական	քաղագերական
Քահանա	յըցըցնական	մղվելի
Քրիստոնեություն	յուսեթօնանուն	քրիստիանորական
Օրինանք	յշրունցնական	կուրթիսեկան

ՊԱՏՎԻՐԱՍՍԵՐ ՑԵՆՅԱՆ

Մի սպանիր	առ զռա!	ար կլա!
Մի շնանա	առ սմրցման!	ար իմրուշո!
Մի գողացիր	առ օձարու!	ար իպարու!
Մի ստիր	առ թօաթյուու!	ար մոատհուու!
Մեծարի՛ր	ձագուցու շյենս	պատիվի էցի շենս
հորդ և մորդ	թաման ձա լցոցան	մամաս դա դեդաս!
Միրի՛ր քո ընկերոջը,	ցոյցարցեն թոյցանո	գիւլարդես մուլասի
ինչպես քո անձը	շյենս, ցոտարցա տացո	շենի, վիթարցա թալի
Մուտ մի վկայիր	շյենս!	շենի!
	առ օյտ ցրայմովմաց!	ար իհու ցրումոժմեն!

ԱՐՏՎԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՇԱԿԱՆԵՐ ՏԱԳԱՆՑԵՐ ԽՈՒՅԱԾՈՅԵՐ

Դրշեց ծառա-	Տանեներու	սախանձրու
յություն	Տամեանշրու	սամսախուրի
Դրդեհ	Տանձարու	խանձարի
Օգնեցե՞ք	Ժոմշեթարցու!	մոմեխմարեթ!
Երկրաշարժ	Ժովունեցրա	միժիսծվրա
Դրաբուխ	Հյալցնու	վուկանի
Զրիեղեղ	Վարցցնա	ծարդվմա
Փոթորիկ	Ճրօցալու	գրիգալի
Ուշադրություն	յշրագուցենա	Աուրադերա
Չոհ	Ժենցըցնա	մսխվերալի
Գողություն	յշրունցնա	քուրդորա
Ահարեկչություն	Ծյրունու	տերորի

Ավերածություն	առերյօն	առիսրեա
Ավիավար	ազագաթաթրողա	ավիակատասորովիա
Ավտովար	ազգոմանյանօս ագարօս	ավտոմանքանիս
Նավարեկություն	ցըմօն ջաջակցա	գեմիս դադուպվա
Ուումբ պայթեցնել	ծոժծօն գոյցոյշյեծա	բոմբիս ավեթքերա
Ոմբակություն	ջածոմծծցա	դարոմբվա

ԾԱՂԻԿՍԵՐ ցցացօլցօն

Որտեզի՞ց կարող եմ	ևազ Մյամօնօս ցոյսօլու	սադ շեմիձլիա վիհիդո
ծաղիկներ գնել	ցցացօլցօն?	Ավավիլերի?
Սրանք ի՞նչ ծաղիկներ են	ռա ցցացօլցօն յե?	րա Ավավիլերիա էս?
Ինձ անհրաժեշտ են...	մյ մօնժա....	մե միմդա....
վարդեր	ցարժյեծո	վարդերի
մեխակներ	մօնաշյեծո	միխակերի
նարգիզներ	նարցօնյեծո	նարգիզերի
կակաչներ	ցայցիտյեծո	Աաշչոների
Ի՞նչ արժի մեկ ծաղիկը...	ռազօնօս ցրտօ ցցացօլո?	րա դիրս էրթի Ավավիլի?
այս զամբյուղը	յե ցալճատօ	էս կալարի
այս փունջը	յե տաօցշյեծօ	էս թափուլի
Ինձ տվե ք, խնդրեմ....	մոմցւօս, ցշտայցա....	մոմեցիթ, գեթավա....
այս փունջը	յե տաօցշյեծօ	թափուլի
այս զամբյուղը	յե ցալճատօ	էս կալարի
տասնմեկ քրիզամթեմ	տյրտմշյեցո յրանենտյեմա	թերթմետի քրիզամթեմա
չորս սպիտակ վարդ	տոես տյրտո ցարճօ	օթիսի թեթրի վարդի
հինգ կարմիր մեխսակ	եշտօ թօտյեծօ մօնայո	խութի ծիթելի միխսակի
մեկ փունջ մանուշակ	ցրտօ ցտես օս	էրթի կոնա իա

Բառացանկ

Անմոռուկ	յեսանյ	կեսամե
Երիցուկ	ցցօրուցօ	գվիրիլա
Կակաչ	ցայցիտօ	Աաշչո
Չնծաղիկ	յեմյեծօ	էնծելա
Յասաման	օսեմանօ	իասամանի
Սանուշակ	օս	իա
Մեխսակ	մօնայօ	միխսակի
Նարգիզ	նարցօնյօ	նարգիզի
Շուշան	շրուշանօ	շրոշամի
Վարդ	ցարճօ	վարդի
Վարդակակաչ	ծոթօ	տիտա
Քրիզամթեմր	յրանենտյեմա	քրիզամթեմա
Ծաղիկ	ցցացօլու	Ավավիլի

Ես Զեզ չե՞ն	Եցան եռմ առ	իսելս խոմ ար
Խանգարում	Ճամփառոտ?	գիշլիթ?
Դամովկա՞ ծ եք	Ծաճվանցած եարտ?	դարձմուներուլի
Որտե՞ղ ենք մենք	Նաջ քարտ հցյե՞ն	խարթ?
Որտե՞ղ կարող եմ	Նաջ մշմօծլօս ցնաեռ...?	սադ վարթ չվեն?
Մեսմել...		սադ շեմիծիա
Կարո՞ղ եք ինձ ցույց	Մշցօծլօստ մահցյեռտ?	վնախո՞ւ?
Մալ		շեգիծլիաթ մաշվենոթ?
Զեզ ճիշտ հասկացա	Նվարաց ցացցյե՞տ?	սժորադ գագիգեթ?
Կարո՞ղ եմ Զեզ	Մշցօծլյօն ցտեցյոտ?	շեհծլերա գրիսովոթ?
Խնդրել		
Չի՞ք ասի	Ցա՞ն թյըցցօտ?	վեր մետավիթ?
Կատակո՞ւմ եք	Եշմուծտ?	խումրորթ?
Դասկանո՞ւմ եք	Ճեմօտ?	գեսմիթ?
Ո՞ւմ եք սպասում	Ցո՞ն յըլուցցօտ?	վիս էլոդերիթ?
Քեզ ո՞վ ասաց	Ցո՞ն ցատեռա?	վիմ գիթիսրա?
Ե՞րբ կօքաք	Ռուցօս մտեցացտ?	րոդիս մոխվալթ?
Ե՞րբ կվերա-	Ռուցօս քածնցն-	րոդիս դարրուն-
դառնաք	Ջցնօտ?	դերիթ?
Կարելի՞ է նստել	Մշցօծլյօն քացչացյ?	շեհծլերա դավշդե?
Իհարկե	Ռա տվյա շնեա!	րա թքմա ունդա!
Ո՞վ	Ցն?	վիմ?
Ո՞վ է	Ցն առօէ?	վիմ արիս?
Ո՞վ է այս մարդը	Ցն առօէ ցե ցացո	վիմ արիս էս կացի
/կինը/	/յացոա/?	/քալի/?
Ի՞նչ է պատահել	Ռա մտեֆա?	րա նոյնուա?
Դուք ի՞նչ եք ամում	Ռան ձյշտյեծտ?	րաս ակերերթ?
Ի՞նչ եք ուզում	Ռա ցնցձացտ?	րա գներավթ?
Ի՞նչ է սա նշանակում	Ռան նօմնացե ցե?	րաս նիշնավս էս?
Ես եմ	Ցյ ցա՞ն	մե վար
Դուք ո՞վ եք	Տվյացն ցն եարտ?	թքվեն վիմ խարթ?
Ի՞նչ	Ռա?	րա?
Զեզ ի՞նչ է պատահել	Ռա քացցմարտա	րա դագենարթա
	Ժոշօցովետ/?	/մոգիվիդաթ/?
Կարելի՞ է Զեզ օգնել	Մշցօծլյօն մտցյեմարտ?	շեհծլերա
		մոգեխնարոթ?
Ի՞նչ ասացիք	Ռա ծրմանյետ?	րա բրծանեթ?
Ի՞նչ կա կա	Ռա առօէ?	րա արիս?
Դա ի՞նչ է	Ցց ռա առօէ?	էգ րա արիս?
Ե՞րբ	Ռուցօն?	րոդիս?
Որտե՞ղ	Նաջ?	սադ?

Ո՞ւր	եսօտ?	սաիթ?
Որտեղի՞ց	եսօգան?	սաիդան?
Քանի՞ց	ռամքնո՞ց	րամիենի?
Քանի՞ անգամ	ռամքնչշեր?	րամիենչեր?
Ինչո՞ւ	ռագոմ?	րասոմ?
Ինչպիսի՞ն	ռոգորո?	րոգորի?
Ո՞ր	ռոմելո?	րոմելի?
Դեպի ո՞ւր	եսօտգեն?	սաիթկեն?
Մինչև ե՞րբ	ռուզմքոն?	րոդենդրիս?
Ինչպե՞ս	ռուզոր?	րոգոր?
Ի՞նչ է պատահել	ռա ժոեգա?	րա մոխա?
Ո՞վ է մեղավոր	զօն ծրագօա?	վիսի բրալիա?
Սա ո՞ւմն է	յե զօնօա?	էս վիսիա?
Որտե՞ղ է	եսօդ արօն?	սադ արիս?
Որովհետև	օմօգոմ ռոմ	իմիսոմ րոմ
Ինչպե՞ս գնամ	ռուզոր մօցօջզ?	րոգոր միվիդե?
Ո՞մ	յօն?	վիս?
Ո՞ւմ ինտ	յօնտան?	վիսթամ?
Ուզո՞ւմ եք	յօնքատ?	գիմրաթ?
Ովքե՞ր են նրանք	յօն արօն օնօնօ?	վիմ արիան իսիմի?

ԱՌՈՐՅԱ ԱՐՏԱՐԱՅՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

յոցըլճճոյշրո ցամոնաօյժամյօն

Այն	დօան	դիախ
Ոչ	առօ	արա
Լավ	ձարջօ	կարգի
Բարի	ձքուօցօ	կերիլի
Վատ	ցուզօ	ցուդի
Չեմ հասկանում	առ մցեմօն	ար մեսմիս
Դամաձայն եմ	տանաեմա ցառ	թանախմա վար
Անկասկած	շեքչցըլալ	ուեճվելադ
Երբեք	առօնտօնցն	արասոդես
Չեմ կարծում	առօ մցտնօա	արա մգոնիա
Ավելի	մցիօ	մետի
Պակաս	նացըօ	նակլի
Քիչ	ցուբօ	ցուսա
Ծատ	ծցրօ	բեվրի
Բոլոր	ցցըլօ	Ավելա
Դետաքրքիր է	եսօնցրյետօ	սահնտերեսուա
Դրաշալի է	շյեսանօմեցօօ	շեսամիշմավիա
Տարօրինակ է	շընաշընօօ	ուցմառուրիա
Դասկանալի է	ցանացենօօ	գասագերիա
Սոսկալի է	եսօնցըլօօ	սաշիմելիա

Անհավանական է	քաշչերեցնելու	դառնանութիւն
Չի կարող պատահել	թշումլցնելու	շեռնանութիւն
Բավական է	և յամարօնա	սակամարիսիա
Ցավախ է	և աժնշեարութ	սամծուխարու
Մի՛ անհանգստացեք	նց թշնաքցնելու	նու շեճուխութիւն
Աստվա՞ծ ին	ջմերտութիւն	դժերթութիւն!
Սատանան տանի	յամացմա վազարու	էշմակմա ծախոս
Ասացե ք, խնդրեմ	ծօտեարութ	միթխարիթ, գեթակա!
Մնաք բարով	թշցարծութ	մշկիդորիթ իհավիթ
Խնդրեմ	ցյուացա	գեթակա
Դուրախություն	և սեարշացա	սիխարութի
Ցավոք	և աժնշեարութ	սամծուխարու
Իհարկե	բասա զգօրշցլու	րասակվիրվելիա
Դուսով եմ	մզցա մայցե	իմերի մաքս
Բայց	մացրած	մագրամ
Որպեսզի	բատա	րաթա
Թերևս	տօտյուն մարտլաց	թիթքոս մարթլաց
Կամ	ճնյ	անու
Դիմա	ճեղա	ախլա
Դետո	մյուց	մերե
Կա	առօն	արիս
Զկա	առ առօն	ար արիս
Ես	մյ	մե
Դու	մյե	շեն
Նա	օն/օցօ/	իս /իգի/
Մենք	իցյն	չվեն
Դուք	տվյացն	թքվեն
Նրանք	օնօնօ /օցօնօ/	իսիմի /իգիմի/
Ին	իցմօ	չեմի
Քո	մյեօ	շենի
Նրա	մօնօ	միսի
Մեր	իցյնօ	չվենի
Չեր	տվյացնօ	թքվենի
Նրանց	մօտօ	մարի
Եղբայրաբար	մթշրաք	ձմուրադ
Դարևսան	մյնունցլու	մեզորելի
Դնարավոր է	թյեածլցնելու	շեսածլերելիա!
Դույսս դու ես	թյօն մյեցութ ցան!	շենի իմերիթ վար!
Սպասե ք ինձ	ջամունացյութ!	դամիցադյեր!
Տվե՛ք ինձ	մոմյցառութ!	մոմեցիթ!
Ցտեսություն	նաեցամքօն!	մախվամդիս!
Իմիջիայլոց	և եցատա վարութ	սխվաթա շորիս
Կարելի է ասել	թյօնցնա օտվյան	շեիծլերա իթքվաս
Առհասարակ	և այրութ	սակառութ
Նախ	չյեր շրտու	չեր երթի

Երկրորդ	Ցառցեց	մերեց
Ամեն դեպքուն	ցոզեղ շշմտեցածո	Առվել շեմթխվեկաշի
Բան է, եթե...	ռամյ ույ թօեցեն...	րամե թու մոխրենս
Շատ թե քիչ	Ցցի-նաշացած	մետ-նակլերադ
Դեռ ավելին	ծառ շամեցեն	միք ումետենս
Եվ այլն	ճա ևյ շշմքեց	դա ասե շեմդեգ
Ըստ էլեքյան	առեցձատագ	արսերիթադ
Կարծ ասած	Ցոշըց ռոմ ցտյցատ	մոկլեդ րոմ վթքվաթ
Այսպես ասած	ևյ ռոմ ցտյցատ	ասե րոմ վթքվաթ
Անկեղծ ասած	Ցշլանձօլագ ռոմ	գուլախդիլադ րոմ
	Ցոշըցատ	վթքվաթ
Ըստ իս	Ցյ ույ մշատեաց	մե թու մկիթխավ
Ի վերջոն	Գաևանշացանք	դասասրուլս
Եիշտ այդպես	ԿՇորցեց անյ	սժորեդ ասե

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ-ԳՈՐԾԱՐԱՐԱԿԱՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ
ԹՊԱԾՈԱՋԱԼՄԱՐԴ-ԽԱՅՄԱՆԾ ՀՊՈՎԱՅԵՆՑԵՐԸ

Ակտ	Այլո	աքտի
Ամսաթիվ	Թցօն ռացեցօ	թվիս րիցխվի
Ամփոփում	Ռյնումը	ռեգիումն
Անստորագիր	Կըլանցայնընօլոն	խելմոռութերիլի
Աշխատանք	Ցյժատօնա	մուշաօրա
Աշխատավոր	Ցյժա	մուշա
Արձանագրություն	Ոյթօ	օքնի
Արձանագրություն	Ոյթօն Շեցցենա	օքնիս շեղգենա
Կազմել		
Բաժանմունք	Ցանցոցօլցեա	գանհովիիերա
Բանաձն	Ռյնուլուցօն	ռեգուլուցիա
Բանավեճ	Ճամատօ	կամաթի
Բացքրդում	Կարցընօ	խարվեցի
Բացատրագիր	Ցանմարցածօտօ	գանմարտերիթի բարաթի
Բնուրագիր	Գանեանօտյեցեա	դախասիաթերա
Բողոքագիր	Ռյեցլամացօն	ռեկլամացիա
Գիտաժողով	Խամետնուցմօ	սիմպոզիումի
Գրավոր	Ցյրուլութօտօ	ծերիլորիթի
Գրավոր	Ցյրուլութօտօ	ծերիլորիթի
հաշվետվություն	Անցարաժօ	անգարիշի
Փաստաթուղթ	Գոշցյենցօն	դոկումենտի
Դատել	Ցեշըլութօն	մսցելորա
Դիմում	Ցանեացեա	գանցխաղերա
Եզրակացություն	Գանեացեա	դասկվնա
Երաշխավորություն	Գանեացեա	դեկոմենդացիա

Երեկոյան (հերթափոխա- յին ուսուցում)	Նազամու (Յցլօօ)	սաղամու
Զեկուցագիր	Նվազլօձ	(ցվլիս սժավլա)
Զեկուցող	Ցոռեցնցներատո	մոխսեներիթի բարարի
Զեկուցում	Ցոռեցնցնեցլո	մոխսեներելի
Թերացում	Ցոռեցնցնեա	մոխսեներա
Ժողով	Կարցեցնո	խարվեզի
Ինքնակենսագրություն	Ացլութագրացուա	կրերա
Լիազորագիր	Ցոռեցնութագրացուա	ավտորիոգրափիա
Խնդրագիր	Ցոռեցնութագրացուա	մինորիլորա
Խմբագիր	Ցոռեցնութագրացուա	ծերիլի թխովնա
Խմբագրում	Ցոռեցնութագրացուա	րեղաքտորի
Խմբագրություն	Ցոռեցնութագրացուա	րեղաքտիրերա
Խորիրդակցություն	Տառնանո	րեղաքցիա
Ծանուցագիր	Չվազլօձ	թաթրիի
Կազմակերպիչ	Ուրցանոնթագրուա	ուժանիզատորի
Կազմակերպություն	Ուրցանոնթացուա	ուժանիզացիա
Կազմակերպչական	Տառնանոնթացուա	սաօրգանիզացիոն
Կարգադրություն	Ցանկարցալուցնեա	գանկարգուերա
Կոլեգիա	Հաջողցալուցնեա	կոլեգիա
Կոնֆերանս	Հանցանցալուցնեա	կոնֆերենցիա
Ղաշվետվություն	Անցարանչո	անգարիշի
Ղավաք	Չըցրցեցնութագրացուա	շեկրերա
Ղավելված	Գանաճուա	դանարտութագրացիա
Ղանձնարարություն	Գալուցնեա	վալդերուերա
Ղանձնարարություն	Գացալուցնեա	դավալերա
Ղանձնարարական	Շըցոմցնեա	րեկոմենդացիա
Ղեռագիր	Գցեցնութագրացուա	դեպեշա
Ղեռակա ուսուցում	Գացութիրցեցլո Նվազլօձ	դառնաժորերելի սժավլա
Ղիշեցում	Չըեցնցնեա	շեխսեներա
Ղողված	Կրագուա	ստատիա
Ղրաման	Ցռմանցնեա	բրձաներա
Ղրավեր	Ցոռեցնցնեցո	մոսածվելի
Ղրավիրատոնս	Ցոռեցնցնեցո Ցարատո	մոսածվելի բարարի
Մասնակից	Ցոռեցնութագրացուա	մոնաժիլե
Միջոցառում	Ջունօնթագրացուա	դոմիսածիերա
Նախագահ	Տացմշչըցմարց	թավմշոյմարե
Նախագահություն	Տացմշչըցմարցուա	թավմշոյմարեռա
Նախագիծ	Ցռուանցնեա	պրոեքտի
Նախագահում	Վյուանցնեա	ծերիլի
Նախագահական	Կենամանա	սխորմա
Նախագիր	Կենամանա	դադգենիերա
Նախագիր	Դաջուանցնեա	ինելշեկրուերա
Պրոշում	Շըցոմցնեա	թանամուերորա
Պայմանագիր	Դաջուանցնեա	դեպուտատի /իելեգատի/
Պաշտոն	Տաճամցնեա	
Պատգամավոր	Շըցոմցնեա	

Պատգամավորություն	Ծառացածօս	Դեղէգացիա
Պարագրաֆ	Ցշեցօս	Մուխլի
Ստացական	Եցլովյանօջո	Խելծերիլի
Ստորագրություն	Եցլոմովյան	Խելմոժերա
Ստորագրված	Եցլոմովյանօջո	Խելմոժերիլի
Վարիչ	Ցամցը	Գաճեն
Վարչություն	Ցամցյանձա	Գաճեօրա
Վերահսկում	Ռցանձա	Ինվիդիա
Վերահսկիչ	Տաշտենքրություն	Սակոնքրուլու
Վկայական	Ցովմանձա	Մոժմորա
Վիճակահանություն	Հյենքօնքրա	Կենճիսհրա
Վճիռ	Ցարանցպալցեալցօն	Գաղաժակեսիլերա
Տեղեկանք	Ցոնձա	Ժմորա
Տնօրեն	Գորյշենքուրո	Դիրեքտորի
Տնօրինություն	Եցլոմեցանցլունձա	Խելմծովանելորա
Քաղվածք	Ժմոնանցրո	Ամոնաժերի
Քարտուղար	Ցօցանո	Մդիվանի
Քարտուղարություն	Տամժօնու	Սամդիվնո
Քննարկում	Ցանեօլցօն	Գանիշիլվա
Օրակարգ	Ջըօնս	Դոհիս ծեսրիգի

ՑՈՒՑԱՆԿԱՆԵՐ ԵՎ ԾԱՍԻՑԱԳՐԵՐ

Պարունակած և բարեկարգ գործություններ

Անցում	Ցագօնաեցլունց	Գաղասասվելի
Անցում չկա	Ցագօնաեցլունց առ առօն	Գաղասասվելի առ արիս
Ավտորուսի	Ցցտունցյանք (գրամցանք,	Ավտորուսիս
(տրամվայի, տրոլեյ-բուսի) կանգառ	ցրուունցյանք) ցանցենցան	(տրամվայս, տրոլեյբուսի) գաչերերա
Բաց է ...ից ...ը	Ըստա ...քան ...մզք	Դիաա ...դամ ...մրե
Բուսարանական այգի	Տուքանոցյան նազօն	Բուսամիկուրի բաղի
Ղեղատուն	Տցուածյո	Ափթիաքի
Ղեղի դուրս	Մշենցան	Չենգան
Ղեղի ներս	Մշենցեն / Շօցնանցին/	Չենսկեն / շիգմիսկեն/
Ելք	Ցանաեցլունց	Գասասվելի
Զգուշացենք	Գորտենօլցատ!	Վիրթիսիլդիթ!
Զգուշացենք, դռները	Գորտենօլագ, ցարցօն	Վիրթիսիլադ, կարերի
Վիակում են	Օձեթեա!	իկետերա!
Զուգարան...	Ցուալցետօ	Սոուալեսի
Կանացի	Ջալցյանք	Քալերիս
Մողամարդկանց	Ցալցօնս	Կացերիս
Լողանալն արգել-	Տանատօն աշրմալցյալօնա!	Բանաօրա ակրծալուիս!
վում է		
Ծխելն արգելվում է	Ցովյաց աշրմալցյալօնա!	Մոժեվա ակրծալուիս!

Ծխելու վայր	թռեա՞լցած աջաօձո	մոսածեվի աղջիլի
Կայարան	և ազգշրջություն	սաղգուրի
Կանգառ	շաբաթական շաբաթական	գաչերերա
Կանգ առ/եք/	շաբաթական/տ/!	շեշերդիթ/թ/!
Կենդանականական	նորմանական	զոռպարկի
այգի		
Կինոթատրոն	զոնտացանդություն	կինոթեատրի
Նադրանակի այգի	զամանակաշրջան ծագություն	գամարժվերիս բաղի
Նանրախանութ	շնորհման շնորհման	ունիվերնադիր
Նյուրամոց	և անդամություն	սաստումուն
Սուտք	շըմանցություն	շեսասվելի
Սուտքն արգելվում է	շըմանցությունը աշխատավորություն	շեսվլա ակրծալույիա!
Սուտքն անվճար	շըմանցությունը պատճենական	շեսվլա ուժասուա
/վճարովի/ է	/վճարություն/!	/փասխանիա/!
Չծխել	Եց մունիքություն	նու մոսծեվթ!
Վարսավիրանոց	և անդամություն	սապարիկմախերու
Վտանգավոր է	և անդամություն	սախիփաթուա
Տեղեկատու բյուրո	ցնութեան ծանրություն	ցնորաքա բիուրո
Փակ է	დաշտավորություն	դակեսիլիիա!
Օպտիկա	ոնցություն	օպտիկա

ԱՌԱՋԵՐ ԵՎ ԱՍԱՑՎԱԾՔՆԵՐ

անձանց ձաւ և անձանց ձաւ գամոնատվածքներ

Վատի հետ՝ վատ,	ացուան ացօ,	ավքան ավի,
լավի հետ՝ լավ։	գարշտան գարշօտ.	կարգան կարգիո.
Վատին վատ թե չկոչեմ,	ացն ույ աց առ	ավս թու ավի ար
լավին ի՞նչ անունով	շշնչար, գարշն	վուծուդու, կարգս
կանչեմ։	և անշլաք ռա քացանչյօնա?	սախելադ րա
Զրի ոչ բերածն եմ	առը յարօն շցմուրանօծու	դավարվա?
ուզում, ոչ էլ տարածը։	մօնքա ճա առը	արց քարիս շեմոտամիլի
Նժույգները խոցվեցին,	շաթանօծություն	մինդա. դա արց
ասպարեզը մնաց	ճաշան ճա առնեցնեցն,	գատամիլի.
էշերին։	ճաշան ճա առնեցնեցն,	բեդառւրերի
Օձը դրսից է նախշուն,	ճաշան ճա առնեցնեցն,	դահիսոցնեն, վիրերս
մարդը՝ ներսից։	ճաշան ճա առնեցնեցն,	դարչաւ մոեդամիո.
Ավելի լավ է ծուն՝	ճաշան ճա առնեցնեցն,	գվելի գարեղան արիս
կանխիկ, քան հավը՝	ճաշան ճա առնեցնեցն,	ծրելի, կացի-շիզմիդամո.
ապառիկ։	ճաշան ճա առնեցնեցն,	դղեվանդելի կվերցիսի
Իմացիր մի բանից ամեն	ճաշան ճա առնեցնեցն,	միրչեվմիա խվալինդելի
ինչ, քան թե ամեն	ճաշան ճա առնեցնեցն,	քարամսար.
ինչից՝ քիչ-միչ։	ճաշան ճա առնեցնեցն,	երթի րամ իցողե դա
	ճաշան ճա առնեցնեցն,	կարգադ, վիդրե բեվրի
	ճաշան ճա առնեցնեցն,	դա ցուրադ.

Ով փող ունի, խելք չունի, ով խելք ունի, փող չունի:	զնց մժօրածօձ գյուղօտա, օն ջարօծօձ շշլոտա.	վինց մոհդարիա փուլիթա, իս դարիբիա գուլիթա.	
Երբմն ճիշտն էլ կատակով են ասում: Չուկը գիշից է հոտում:	Նորաշշ մարտածած ենմնումոտ ամծոցն. ոյցն տացօդան յորուղցցածառ. ոյցն վյացն առ յօննցցա.	զոգեն մարդու մարդու թվակի ժամանակա- կաման այսօր քոնն է, վաղը՝ ուրիշինը: Գայլը՝ փարախում, էշը՝ բռստանում: Դարուստ մարդու աքլորն էլ ծու է դնում:	զոգեն մարդու մարդու թվակի ժամանակա- կաման այսօր քոնն է, վաղը՝ ուրիշինը: Գայլը՝ փարախում, էշը՝ բռստանում: Դարուստ մարդու աքլորն էլ ծու է դնում:
Հուկը ջրում՝ գին չեն դնում: Լավ է կույր աչքով, քան կույր մտքով: Լավ խոսդին լավ լսող է պետք: Գեղեցիկ կինն այսօր քոնն է, վաղը՝ ուրիշինը: Գայլը՝ փարախում, էշը՝ բռստանում: Դարուստ մարդու աքլորն էլ ծու է դնում:	Նորաշշ մարտածած ենմնումոտ ամծոցն. ոյցն տացօդան յորուղցցածառ. ոյցն վյացն առ յօննցցա.	զոգեն մարդու մարդու թվակի ժամանակա- կաման այսօր քոնն է, վաղը՝ ուրիշինը: Գայլը՝ փարախում, էշը՝ բռստանում: Դարուստ մարդու աքլորն էլ ծու է դնում:	
Վրացում՝ գութան, հային՝ դութան: Քամու բերածը քամին էլ կտանի: Եղբայր եղբոր համար, ևս օրվա համար: Կուշտը սովածին մանր է բրորում: Դամբերությունը կյանք է: Ոչ միայն հացիվ: Առողջ մարմնում՝ առողջ հոդի: Ժամանակը լավագույն բժիշկն է: Դա ր ապրիր, դա ր սովորիր:	յարուցցած գշտանօտ, ետմենն քյոյնօտ, յարու մորթանօլն յարօզյ նօւցցած. մթա մմօստցօսեառ – մացո քացօտցօտցօսեառ. մածցառո մշոյցն վյունուցցած սյունցնօգատ. զնց մրոտմենն, օն մտօցցածեառ. առանետուցուց ձշրոտու. չաննեաց սենցուցն չաննեաց սելու լորտ սաշցոյցնեառ մշցնացցած. զացն սիցցուց սօնցրցմց առ մուեժառծցցածառ.	վինց մոհդարիա փուլիթա, իս դարիբիա գուլիթա. թվակի մարդու մարդու թվակի ժամանակա- կաման այսօր քոնն է, վաղը՝ ուրիշինը: Գայլը՝ փարախում, էշը՝ բռստանում: Դարուստ մարդու աքլորն էլ ծու է դնում:	
Գիտությունը ուժ է: Ժամանակը ոսկի է: Ուսումն լրոյն է, տգիտությունը՝ խավար:	ցորենա մալաօ վյուտո գյուղօ օօրնեա. եթացցած եօնածուցյա, շնվացցուցուծա–նօնցըլյ.	աջնօմացցուց նօրօ շամնօցցուօտ.	
Արգելված պտուղը քաղցը է լինում:	աջնօմացցուց նօրօ շամնօցցուօտ.		

Լռությունը ուսկի է:	Ճշմարգաց ովքրատ.	Դումիլի օքրուառ.
Չկա չարիք առանց բարիքի:	Կուցօ քարօ	զողի ծիրի
Նպատակն արդարացնում է միջոցը:	Թարգեց զեղացատ.	մարգերելիառ.
	Յանեն մօսացնիցագ	միզնիս միսաղենվառ
	ցարցալա սաժալցեած	Ավելա սաշուալերա
	ցարցատ.	կարգիառ.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԹԱՍԳԱՐԱՎԱՆԵՐԸ ՅՐԵՎԱՆԻ ՑԱՆԿԵՐԸ

Դայաստանի պատմության թանգարան	Տամեյտօն օելուրօն մշեցամօ	սոմխեթիս իստորիիս մուգեռումի
Դայաստանի ազգային պատկերասրահ	Տամեյտօն յրտցնաց ամանակակից	սոմխեթիս էրովմուլի սամխատվոր գալերեա
Դայաստանի ժողովրդական	Տամեյտօն երտցնաց ամանակակից	սոմխեթիս իսալխուրի
Արվեստի թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	խնլովմերիս մուգեռումի
Գեղագիտության ազգային կենտրոն	Չշրջներօն	փերծերիս
Ժամանակակից արվեստի թանգարան	Երտցնաց ցյենքրօ	էրովմուլի ցեմտրի
Եղիշե Չարենցի անվան	Ոաճամերուցք	թանամերուովի
Գրականության և արվեստի թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	խնլովմերիս մուգեռումի
Խաչատուր Աբովյանի տուն-թանգարան	Հցանց հարցնցօն	եղիշե չարենցիս
Շովիաննես թումանյանի	Տաճականուն	սախելորիս
Տուն-թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	լիտերատուրիսա դա
Ավետիք Խսահակյանի տուն-թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	խնլովմերիս մուգեռումի
Եղիշե Չարենցի տուն-թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	խաչատուր աբովյանիս
Երևան քաղաքի պատմության թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	սախմ-մուգեռումի
Պերենիկ Ղեմիրճյանի տուն-թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	օվաննես թումանյանիս
Մարտիրոս Սարյանի տուն-թանգարան	Եղանակնեած մշեցամօ	
Սերգեյ Փարաջանովի	Եղանակնեած մշեցամօ	

տուն-քանգարան	և աելլ-մշտեղմօ	սախլ-մուգեռումի
Արամ Խաչատրյանի	առաջ եահաջործօանօ	արամ խաչատրյամիս
տուն-քանգարան	և աելլ-մշտեղմօ	սախլ-մուգեռումի
Երվանդ Քոչարի	ցրցանք յոհառօս	երվանդ քոչարիս
տուն-քանգարան	և աելլ-մշտեղմօ	սախլ-մուգեռումի
Անրոց-քանգարան	ցանց-մշտեղմօ	ցիխե-մուգեռումի
«Էրեբունի»	“յրցծնօ”	«Էրեբունի»
Մեսրոպ Մաշտոցի	Ձեսրոն մաժտուցօն	մեսրոպ մաշտոցիս
անվան հին	և աելլեռօնօն մշտ	սախելորիս ձկել
Ճեռագրերի	Ելլենաթյորտա	ինելմածերթա
ինստիտուտ՝	օնեցություն-	ինստիտուտի-
Մատենադարան	Ձաքշնաֆարանօն	մատենադարանի
Դայոց ցեղասպանու-	և ամենագուցօնօն	սոմեխթա գենոցիդիս
թյան քանգարան-	օնեցություն-	ինստիտուտ-մուգեռումի
ինստիտուտ	մշտեղմօ	
«Ուխտատուն»	օնեցություն-մշտեղմօ	ինստիտուտ-մուգեռումի
քանգարան-ինստիտուտ	“շենքաթյոն”	«ուխտատուն»
Կոմիտասի անվան	Հոմօցիանօն և անցըռօնօն	կոմիտասիս սախելորիս
գրողների և հասարա-	Թյորալուտա քա և անոցա-	մծերալթա դա սազոգա-
կական գործիչների	ճառ մուզգաթյուտա նանոցու-	դո մողկածեթա պան-
պանթեոն	նօ	թեոնի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՑՈՆԱԱՐՆՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ – Ինձեաթյուգառնական պատճենահանությունները	5
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ – պատճենահանությունները	13
ՇԵՇՏ - մաեցուցանք	15
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ – պատճենահանությունները - մօրութագություն	17
ԻՄԱՍՏԱՎԱԾԻՉ ՀԱՅԱՍՏԱՆ - առաջարկադրություն	20
ԲԱՐՁՐԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆ - լայնացուցանք	21
Արմատ, հիմք, ածանց - մօրություն	21
ԶԵՎԱԲԱՌՈՒԹՅՈՒՆ - մոռացուցանք	27
Խոսքի մասեր - մշտական բախչացանք	27
Գոյական անուն - առեջծոտու և անուն	28
Քերականական սեղի մասին - ցրամագույնու և վեհականություն	28
Շնչավոր և անշունչ առարկաներ - եղանակ և պահպան	30
Հոլովակները, նրանց հարցերը և վերջավորությունները - ծրագրեր, մատուցանքներ	30
Անվանական հոլովակները - սահմանադրություն	32
Պատմողական հոլովակները - մատուցանքներ	34
Տրական հոլովակները - մատուցանքներ	36
Սեռական հոլովակները - սահմանադրություն	38
Գործիական հոլովակները - մատուցանքներ	39
Պարագայական հոլովակները - սահմանադրություն	40
Կոչական հոլովակները - վարչական պահպան	42
Գոյականի հոգնակի թվի կազմությունը - առեջծոտու և անուն	44
Թրացնություն - բարեկանություն	46
Գոյականների հոլովումը - առեջծոտու և անուն	46
Կայուն հիմքով գոյականների հոլովումը - պահպանային պահպան	47
Անկայուն հիմքով գոյականների հոլովումը - պահպանային պահպան	47
Վերջատվող հիմքով գոյականների հոլովումը - պահպանային պահպան	49
Զվերջատվող հիմքով անունների հոլովումը - պահպանային պահպան	51

ՍՊՈՆԴԻ-ՀԱՏՎՈՂ ԳՐՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ - ՃՐԴՄՑՈՒՄԸ և ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	52
Ճատուկ անունների հոլովումը - ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	53
Այլան հոլովկող անուններ - ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	54
ԳՐՅԱԿԱՆԻ ՔԻՎԸ - ԱՐԵՎՈՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	54
ՉԵՏԱՐԴՐՈՒԹՅԱՄԲ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ - ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	56
ՄԱՍՆԻԿԱՎՈՐ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ - ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	58
ՉՈԼՈՎԾԱՆՆ ԱՐԵՎՈՅ ԻՐԵՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ - ՄԱՐՏՈՆԸՐԸ	59
ԱԾԱԿԱՆ ԱՍԽԻՆ - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	60
Ածականների հոլովումը - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	61
Ածականների հոլովումը գրյականների հետ - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	62
ՃՐԴՄՑՅԱՅ ԱՐԵՎՈՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	62
ԲՐԱՀԱՋԱՆԱՎԵՐԸ ԱՃԱԿԱՆՆԵՐԸ՝ ԳՐՅԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈՎԱԶ -	63
ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅԸ ԱՐԵՎՈՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	63
Ածականները գրյական անուններից հետո - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅԸ ԱՐԵՎՈՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	63
ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ	63
Ածականի գրյականաբար - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	64
ՃՐԴՄՑՅԱՅ ԱՐԵՎՈՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	64
ԳՐՅԱԿԱՆԻ ԳՐՅԱԿԱՆԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՃԱԿԱՆԱԲԱՐ - ԱՐԵՎՈՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	64
ՃՐԴՄՈՅԵՐԸ ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅԸ	64
Ածականների համեմատության աստիճանները - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	65
ԿԵՐԱԾԵՎ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ	65
Ածականների կազմությունը - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	68
Ածականների կազմությունը խոսքի մասերից - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	68
ՃՐԴՄՑՅԱՅ ԵՎ ՃՐԴՄՑՅԱՅ ԵՎ ՃՐԴՄՑՅԱՅ ԵՎ ՃՐԴՄՑՅԱՅ ԵՎ	68
Ածական անունների կազմությունը վերջածանցներից - ԿԵՋԸՆԱՐԴԱԳՅԸ	69
ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ ՎԵՐԱԿՐՈՆ	69
ԹՎԱԿԱՆ ԱՍԽԻՆ - ԾՈՅՑՅՈՒԹ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	72
ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԱՊՄՈՒԹՅՈՒՆԸ - ԾՈՅՑՅՈՒԹ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	77
ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ - ԾՈՅՑՅՈՒԹ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	78
ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ ՀԻՆՔՆՈՒՐՈՒՄԸ - ԾՈՅՑՅՈՒԹ ՏԵՂՄԱՆԿԱՆ	78
ՃՐԴՄՈՅԵՐԸ ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ	82
ԴԵՐԱԱՆՆԵՐԻ ՄԵԽԱԿԱՆՆԵՐԸ - ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ	82
ԴԵՐԱԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ - ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ	84
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԴԵՐԱԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ ՀԻՆՔՆՈՒՐՈՒՄԸ - ՏԱՐՈՒՅ ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ	84
ՃՐԴՄՑՅԱՅ ՃՐԴՄՑՅԱՅ ՃՐԴՄՑՅԱՅ ՃՐԴՄՑՅԱՅ	84
ՑՈՒՏԱԿԱՆ ԴԵՐԱԱՆՆԵՐԻ ՀՈԼՈՎՈՒՄԸ ՀԻՆՔՆՈՒՐՈՒՄԸ - ՔՋԵՐԸ	85
ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԱԵՑՄՈՒԹՅՈՒՆԸ	85

Ցուցական դերանունների հոլովումը գոյականների հետ - ჩչյնջօսոս	85
նացածածեաթյած առևյօտան	85
Ստացական դերանունների հոլովումը - շշոցնօջյօտ նացածածեաթյած	86
ձրյուցած	86
Դարցական դերանունների հոլովումը - քառեցօտ նացածածեաթյած	87
ձրյուցած	87
Դարբերական դերանունների հոլովումը - մամառոյցօտ նացածածեաթյած	88
ձրյուցած	88
Ժխտական դերանունների հոլովումը - շարպանցօտ նացածածեաթյած	88
ձրյուցած	88
Անորոշ դերանունների հոլովումը - ցանցեանցըջածօտ	89
նացածածեաթյած ձրյուցած	89
ԲԱՅ - ԿՅԵՆ	90
Լինել բայի խոնարհումը - ցողնա Կմնօն շըլլյած	92
Ունենալ բայի խոնարհումը - ցողնա Կմնօն շըլլյած	92
Ղեմք և թիվ - Կմնօն նար զա ռոշնցօ	93
Սերիա - ևյուս	95
Բայաշարք - թվյօնցյած	95
Ենթախումք - վրյ	96
Բայերի խոնարհումը - Կմնօտա շըլլյած	98
Շարքերի կազմությունը - թվյօնցյածնօն վարմոյց	101
Բայի ժամանակը - Կմնօն քրտ	102
Բազմադիմություն - մրացքց Քօնօնա	104
Ենթակայի դեմքի և թվի արտահայտությունը - Եյծօյյէլթյուրո նարօնա զա	105
ռուբնօն ցամօնեաթյած	105
Խնդրի դեմքի և թվի արտահայտությունը - տծօյյէլթյուրո նարօնա զա	106
ռուբնօն ցամօնեաթյած	106
Ենթակայական կառուցվածք ունեցող բայերի դիմային ցուցիչները -	
Եյծօյյէլթյուրո Վյոնօն Կմնօտա նարօնա նաշնյած	108
Խնդրի կառուցվածք ունեցող բայերի դիմային ցուցիչները -	
տծօյյէլթյուրո Վյոնօն Կմնօտա նարօնա նաշնյած	109
Բայական նախածանցներ - Կմնօնվյօնյած	110
Նախարայերի նշանակությունը առանձին-առանձին - Կմնօնվյօնյած	
մեօմյոյալոն ցալ-ցալյայ	112
Բայի կերպը - Կմնօն անյյէլթօ	114
Եղանակ - յօլու	115
Բայի սեռը - Կմնօն ցցարո	117
Միջսեռային փոխանցումներ - ցցարուան ցցարուան ցալյայքան	120
Դարձույթ - յէլյայ	125
Կոնտակտ - ցոնֆյայլթօ	128
Ինվերսիա - մցյոնսօն	131

Ակտ - այլուր	132
Անորոշ դերքայ - և պահանջման	132
Կերպ - չըրտներ	133
Բայանում - և պահանջման	134
ՄԱԿՐԱՅ - Կանոնագործություն	135
ԿԵՏԱՐՈՒԹՅՈՒՆ - Պահանջման	138
ՇԱՂԿԱՊ - Հաջողականություն	140
ՄԱՍՏԻԿԱՆԵՐ - ճակատագործություն	142
ԶԱՅՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ - Պահանջման	145
Առավել գործածական բայերի խոնարհումը - պահանջման ենթագործություն	147

ԴԱՅԵՐԵՐ - ՎՐԱՑԵՐԵՐ ԶՐՈՒՑԱՐԱՆ

Ողջույն - և պահանջման	151
Ծնորհակալություն - մաքուրացություն	152
Ներողություն - ծառացություն	153
Դիմելածություն - մաքուրացություն	153
Ծանոթություն - զարգացություն	154
Դանդաղություն - վեճբարեկամություն	156
Դրաժեշտ - զարգացություն	157
Տպավորություն - պահանջման	157
Ժամանում. մեկնում - համուսցություն	158
Երրուղային տպասի - և պահանջման	161
Դյուրանոցում - և պահանջման	163
Ուստորանում - բարեկամություն	165
Խամություն - մաքուրացություն	169
Շուկայում - ձախարձություն	172
Վարսավիրանոցում - և պահանջման	173
Փոստային ծառայություն - և պահանջման	174
Բժշկական օգնություն - և պահանջման	177
Ժամանում - լուսականություն	180
Գրքեր. ամսագրեր համակարգիչ - վագոնացություն	182
Տարադրամի փոխանակում - զարգացություն	188
Երկիր. ազգ. ազգություն - վագոնացություն	190
Սպորտ - և պահանջման	192
Եղանակ - ամսագրություն	195
Ժամանուց. ժամանակ - և պահանջման	197
Բարձրագույն կրթություն - վագոնացություն	199

Ուսումը դպրոցում - և թագլա կյուղաშո.....	203
Մասնագիտություն - և ձեզօալուծ	206
Լեզու - յնձ	208
Տարիք. ընտանիք - վաղանցներ: ոչխճո	210
Զգացմունքի արտահայտություն - շրմենքներ զամոնեաբա	212
Բնակարան. կահույք - ծոճա: ազաքո	213
Թվական - ռայէցօ	216
Չափ ու կշիռ - և անոմա քա թոնճ	218
Խառն կապակցություններ - մյուրացա պրանչյեծ	218
Տարեթիվ. թվականներ - տարածու: վաղանցներ	219
Տոկոս. աստիճան - ձրացենքներ գրածշախ	219
Ամիս-ամսաթիվ - ոչքի: ռայէցօ:	220
Շաբաթ. շաբաթվա օրեր - ձգութա: ձգութա ձջայեծ	220
Մարդու մարմնի մասերը - ձգութանօ ենցուցածներ	221
Զեռքի մատունները - եղանօ տօսւցներ և սեղայեծներ	222
Դատական գործ - և ամեչացրու սայմե	223
Գույններ - ցյուրյեծ	224
Ուկերչական իրեր - և առցանցը բացուածներ	225
Թանկարժեք քարեր - ձգութանօ յըցեծ	226
Կենդանիներ - ցիօցյացներ	226
Կենդանակերպի նշանները - թօւգայշու ենթեցներ	227
Կենդանիների խմբերի անունները - ցիօցյալու ցյոնցներ և սեղայեծներ	227
Թոշուններ - ցրանցյացներ	228
Մրգեր և հատապտուղներ - եօւցու քա ձյենքրա	229
Բանջարեղեն - ծուեցնեցյած	229
Դացահատիկային կուլտուրաներ - մարցանցաւու ցյուղաբար	230
Դամ և հոտ - ցյուղու քա սեղեն	230
Տարվա եղանակներ - վյըռովաճառ քրտներ	230
Դականիշ բառեր - անգունմշեծ	231
Դավանանք. դավանաբանական դարձվածքներ - և առվայրացներ և սայմանացներ	232
Պատվիրաններ - մընյեանո	234
Արտակարգ իրավիճակներ - և ացանցեծու և օթյալուցներ	234
Ծաղիկներ - յցացուցներ	235
Դարց ու պատասխան - ցուեցա ձենշեն	236
Առօրյա արտահայտություններ - ցուցալուցու ցամոնատյաշներ	237
Պաշտոնական-գործարարական փաստաթղեր - ողուցանցուրու և սայմանություններ	239
Ցուցանակներ և ծանուցագրեր - ցանենաշեծներ և առվայրացներ	241
Առածներ և ասացվածքներ - անգանցեծներ և անգանցեծներ ցամոնատյաշներ	242
Երևանի բանգարանները - յըքներ և մյուրացաներ	244

ՀՐԱՇԻԿ ՍՄԲԱՏԻ ԲԱՅՐԱՍՅԱՆ

ՎՐԱՑ ԼԵԶՈՒ

Հնչյունաբանություն, բառագիտություն, ծևաբանություն

Դասագիրք
բուհերի հումանիտար ֆակուլտետների
ուսանողների համար

Սրբագրիչ՝ Ելենա Յ. Բայրամյան
Կազմի ձևավորումը՝ Գրիգոր Վ. Սարիկյանի
Տեխնիկական խմբագիր՝ Վարդիքեր Զ. Բղոյան
Համակարգչային շարվածքը՝ Մարիամ Բ. Բայրամյանի
Համակարգչային ձևավորումը՝ Աննա Խ. Աղուլզումցյանի

Ստորագրված է տպագրությամ՝ 30.03.2010 թ.:
Չափսը՝ 60x84 1/16: Թուղթ՝ օֆսեթ:
Հրատ. 13.2 մամուլ, տպագր. 15.8 մամուլ = 14.7 պայմ. մամուլի:
Տպաքանակ՝ 150: Պատվեր՝ 15:

ԵՊՐ հրատարակչություն, Երևան, Ալ. Մանուկյան 1

ԵՊՐ տպագրատուն, Երևան, Աբովյան 52